

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Lær af fortiden - Lev i nutiden
Virk for fremtiden

August 1979

Nr. 221 - 37. årgang

Så er det HØST - i 1897

Billedet stammer fra Dalum Landbrugsskole og er taget i 1897. - Det er indsendt af Else Nielsen, Jægergården, Vallø.
Manden stående i midten med høtøjet og blomst på brystet er hendes svigerfar, gdr. Jørgen Nielsen, Villershøj, Tune.

**Medlemsblad for
Dansk Slægtsgaardsforening**
oprettet 5. juli 1941

Redaktion:

Hans Hviid, Fåredammen 11, 5300 Kerteminde,
tlf. (09) 32 14 61.

Kasserer, sekretær og annonceekspedition:

Fru Inger Hansen, Gassehaven 56, 2840 Holte,
tlf. (02) 80 25 37. Postgiro nr. 8 08 31 42.

Slægtsgaardsarkivet:

Adresse: H. C. Andersens Boulevard 4
(2. sal t. v.), 1553 København V, tlf. (01) 11 67 20.

Arkivar Margrethe Ransy - Tlf. (01) 37 73 22,
arkivaren træffes på arkivet tirsdag og onsdag
kl. 14 - 16 eller efter aftale.

Foreningens revision:

Statsautoriseret revisor Kr. Foged, Frederiksgade 1,
1265 København K., tlf. (01) 11 77 88.

Landsbestyrelsen:

LANDSFORMAND: Gårdejer Jens P. Petersen, (R), Farend-
løse, 4100 Ringsted, tlf. (03) 64 00 24.

Næstformand: Gårdejer Holger Buch Juul, Jægergaarden,
Høllund, 7100 Vejle, tlf. (05) 86 50 21.

Gårdejer Peder Møller Frifelt, Frifeltgaard, 6870 Ølgod,
tlf. (05) 24 30 87.

Ovennævnte tre udgør bestyrelsens forretningsudvalg.

Gårdejer Jens Skau, (R) Nygård, 6630 Rødding,
tlf. (04) 84 62 03.

Gårdejer Jørgen Skoven, »Skoven«, Asdal, 9950 Hirtshals,
tlf. (08) 97 11 66.

Proprietær Bent Bjergskov, Rosenlund, 5350 Rynkeby,
tlf. (09) 39 13 17.

Formand for bladudvalget.

Gårdejer Børge K. Fjordside, Skalstrup, 7570 Vemb,
tlf. (07) 88 40 94.

Gårdejer Jens Bligaard, Oddense, 7861 Balling,
tlf. (07) 58 10 11.

Gårdejer Poul Ipsen, Paradisgaarden, 3740 Svaneke,
tlf. (03) 99 65 35.

Gårdejer N. Sehested, Holmstol, 8883 Gjern,
tlf. (06) 87 50 19.

Gårdejer Chr. Thyboe, Kirkemosegaard, 8991 Spentrup,
tlf. (06) 47 70 87.

Gårdejer Vagn Mathiasen, Munkhøjgaard, Borsholmvej 11,
3100 Hornbæk, tlf. (03) 24 00 05.

Formand for arkivudvalget.

Gårdejer Frede Falk Rasmussen, Vestervang - Marrebæk,
4873 Væggerløse, tlf. (03) 87 73 57.

Æresmedlem af landsstyrelsen: Agronom Hans Balle,
Hybenvej 27, Hjallesø, 5260 Odense S, tlf. (09) 12 94 73.

Bladet er medlem af
DANSK Fagpresseforening.

Valgdagen, d. 7. juni

Det kan og vil blive diskuteret frem og tilbage om stemmeafgivningen og valgresultatet var tilfredsstillende, men en række forvirrende valgoplæg og partiholdninger som savnede klarhed bærer sin store skyld for at vælgerne i stort tal blev hjemme. Respekten for vælgerne som har krav på fair og åben besked kan ligge på et meget lille sted, de blev ikke behandlet ordentligt og både de positive og negative grupper må tænke sig bedre om næste gang. Men der var hæderlige undtagelser - og de grupper fortjener tak. De andre - og de fleste - kan slikke sårene.

Den afgørende kendsgerning er imidlertid, at der nu er ti Europatilhængere i Parlamentet fra Danmark og fem som vil kaste grus i maskineriet - en såre simpel adfærd og aldrig gavnlige i politisk og mellempøkelig sammenhæng. De ti bør have al mulig opbakning, og også direkte hjælp ved forslag og henvendelse, så danske interesser fremmes ved forstandig gerning. Et minus er det naturligvis, at dansk erhvervsliv er stærkt underrepræsenteret derved at kun Kent Kirk fra de konservative er erhvervsmand. Mærkeligt er det, at danske landbrugere ikke kunne samle sig om to eller tre kandidater på landsdelsbasis. Men en række betydende folk er valgt og Europas fremtid kan blive forberedt derved, at hele 405 repræsentanter vil videreudvikle EF. - Bare fem danske stritter imod. Den første dag i forsamlingen var forvirrende, men afgørende bliver udvalgsarbejdet og faste holdninger overfor kommission og ministerråd.

Held følge de mange af danskerne, som vi kan have tillid til. Og demokratiske topfolk fra andre lande vil garantere for seriøse forhandlinger. Dette nye konstruktive apparat skal bevise sin styrke. - Det er grundtemaet hos de mange valgte og viser en fundamentet vej fremad.

J. P. P.

Fra svundne dage:

Glimt af Sønderjyllands historie - Strejftog i Pans og Dianas rige

Af Skovfoged Th. Hansen, Brund, Horsens.

Beboerne i grænselandet fra Kongeå til Ejder, har i hvert af de sekler der svandt været vidner til skelsættende begivenheder, har mærket lidt af sagens vingesus.

Vi der lå i vuggen da vort århundrede var ungt, kunne senere istemme den kendte strofe: I vor barndom vi hørte kartovernes brag. Næmlig en verdenskrig på nært hold.

Jeg husker de hektiske dage i juli 1914, da de europæiske stormagter efter mordet på det østerriqste tronfølgerpar i Sarejevo udvekslede hastige ildevarslende noter - mobiliserede - og erklærede krigstilstand: Tyskland-Østrig mod England-Frankrig-Rusland.

Der herskede en tung, dvster stemning i mit hjem søndag den 2. august, hvor familiens unge var samlede. En del af dem havde fået indkaldelsesordre til de nærmeste dage. Det aktuelle spørgsmål var: Skal vi følge ordren og gå i krig for et land, som er vor politiske modstander, eller desertere, snige os over den nære grænse og bringe os i sikkerhed, men så med den udsigt til aldrig mere at kunne gense hjemstavnens; nemlig hvis Tyskland vandt krigen.

Vor nationale fører H. P. Hanssen, Nørre Mølle, kundgjorde som sit standpunkt: Jeg tror, at vi skal påtage os pligten under de sortgyldne faner, for derved at bevare retten til medindflydelse på vort hjemlands fremtidsskæbne.

Mine tre brødre fulgte, som langt de fleste sønderjyder, pligtens kald, og fik som de andre deltagere krigens gru at føle. Men efter tre års felttog kom to hjem på orlov samtidig og besluttede så at begive sig til »Nordarmeen«, det neutrale Danmark. Nu kunne de se, at Tyskland ville tabe krigen.

Dagligliv i hjemmene

Sønderjyllands civile befolkning var i årene 1914-18 først og fremmest præget af sorgen over tabet af deres 6000 unge sønner, der led døden på de fjerne slagmarker. Men dagliglivet skulle jo leves under de kår, der nu engang herskede. For

de fleste var sult og kulde vel mest føleligt. Børn med tiggerposen var vante gæster i landsbyerne. Hos bonden var der stadig noget at dele ud af. Mælk, mel, æg, kartofler, samt lidt sul, trods streng rationering. Mit hjem var desuden favoriseret af, at far havde jagten i kommunen. Vildt var holdt udenfor rationering, og derfor stærkt eftertragtet. Dette bevirkede at vi inddrog den nærliggende tyske statsskov Refsø under vort revier. Her var kun en gammel skovløber som opsyn og ham stod vi os godt med. Under smugjagten mødte vi undertiden tyske officerer, der var ude i samme lyssky ærinde som vi, så begge parter undgik bevidst al konfrontation.

Brændehugst tog vi også i vor egen hånd, der gik en del »gavntræ« med ved opshedning af mors store murede bageovn, samt komfur og kakkellovne. Nødslagting, smørkærning, brænding af rug til kaffe, samt rivning af kartofler til mel, fandt sted i næsten alle gårde, som garderede sig mod overrumpling af gendarmer ved et effektivt varslingsystem.

I nærheden af mit hjem lå en lejr for russiske krigsfanger. Vi halvstore drenge gik undertiden derhen af nysgerrighed, men også fordi vi havde lidt fødevarer med skjult under blusen: Brød, frugt osv. Trods de tyske vagters påpasselighed så vi vort snit til at kaste pakkerne over hegnet, hvor de udsultede fanger greb dem med stor færdighed. Engang blev vi dog afsløret af en vagtpost og det kan nok være vi spændede, da han truede råbte: »Verdamte jungs, ich spärre euch ein bei den russen«.

Lejrens nære beliggenhed ved den danske grænse kunne russerne i længden ikke holdes uvidende om, og en del prøvede på at flygte over grænsen. Men de kendte ikke smuthullerne, som vi, og blev ofte fanget eller skudt ved forsøget. Disse ligger begravet på Stepping kirkegård, og når vi i de tidlige morgentimer hørte »æressalver« fra de dodes have, vidste vi, at en tragedie var udspillet.

Vi opretholdt i almindelighed et godt forhold til det tyske vagtkorps ved grænsen, dette bestod af ældre landstormsfolk som var tvangsindlagt for »helpension« i omegnen. Vi havde hjemme 4 mand i indkvartering under halvdelen af krigen. Min far lærte sproget og diskuterede ivrigt ved aftensædet i vore stuer politiske emner. Det var for mig som for mange andre en gåde at børn af disse mænd - som var absolut helblods liberalister 15 år efter - kunne blive nazister. Jeg har senere af mine venner i den tyske forstet fået forklaringen: Da vi efter sammenbruddet i 1918, hvor alt var kaos, og i de følgende sulte-år blev stillet overfor valget - kommunist - eller nationalist? valgte vi det sidste, for nogle år efter at indse, at vi havde valgt forkert - givet Hitler magten. Men da var det for sent. Opposition betød koncentrationslejr.

Kuriøs jagt

Den tyske jagtlov hjemlede bl.a. ret til også at drive jagt efter mørkets frembud, derfor udøvede vi en slags klapjagt på sne i månelyse nætter, idet klapperne drev vildtet fra marker og enge med fourage-afgrøder op mod skovdiget, hvor skytterne var placeret. Her fik jeg som nykonfirmeret ram på min første ræv.

Ilder, mår og grævling jog vi også i sigtbare vinteraftener med afrettede hunde, som tog fært og fulgte fod, samt »holdt« pelsvildt op til skytten nåede frem. En mår i toppen af et løvtræ tegnede en fin silhuet, og det var et let bytte, hvorimod tilflugt i et nåletræ, krævede mere komplicerede midler og opgaven blev til lotterispil når måren havde en større gruppe gran at skjule sig i. Agerhøns og harer var der mange af i reviret. Engang havde vi før krigen under en tysk manøvre nogle forstofferer indkvarteret. Disse havde søndagen fri og fik far overtalt til at tage dem med på hønsejagt. Vor dygtige »Hektor« samt de energiske »nimrødder« bragte vore hønseflokke helt ud af deres vaner, så de til sidst søgte tilflugt i nogle høje træer i vor have, og der fik de lov at sidde i fred. Ved en anden jagt søgte en hare skjul i en rævegrav i et markhegn, jeg har også set en trængt hare springe i bølgen for at redde skindet.

Historisk oprin

De fleste nulevende har jo oplevet anden verdenskrig og dens lykkelige afslutning. Derimod tynder det stærkt ud i det slægtled, som var vidner til det ragnarok der herskede i 1914-18 og i tiden der fulgte. Da kanonerne tav den 11/11 - 18 efter revolutionen og kejser Wilhelm den 2.'s flugt til Holland, oprandt der en spændende epoke for Nordslesvigs udmarvede land og be-

Steppinggaard's indre 1905

folkning. H. P. Hanssens krav i den tyske rigsdag om opfyldelse af Pag. 5 blev endelig taget til følge. Ententens bjergjægere og tommyer besatte landet, og en international kommission bestemte folkeafstemningen, således at zone 1 ikke fik Flensborg med, hvilket skabte bitter strid blandt sønderjyder, fordi Flensborg kunne være bleven stemt hjem til Danmark den 10. februar, men ikke havde nogen chance i zone 2 den 23. marts.

Genforeningsdagen den 10. juli 1920 oprandt med strålende sol efter en forfriskende regn. Landsdelens grønne frodighed stod godt til den rødhvide udsmykning.

Jeg var i god tid ankommen til brændpunktet: Æresporten ved Frederikshøj, hvor Chr. X ville holde indtog i det genvundne land. Folkehavet bølgede fra Christiansfeldt til Taps, og brød spontant ud i hurraråb og sang da kongen på den hvide hest langsomt nærmede sig. Netop hvor jeg stod rakte en far sin lille pige op for at aflevere blomster. Impulsiv bøjedde kongen sig ned og tog den lille pige op på sin hest. Et motiv der blev symbol for selve genforeningen, et billede der siden fik hæderspladsen i de tusind hjem.

Affæren ved Steppinge

En væsentlig årsag til min tidlige vakte interesse for historiske tildragelser skyldtes nok, at mit barndomshjem havde været skueplads for en lille militær batalje i 1848.

Vi børn fik tidlig historien fortalt af far og han kunne fremvise en massiv port, hvori sad kugler fra kampen. Mere indtryk på os gjorde nok fars beskrivelse af helten i skuespillet: Viggo von Holstein Rathlou der personligt gæstede gården for at gense skuepladsen for hans ungdoms bedrift, og da medbragte et stort maleri med motiv derfra. Et billede som stadig pryder »Steppinggård«s gamle korridor.

I Premierløjtnant Valentiners bog »Herregårdsskytterne i 1848«, en antikvarisk perle, fandt jeg senere en autentisk beretning om episoden. Her koncentreret genfortalt.

Holstein Rathlou får opsnust, at der i den fire-længede Steppinggård opholder sig en trop på 21 tyske kyradserer. Med skytte Høyer ved sin side og fem andre jægere i hælene forcerer han en side port og opfordrer de overraskede ryttere til overgivelse. En kyradserer tager Rathlou på sigtekornet, men Høyer er hurtigere og fjenden falder, idet dog kyradset redder hans liv. Tyskerne tror at gården er omringet, deres løjtnant sprænger gennem hovedporten og slipper uskadt til landsbyen og alarmerer eskadronen. Rathlous lille skare ordner de chokerede tyskere, som jo nu er uden leder, til hest »in eik«, åbner igen hovedporten fører den fangne trop over åen ved Woyon bro, som er stærkt befæstet, inden den tyske eskadron når at indhente dem.

Den tyske kyradse falder for Høyer's kugle.

I Valentiners bog kan man også finde navnene på dem der stod i korpset. Mange var fra forstetaten og skyttetjeneste, og har således udgjort en aktiv del af folket, som efter sejrene i 1848-50 oplevede nederlagene i 1864, med tab af Nordslesvig, udlændingstiden og videre frem til genforeningen i 1920.

Vort fælles folk og fædreland i lyst og nød, om hvilket digteren I. C. Nielsen sang:

*Jeg ser de slægter som gik hen
mens hundreåret skred
som vandt på kongedybet
som under Dybbøl led.
De elsked ungt de drømte langt,
de så kun åltfor kort.
Men frem af dem stod folket,
og dette folk er vort.*

60 ÅR

Medlem af landsbestyrelsen, gdr. Jørgen Skoven, Asdal ved Hirtshals fylder 60 år onsdag den 19. september.

Jørgen Skoven sidder på sin slægtsgård »Skoven«, som gennem generationer har skiftet fra en Thomas til en Jørgen, så han er en værdig repræsentant for sin stand i slægtsgaardsforeningen, som han i mange år har været medlem af. I 1974, ved årsmødet i Nyborg, valgtes han ind i landsbestyrelsen, som afløser for Holger Grøntved, Hjørring. Han har i de forløbne år været et interesseret medlem, der med klogskab og lune har givet sit besyv med i de forskellige drøftelser. Sin hidtil største opgave i foreningen havde han ved tilrettelæggelsen af årsmødet i Løkken i 1976. Her viste han et fremragende organisationstalent, så alt klappede lydefrit. Forskellige ophold, bl.a. på Horne Højskole og Malling Landbrugsskole forenet med en god forstand har gjort, at der fra forskellig side har været brug for den veludrustede mand. Således kan nævnes at Jørgen Skoven er vurderingsmand for Kreditforeningen i Vendsyssel, og ved sidste valg blev han valgt ind i Hirtshals byråd.

På foreningens og bladets vegne bringes du en hjertelig hyldest til festdagen med ønsker om, vi i mange år fremover må glæde os over og drage nytte af dit medarbejderskab.

Hans Hviid.

Efterskrift: Årsmødet var dit svendestykke - Nu venter vi dit mesterstykke: En artikel til bladet om din slægt på den gamle gård.

D.S.

Sekretariatet meddeler:

Årsmødeplatten 1979

Foreningen har ladet fremstille et antal årsmødeplatter med Vestervig kirke som motiv.

Platterne vil snarest blive sendt til de medlemmer, der har bestilt. Skulle bestilte platter ikke være modtaget inden udgangen af august, bedes ny bestilling indsendt til arkivet eller sekretariatet. Nye bestillinger modtages så længe oplaget rækker.

Prisen for en platte er kr. 50,- plus porto for forsendelsen.

Kontingent

Da vi ikke har modtaget de sidste kontingenter for 1979 erindres herved om betaling snarest.

Med venlig hilsen - kassere:en.

Eneste kendte landsby fra middelalderen

Kort over middelalder-landsbyen Borup ved Tystrup sø studeres nu fra Moskva til Filipinerne, fra Japan til USA, siger professor Axel Steensberg, Nationalmuseet.

Af Richard G. Nielsen

Egnet omkring de midsjællandske søer: Tystrup, Bavelse, Soprnø, Glumsø - med andre ord hele Susålandet tiltrækker ikke alene opmærksomheden i stigende grad som rekreativt område, men her afdækkes også det ene historiske fund efter det andet - markante og repræsentative træk fra vort lands titusindårige udvikling.

Et af de steder, som vil fange interessen i brede kredse i de kommende år er området *Borup Ris* i skoven på sydsiden af Tystrup sø. At stedet har stor historisk betydning, er ikke en ny opdagelse, men nu begynder de spændende resultater af mange års undersøgelse og forskning at melde sig.

Lokal arkæologs opdagelse

Blandt de folk, som tidligt havde for, at her var noget, som kunne bidrage til bedre forståelse af den danske landbohistorie, var den lokale arkæolog *Svend Dyhre Rasmussen*, der påviste, at stedet havde været dyrket både i jernalderen og i tiden mellem vikingerne og Valdemarerne frem til omkring år 1200. Dyhre Rasmussen så det som en livsopgave at udforske og belyse alt dette.

Da han døde for 5 år siden, lå der tusinder af optegnelser fra hans hånd i Nationalmuseet - en guldrube af materiale for kommende arkæologer og topografer.

De mægtige undersøgelser

Siden 1950 har professor *Axel Steensberg* fra Nationalmuseet og - foruden Dyhre Rasmussen - mange hjælpere været beskæftiget med udforskningsarbejdet i Borup Ris. Det er gennem denne mægtige indsats, at det er lykkedes at kortlægge det eneste kendte eksempel på en middelalder-landsby med tilliggende agre.

Efter at eksistensen af denne landsby - Borup - var fastslået, har man gennem årene fra 1959 til 1978 - i alt væsentligt for private midler - udgravet og undersøgt fem gårde og et vogterhus. Ved udgravningen af gård nr. 3 fandt man et enestående fragment af et klokkebæger fra yngre stenalder.

Martin A. Hansen og Borup Ris

Da forfatteren Martin A. Hansen i sit store værk »Orm og Tyr« skildrede vore ældste forfædres tilværelse og religiøse forestillinger skrev han om det »Åbne turbevoksede landskab« ved vejen fra Fuglebjerg til Reinstrup. I nyere tid troede man det var et overdrev, der aldrig havde været pløjet og dyrket, men det skulle vise sig, at her havde en landsby og dens indbyggere levet og virket. Da disse Middelalderpløjede agre nu er sikkert tidsfæstede, vil de kunne yde et vigtigt bidrag til oplysninger om datidens jorddykningsmåde. På grundlag af plovdele, fundne i moser, er rekonstrueret en middelalderhjulplow, hvormed der skal foretages pløje-forsøg i det historisk-arkæologiske forsøgscenter i Lejre.

Martin A. Hansen skrev også om den halvt sammensuikne jættestue, om kæmpegen »Borup Kirke« og om den mægtige langdysse, kaldt »Asernes Alter«, hvorimod han ikke omtaler »Dansebøgen«.

Møde-, spise- og danseplads

Omkring »Dansebøgen« i det nordlige hjørne af det, der har været gaden i den fundne landsby, forlystede egnens ungdom sig endnu i begyndelsen af dette århundrede lørdag aften med dans og leg på den runde ler-estrate, mens spillemændene sad på bænke oppe mellem træets grene!

Disse danseaftener har tilsyneladende rod i ældre folkelige

traditioner. Man har ved foden af bakken på »gaden« i den afdækkede landsby fundet en stor *kogestensrøse*. Den er betydelig yngre end selve landsbyen, og fundet viser, at der i hvert fald i 1400-tallet på stedet har været holdt friluftsforsamlinger, hvor man har bospist gæsterne med kød kogt i en grube ved hjælp af ophede sten. I nærheden findes en kilde, som nu er delvis oprenset med en slamsuger. Man har således haft nær adgang til vand under festerne.

Grundtvig og »Asernes Alter«

»Borup Kirke« kaldtes ruinen af en ældgammel og i Gunderslevholm Dyrehave (Borup Ris). Måske har den store hulhed givet den tilnavn af kirke, måske står den på en gammel offerplads. Hos Martin A. Hansen hedder det: »...sent i maj løfter den krøblede jätte sin tynde fane af okkergult løv. Den har kun een levende gren, stikkende lige til vejrs som en fakirs stivnede arm. Træstammen er hul og åben i den ene side. Grotten minder om apsiden i en kirke... Men navnet kommer nok ikke af bare lighed. Ordet kirke har andetsteds været brugt om banker og store sten, hvori der hænger hentørrede minder om dyrkelse«.

I 1808 skrev N.F.S. Grundtvig efter at han sammen med venen Chr. Molbech fra Sorø havde besøgt denne på oldtidsminder så rige egn, sit begejstrede digt om »Gunderslevholm skov«.

Da han efter et besøg i Lyngø præstegård ved Sorø begav sig ud på den berømte ekspedition til »Asernes Alter«.

International opmærksomhed

Hvad selve Borup landsby angår, står vi som nævnt overfor noget aldeles enestående, som er sikker på at blive bekendt over hele verden. Første publikation om landsbyen var et tobinds-værk »Atlas over Borups Agre«. Den blev også trykt på verdensprogene og grundigt studeret fra Moskva til Filipinerne, fra Japan til USA, siger Axel Steensberg. Her kan man nemlig for første gang i et større samlet område følge de enkelte agres forløb og sammenspil fra tiden omkring år 1000 - 1200. Agrene kan spores over et område på 150 hektar.

Kortene er et endnu mere fintmærket net end vore berømte matrikelkort, fordi praktisk talt hver eneste agerstrimmel er indtegnet. Hertil kommer tomterne af de gårde, der husede bønderne og deres husdyr. Landsbyen Borup eksisterede i højst en periode på 3 - 400 år. Efter at den var forladt og lagt øde engang i 1300-tallet dyrkede et par bønder i Rejnsrup bymarken mellem Tovebjerg og Tystrup sø, men i 1404 afhændedes de højryggede agre til dronning Margrethes håndgange mand, ridder Anders Jacobsen Lunge i Gunderslevlille, nabo til Borup. Han lejede senere mere jord i det, der havde været Borup bygade, antagelig med det formål at bruge området til græsning for sine heste.

»Borupris' Venner«

Med det formål at sikre de videre undersøgelser og udgivelse af bøger om de arkæologiske resultater er der stiftet en selvstændig institution »Borupris' Venner«.

Man bliver medlem ved at henvende sig til Sparekassen SDS, Fuglebjerg. Bestyrelsen består bl.a. af professor Axel Steensberg (formand), museumsinspektør Svend Nielsen, Landbrugsmuseet.

Det er tanken i løbet af få år at udgive en stor populær og rigt illustreret beskrivelse af Borup Ris på dansk samt en mere videnskabelig redegørelse på engelsk.

På mosevandring

*For alle de små blomster der dog er til i år,
og fugle, det er ikke til at sige!
Så fin og frisk og fager som bøgeskoven står,
dertil har jeg aldrig før set lige,
og hvor jeg vender øjet hen,
det strømmer på mig ind,
det løfter så forunderligt herinde i mit sind.*

- Disse sommerlige hyldestrofer til naturen, når den udfolder sig til fryd og glæde, mødte jeg en juli-aften i en af de haver, hvor fin pleje og et omhyggeligt hverdagsarbejde omsætter sig i megen hygge og skøn iagttagelse.

Havemødet var godt besøgt, for man vidste i en vid omkreds, at her var det værd at komme, og så havde man vel et håb om at få noget med hjem til fordybelse. Om det så lykkedes, ja måske for nogen. Vi sang i hvert fald vort hjemlands skønne vers, og vi var også via sangen på besøg i fjeldet, hvor der er så meget at »undre mig på«. Og Mads Hansens dejlige hymne til det fynske forløste gode tanker - og kan hælde det er gået andre som mig: Jeg fik en indre besked om at se mig om blandt landskabets dejligheder. Og en juli-dag er der meget at fornemme, ud fra det herlige som møder øjet, når vandringen bliver bestemt.

Efter en lang og brydsom vinter, findes takten godt ved at observere det mangfoldige og nuancerede som sommeren byder på. Og denne sommer er jo så fin som en nordisk sommer overhovedet kan være. Det veksler fra dag til dag, fra sol til regn, fra blæst til stilhed og duften fra blomsterne synes skarpere og kildrer næsen, så velværet for planter sig til alle celler.

Karen og jeg drøftede morgenen efter mødet at sætte tid af til en tur i det hjemlige. Det er så længe siden, har vi været på mosen, sagde Karen det er stedet vi skal besøge, og det var jeg med på med det samme. Og vi skulle flere år tilbage, siden sidste gang vi var der.

Det var et godt forslag og mine tanker gik tilbage til barndomsårene, hvor Poul og Gunnar, Martin og Villy var med. Byens landmænd havde den gang en lille moselod, så vi gik der uden at behøve at spørge nogen. Det var skov og krat og mange tørvegrave og der var fugleliv og fiskemuligheder. Geder og aborrer stod og kikkede på os, og så med ét var de væk. Men noget held havde vi dog, og når mor hjemme serverede den fangne gedde, så smagte det rigtigt. Og før den ret skulle vi have chokoladesuppe, det fik vi tit hos fabrikanten, og dér synes jeg den var bedst. Og så mødte vi på mosen dens ukronede konge. Hans

var hans navn, og han levede som tredivernes arbejdsmænd, men var glad og oplagt. Han slog sten til vejene, passede det omkørende tærskværk m.m., og var lige med alle, og sådan var det bedst dengang også.

Jeg inviterede ham hjem ofte, og over en øl endevendte vi da hjemme det aktuelle, og at Stauning var en god alfader var ham sikkert, og at Christmas Møller var det modsatte, ja det var vi enige om. Far og mor syntes godt om Hans, og han var med til at rydde al det, der satte sociale skel. De personer der gjorde det, tjente folkefællesskabet godt.

Mosen var vort landskabs bedste sted, bortset fra vor egen have, og et legested, der gav børn gode indtryk. Og man kan næsten misunde de børn, der ikke modtager af naturen.

Vi besluttede at bruge timer af torsdag eftermiddag og aften til at møde denne del af vort eget sogn og det blev til gensynsglæde.

Vi bor så heldigt, at vi kan gøre en rundrejse i naturen på 6 km og den fodtur giver bestandig nye indtryk. Fra parcelhuskvarteret fører en gammel vej til sognets næststørste gård, og nu som før ses de fine køer græssende på givtig jord og også i mosen.

Og den moderne teknik fører kaskader af mosevand udover roe- og græsarealer, og gør afgrøderne til et stedsevarende område med grokraft. Tørke er ikke mere et stort problem hos landmanden.

Vi ser manden på gården dér i løb ad markvejen hjem til en fødsel i stalden, og i et glimt bliver det fortalt, at lederen i et landbrug er en af tidens travleste personer. Han har ikke tid til at gå på togt for at øve vold og gene, og er vel nok blandt tidens bedste virkende.

Vi besøgte det halve tdr. land min far engang ejede, og nu gror skoven dér - og der er tyst og stille. Vi satte os ved kanten af tørvegraven og jeg fortalte Karen om en brink, hvorfra vi mente at få den bedste fangst og om ræven, som 25 m fra os, stod og gloede. Det var ungdomsdage først i tredivernes, og i skolestuen kunne vi omsætte vore syn i ikke alt for tilbageholdende beretninger. Nu

kagler fasanerne i mosen, som har meget mere vækst nu, og er et godt jagtterræn. Og gøgen kukker både siddende og flyvende og sætter oplevelsen i naturen i et særligt relief. Og der er stemmer i mosen. Naboen til den anden side gør studier for at bekæmpe de ødelæggende insekter. Vi forstår dog, at han opgiver at gøre mere og lader avlen være i fred indtil høst.

Og da det er begyndende ferietid, træffer vi to som er meget glade for hinanden og vi kan ligefrem høre kysseriet på afstand. Jo, mosen er sikkert et sted, hvor forståelse fæstner sig godt frem til varige glæder. De fortæller os, at de er på egnstur hver dag, i går var de i den store skov ved herregården og i parken og i morgen skulle de besøge to af kirkerne på egnen med en historie bag.

Kom så ikke og fortæl at ungdoms længsler og dens dragen bare går imod det materielle. Og de to kom såmænd fra et EDB-arbejde, som vel ellers nok er tal- og produktionspræget. De nyttede dagen godt og skulle næste aften til vikingespil i Frederikssund. De fik en god sommerferie forekom det os.

Og mosen har sine gamle huse, vel passet og pyntelige nu. Her mindedes vi de prægtige mennesker fra nabogårdens arbejderhus, som købte et lille landbrug og senere kom videre til større selvstændighed. De var blandt samfundets opbyggende lag, og det var en fornøjelse at være hos dem sommeraftener for mange år siden. Og nu ses fritidshusene på mosens grund, og huse med driftige byfolk, som må møde den stille verden for at hente nye kræfter.

Og som de dog forstår at gøre gammelt til nyt med gammelt præg. Og de planter og sår, så det hele bliver en fryd at se. Mosen ligger væk fra alfarvej og godt sådan. Og dens fred bygger bygger op i folk, der har meget at gøre, og hos besøgende bare for en stund. Og alt imens sivene svaer og uforklarlige lyde skaber stemning, bliver tilbageblikkets og eftertankens lykketilværelse bare dejlig, selv om alt jo ikke var godt den gang heller.

Vi forlod mosen først på aftenen med glæde i sindet og følte os bedre i stand til at kunne berette om noget, der er nær og nærværende og som bør helliges stor opmærksomhed.

Overalt er skønne pletter nær, find dem, se og lyt - det rører sig overalt. Skabninger giver bevægelse og det grønne i mosens tæppe vækker til ny glæde. En højsommeraften i mosen, er et højdepunkt for alle der søger indtryk og nye sporer for deres virke. Melodien kan findes mange steder, men glem ikke naturen.

- Før vi tog sognevejen i brug spiste vi den

medbragte mad i det bløde græs, og vi havde den lille lærke med. Man bør ikke vrage de små akelejer midt i det der opleves festligt. Og så går snakken jo også bedre.

Det sidste stykke inden vi vi var hjemme, var der dyrket jord omkring os. Ned mod mosen har parcellisten sin ager og den og hans hus er blandt egnens fineste iagttagelser. Her virkes med forstand og landmandsglæde. Og de større gårdes vekslen mellem byg og raps, giver skønhedsindtryk, som vi ikke kendte for år tilbage.

Og hegn og skov afgrænser veldyrkede landbrug, og indehaverne deler det gode og den glæde der er, at vide sig sikker på, at være nyttige indtil det fuldkomne. Ad landsbyens gade kikker vi ind til folk i deres stue, der nu følger TV-avisen, og vi fornemmer den skarpe kontrast der er imellem budskaberne ude- og hjemmefra om galskabens sære handlinger, og så de fredsommelige og glædelige indtryk, som nutidsmennesket også har for øje nær ved. Gak ud i naturen og find glæderne og erindringerne. De er nyttige begge dele.

Det var Karens og min slutning, da vi drejede ned ad vor egen vej. Og hjemme havde der været besøg, og det hjemmebagte, som familied medlemmet havde efterladt, var en velkommen hilsen. Vi spiser klejner hele året, og de unge havde forøget vor beholdning. De smagte godt til kaffen og mætte af naturen og bagværket, blevet til en god søvn.

Og den næste morgenstund havde guld i mund.

Manden i gården.

De gamle billeder . . .

vækker mere og mere interesse - se bare bladet bladet i dag med den festlige forside og de flinke husmødre ved vaskebaljen på side 12 - men der må findes mange flere og de modtages - og returneres med glæde.

Redaktionen.

Religion og politik

Iran er ved at bukke under i blodige optøjer og demonstrationer for at få en religiøs leder i eksil hjem og få oprettet et religiøst baseret styre. Man kan godt få hjælp til den slags fra den ateistiske Sovjet-stat, som dårlig tør sige nej af hensyn til sit eget religiøse mindretal af samme slags.

Det socialistiske Polen mener officielt som andre marxistiske stater, at religion er opium for folket, men må alligevel pænt finde sig i, at folket ta'r lidt ekstra »opium« i begejstring over, at en landmand er blevet pave. En tilsvarende begejstring for de politiske ledere med Karl Marx som »religion« kan ikke stables på benene - tværtimod - der drejer det sig om at holde knurreriet nede på et passende lavt niveau. Paven forhandler med alle biskopperne fra Sydamerika for at lægge en dæmper på den tiltagende kirkelige aktivitet imod de regerende diktorer, og Franco-styret i Spanien faldt nok mest, fordi hans efterfølgere ikke kunne regne med kirkens udelte støtte.

På Cuba skriver Fidell Castro, den ateistiske marxist, at han ikke kunne drømme om at genere kirken, dertil er den en alt for betydningsfuld del af folkets liv. Sådan kunne man blive ved. Det religiøse liv - folkereligiøsitet om man vil - er overalt i verden så stor en magt, at den hersker, der søger at udrydde den, har dømt sig selv fra livet.

Det er lige til at ryste svært på hovedet af for organisationsdanskere med betalingsunderskud. Drejer det hele sig da ikke om penge og andre håndgribelige goder? Man kan jo eventuelt også nå frem til spørgsmålet: Har det danske folk også en religion og hvilken? Kristendommen selvfølgelig, men det må helst ikke siges for højt, så bliver vi danske så generede. Børnene må heller ikke høre for meget om det i skolen, hvis ikke de skal tage skade, når de selv skal til at vælge hver sin private religion. Det er nemlig en streng privatsag, adskilligt mere privat end folks sexliv. Det skal der endelig tales meget og højt om, fordi det er så sundt, og vi har det allesammen, og det er så nyttigt at nedlægge de fæle tabu'er, der har givet os ældre

en forkvaklet opvækst. Ud med det og ti stille med det med kristendommen. Det viser vores overordentlig store åndelige blufærdighed - åndelige!

Det er noget hykleri, vi går og laver, når vi ikke frit og åbent kan tale om et af de vigtigste spørgsmål også for det danske folk. Det er på tide at få væltet det tabu. Kristendommen har gjort det danske folk til det, det er i historien og jeg tror ikke et øjeblik på, at det folk, hvis helt store flertal endnu frivilligt lader børnene døbe og rejser kirker på stribe i forstæderne, har i sinde at smide kristendommen ud. Er det meningen, er det da også vigtigt at få talt om det.

Hvad er det? Hvordan begyndte det? Hvad førte det til? Hvor skal vi hen? Der er mange spændende spørgsmål at tage fat på, og de forudsætter ikke en specialuddannelse udi det kristelige. Den interesserede kunne f.eks. begynde med Martin A. Hansens »Orm og Tyr«, som er et helt enestående værk, velegnet til en studiekreds, skrevet af en stor digter med megen viden. Den fortæller om den sidste del af vores hedenske fortid og overgangen til kristendommen. Afsnittet om, hvorledes datidens bønder gav Danmark vor største nationalskat, landsbyens granitkirker, er specielt helt vidunderligt i sin blanding af kontant viden og digterisk fantasi. Efter min mening noget af det bedste, der er skrevet på dansk.

Når denne læsning så suppleres med Hal Koch's »Kongemagt og Kirke« (3. bind i Politikens Danmarkshistorie) har man fået lagt en virkelig god grund at bygge videre på, når man vil søge at udvide sin viden om det kristne danske folk, man tilhører. I kommende urolige tider med alle dens globale udfordringer vil det være vor vigtigste ballast i forsoget på at holde vor fælles skude, Danmark, på ret køl.

Jeg tror, det haster, og der er nok mange, lange vinteraftener tilbage med olievarme inde og vinterkulde ude. TV'et har også godt af en hvilepause og sikke mange usle programmer, man ikke bliver gal over!

Jakob Højlund.

- Disse linier er skrevet i det tidlige forår - men er de ikke stadig lige aktuelle? -

Velkommen til nye medlemmer

Fr. Lone Wredstrøm,
Rosenvænget 9,
3600 Frederikssund.

Gårdejer August Hoeck,
Ribevej 110, Hviding,
6760 Ribe.

Gårdejer Henning Amstrup,
Rørsgård, Bur,
7570 Vemb.

Parcellist Ejner Andersen,
Lysholm Nedenevej 17,
4690 Haslev.

Fru Agnes Andersen,
Jærnbanegade 37,
3720 Åkirkeby.

Gårdejer Helge Larsen,
Langøvej 44, Ørby,
3200 Helsinge.

Gårdejer Carl Larsen,
»Volpegaard«, Orchy,
4261 Dalmose.

Gårdejer Knud Borgen Uhré,
Uhrégaard,
6862 Tistrup.

Proprietær P. H. Houe,
»Ulstrup«, Hundborg,
7700 Thisted.

Gårdejer Peter Styrk,
Møllerup, Visby,
6270 Tønder.

Gårdejer Keld Pedersen,
Gunderrupvej 2,
4681 Herfølge.

Fru Marie Nielsen,
»Boelsmosegaard«,
Udsholt Byvej 18,
3230 Græsted.

Gårdejer Niels Skifter,
»Skifterejke«,
Østermarksvej 63,
8983 Gjørslev.

Gårdejer Niels Videbæk,
»Videbæksgaard«,
Videbæksvej 4, Teestrup,
4690 Haslev.

Gårdejer Jørgen K. Ravn,
Grønnebæksgaard, Horslund,
6230 Rødekro.

Assistent Jens-Christian Nielsen,
Kløverprisvej 26,
2650 Hvidovre.

Gårdejer Håkon Nissen Friedrichsen,
Vesterhaab, Rørkær,
6270 Tønder.

Gårdejer Jørgen Schmidt Lund,
»Lauenborggaard«,
Faarkrog, Skodborg,
6600 Vejen.

Gårdejer Hans Erichsen, Jacobsen,
»Østergaard«,
Bjernæs Strandvej 26,
6100 Haderslev.

Gårdejer Christian Dyhrberg Skytt,
»Indballegård«,
Ringgade 40, Mangstrup,
6500 Vojens.

Fra arbejdsmarken: 2 dages udflugt til Nordfriesland

Slægtsgaardsforeningen for Sydsjælland og Møn har 27. og 28. juni udflugt til det nordlige Nordfriesland. Sønderjyden, Alfred Holdt Jørgensen, der har Næstved Turistfart, havde tilrettelagt og ledede den meget velorganiserede tur til Nordfriesland, dvs. marskegnene syd for grænsen til Ejderen.

Nordfrieseren Alfred Boysen, sekretær i Sydslesvigsk forening for nordfriesere var rejseleder rundt i Nordfriesland. Han fortalte om landets inddæmningshistorie, hvornår hver koog var blevet til, og om de mennesker, der boede der.

I Hauka Haien-koog fra 1959, den yngste, havde man et stort areal, der fungere dels som landbrugsareal, dels som fuglereservat, og dels til opsamling af indlandsvand.

Vi var inde på 4 gårde, der drev vidt forskelligt landbrug. Den første var en gammel firlænget gård, fra 1782 i smuk frisisk stil på værft og med stråtag.

På den anden gård fra 1940 var jorden forpagtet ud, og der var lavet pension i den typiske, frisiske stil med den meget

store og brede lade.

Den tredje gård fra 1975 (den gamle gård var genopbygget af dårlige materialer i 45 - 46, nu tildels faldet sammen), havde man kvæg i sengestald og sildebensmalkning, og på den fjerde gård fra 1926 havde man foruden kvæg også svin, vinterhvide, vinterraps og vinterbyg.

Landbruget dernede var meget mekaniseret, maskinerne var lavet, så man ordnede marken i en arbejdsgang, de bruger meget gødning og sprøjter 4 gange, 1 gang om efteråret og 3 forår og forsommer.

Formanden for Slægtsgaardsforeningen Sydsjælland og Møn, gdr. Knud Rasmussen, Vestergård, Holstrup samt hans bestyrelse var sammen med de 40 deltagere meget begejstrede for den 2 dages vellykkede tur, der var en stor oplevelse. Ikke alene at se og høre de særprægede problemer, man arbejder under i Nordfriesland; men også det gode vejr og det dejlige samvær blandt deltagerne bidrog dertil.

AK, HVOR FORANDRET

Mogens Jølle

Besøg på Holmegårds Glasværk

Onsdag den 11. juli havde Slægtsgaardsforeningen for Syd-sjælland og Møn påny et arrangement, denne gang på den mere hjemlige front, idet besøget gjaldt Holmegaards Glasværk, og under ledelse af guide Inge Jørgensen fik man forklaret glasværkets historie, fra det i 1825 blev grundlagt på initiativ af grevinde Henriette Danneskiold-Samsøe, Gissel-feld.

Rundvisningen gik ud på at se alle processerne lige fra sandet med de forskellige blandinger smeltes, til det ved den stærke

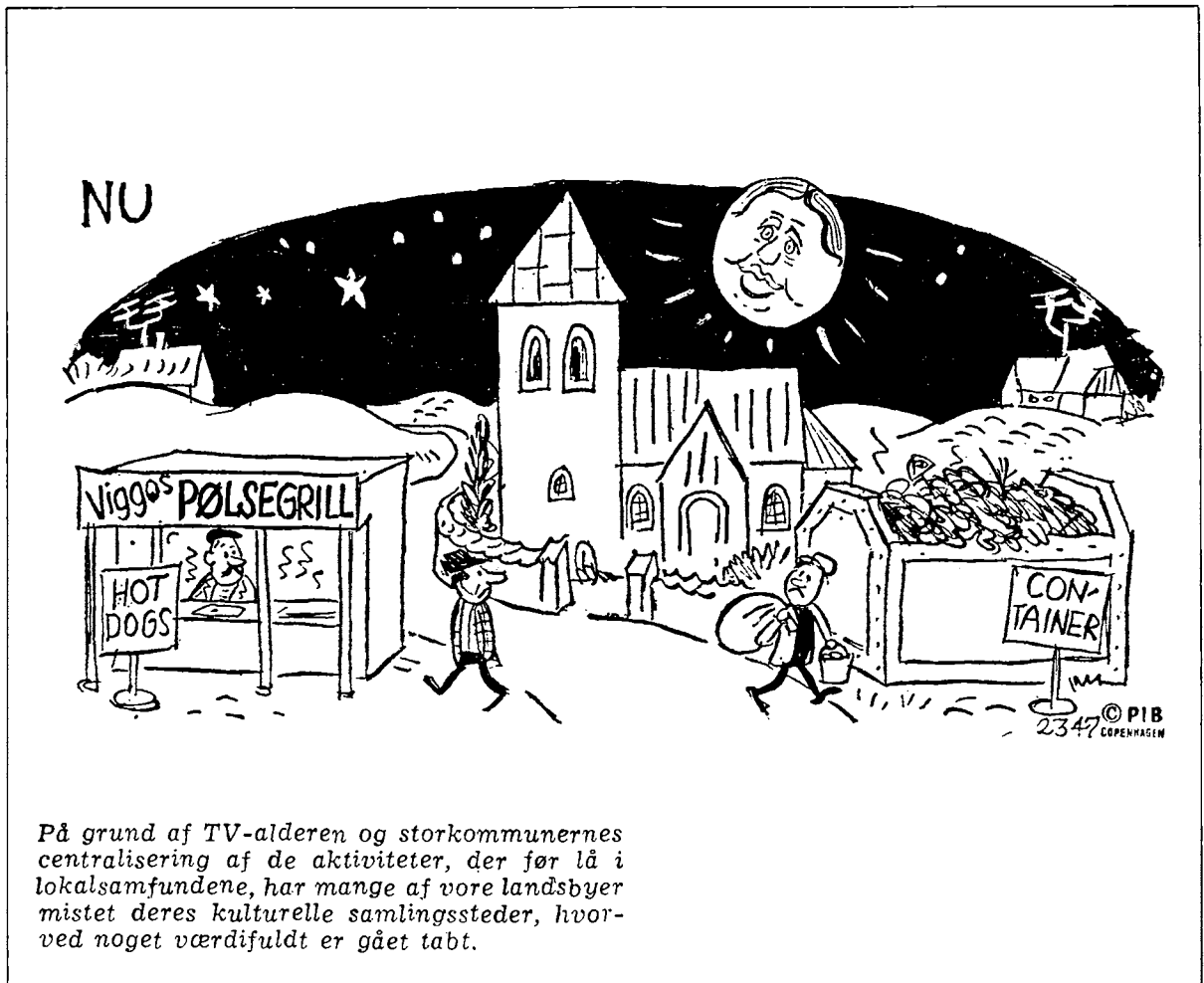
varme kommer ud som færdigt glas, som der kan stibes mønster på. Efter de 85 deltagere havde nydt kaffen i Holmegaardshallen, kørte man til Holmegaard Hovedgård, som ejes af kammerherreinde fru Elisabeth Lassen, f. Danneskiold-Samsøe, der med sin familie ejer Holmegaard. Inspektør J. Buse bød velkommen og fortalte fra Holmegaard Hovedgaardens historie, hvis bindingsværksbygning er opført 1635 af Claus Daa. Til gården hører 2323 tdr. ld., hvoraf 900 tdr. ld. er ager og eng, 500 tdr. ld. skov og mose, resten gård og gårdsplads, og uopdyrket mose, hvoraf højmosen nu søges fredet.

Fra 1955 har familien Lassen boet her, og kammerherreinde Elisabeth Lassen er femte generation som ejere.

Hr. Buse gav mange landbrugsfaglige oplysninger, og spørgelysten var stor.

Det gode vejr blev benyttet til at bese hallen og den gamle trætrappe, ligesom der også var spadseretur i parken mens flere benyttede lejligheden til at tage maskinparken i øjesyn. Efter besøget åbnede formand Knud Rasmussen og fru Inga for de mange gæster, så de i den gamle slægtsgård fik set en bondegård, hvor det i dag også er femte generation, der står for styret. Afslutningen fandt sted i Holme-Olstrup Forsamlingshus, hvor der var spisning. Knud Rasmussen takkede inspektør Buse og fru Buse for gæstfriheden på Holmegaard, der blev sunget danske sange, og til Henrys musik var der et par timers dans.

Landsbyskriveren.

På grund af TV-alderen og storkommunernes centralisering af de aktiviteter, der før lå i lokalsamfundene, har mange af vore landsbyer mistet deres kulturelle samlingssteder, hvorved noget værdifuldt er gået tabt.

De gamle billeder

Husmoderens arbejdsplads

Her er et, der med rette kan kaldes fra landhusmoderens arbejdsplads, er fotograferet foråret 1929 på en sydsjællandsk gård. Det er husmoderen med sin herrefilthæt over sit store højt opsatte hår, og den unge pige, der maser med storvasken. Forinden var tøjet blevet sat i blød, så blev det kogt vaskekedlen, der på vor egn kaldes brygkedlen (dialektord) - dernæst kogt i sæbspåner, skyllet som tilfældet var her, ude på gårdspladsen.

Bemærk begge damer har store forklæder på, kaldt karforklæde. Det var ikke af sække, som nogen havde det; men syet af hessian, som købtes hos I. V. Larsens Eft. i Næstved.

Billedet er indsendt af Else Jensen, Toksværd.

Billede med samme motiv, indsendt af Else Nielsen, Jægergården, Vallø.

Nyt lys over de gamle danske landbosamfund

Om skiftende vilkår for bønder, husmænd, inderster og smæhåndværkere i tiden 1500 - 1800.

Indtil for et par menneskealder siden var flertallet af det danske folk beskæftiget ved landbruget. Resten af indbyggerne bar mere afhængige af dette erhverv end de fleste formentlig var klar over, og det er måske årsagen til, at landbefolkningen - bønder, husmænd, inderster, småhåndværkere m. fl. - og dens tilværelse gennem tiderne har fået en så beskeden plads i bøger om det danske riges historie i modsætning til militære og politiske begivenheder og beskrivelser af fremtrædende personlighederes gøren og laden.

Forholdet er dog ved at blive rettet op i diss år, idet flere og flere forskere behandler landbohistoriske emner. Pioneren på dette felt er dr. phil. Fridlev Skrubbeltrang, der ved et banebrydende arbejde har inspireret en lang række yngre historikere til at tage landbohistorie op speciale. Han har brugt et virksomt liv på at forske i landboforhold og landbovirke i ældre tider. Først beskæftigede han sig med husmandsbefolkningens levevilkår i 1600- og 1700-tallet, senere med husmandsstandens og husmandsbevægelsen i 1800- og 1900-tallet. Videre har han omhyggeligt bearbejdet fæstebreve, bondeskifter, synsforetninger og andet statistisk materiale fra alle landsdele. Disse undersøgelser førte til bedre viden om og nye vurderinger af både gårdbrugeres og husmænds fæsteforhold i 1600- og 1700-tallet.

Det blev til mange bøger og skrifter, og nu foreligger dels på grundlag af egen forskning, dels suppleret med andre landbohistorikers resultater et nyt bogværk fra Fridlev Skrubbelstrangs hånd, udgivet af Den danske historie Forening, Bispefortvet 3, 1167 København K. Denne bog: »Det danske Landbosamfund 1500-1800« er en velskrevet og bred skildring, der behandler alle sammenhænge, såvel indenfor landbruget og som i forhold til det øvrige samfund, støttet af typiske eksempler fra alle dele af Jylland og øerne.

For tiden indtil reformationen er kildematerialet sparsomt, men det bliver fyldigere for de følgende perioder. Diss århundreder var tider med stadige og store omvæltninger: Reformationen, bondeopstande, enevældens indførelse, svenske-

krige, besættelser og til sidst reformbevægelse op mod 1800-tallet. Selv om man ikke har hørt meget om det i skolernes fædrelandshistorie, så har de store gang på gang grebet afgørende ind i de enkelte landbyers menneskelige og sociale forhold. Konger og herremænd samlede jord og byggede borge og slotte, der stadig syner i landskabet, men det var bønder og arbejdere, der år efter år måtte køre stenog yde håndens arbejde foruden at gøre hoveri på markerne. Ofte blev det slid fulgt af tyngende skatter. En enkelt skat, jordskatten, medførte en mægtig indsats i 1680'erne, idet hele landet blev opmålt og matrikuleret. Det havde i hvert fald den fordel, at vi i dag råder over et mægtigt og værdifuldt kilde-materiale.

Bogen om det danske landbosamfund er på 480 sider i stort format og fremtræder indbundet i smukt udstyr fra Andelsbogtrykkeriet i Odense. Den kaster nyt lys og mangt og meget, den har bud til enhver, der er interesseret i landboforhold eller i en bestemt ejendoms, landsbys eller egns historie. Den er tilmed let tilgængelig, også for os almindelige læsere, og takket være betydelige tilskud kan den fås for kun 90 kr.

Richard G. Nielsen.

Landmandens høstferie går i år til ROM

Kærnerrejser arrangerer en pragtfuld tur til Rom i dagene 23. - 30. september.

Endvidere ture til:

NORGE	14. - 22. juli: Jotunhaimen og Nordsæter	SVERIGE	9. - 12. august: Øland (Borgholm)
--------------	--	----------------	---

Program og yderligere oplysninger ved henvendelse til:

KÆRNE-REJSER

POSTBOX 12 - 4100 RINGSTED - TELEFON 03 - 64 00 24

Rejseledere: Jens P. Petersen og Hans Hviid.

Jens og Anna Jensens fond...

udlåner penge til unge landmænds etablering, også ved generationsskifte. Årlige ydelse uden kurstab for tiden 12 procent, hvoraf 9 procent er rente. Henvendelse til:

Proprietær Bent Bjergskov, Rosenlund, Rynkeby, telefon (09) 39 13 17.

Advokat Martin Olesen, Bogense, telefon (09) 81 16 66.

Gårdejer Niels Eriksen, Kørbitzdal, Ringe, telefon (09) 62 11 75.

Henvendelse til fonden skal være indsendt senest 1/6 eller 1/12 hvert år.

Skaf foreningen nye medlemmer

Undertegnede foreslår, at følgende får tilsendt materiale om
Dansk Slægtsgaardsforening og opfordres til at indmelde sig i foreningen:

_____	_____
Titel	Titel
_____	_____
Navn	Navn
_____	_____
Postadresse	Postadresse
_____	_____
den	Underskrift
19	_____

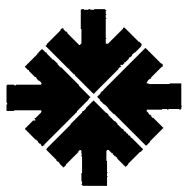
Ønsker man ikke at klippe i bladet, kan forslag indsendes til sekretariatet på alm. postkort.

Landbrugslån til ethvert formål.

Har De brug for lån til tilbygning, sammenlægning, grundforbedring, køb af nye maskiner, udvidelse af besætning, ejerskifte eller andet, kan De roligt henvende Dem til Forenede Kreditforeninger. Vi yder

lån overalt på øerne på op til 50% af ejendommens værdi med løbetider på 10, 20 og 30 år. Lad en af vore landbrugs-kyndige folk kigge på Deres ejendom, så får De den rigtige belåning - hurtigt, smidigt og effektivt.

FORENEDE KREDITFORENINGER

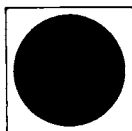
Otto Monsteds Plads 11 · Postbox 333 1503 København V · Tlf. (01) 15 34 34
Magelos 2 · Postbox 343 5100 Odense · Tlf. (09) 11 77 77

**Jyllands
Kreditforening
er
specialister i
Jylland...**

JYLLANDS KREDITFORENING

6100 HADERSLEV: Åstrupvej 13. Tlf. (04) 52 70 00
6950 RINGKØBING: Herningvej 3. Tlf. (07) 01 11
8800 VIBORG: Sct. Mathiasgade 1-3. Tlf. (06) 62 33 33
9100 AALBORG: Boulevarden 43. Tlf. (08) 12 38 77
8260 ÅRHUS-VIBY J: Borgvold 16. Tlf. (06) 14 88 00

**SPAREKASSEN
SYDJYLLAND**

Vi skaffer penge til gårde.

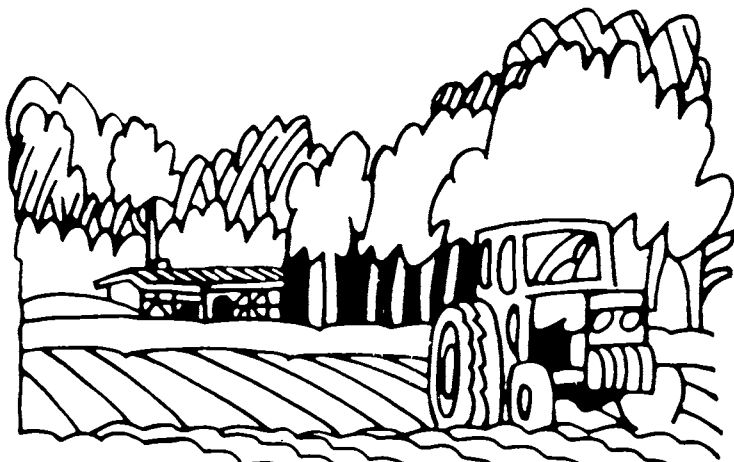
København: Jarmers Plads 2,
1590 København V. Tlf. (01) 12 53 00

Århus: Åboulevarden 69,
8100 Århus C. Tlf. (06) 12 53 00

Herning: Viborgvej 1,
7400 Herning. Tlf. (07) 12 53 00

Afd.kontor i Aalborg: Algade 38,
9100 Aalborg. Tlf. (08) 12 53 00

Afd.kontor i Odense: Jernbanegade 16,
5000 Odense. Tlf. (09) 12 53 00

Kreditforeningen Danmark

**Et A-rentebevis fra Andelsbanken
giver stigende rente år for år
-uden at Deres penge er bundet.**

ANDELSBANKEN

Lær af fortiden - Lev i nutiden
Virk for fremtiden

Oktober 1979

Nr. 222 - 37. årgang

Popler i alle mulige former er gengivet i bogen »Poplerne«, af »Slægtsgaarden«s afdøde redaktør Ib Paulsen. (se side 9)

**Medlemsblad for
Dansk Slægtsgaardsforening**

oprettet 5. juli 1941

Redaktion:

Hans Hviid, Fåredammen 11, 5300 Kerteminde,
tlf. (09) 32 14 61.

Kasserer, sekretær og annonceekspedition:

Fru Inger Hansen, Bjerggaardsvænget 9, 2840 Holte,
tlf. (02) 80 25 37. Postgiro nr. 8 08 31 42

Slægtsgaardsarkivet:

Adresse: H. C. Andersens Boulevard 4
(2. sal t. v.), 1553 København V, tlf. (01) 11 67 20.

Arkivar Margrethe Ransy - Tlf. (01) 37 73 22,
arkivaren træffes på arkivet tirsdag og onsdag
kl. 14 - 16 eller efter aftale.

Forenings revision:

Statsautoriseret revisor Kr. Foged, Frederiksgade 1,
1265 København K., tlf. (01) 11 77 88.

Landsbestyrelsen:

LANDSFORMAND: Gårdejer Jens P. Petersen, (R), Farendløse, 4100 Ringsted, tlf. (03) 64 00 24.

Næstformand: Gårdejer Holger Buch Juul, Jægergaarden, Høllund, 7100 Vejle, tlf. (05) 86 50 21.

Gårdejer Peder Møller Frifelt, Frifeltgaard, 6870 Ølgod,
tlf. (05) 24 30 87.

Ovennævnte tre udgør bestyrelsens forretningsudvalg.

Gårdejer Jens Skau, (R) Nygård, 6630 Rødding,
tlf. (04) 84 62 03.

Gårdejer Jørgen Skoven, »Skoven«, Asdal, 9950 Hirtshals,
tlf. (08) 97 11 66.

Proprietær Bent Bjergskov, Rosenlund, 5350 Rynkeby,
tlf. (09) 39 13 17.

Formand for bladudvalget.

Gårdejer Børge K. Fjordside, Skalstrup, 7570 Vemb,
tlf. (07) 88 40 94.

Gårdejer Jens Bligaard, Odense, 7861 Balling,
tlf. (07) 58 10 11.

Gårdejer Poul Ipsen, Paradisgaarden, 3740 Svaneke,
tlf. (03) 99 65 35.

Gårdejer N. Sehested, Holmstol, 8883 Gjern,
tlf. (06) 87 50 19.

Gårdejer Chr. Thyboe, Kirkemosegaard, 8991 Spentrup,
tlf. (06) 47 70 87.

Gårdejer Vagn Mathiasen, Munkhøjgaard, Borsholmvej 11,
3100 Hornbæk, tlf. (03) 24 00 05.

Formand for arkivudvalget.

Gårdejer Frede Falk Rasmussen, Vestervang - Marrebæk,
4873 Væggerløse, tlf. (03) 87 73 57.

Æresmedlem af landsstyrelsen: Agronom Hans Balle,
Hybenvej 27, Hjallesø, 5260 Odense S, tlf. (09) 12 94 73.

Bladet er medlem af
DANSK Fagpresseforening.

National løbskkørsel

Der er mange mennesker, der undrer sig i dette efterår. Det er en hverdagsforeteelse, at man ryster på hovedet rundt i hjemmene i by og på land. Og reaktionen i Slægtsgården er ikke den mindst tydelige. Man ser en protest udfolde sig som viser både menneskelig råhed hos hele protestfolket og stærke svaghestegn hos de, der burde sætte tingene på plads. Det er næsten som at fornemme en nedbrydningstid, hvor det meste skal væltes over ende for at bane vej for nye holdninger og andre ledelsesformer, således at et dirigeret og centraliseret system, som en fugl Phønix kan ensrette samfundet, og hertil kommer alle mulige forvirrede og uigennemtænkte aktioner endog fra kredse, som skulle synes egnet til at tænke og handle i klare baner. En skæv udvikling i dagspressen ses også deraf, at enhver lille ting skal dyrkes med store overskrifter og dom og forfølgelse hører til dagens uorden. Altsammen er det med til at forringe og forsinke.

Med beskæmmelse må vi i disse år betragte Danmark som et foregangsland i uroens tegn og med en lystbetonet iver efter at leve i selvhævdens og klassestørhedens selviske atmosfære. Det er ilde og dobbelt galt, når folkets ledere ikke ved styrke og fornuftsappeller kan foretage en linietrækning så terror og tvang bliver modvirket stærkt nok.

Hvor er politikerne? Hvor vi dog mangler en H. C. Hansen som kunne og ville udfordre laden-stå-til-mentaliteten. Og høres der nu en bevidst politikerrøst, så følger latterliggørelsesforsøget lige efter. Hvor er der stille i kirkens rum, når det ikke er moderne teologiske afvigere, der udfordrer. Kirkens røst i tidens røre er alt for sagtmødig, der må være mange vogtere af grundlæggende værdier, som også ser perspektivet når det går for stærkt med at bryde ned. Kan vi vente en ny Grundtvig, så revolutionsteorier og reaktionssnak får sin bekomme ved retlinet gerning på prædikestolen og ved samfunds anliggender? Og hvor vi mangler indflydelsesrige organisationsfolk, der kan skønne ud fra helhedens tarv.

Det er bange folk, der modtager den store udfordring og derfor de mange løse ender, sagde en landmandskollega til mig forleden, og han har nok mere ret end han bryder sig om at erkende.

Vi går fra strejke til fysisk og psykisk vold fra angreb ved argumentets hjælp til billig mistænkeliggørelse og personlig forfølgelse osv. Og gode tilskyndelser bliver hæmmet i enhver, på arbejdspladser, i offentlig forvaltning med virkning i familieliv og andre fællesskaber.

Og folketingets mange udvalg med fine hensigter og god vilje er mere end godt er præget af svaghestegn og manglende mod til at gøre det sagligt rigtige i mange forhold.

Og TV og radio presser os i en krog ved hårdhændet og ensidig behandling og værgeløse mærker vi trykket.

Kald det negativ tale, men en påpegning af en del af virkeligheden kan være meget nyttig, og eftersom tiden går vil der altid være nogle der rejser hovedet og drejer tendenser og tænder lys i mørket.

Men det må helst ikke vare for længe, og slægtsgårdsfolket støtter gerne de fremadstræbende som har grundfjeldet under sig og sætte gensidig tillid og indbyrdes agtelse højt.

Vognen hælder skiftevis til venstre og højre, men i 80'erne behøver vi ikke at færdes som i 70'erne.

J.P.P.

Slægtsgården MUNKHØJGÅRD

Matr. nr. 8 a, Borsholm, Hornbæk sogn, Lyngø-Kronborg herred, Frederiksborg amt.

Nedenstående beretning er hentet fra Slægtsgårdsarkivet. Beretningen er 1ste del af gårdens historie, som vi fortsætter med i flg. nr.

Da Esrom klostres brevbog er bevaret, findes der betydelig flere gamle oplysninger om Borsholm, end der findes om de fleste andre landsbyer i Danmark.

Borsholm nævnes allerede i et dokument fra 2.11.1178; navnet skrives dengang og senere »Birgirsholm«, og dermed er det klart, at den første del af navnet er mandnavnet »Birgir«, formentlig navnet på den mand, som har grundlagt byen (eller gården) engang i slutningen af oldtiden eller i begyndelse af middelalderen.

Fra Esrom klostres gamle arkiv ved vi også, at der i Borsholm i middelalderen foruden bøndergårde var en hovedgård, der fungerede som en slags ladegård for klosteret; i 1400-tallet nævnes der en aldelsmand (væbner Per Ly, 1485-97), som var bosat på denne gård og vel nærmest har været som en slags bestyrer af klosterets gods i den nærmeste omegn af Borsholm.

Ved reformationen i 1536 blev alle klostre og deres tilliggende gods inddraget under kronen, men i 1538 blev det bestemt, at en række klostre - og heriblandt Esrom - alligevel skulle bestå indtil videre, og abbed Peder Ingwersen fortsatte da tilværelsen i Esrom kloster sammen med et stadig svindende antal munke endnu i en årrække. I de nye tider var det imidlertid vanskeligt for dem at klare sig udelukkende ved de midler, som landgildeafgifterne afkastede, de måtte af og til sælge af klostergodset. Ved skøde af 27.8.1547, godkendt af kongen og rigsrådet, solgtes »en Esrom klostres by, kaldes Borsholm med hovedgård, 8 landbogårde og 2 gårdsædegårde« til tolder og borger i Helsingør Sander Leyel. Borsholm-bøndernes navne nævnes ikke i det resumé af skødet, som er bevaret (register over alle lande, bd. 5 fol. 163).

Det blev kun få år, at Borsholm var i privateje. I 1560 tog den jagtglade konge, Frederik II, for alvor fat på gennem køb og mageskifter at skaffe sig store sammenhængende vildtbaner i Nordsjælland, hvor han alene kunne have jagtretten, og hvor vildtet derfor kunne jages og fredes helt efter hans behag. Mest kendt er det store mages-

skifte, hvorved Herluf Trolle afstod Hillerøds-holm til kongen mod til gengæld at få Skovkloster, men der fandt også mange mindre handler sted; ved en af dem - skødet er dateret 17.6.1560 og findes på pergament i Rigsarkivet - købte kongen af ovennævnte tolders børn og svigerbørn »Bursholm hovedgård med sin enemærke, store og små fiskevand, Abildgård« o.s.v., samt 12 gårde i Borsholm by, og derefter hørte byen i de næste 233 år under kongens slot Kronborg.

De 12 gårde, som nævnes med deres beboere i skødet fra 1560, var i virkeligheden 8 gårde og 4 husmandssteder; det ses af den gamle landgilde (sikkert fra klostertiden), som også er anført i skødet. Den årlige ydelse af hver af de 8 gårde var: 1½ pund (30 skæpper) rug, 25 skæpper byg, 3 td. havre, 2 skilling grot skatpenge, 1 lam, 1 gås 2 høns, 6 dages høstarbejde, 2 dages pløjning og 6 læs ved, medens husmændene kunne nøjes med nogle få skæpper korn. Tilsammen skulle alle 12 mænd i Borsholm udrede 1 fjerding smør årligt til godsherren.

Efter at Borsholm var blevet kronens ejendom, kom der en ny ordning i det århundredgamle landsbysamfund. Det var sikkert tiltrængt. Jorden til den gamle hovedgård fra klostertiden havde formentlig i mange år været delt mellem bønderne, uden at en ny rebning var blevet foretaget. Den kom nu. Byen blev opdelt i 10 lige store gårde, og jorden i bymarken blev rebet op i 10 lige store dele fordelt på henved 300 agre. En ny landgilde blev fastsat, nemlig af hver gård: ½ pund rug, ½ pund byg, 2 td. havre, 1 fjerding smør, 1 lam, 1 gås, 2 høns, 1 læs hø (lensjordebogen 1582 og senere jordebøger).

Ved hjælp af opmålingerne til markbogen af 1681 kan vi let rekonstruere bymarkens opdeling fra årene lige efter 1560. Der var 3 lige store vange: Nydams vang, Kirkevangen og Klosteriis vang, hvori agrene var fordelt i »sæt« med 10 agre i hver sæt. Disse 10 agre var fordelt mellem gårdene med 1 ager til hver gård, altid i samme rækkefølge, dog var der en gård, som overalt havde to sammenliggende agre og altså var dobbelt så stor som hver af de andre gårde. Af jordebøgerne kan vi se, at dette skyldes, at en af de 10 gårde, som opstod i 1560 eller i årene lige derefter, straks er blevet øde, hvorefter dens jord

er blevet lagt til nabogården. Der var altså her-efter 9 gårde i byen.

De tre vange dyrkedes regelmæssigt således: 1. år rug, 2. år byg og 3. år fælled (d.v.s. udlagt »til hvile«).

Foruden de tre vange var der i 1681 en del dyrket jord, som besåedes hvert år. Den kaldtes Havevang og bestod af Kalvehave ås med 49 agre og Mølleset agre, der indeholdt 12 agre. Havevangen lå mellem Klosteriis vang og Hornbæks mark.

Marknavnene i 1681 var følgende:

I **Nydams vang**, som mod nordvest grænsede til Saunte mark: Byager ås, Askeager ås, Holager ås, Stengabs ås, Nydams ås, Garsæde ås, Hestehave ås, Seselsås, Bekkemose ås, Ørne ås. I denne ås var to fiskedamme: Nydam og Drengøbæks eng.

I **Kirkevangen**, syd for Nydams vang: Vangeleds ås, **Munkehøjs ås** (der var den største ås i denne vang og havde 38 agre), Birkeås, Kirkeås, Riby ås, Røde floden, Gåseholms ås, Asegærdes ås og Træhøjs Vrå ås.

I **Klosteriis vang**, som mod syd grænsede til Risby og mod vest til Havreholm og Horneby: Træhøjs ås, Halager ås, Kroghøj ås, Hyllegærdes ås, Byåsen, Tornåsen, Kirsebæråsen og Ørnekulsåsen.

Der var også en del enge til byen, der havde særskilte navne, nemlig: Hougårds eng, Munkepultz eng, Røerengen, Ludsis eng, Mølleengen, Egeengen, Kjerling engen og Hestehave-engen.

I begyndelsen af 1700-tallet blev to af gårdene i Borsholm nedlagt, og deres jord blev fordelt mellem nogle af de andre gårde.

I det følgende skal en enkelt gårds beboer følges fra 1582 og frem til dagen i dag. I lensjordebøgerne anføres denne gård altid næstsidst i gårdrækken i Borsholm, men i markbogen fra 1681 har den nummer 6, svarende til den placering, som dens agre havde ude på marken og muligvis også til gårdenes nummerfølge inde i landsbyen. Ved matrikuleringen i 1844 fik gården nummer 8, det matrikelnummer, som stadig gælder.

Navnet Munkhøjgård hentyder til en lokalitet, der nævnes som marknavn allerede i 1681 (se ovenfor).

Gennem Kronborg lens regnskaber og gennem amtsregnskaberne efter 1660 (fra 1718 Kronborg amts rytterdistrikt) kan vi fra 1582 og fremover temmelig nøje følge Borsholmsgårdens skæbne. Allerede inden 1582 var en af de 10 gårde - som ovenfor omtalt - blevet nedlagt, og jorden var lagt til en anden gård i byen, der altså blev dobbelt størrelse; en tid beboedes denne store gård i Borsholm af birkefogden, som havde den fri for landgilde.

Slægtsgårdens beboere

Anne, Olufs er den ældste kendte beboer af gården. Hun står opført som gårdens beboer i den ældste af de bevarede lensjordebøger, som er fra 1582, og hun har antagelig været enke efter en

tidligere beboer ved navn Oluf, men om ham kan intet oplyses; han nævnes ikke blandt Borsholms beboere i 1560 (skødet til kronen).

Laurids Saxen står for gården i lensjordebøgerne 1588-89 og 1592-93, men øvrigt vides intet om ham; der er ingen skattemandtal eller andre lignende kilder bevaret fra de tider.

Laurids Sigvardsen er tidligst fundet nævnt i Kronborg lens jordebog fra 1610, men har nok boet her nogle år tidligere. Han »frakom« gården i 1632, så der må have været noget i vejen med ham. Da efterfølgeren betaler fuld indfæstning, har det nok ikke været af armod, han kom fra gården, men en lille notits i lensregnskabet 1612-13 giver os måske en antydning af grunden: der står: »Lauridtz Sigvardtsen i Borsholm for slagsmål med Christopher Poulsen ibid. - 1½ daler«.

Søren Andersen fæstede for 4 rdl. i regnskabsåret 1.5. 1634 - 1.5. 1635 »Laurids Iffuersens (Sigvardsens) gård i Borsholm, som han for 3 år siden frakom. Han er sidste gang fundet nævnt i mandtallet til unionsskatten 1656.

I nogle år efter Søren Andersens tid synes gården ikke at have været rigtigt bortfæstet. I to skattemandtal fra 1657 står *Laurids Madsen* og *Søren Rasmussen* for gården; i nogle få år senere finder vi Laurids Madsens navn alene (inds. job. til Rentekammeret 1660 og 1661), men da Laurids Madsen egentlig boede i den gård, der ved matrikuleringen 1688 fik nr. 1, taler sandsynligheden for, at gården, som her omtales, har stået øde, og at jorden har været drevet til gård nr. 1, muligvis ved hjælp af en karl på gården (Søren Rasmussen?). I lensregnskaberne er dog intet fundet herom.

Lignende forhold har sikkert gjort sig gældende også omkring 1667-1670, da *Ole Nielsen* og *Søren Hansen* står for gården. Ole Nielsen var nemlig fæster af gård nr. 8 (efter matrikel 1688).

Bonde Pedersen er tidligst fundet nævnt som fæster af gården i amtsregnskaberne fra 1672 og har formentlig fæstet i dette år eller i året før indfæstningslisterne mangler i regnskaberne). Skiftet efter ham blev holdt 24.3.1698 (Kronborgs gl. skifteprot. 1691-1700, fol. 307), men hans dødsdag kendes ikke, da kirkebogen ikke på den tid indeholder fortegnelse over døde eller begravede.

Fra Bonde Pedersens tid er der gode og rigelige kilder at øse af.

Der er først og fremmest markbogen fra 1681, som er omtalt foran. Foruden mange detaljer får vi også en almindelig beskrivelse af Borsholm på den tid. Byen var beliggende »udi vildtbanen« og havde stor skade af vildtet. En del af marken var begroet med underskov og storskov og kunne der-

for ikke dyrkes. Der var ingen skovspart til bønderne i byen uden kongens skov, hvor ved bliver dem udvist. Møller var der ingen af, men bønderne lod male på vejrmøllen i Helsingør eller undertiden også i Dronningemølle. Af byens jord takserede 1/6 til god jord og middelmådig byg- og rugjord, 3/6 var ringe jord, 1/6 middelmådig havrejord og den sidste sjettedel ringe havrejord.

Skiftet efter Bonde Pedersen fra 1698 oplyser, at han var gift med *Anna Hansdatter* (der nærmere omtales nedenfor), og at de havde følgende børn:

Ellen Bondesdatter, født ca. 1676. Hun var i 1712 gift med Niels Nielsen i Plejelt.

Pernille Bondesdatter, født ca. 1678, var i 1712 gift med Joen Bentzen i Lille Esbønderup.

Margrethe Bondesdatter, født ca. 1683, var i 1712 gift med Simon Madsen i Borsholm.

Peder Bondesen, født ca. 1686, nævnt i 1712.

Aage Bondesen, født ca. 1691, nævnt i 1712, da han tjente i Esbønderup.

Hans Bondesen, født ca. 1696, han døde omtrent samtidig med moderen i 1712.

En datter af Bonde Pedersens ved navn *Anna Bondesdatter* blev døbt 26.1. 1690, men hun må være død som barn, da hun ikke nævnes i skifterne.

Formyndere for Bonde Pedersens børn var i 1698 følgende, som vel har været slægtninge (eller naboer): Ole Nielsen i Borsholm (se ovenfor), Peder Ågesen i Horneby, unge Peder Jensen i Horneby og Niels Andersen i Borsholm.

Men skiftet giver jo også en del oplysninger om gårdens tilstand i 1698. Der var en besætning på 6 heste, 5 stude, 6 køer, 1 kvie, 1 kalv, 3 får uden lam og 2 får med lam, 2 søer, 3 gylte, 1 galt og 3 gæs. Desuden 2 vogne (med sele og tømme), 1 plov, 2 harver og en gammel slæde. Af indboet kan nævnes 1 kobberkedel, 1 kobbergrøde og en gammel messingkedel. Efter nutidens forhold synes boet måske nok beskedent, men det var det ikke efter tidens forhold. Der blev da også en lille arvepart på ca. 60 rdl. at dele mellem enken og børnene; pengene blev stående i gården. Kontanter var der dog ikke mange af; det nævnes udtrykkeligt i skiftet, at brygger Jens Larsen i Helsingør skal have 2 rdl. og 4 mark, som er medgået til 1 tønne øl og 4 potter brændevin, som er medgået til begravelsen, hvortil man desuden har lånt nogle rigsdaler af Ole Nielsen i Borsholm.

Lars Nielsen kom til gården, da han giftede sig med Bonde Pedersens enke, måske allerede i året 1698 (vielser mangler i kirkebogen). Med ham kom *den slægt til gården, som endnu bor der*.

Lars Nielsens første ægteskab var barnløst; *Anna Hansdatter* døde allerede i 1712, omtrent samtidig med hendes yngste barn af første ægteskab, måske var det »pesten«, som hærgede. Skiftet efter *Anna Hansdatter* er dateret

11.6. 1712 (Kronborg amtsforvalters skifteprotokol 1712-21, fol. 27); det opregner omtrent samme besætning på gården som skiftet fra 1698, også de økonomiske forhold var omtrent de samme, dog gav boet nu ikke noget overskud. Døtrene fra det første ægteskab (se ovenfor) var giftede og havde fået deres arveparter, men om de to sønners arvepart - eller rettere om renten deraf - opstod der en lille diskussion mellem skiftemyndigheden og Lars Nielsen. Vi lader skifteprotokollen selv tale: »Stiffaderen Lars Nielsen formodede, at som han havde ladet oplære de tvende yngste sønner Åge og Hans Bondesen udi gudsfrygt og anden skikkelighed, til deres skalsalder, at han da blev befriet for rente af deres mødrene arv. Amtsforvalteren resolverede, at Åge Bondesen siden sit 14. år fuldt vel kunne fortjene til føde og klæder, hvorfor han fandt det billigt med rente i 4 år«.

Efter tidens skik giftede Lars Nielsen sig hurtigt igen. Vi kender ikke vielsesdatoen, da kirkebogen på den tid ikke rummer optegnelser om vielser, men da hans ældste barn i andet ægteskab blev født i 1713 er der ikke gået mange måneder efter *Anna Hansdatters* død, før han var gift igen. Den nye kone i gården hed *Barbara Larsdatter*. Hendes navn kendes ikke fra kirkebogen, men fra skiftet efter hende, som er bevaret (Kronborg rytterdistr. skifteprot. 1737-41 fol. 121). Det er dateret 16.11. 1737 og viser, at Lars Nielsen og *Barbara* havde seks børn:

Niels Larsen, døbt 17.12. 1713 (se nedenfor).

Jørgen Larsen, født ca. 1715, gift i 1739 med Johanne Ejlersdatter og vist siden bosat i Esbønderup.

Anne Larsdatter, var i 1737 gift med Bendt Knudsen i Saunte.

Karen Larsdatter, født ca. 1722.

Maren Larsdatter, født ca. 1724.

Kirsten Larsdatter, født ca. 1726.

Øvrigt viser skiftet i 1737 den samme jævne velstand som forhen i gården. Besætningen var ikke undergået store forandringer, hovedvægten blev stadig lagt på korndyrkningen, der var på gården: 9 heste, 2 føl, 8 køer, 3 kvier, 10 får, 2 gamle svin, 2 ungsvin og 7 grise. Boets indtægter og udgifter balancerede.

Ved skiftet fik Lars Nielsen lagt 12 rdl. til side til hans begravelse, og dette viser, at han påtænkte at afstå gården. Dette skete da også endnu i efteråret 1737 (se nedenfor). Hans død er ikke fundet i kirkebogen, men denne begynder først i 1738 at medtage oplysninger om begravede, og det tilmed meget mangelfuldt. Da han ikke længer var gårdfæster, kan der ikke findes noget skifte efter ham, og da vi er således ude af stand til at finde hans nøjagtige dødsår. Han er dog sikkert død kort tid efter afståelsen af gården.

I Lars Niensens tid blev gården sammen med det øvrige gods under Kronborg til ryttergods. I den anledning indrettedes en kæmpestor »krigs- og portionsjordebog«, dateret 1.10.1718, hvori en række oplysninger om gårdene optegnedes. Om gården, der her omtales, hedder det, at den har 32 fag hus, og at der var en udsæd årligt på td. rug, 5 td. byg og 4 td. havre. Besætningen bestod af 8 »bæster«, 2 stude, 5 køer, 5 ungkreaturer og 12 får.

2 gårde i byen var nu blevet nedlagt, og jorden tillagt de andre gårde. Lars Niensens gård fik tillagt ¼ af jorden til gård nr. 9 (matrikel 1688).

Niels Larsen, født på gården og døbt i Tikøb kirke 17.12.1713, søn af ovennævnte Lars Nielsen og Barbara Larsdatter, overtog gården efter sin fader i efteråret 1737. Herom findes en note i Kronborg rytterdistrikts regnskab over stedsmålspenge ved høst-sessionen 1737: Niels Larsen i Borsholm antager sin fader Lars Niensens gård nr. 6 af hartkorn 6511, som faderen formedelst alder og svaghed til sønnen overlader. Bygningerne er 32 fag. Besætningen efter forordningen. 8 rdl. i indfæstning.

Det har ikke været muligt at finde Niels Larsens hustrus navn. På den tid, da han blev gift, blev der ikke indført vielser i kirkebogen, og det har ikke med sikkerhed kunnet fastslås, hvem af de forskellige kvinder fra Borsholm, der nævnes som faddere i kirkebogen, der har været Niels Larsens hustru. I 1762 afstod de gården til nedennævnte søn, og derfor er der ikke noget skifte efter dem. Niels Larsen døde i februar 1772 og blev begravet i Tikøb kirkegård 9.2.1772.

Børn: *Peder Nielsen*, døbt 10.5.1739.
Ellen Nielsdatter, døbt 1.11.1741.
Jens Nielsen, døbt 28.10.1742 (se nedenfor).

Jens Nielsen, født på gården og døbt 28.10.1742, søn af ovennævnte Niels Larsen, fik fæstebrev på sin fædrenegård 30.8.1762. Et resumé af fæstebrevet er indført i Kronborg amtsstues fæsteprot. 1754-96 fol. 126. Det siges heri, at faderen »formedelst alderdom og skrøbelighed« har afstået gården, men dette er måske kun en kliché, der ikke betyder noget reelt; i hvert fald har vi lidt vanskeligt ved at tænke os, at alderen har trykket allerede i 49 års alderen, selv om man blev tidligt gammel dengang!

29.9.1774 viedes i Tikøb ungkarl Jens Nielsen fra Borsholm og pigen *Maren Jensdatter* fra Horneby. Forlovere var Jens Jensen og Peder Jensen af Horneby. Maren Jensdatter blev døbt 17.2.1754 i Tikøb og var datter af Jens Jensen i Horneby. Hun døde som aftægtskone i Borsholm 17.7.1839.

Deres børn:
Kirsten Jensdatter, født i 1774, døbt 16.3.1774.
Karen Jensdatter, født ca. 1776.
Marie Jensdatter, født 1783 (se nedenfor).
Boel Jensdatter, født 1786.
Nille Jensdatter, født ca. 1789.
Anne Jensdatter, født ca. 1796.

28.1.1793 udstedtes der kongeligt arvefæsteskøde til »den hæderlige bondemand Jens Nielsen og hans arvinger på den under Cronborg amt beliggende og hidindtil af hannem selv i fæste havende gård i Tikøb sogn Borsholm by, Højgård kaldet, af hartkorn 6-2-3-2½, med al dens tiliggende efter den i året 1784 fuldendte udskiftning og jorddeling« (Rentekammeret, skødeprot. for Frederiksborg og Kronborg amter, skøde nr. 369). Og dermed gik gården så over i *selveje*.

Jens Nielsen solgte i 1810 gården til sin svigersøn *Ole Mathiasen*. Jens Nielsen døde 8.10.1817.

(fortsættes næste nr.)

Velkommen til nye medlemmer

Gårdejer Peter Bentzen,
»Torngaard«,
Torngårdsvej 17, 9440 Åbybro.

Gårdejer Hans Molter,
Jungshovedvej 69,
4700 Præstø.

Gårdejer Erik Jensen,
»Ejelykke«,
Vindbyholtvej 39,
Roholte, 4640 Fakse.

Gårdejer Niels Svaneborg,
Vust, 9690 Fjerretslev.

Gårdejer Arnold Rævsager,
»Rævsagerhus«,
Tjæreby, 4230 Skælskør.

Gårdejer Jens Petersen,
Bøget Strandvej 9,
Staurby, 4720 Præstø.

Gårdejer Chr. Jensen,
»Enggaard«,
Staurby, 4720 Præstø.

Gårdejer Karl Schmidt,
Bæk, 6500 Vojens.

Gårdejer Grethe Jensen,
»Hyldekærgård«,
Jyderypvej 8,
Jyderup, 4640 Fakse.

Gårdejer Peder Gundersen,
»Søgaard«,
Overlyngen 1,
Staurby, 4720 Præstø.

Gårdejer Ejnar Rasmussen,
»Hovgaard«,
Smidstrupvej 23, 4720 Præstø.

Gårdejer Carsten Carstensen,
»Rødaagaard«,
Klovtoft, 6251 Hellevad.

Gårdejer Håkon Henriksen,
»Østergaard«,
Roneklintvej 15, 4720 Præstø.

Fr. Conny Sørensen,
Toustrup St. Vej 30, 8472 Sporup.

Gårdejer Finn Jensen,
»Østergaard«,
Øster Hæsingevej 71,
Øster Hæsinge, 5600 Fåborg.

Fhv. gårdejer Maria og
Christen Christensen,
»Lindhøjgård«,
Bøgevej 4, Nybøl, 6400 Sønderborg.

Gårdejer Jørgen Kloppenborg Skrumager,
»Bejstrupgård«,
Københoved, 6600 Vejen.

De gamle billeder

Dette billede er familien på Rynkebygaard i året ca. 1895. Gdr. Lars Johansen med sin hustru og svigermor, fire døtre og en plejedatter. Lars Johansen er oldefar til den nuværende ejer af »Rynkebygaard«, matr. 8^a mft. Rynkeby sogn. Billedet er indsendt af Harry Holmegaard, 5350 Rynkeby. →

En ny gård bygges i 1904, den gamle lå langt ude på marken ved en skov, den nye flyttedes op til amtslandevejen. Gården hedder »Holmegaard« og har tidligere hørt under Juulskov Hovedgaard, Kullerup sogn, har aldrig været matrikuleret. Billedet er indsendt af Harry Holmegaard, 5350 Rynkeby.

Hovedbestyrelsesmøde

(Christiansborg, den 8. oktober)

Med undtagelse af Jens Skau, som havde måttet sende afbud på grund af sygdom deltog samtlige medlemmer samt sekretæren, arkivaren, bladets redaktør samt revisor Foged i mødet, der forløb på alle måder stille og roligt.

Formanden kunne i sin beretning meddele, at han havde sporet en tilfredshed med udviklingen i foreningen, hvad også årsmødet i Thisted var udtryk for.

Alle valg var genvalg, den eneste ændring var, at landsformanden blev attacheret bladudvalget med fri møderet, så han kunne indkaldes til møde i dette udvalg om fornødent. Iøvrigt vedtoges det at komme med et forslag på årsmødet i Fåborg om en udvidelse af hovedbestyrelsen fra 13 til 15 medlemmer. Fordelingen - rettede sig efter medlemstal - skulle så være: Jylland - 8, Sjælland - 3, Fyn - 2, Lolland-Falster - 1 og Bornholm - 1.

Medlemstilgangen var pr. 1/11 133, så foreningen nu tæller 2263 medlemmer.

Angående bladet vedtoges det, at det fremover bliver sendt til Rigsarkivet, Landsarkiverne samt Dansk Folkemindesamling. I forbindelse med hvervekampagnen vedtoges det også at lade ud-

arbejde en ny folder, der skal fortælle om foreningens virke.

Bladet er inde i en god gænge, ligesom man også i arkivudvalget nu kan glæde sig over rolige tilstande. Den ny arkivar befinder sig godt hos os og har fuldt op at gøre. En eventuel flytning af arkivet arbejdes der med for tiden. Såsnart en tilfredsstillende løsning er fundet, vil der tilgå medlemmerne besked herom.

Under eventuelt behandlede man de problemer, der kan opstå under generationsskifte, hvis der samtidig finder en opløsning af ægteskab sted. Gården som særeje vil da give problemer, og det vedtoges at lade lovudvalget arbejde med dette emne eventuelt med sigte på en henvendelse til regering og rigsdag.

Sidste punkt, der blev taget op til diskussion var årsmødet 1981, som ville falde i forbindelse med foreningens 40 års jubilæum. Det vedtoges at lade økonomiudvalget undersøge mulighederne for oprettelse af et eventuelt jubilæumsfond til støtte for landbougdommen. Mødet hævet - næste møde fastsattes til 11. februar 1980 enten i Århus eller Fredericia.

Red.

Sommerudflugt i Nordsjælland

Lørdag den 11. august kl. 14 samledes 43 af slægtsgårdsforeningens medlemmer, hvor iblandt landsformanden, J. P. Petersen og hans kone Karen, hos gårejer Niels Petersen, Højagergård, Kregme, hvor fru Karen Lise Petersen havde dækket et fint kaffebord.

Niels Pedersen gav deltagerne en orientering om gårdens og egnens historie, hvorefter man kørte en tur gennem Frederiksværk til Vinderød kirke, hvor generalmajor J. F. Classens sarkofag er hensat i et grottelignende kapel.

Efter besøget i kirken kørte man til Arresødal, hvor Classen havde sin bolig indtil han døde i 1795. Her besøgte man jorden og spadserede langs

kanalen til Frederiksværk, hvor man så egns-museum, som rummer minder fra Frederiksværk kanonstøberi og Frederiksværk Krudtværk. Begge dele er grundlagt af generalmajor J. F. Classen. Efter besøget på dette meget interessante museum kørte man til Arresøhus, hvor der blev serveret hakkebøffer og is.

Efter middagen gav Niels Pedersen en fyldstgørende orientering om Classens betydning for Frederiksværk og omegn samt hans oprettelse af det Classenske Fidikommi, som bl.a. muliggjorde oprettelsen af Danmarks første Landbrugsskole »Næsgård« på Falster.

Aftenen sluttede med en fornøjelig underholdning af skoledirektør Christiansen. Alle var enige om, at have deltaget i en interessant og veltilrettelagt udflugt.

V.M.

Medlemshvervning

Besøg i slægtsgårdene på Jungshoved

På Jungshoved, syd for Præstø, er der mange slægtsgårde, og man føler en stærk lokal tilknytning til hjemmene. Flere har i lang tid været med i Slægtsgårdsforeningen, og et af medlemmerne, gårdejer Oluf Petersen, Rone Klint, fik den tanke i sommer, at der nok yderligere var mange, som ville være interesserede, og han opfordrede derfor landsformanden Jens P. Petersen, Farendløse til at deltage i en tur til landbofæller. Og i løbet af en augustdag besøgte de så sammen 14 slægtsgårdsejere, og de 12 tilsluttede sig straks foreningen. Et par af de nye medlemmer udtalte deres store påskønnelse af at være blevet opsøgt og nævnte, at der var stor interesse for slægtsgårdsarbejdet, og at man burde fortsætte med et bevidst opsøgende arbejde. Dette udsagn fra Jungshoved lader »Slægtgaarden« herved gå videre ud over landet. Den personlige kontakt er værdifuld - derfor: Hjælp med kære medlemmer!

J.P.P.

Fra arbejdsmarken

Fynskredsen havde 29. september en vellykket udflugt for sine medlemmer med godt 100 deltagere.

Bornholmskredsen har arrangeret møde den 15. november med landsformanden som gæst og taler.

Begge møder vil blive refereret i næste nummer af bladet.

Folk fortæller

Et er at skrive sine erindringer. Det kan være svært nok.

Noget andet er at få dem udgivet. Ofte når godt og interessant erindringsstof derfor aldrig ud til interesserede. — Det vil foreningen »Danmarks Folkeminder« nu søge at råde bod på, idet den har åbnet en slags kulturhistorisk »værksted«, hvor man hjælper folk til at få udgivet deres erindringer i en serie, »Folk fortæller«. Nærmere oplysninger fås på adressen: Birketinget 6, 2300 København S.

Underlig og knortet - men elsket og uundværlig

Der er kommet en usædvanlig dejlig bog under titlen »Popleerne«. Smuk af udseende og med et varmt og betagende indhold. Den har bud til alle elskere af dansk landskab, dansk natur, og den har sin egen historie.

Inden sin pludselige død den 9. februar 1973 havde »Slægtsgaarden«s flittige redaktør, Ib Paulsen, planlagt udgivelsen af en bog om den fynske poppel. Ikke en faglig bog om dette træes vækst og pleje - men om det sære knortede træ, der i utallige afskygninger ses langs veje, marker og haver, og som er en karakteristisk, helt selvføl- gelig og uundværlig del af naturen på den fynske øgruppe. Selv var forfatteren vokset op med popler om sig på Ærø og fandt, at disse træer har deres egen personlighed.

Desværre nåede han ikke at få gjort bogen om poplerne færdig. Men i år syntes en kræds af de venner, der stod ham nær, at den bog alligevel skulle laves, og de benyttede lejligheden til at gøre det i forbindelse med grafikerens og forfatteren Poul Jeppesens 70 års fødselsdag.

Teksten er helt og fuldt Ib Paulsens. Det er udvalgte artikler, som han i tidens løb skrev under mærket »Vandrefalken« i Fyens Stiftstidende«, og bogens væld af prægtige fotografier er også hans værk.

Man kan ikke referere Ib Paulsens prosa. Den skal læses.

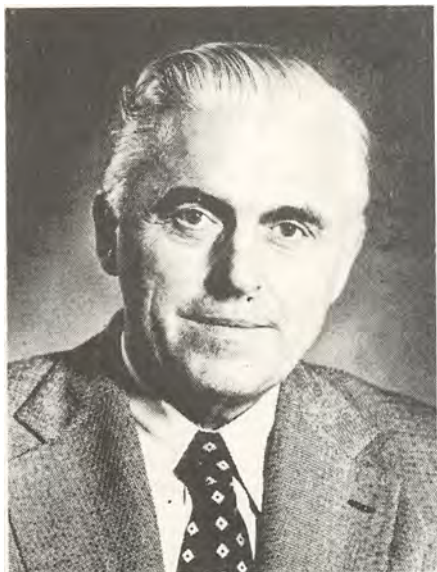
Man kan heller ikke beskrive hans billeder. De skal ses.

Men man kan fastslå, at her foreligger et sjældent helstøbt bogarbejde. Tilrettelagt af Poul Jeppesen og teknisk fremstillet i samarbejde mellem Fyns Kliche Fabrik og Poul Søndergaards Bogtrykkeri.

R.N.

(Ib Paulsens »Popleerne« kan bestilles fra Søndergaards Bogtrykkeri, Hjallesøvej 134, 5230 Odense M. Prisen er 108 kr.)

Med hilsen og hyldest!

60 år. Onsdag den 31. oktober runder landsformanden, gdr. Jens Peter Petersen, Farendløse de 60 år.

Det var under yderst bevægede forhold Jens Peter Petersen overtog posten som landsformand, og han blev da heller ikke forskånet for en kraftig ilddåb. Men med sine organisatoriske evner og en ukuelig tro på sin sags retfærdighed, lykkedes det ham at klare alle skær. Der står i dag respekt om ham såvel hos medlemmerne, som i hovedbestyrelsen og de udvalg han samarbejder med. Med sit rige udvalgte sind har han påtaget sig mange forskellige opgaver, det være sig såvel indenfor det politiske, i hjemmeværnet som i rejselivet. Et rigt liv, der har givet ham menneskeklogskab og en ukuelig tro på livets mange værdier, når de bliver sat i rette perspektiv.

Dansk Slægtsgaardsforening sender sin formand de hjerteligste hilsner på dagen med håb om mange års godt samarbejde fremover i den forening, der er blevet hans hjertebarn.

Hans Hviid.

70 år. Påny skal vi hylde et medlem, idet proprietær Bent Bjergskov tirsdag den 18. december fylder 70 år.

Det er en af veteranerne i foreningen, der er tale om, idet Bent Bjergskov har været med lige fra foreningens start i 1941. Hurtigt fik man øjnene op for, at her var en mand, man kunne bruge, og talrige er de udvalg han har været med i, hvor vigtige beslutninger er blevet taget til foreningens tarv. Der står respekt om Bjergskov, selv om han undertiden måske »taler Roma midt imod«. Han har sine meningers mod og går ikke på akkord med sig selv, men har en urokkelig tro på sine tankers rigtighed. - Og gang på gang har han fået ret!

I dag er hans virke indenfor foreningen først og fremmest koncentreret om bladudvalget. Som dets formand er han undertegnede chef, og en bedre kan man ikke ønske sig. Loyal, retsindig og anerkendende andres synspunkter, er ikke nævnes her. Men for hele hans virke gælder det, at det er en af sine personligheder foreningen gerne vil bringe sin varmeste hyldest og tak for et rigt liv i foreningens tjeneste.

Hans Hviid.

På langfart ved sommertide

Så sluttede sommeren, og vi fik alle påny et bevis, for, at en dansk sommer er uberegnelig.

Det blev en anden årstid end i mange af årene i 70'erne. Tre somre i træk stønnede vi af varme i mange uger, og så opleves kontrasten. Dansk vejr er forunderligt, men intet er så galt, at det ikke er godt for noget, og vandteknikerne kan i år love høj vandstand i grunden og dermed rigelige forsyninger. Og så giver det danske vejr nye visioner for, hvordan besøgene skal til rettelægges, og mange vælger at kigge indenfor hos familie, venner og bekendte et langt stykke væk. Hjemme er bedst, men ude er nu også godt, og hvis havens dejlighed påvirkes ugunstigt af blæst og regn og der tilmed skal tændes for fyrkedlen, ja så synes tiden inde til at se til folk, man kan lide, og hvor man véd, at der lyder et velkommen. Vi bestemte os da til at melde vor ankomst hos »gamle« piger og karle, som har hjulpet os fint og spredt gæde i samværet.

Det blev til store oplevelser, og jeg genoplever dem denne aften på verandaen, idet jeg fornemmer de varme stærke septemberfarver ved solfaldstid.

Den lille ø i søen ved siden af den store ø er smuk med bakket terræn og meget frugtbar, og vejene bugter sig og vil stadig få lov til det, fordi en forstandig kommunalbestyrelse værner om naturen, som man ikke finder mange andre steder. Og bindingsværkshusene er pyntelige med malede stolper og stråtag. Og de nye huse tilpasses til det gamle miljø, så det hele føjer sig sammen, så sin det frydes ved gode indtryk. I de små havesamfund er havets husmænd i en sindig og eftertænksom arbejdsgang ved at forberede næste dags dont, som forventes at blive tilfredsstillende, fordi der ikke sker afbræk - det tegner nemlig til en stille og rolig dag med let østenvind. De gamle fiskere fortæller om skyformationernes tegngivning, og de unge lytter og lærer af dem. Vi brugte eftermiddagen til at se på landskabet, og ind under aften kørte vi så ind i gården og fik en glad

velkomst. Manden i gården dér er især optaget af sine præmiekøer, som på dyrskuet i sommer blev nr. 2 i rækken af samlinger, og ude på toften (en sådan har man stadig) skulle jeg se dyrene, og det var en fin jerseybesætning. Derfra skød vi genvej ind i haven gennem en frisisk havelåge, som den damle tørrer i byen forlystede sig med at lave. Han havde været hos sin slesvigske skoledreng og gjort gengæld efter dennes mange somre i Danmark. Herinde havde Grethe anstillet et nærmest sønderjysk kaffebord, og der på gården fremstiller man stadig vafler - som de smagte. Vi skulle nemlig først spise kl. 20, da hendes forældre havde haft bystævnedag i landsbyen på den store ø, og dem skulle vi vente på. Så gik samtalen da livligt, og erindringerne og tiden forude blev berørt. Det er så herligt at møde de, der har været fint tjenende og trofaste, og som de dog husker.

Det var en dejlig sommeraften, forskellig fra mange andre, og til sidst varmede vi os ved bålet i haven, og 3-400 m derfra blusede de ål i bugten, det var et betagende syn. Den næste dag sejlede vi sammen til den anden ø i farvandet, og vi så bl.a. den flaskesamling, jeg havde ønsket at bese. Og den næste dag igen brød vi op mætte af lyse og indholdsrige samtaler og af megen mad. Bilen var tungere på hjemfarten, også fordi vi havde græskar og meloner i bagagerummet. De har nemlig både drivhus og frilandsgartneri, de satser bredt. Men det bedste, vi tog med, var et indtryk af arbejsglæde og sammenhold, og derfor lykkes det nok så godt for dem. Og vi havde en forsikring med hjem, at de nu kommer til os. Og derved kan vi glæde os til den næste sommer.

Og tre uger efter tog vi på Jyllandsfart. Det blev til hele fire dage, deraf to hos Peter, som fandt sin jyske pige i det sjællandske. Det er en frodig familie; seks børn har de sat i verden, og de trækker alle på samme hammel, og i marken dér så vi den bedste majsmark, som tænkes kan. De har megen sans for skønhed, interesserer sig for sjældne vækster og har plantet skov om en mergelgrav nær husene, og her har de opført en norsk tømmerhytte. Her fornemmede vi, hvad ordentlige naboforhold kan føre med sig. I den lille by med fem gårde har de fælles redskabsrum til de store maskiner, er sammen om sprøjtemateriel, og de danner et laug, der aftaler ferietiden, således at naboerne træder til med alle praktiske gøremål, når de to rejseuger indtræffer. De sagde samstemmende, at det alene er god vilje, som det kommer an på.

De havde været på færd i mange lande, og de havde gode indtægter, fordi de havde specialiseret sig med afgrøder som kommen, vinterraps, hvid-

kløver og rapgræs, og en af dem havde et areal med planteskole på. Hos Peter og hans nydelige kone, som havde haft stewardessejob, var stuerne fyldt med sjældne ting fra basarerne derude og auktionslokalerne herhjemme.

De havde alle sans for sprog, og moderen var en god læremester, og så dyrkede de gymnastik sammen med andre. De fem gårdmandsfolk og to lærerfamilier havde købt det gamle forsamlingshus, som lå midt mellem to byer, og her fik de strakt senerne og rejst modet, og ved juletid havde de holdt udstilling, og folk strømmede til milevidt fra. Peter fortalte mig, at hans kone også ville være faldskærmsudspringer, men så havde han nedlagt forbud. Familieforhold talte med, og faren ved at købe nogle færdigheder kunne være for stor. Vi var meget glade for at lære en anden gårdmandstilværelse at kende. Der var rejsning over dem, og en fælles glæde ved gerningen og det indbyrdes forhold hos dem gjorde godt. Vi snakkede om, da vi kørte derfra, at den nye tids bonde har flere berøringsflader end før og større velstand, hvis der startes fornuftigt.

Vi nåede til julis sidste dage, og det regnede og regnede. Vi blev begge lidt sinte, og så en dag sagde Karen: »Hør, har vi ikke tid til at køre til Gerda og Arne?« Det havde vi, det var et godt forslag. Gerda rejste til Norge og blev hængende, og nu dyrkede hun og Arne 7 ha oppe på fjeldsiden samtidig med, at han hjælper til på regnskabskontoret, og om sommeren er fjeldbestigeres kyndige vejleder. Jeg tror ikke, at nogen anden har besteget så mange fjeldtinder som Arne, han har været 186 gange på de to høje tinder i Jotumheimen, har været på Tirich Mir i

Himalaya, og han har været i Staunings Alper ved kong Oscars fjord i Østgrønland. Han er også ansat som redningsmand for får og geder, som ikke selv kan komme til sæteren igen. De bor 800 km oppe i den herligste natur. Gerda er blevet så norsk og vil ikke være andre steder end i fjeldet, og Arnes mange skønhedsindtryk viser sig ved pyntelig pasning af den lille gård med norsk interiør og dansk hygge. Han er en typisk norsk nordmand med sejge træk og humoren lurende lige bag ved et højtideligt minespil. De har bare et barn, og hun er på gymnasiet 30 km væk, er meget vakker og med norsk gå-på-mod. Hun vandt et skimesterskab i vinter. De dyrker litteraturen og sangen og underholder også i foreninger. Og Gerda har opbygget et dukketeater, som hun er på skoletourne med i Fylket.

Det er en levende familie, som får det daglige mod fra fjeldtraktens storslåede inspiration. De er værd at besøge, fylder dagen med glade toner og hymner. Vi snakker så godt sammen, de har fundet melodien og lever med et godt udgangspunkt altid. Og den norske mad især ved lunchtid kl. 14 smager. Spegemaden og rømmegrøden er stærk kost, og ribbensteg og rype overgår alt andet. Og aftenkaffen i haven i fjeldet, hvor stilheden ruger, giver sikkerhed for gode nerver dagen derpå.

»Mindet lader som ingenting, er dog et lønligt kildespring«. Det er fakta. Denne sommers minder er for Karen og mig af stor værd. Vi tror, at selv en trang vinter kommer vi let igennem bare ved at vende tilbage til, hvad vi så og hørte under sommerens besøg. Livet har heldigvis mange gode stunder.

Manden i gården.

Fra udskiftningstiden

I skildringer fra udskiftningstiden bliver der ikke altid plads til at gå i enkeltheder, f.eks. om, hvordan opbruddet fra landsbyen foregik, når gårdene skulle flyttes ud på deres jordtilliggende. En i sin tid kendt landmand i Ellinge sogn, Steffen Madsen, har i nogle erindringer fra 1891 genfortalt efter gamle folks beretninger, hvordan det gik til i Ellinge sogn med udflytningen bl.a. af hans egen gård i Kathrinebjerg. Undertømmeret, som væsentlig bestod af egetræ, blev taget fra de gamle bygninger i landsbyen og anvendt til udhusene, mens træet til stuehusene, der skulle have ¼ alen højere til loftet, blev skaffet af egetræ fra vore egeskove eller fyrretræ fra købstaden. Tøm-

merne må have haft stor øvelse i faget, thi det meste blev udført på fri hånd.

Den såkaldte »slingøkse«, bredøkse, kendtes ikke, og høvl til tømmeret blev ikke brugt. Til at stemme huller i egetræsfodstykket til stolpetoppe og i stolpens øverste ende til bjælkehovedet anvendtes den såkaldte »sylvøkse«, hvis æg var som på et huggejerns, men hvis form iøvrigt var som en hakke med et langt træskaft. Til tækkearbejdet behøvedes ikke særlig uddannelse, det kunne enhver bondekarl eller mand om end med forskellig dygtighed. Når huset var rejst og tækket, så skulle det klives. Det gik til på den måde, at der i fodstykket, løsholt og rem blev hugget huller om-

trent 2 m. brede og 1 m. dybe med ½ alens mellemrum. Deri blev sat »støjer« af form og størrelse som almindelige gærdestave. Kæppe af »gærdsel« blev så vundet imellem støjlerne. Når dette var sket, blev nogle mænd og kvinder tilsagt til at kline. Nogle karle gravede ler, andre æltede, atter andre - navnlig piger - tog leret med hænderne og klinede det på væggene samtidig fra begge sider. En lade kunne klines på en dag.

Alt sådant arbejde blev udført af hovfolk, som blev tilsagt af herskabet. Desuden bestod der et fast laugsvæsen, som forpligtede enhver mand i laug til at gøre kørslen, levere sten til brønde (kampesten formodentlig) o.s.v, så at størstedelen af sognets folk, mænd og kvinder har hjulpet til

at flytte gårdene ud.

Det har været en mærkelig tid at opleve. Har man fantasi nok, kan man forestille sig, hvordan sognene skiftede udseende i løbet af nogle år, de før så folketomme marker fik nu liv, som aldrig før set. Fynboerne var ellers ikke meget for at flytte fra landsbyen og ude på marken, det var jo at forsage det nære samkvem med nabo og genbo. Derfor valgte mange »stjerneudskiftningen«, når det kunne lade sig gøre, så behøvede man kun at flytte bygningernes hen for enden af gårdens jorder. At der så blev langt at køre med plov og harve til de yderste marker så man stort på.

Johs. Garnæs Petersen.

Hejbøl plantage fylder 100 år

Hejbøl plantage, der har nummer 55 blandt de ca. 4000 fredsskovplantager, som er anlagt ved Hedeselskabets bistand, fylder 100 år den 1. december 1979.

Allerede nu foreligger et jubilæumsskrift, hvortil den flittigste bidragsyder er gårdejer Povl Larsen, Ølgod, tidligere Hejbøl. »Stik-i-rend-dreng 1938-70« kalder han sig selv i »Navne og data for plantagens mænd gennem 100 år« med det lune, der kendetegner ham.

Ved stiftelsen var Hedeselskabet repræsenteret ved skovrider N. Fritz, Brørup. I dag er kontakten vedligeholdt gennem selskabets Grindsted-distrikt, hvis skovrider, G. Bundesen, skriver i jubilæumsskriftet, at plantagen dækker 74,6 ha og rummer 4300 m³ vedmasse, hvoraf der årligt hugges 200 m³. - Den 100-årige vil i år blive »istandsat« af arbejdsledige, som skal foretage udtynning og plantning.

Hejbøl Knap hedder et anlæg med friluftscene. Lærer i Hejbøl 1913-53, H. Øllgaard, var hjulpet af sine elever en drivende kraft for at få skabt festpladsen. I 2. bind af Hedeselskabets historie bringes et billede af Hejbøl-børn, som i række og geled og med skuldrede spader er på vej til plantearbejde, der ofte fandt sted på en »fridag«, når eksamen var overstået.

I anlægget er der rejst mindsten for lærer Øllgaard og forfatteren Salomon J. Frifelt. *hk*

Flere gamle billeder

Borsholm by

Se artiklen side 3 om Munkhøjgaard.

Negene sættes i stak på Munkhøjgaard - 1937.

Urimelig hård beskatning af landmændene i Frederiksværk

Betaler 25.000 kr. mere i ejendomsskat end kolleger i Skævinge og Slangerup.

En gård på 40 hektar i Frederiksværk kommune skal i 1980 forlods betale 20-25.000 kroner mere i ejendomsskat end gård-ejerne i Skævinge og Slangerup kommuner.

Men udover den kommunale ejendomsskat betales der gennemsnitlig ca. 365 kroner pr. hektar i ejendomsskat til amtet.

- Men Frederiksværk Kommune - det er toppen, siger formanden for Nordsjællands Landboforening, gårdejer Gunner Hansen, Vejgård i Strø.

For denne kommunes vedkommende er der tale om en stigning fra 15 til 25 promille.

Det har der været et flertal for i kommunalbestyrelsen, og det må man naturligvis på demokratisk vis bøje sig for.

Men fra landbrugets side kan man nok pege på, at det fore-

kommer lidt urimeligt, at en enkelt gruppe samfundsborgere skal rammes så hårdt skattemæssigt, og det tør man vist sige er tilfældet, når der skal betales 20 - 25.000 kroner mere i skat.

Det er særlig de unge landmænd, der rammes. De sidder i forvejen hårdt i det og få så lagt denne ekstrakt oveni. Det bliver en tung byrde for dem at bære.

Og så kan man nok argumentere og sige, at det kan de trække fra i indkomsten - men pengene skal jo under alle omstændigheder være til stede!

I denne forbindelse vil jeg gerne pege på, at vi har fået en ensartet amtskattepromille, og der har da også været tale om en ensartet ejendomsskattepromille for kommunerne.

Jens og Anna Jensens fond...

udlåner penge til unge landmænds etablering, også ved generationsskifte. Årlige ydelse uden kurstab for tiden 12 procent, hvoraf 9 procent er rente. Henvendelse til:

Proprietær Bent Bjergskov, Rosenlund, Rynkeby, telefon (09) 39 13 17.

Advokat Martin Olesen, Bogense, telefon (09) 81 16 66.

Henvendelse til fonden skal være indsendt senest 1/6 eller 1/12 hvert år.

Skaf foreningen nye medlemmer

Undertegnede foreslår, at følgende får tilsendt materiale om Dansk Slægtsgaardsforening og opfordres til at indmelde sig i foreningen:

_____	_____
Titel	Titel
_____	_____
Navn	Navn
_____	_____
Postadresse	Postadresse
_____	_____
den	Underskrift
19	_____

Ønsker man ikke at klippe i bladet, kan forslag indsendes til sekretariatet på alm. postkort.

Landbrugslån til ethvert formål.

Har De brug for lån til tilbygning, sammenlægning, grundforbedring, køb af nye maskiner, udvidelse af besætning, ejerskifte eller andet, kan De roligt henvende Dem til Forenede Kreditforeninger. Vi yder

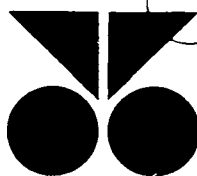
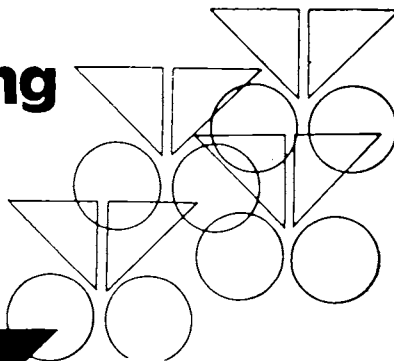
lån overalt på øerne på op til 50% af ejendommens værdi med løbetider på 10, 20 og 30 år. Lad en af vore landbrugs-kyndige folk kigge på Deres ejendom, så får De den rigtige belåning - hurtigt, smidigt og effektivt.

FORENEDE KREDITFORENINGER

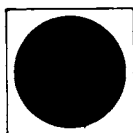
Otto Monstedts Plads 11 · Postbox 333 1503 København V · Tlf. (01) 15 34 34
Mageløs 2 · Postbox 343 5100 Odense · Tlf. (09) 11 77 77

**Jyllands
Kreditforening
er
specialister i
Jylland...**

JYLLANDS KREDITFORENING

6100 HADERSLEV: Åstrupvej 13. Tlf. (04) 52 70 00
6950 RINGKØBING: Herningvej 3. Tlf. (07) 32 01 11
8800 VIBORG: Set. Mathiasgade 1-3. Tlf. (06) 62 33 33
9100 AALBORG: Boulevarden 43. Tlf. (08) 12 38 77
8260 ÅRHUS-VIBY J: Borgvold 16. Tlf. (06) 14 88 00

**SPAREKASSEN
SYDJYLLAND**

Vi skaffer penge til gårde.

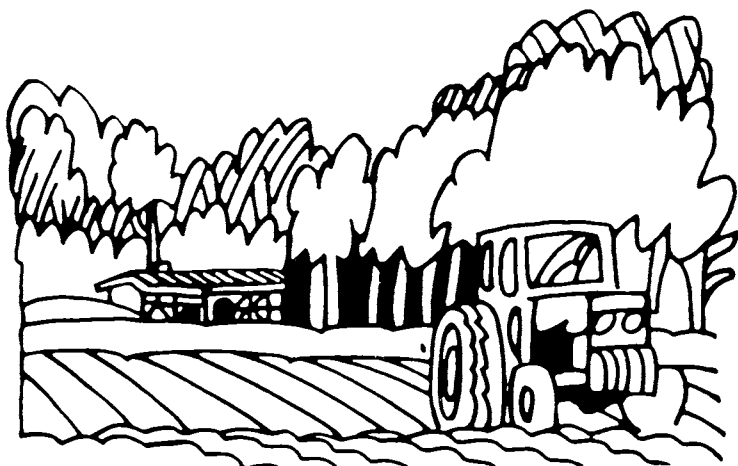
København: Jarmers Plads 2,
1590 København V. Tlf. (01) 12 53 00

Århus: Åboulevarden 69,
8100 Århus C. Tlf. (06) 12 53 00

Herning: Viborgvej 1,
7400 Herning. Tlf. (07) 12 53 00

Afd.kontor i Aalborg: Algade 35,
9100 Aalborg. Tlf. (08) 12 53 00

Afd.kontor i Odense: Jernbanegade 16,
5000 Odense. Tlf. (09) 12 53 00

Kreditforeningen Danmark

**Et A-rentebevis fra Andelsbanken
giver stigende rente år for år
-uden at Deres penge er bundet.**

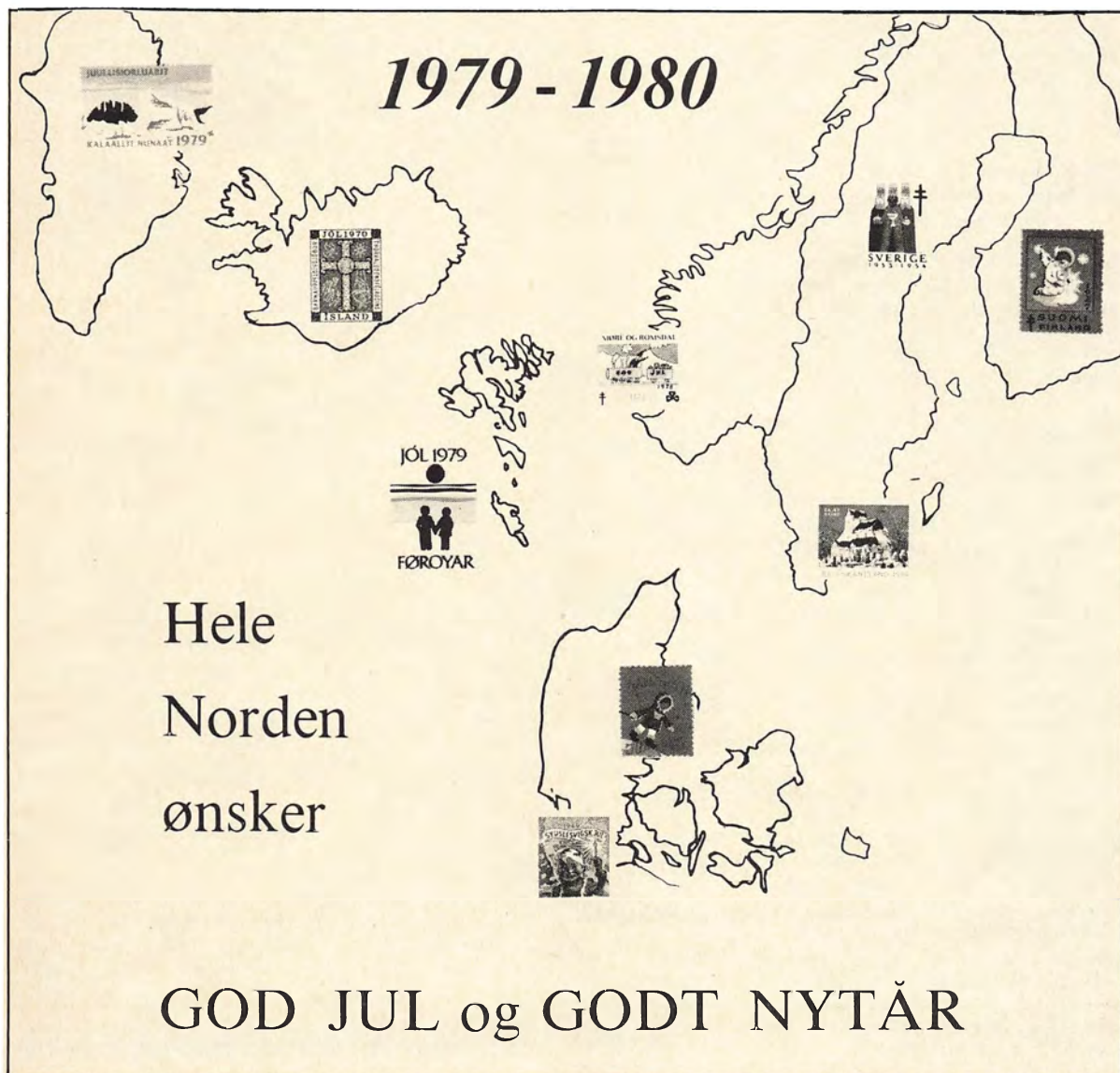
 ANDELSBANKEN

Lær af fortiden - Lev i nutiden
Virk for fremtiden

December 1979

Nr. 223 - 37. årgang

Hele
Norden
ønsker

GOD JUL og GODT NYTÅR

**Medlemsblad for
Dansk Slægtsgaardsforening**
oprettet 5. juli 1941

Redaktion:

Hans Hviid, Fåredammen 11, 5300 Kerteminde,
tlf. (09) 32 14 61.

Kasserer, sekretær og annonceekspedition:

Fru Inger Hansen, Bjerggaardsvænget 9, 2840 Holte,
tlf. (02) 80 25 37. Postgiro nr. 8 08 31 42

Slægtsgaardsarkivet:

Adresse: H. C. Andersens Boulevard 4
(2. sal t. v.), 1553 København V, tlf. (01) 11 67 20.
Arkivar Margrethe Ransy - Tlf. (01) 37 73 22,
arkivaren træffes på arkivet tirsdag og onsdag
kl. 14 - 16 eller efter aftale.

Foreningens revision:

Statsautoriseret revisor Kr. Foged, Frederiksgade 1,
1265 København K., tlf. (01) 11 77 88.

Landsbestyrelsen:

LANDSFORMAND: Gårdejer Jens P. Petersen, (R), Farend-
løse, 4100 Riggsted, tlf. (03) 64 00 24.

Næstformand: Gårdejer Holger Buch Juul, Jægergaarden,
Høllund, 7100 Vejle, tlf. (05) 86 50 21.

Gårdejer Peder Møller Frifelt, Frifeltgaard, 6870 Ølgod,
tlf. (05) 24 30 87.

Ovennævnte tre udgør bestyrelsens forretningsudvalg.

Gårdejer Jens Skau, (R) Nygård, 6630 Rødding,
tlf. (04) 84 62 03.

Gårdejer Jørgen Skoven, »Skoven«, Asdal, 9950 Hirtshals,
tlf. (08) 97 11 66.

Proprietær Bent Bjergskov, Rosenlund, 5350 Rynkeby,
tlf. (09) 39 13 17.

Formand for bladudvalget.

Gårdejer Børge K. Fjordside, Skalstrup, 7570 Vemb,
tlf. (07) 88 40 94.

Gårdejer Jens Bligaard, Odense, 7861 Balling,
tlf. (07) 58 10 11.

Gårdejer Poul Ipsen, Paradisgaarden, 3740 Svaneke,
tlf. (03) 99 65 35.

Gårdejer N. Sehested, Holmstol, 8883 Gjern,
tlf. (06) 87 50 19.

Gårdejer Chr. Thyboe, Kirkemosegaard, 8991 Spentrup,
tlf. (06) 47 70 87.

Gårdejer Vagn Mathiasen, Munkhøjgaard, Borsholmvej 11,
3100 Hornbæk, tlf. (03) 24 00 05.

Formand for arkivudvalget.

Gårdejer Frede Falk Rasmussen, Vestervang - Marrebæk,
4873 Væggerløse, tlf. (03) 87 73 57.

Æresmedlem af landsstyrelsen: Agronom Hans Balle,
Hybenvej 27, Hjallesø, 5260 Odense S, tlf. (09) 12 94 73.

Bladet er medlem af
DANSK Fagpresseforening.

Dansk jul

Så har vi oplevet en julehøjtid med kirkegang, familiebesøg, god mad og et veldækket julegavebord. En velstandsjul vil nogen sige med det traditionelle i højsædet - juleriet med det, der glimter og spiller men også med glade festdage for frelsen, for børnene og for de nærtstående. Og den ærlige gensidighed og den personlige agtelse får sin rejsning under julens samvær - og måtte det så kunne holde til fælles glæde. Det åbne sind får sin store tilskyndelse og hjertets trofasthed bliver erkendt som guld værd. - Så gælder det bare om at finde de veje fremover, der kan bringe værdierne videre og lade godheden og de praktiske færdigheder gå op i en højere enhed. Vi kan ikke have noget bedre forsæt på tærsklen til det ny år. Julens fred og årets opgaver hænger nøje sammen. Der er sammenhæng mellem troens styrke og dagens gerning, mellem hjemmets holdning og livsresultatet, mellem mindets kraft og tidens strid for at gå videre - så fortsættelsen får perspektiver, der rækker ud over nuet og langt ind i slægtens fremtid.

Slægten, slægtshjemmet med det indre liv og præget af ydre forpligtethed i mange retninger, har julen som et altid erkendt udgangspunkt for det nære og fjerne, og der føres gang efter gang bevis for, at julen har det glædeste budskab og den bedste opfordring for de der vil modtage og befæste ud fra julens festlige møde med andre.

God jul da - og hjertelige hilsner til slægtshjemmene.

Jens P. Petersen.

Særejeproblematikken

Slægtsgaardens læsere anmodes herved om at gennemlæse nøje den skrivelse til justitsministeren der findes andet steds i dette julenummer. Den bruger de synspunkter i brevform, som vi finder det påtrængende nødvendigt at gøre lovgiverne opmærksom på. Og derfor er problemstillingen rejst direkte overfor justitsministeren. Endvidere er Landbo-, Husmands- og Tolvmandsforeningen orienteret på højeste niveau og også gruppeformændene i folketingspartierne. Vi lægger megen vægt på at få lovgivningen ændret hurtigt og håber på stor opbakning fra de orienterede.

For slægtsgårdenes indehavere er dette af vital betydning, men da for øvrigt også i almindelighed. Man bedes have disse problemer i erindring ved handel og arv. Og fremfor alt: Støt vort initiativ ved landbomøder og når man møder politikerne.

J. P. P.

Slægten Mathiasen på Munkhøjgaard

Den første af Slægten Mathiasen - Ole Mathiasen - overtog 1810 gården efter sin svigerfar, gårdfæster Jens Nielsen.

Ole Mathiasen, født i Skibstrup, døbt Tikøb kirke 18.-2. 1781, søn af gmd. Mathias Olsen og hustru Ane Nielsdatter, fik skøde på gården fra sin svigerfader 24.-10. 1810 (Kronborg Rytterbirks skødeprot. E, 1809-13, fol. 861) mod »at opfylde og i tiden at udbetale til mine børn de i en imellem og under dags dato oprettet aftægtskontrakt bestemte summa ialt 600 rdl., som er købesummen for denne gård«.

Han blev gift 16.-11. 1810 med **Marie Jensdatter**, født i 1783 på gården som datter af ovennævnte Jens Nielsen og Maren Jensdatter. Hun døde 16.-9. 1865, efter at hun i en årrække havde boet i et lille hus ved gården.

Ole Mathiasen døde allerede 16.-4. 1826, hvorefter hans enke i en lang række år stod for gården. Skiftebrev efter Ole Mathiasen af dato 14.-7. 1826 blev først 29.-3. 1843 tinglæst som adkomst for enken til gården. Hun solgte da gården til nedennævnte søn.

Deres børn:

Mathias Olsen, født 20.-9. 1811, se nedenfor.

Jens Olsen, født ca. 1812.

Ane Olsdatter, født ca. 1814.

Bodil Kirstine Olsdatter, født ca. 1816.

Niels Olsen, født ca. 1818.

Christen Olsen, født ca. 1822.

Mathias Olsen, født på gården 20.-9. 1811 og søn af ovennævnte Ole Mathiasen og Marie Jensdatter, blev ejer af gården ved skøde fra moderen dateret 18.-3. 1843, tgl. 29.-3. Købesummen var 700 rdl., hvoraf de 609 rdl. var arvepart til køberens to søstre. Moderen betingede sig ophold på gården uden hensyn til hvem der ejede den. Mathias Olsen døde 14.-4. 1866, hvorefter enken fik tilladelse til at sidde i uskiftet bo (tgl. som adkomst til gården 5.-2. 1873). 1873 solgte hun til nedennævnte søn.

Mathias Olsen blev viet i Tikøb kirke 7.-11. 1845 til **Karen Cathrine Pedersdatter**, født i Tikøb sogn 28.-1. 1823, datter af gmd. Peder Larsen og hustru Christiane Andersdatter i Saunte. Hun døde døde i Tikøb sogn 23.-10. 1890.

Deres børn:

Otto Peder Mathiasen, født 7.-1. 1847, se nedenfor.

Niels Mathiasen, født ca. 1849.

Jens Peder Mathiasen, født ca. 1851.

Marie Mathiasen, født ca. 1853.

Caroline Mathiasen, født ca. 1860.

Christian Mathiasen, født ca. 1862.

Otto Peder Mathiasen, født på gården 7.-1. 1847, søn af ovennævnte Mathias Olsen og Karen Cathrine Pedersdatter, blev ejer af gården ved en købekontrakt med moderen dateret 3.-1. 1873, tgl. 22.-1. Skødet på gården er udstedt 8.-12. 1879 og tgl. 10.-12. Han døde på Munkhøjgård 23.-4. 1935 efter allerede i 1916 at have overdraget gården til nedennævnte søn.

Gift i Esbønderup 7.-4. 1873 med **Karen Kirstine Olsen**, født i Kirke Flinterup 11.-12. 1853, datter af gmd. Niels Olsen og hustru Maren Hansdatter. Hun døde på Munkhøjgård 8.-12. 1918.

Børn: **Nikolaj Mathiasen**, født ca. 1874 i Esbønderup sogn.

Jens Peder Mathiasen, født ca. 1876 i Esbønderup sogn.

Oluf Mathiasen, født ca. 1877 i Tikøb sogn.

Magda Mathiasen, født ca. 1879.

Ingeborg Mathiasen, født 11.-3. 1881.

Agnet Mathiasen, født 9.-5. 1883.

Otto Mathiasen, født 1.-5. 1886, se nedenfor.

Otto Mathiasen, født på gården 1.-5. 1886, søn af ovennævnte, blev ejer af slægtsgården ved skøde af 16.-10. 1916, tgl. 22.-11.

Viet i Ringsted 20.-10.-1916 til **Johanne Marie Henriksen**, født i Tolstrup, Ringsted landsogn, 29.-4. 1887, datter af gårdfæster Niels Henriksen og hustru Ane Marie Christensen.

Søn: **Vagn Mathiasen**, se nedenfor.

Vagn Mathiasen, født på gården 21.-7. 1921, søn af ovennævnte. Ejer ifølge skøde dat. 2.-8. 1960, tgl. 18.-8. Viet i Asminderød kirke 21.-5. 1948 til **Tove Kirstine Jørgensen**, født i Langerød, Asminderød sogn, 28.-3. 1928, datter af gårdejer Otto Jørgensen og hustru Ellen Kirstine Nielsen.

Otto Peder Mathiasen har efterladt sig en protokol, hvori han fra 1880-1916 har skrevet hvilke tjenestefolk han har haft, og den løn de har fået. Endvidere har han bogført, hvad han har haft af mellemværende med familie, naboer og forrettingsforbindelser.

Her gengives udpluk af indgående fæstemål og opgørelse af udbetalt løn.

Fortegnelse Røgter og dennes Løn. Peder Hendrighsen af Borsholm. Fæstet fra 1. november 1879 til 1. Mai 1880 for en Løn af 56 Kr. Fæstet fra 1. Mai til 1. November 1880 for en Løn af 56 Kr. Mai 1. 2 Kr. + Mai 17. 10 Kr. + September den 2. 10 Kr. + September den 13. 10 Kr. + 85 Ører for en Skovl + Udbetalt Lønnen til 1. November 1880 med 79 Kr. 15 Øre.

Fæstet til 1. Mai 1881 for en Løn af 50 Kr. + et Par Støvler 7 Kr. Modtaget sin Løn for Vinteren 27 Kr. 64 Øre afdraget for den Tid som han laa paa Sygehuset. 8 Uger til første Mai Resten af Tiden trækkes af Sommerlønnen. Afdraget for de 8 Uger var 15 Kr. 36 Øre.

Peter Hendrighsen modtaget 6. Januar 1882 6 Kr. den 23. April 20 Kr. Været borte 8 Uger 3 Dage a 27 Øre giver 15 Kr. 93 Øre. Skal have 100 Kr. der fra draget 41 Kr. 93 Øre til gode 58 Kr. 7 Øre.

Udbetalt Lønnen og bortreist til 1. Mai 1882.

Fæstet Fattiglem Erik Petersen fra 1. januar 1883 til videre en Maaned af gang, for et vederlag af 5 Kr. per Maaned til ham selv og desforuden skal jeg afholde Anstalten.

Modtog første gang 25 Øre, dito 25, til Klæder 6 Kr., om Fastelavn 50 Øre, dito engang 50, 18 Februar 35 Øre, 22. Februar 3 Kr., 27. Februar 1 Kr., 11. Marts 50 Øre, den 20 Marts til Vasketøj 2 Kr., den 22 Marts 1 Kr., 1 April 50 Øre, 8. April 1 Kr., 15. April 50 Øre - (således fortsætter det med småbeløb meget tit).

November 1883 bliver Erik Petersen forfremmet til Røgter for en løn af 50 Kr. for vinteren. 27. Januar får han 11 kr. til Bogser (bukser) og Vest med Frakke. 3 Februar har Maren Frandsen fået 3 Kr. for Vask af Eriks tøj. 15. Juni har Erik Petersen fået 2 Kr. til doktoren for udtrækning af en tand.

Fra 1. november 1879 til 1. maj 1880 fæstes pigen Karen Hendrighsen af Hillerød for en løn af 50 kr. for et halvt år. Hun fæstes videre for næste halvår for 49 kr. + 1 pund uld. Karen Hendrighsen betalte i kommuneskat 63 øre pr. kvartal.

1. maj 1880 fæstes Lovise fra Quistgaard som Lille pige for 24 kr. for et halvt år.

Sine Mathiasen fæstes for sommeren 1883 for 35 kr.

Hun forsømmer tjenesten 1 dag hvorfor kvittes 1 kr. Udeblev af tjenesten 25.-26.-27.-28. Juni, hvorfor kvittes 4 kr. Udeblev 30. Juli 1 kr. Udeblev af tjenesten 13.-14.-16.-16. August hvorfor kvittes 4 kr. Bortgået af tjenesten 26. August.

Det fremgår af lønningsregnskabet at der på gården har været et folkehold på en røgter, en karl og en dreng samt en tjenestepige og lille pigen. Udgiften til folkehold har været 350 - 450 kr. årligt.

Lønningerne er stort set ikke ændret fra 1880 til 1900, hvor regnskabet over folkeholdet er gledet ud af protokollen.

Der har i tidens løb været fæstet mange svenske karle på Højgård. De fleste af karlene er fæstet fra Fæstemand, som har fået 2 kr. 35 øre i salær.

Følgende udpluk er en ganske god beskrivelse af en tjenestedrengs liv og viser hvordan hans husbond og madmoder tog sig af ham og hans fornødenheder.

Fæstet Drengen Valdemar Olsen ved Urmager Hansen Helsingør, for en Løn af 20 Kr. for Vinteren og 40 Kr. for Sommeren 1900 til 1. November.

Den 1. December 13 Øre til Træskoklamper - den December 1 Kr. 50 Øre til Danselæren dito 20 December 1 Kr. 50 Øre til Danselæren - et par Vanter 75 Øre - til Træsko 1 Kr. 30 Øre - til en Bluse 1 Kr. 50 Øre - den 22. Marts 1 Par Træskoer 1 Kr. 35 Øre - et par Strømper 75 Øre - to Skjorter en Bluse et par Bogser tilsammen 7 Kr. 10 Øre - Træskoer 1 Kr. 85 Øre - til

Pinsedag 1 Kr. - til Georgs Sykkel 50 Øre - Strømper nye 75 Øre - et par Sko 2 Kr. - til Ballet paa Aasen 1 Kr - den 29 Juli et par forfødte Strømper 75 Øre - den 1. September til Træskoer 1 Kr. 35 Øre - den 2. September til Fest paa Aasen 1 Kr. 50 Øre - 1 Par Bogser 2 Kr. 75 Øre - Hatten og andet mere 3 Kr. - 1 par Strømper 75 Øre - Den 4. December 1 par Træskoer 1 kr. 35 Øre - Skoene repareret den 10 December 60 Øre - et par Træskoklamper med Søm 10 Øre

En mand ved navn Magnus er fæstet som røgter 2. juni til november for 75 kr., det var 1897. Efterfølgende vinter får han 75 kr. og sommeren 1898 90 kr. + 25 øre for hver fremmed ko der betales Bedækningspenge for.

I denne røgters regnskab står bl.a.: Fuld den 18.-19.-20 December a 1 Kr. pr. Dag. Han havde den 16. dec. fået udbetalt 4 kr. Det er tilsyneladende eneste gang der har været dette problem med ham.

Han har første sommer fået henholdsvis 8-4 og 1 kr. i forskud. Vinterhalvåret omtalte 4 kr. + 15. jan. 4 kr. til vask + 26. feb. 4 kr. + 30. marts 4 kr. og 20. april 2 kr. Den sidste sommer har han ikke fået forskud, han har åbenbart klaret sig for bedækningspengene.

I 1879 har man høstet 63 tønder og 2 skæpper rug, 74 td. 5 skæpper byg og 194 td. 7 skæpper havre.

I 1880 er der høstet 90 td. 2 sk. rug, 87 td. 2 sk. byg og 191 td. 6 sk. havre. I tønde havre har vejlet 138 pund.

Fortegnelse over tilgodehavende penge hos forskellige personer for adskillige betroede ting. Begyndt 1. januar 1880.

Her kun medtaget enkelte poster.

Niels Olsen Horneby skylder efter opgjort

regning 13 Kr. 25 Øre

Det fremgår af regnskabet at Otto Peder Mathiasen har været medlem af skolekommissionen for Borsholm skole, f.eks.:

Til Skolen ½ Tønde Kalk	2 Kr.
Ler og Grus til Skolen	1 Kr. 30 Øre
Dagløn for Tjæring af Skolen	2 Kr. 75 Øre
9 Potter Tjære dito 9 Potter Tjære	
½ Favn slagen Sten	7 Kr.
200 Tækkekjæppe til Skolen	4 Kr. 16 Øre

1885 har mekaniseringen nået Højgård.

(Nielsen Hillerød tog senere navnforandring til Nordsten var gift med en søster til Karen Kirstine, O.P.Mathiasens kone)

Modtaget fra Nielsen Hillerød en Frømaskine, en Roerenser, svejset en Aksel til Mejemaskinen, et Hjul til Tærkemaskinen. Nordsten tærskværker blev prøvekørt på Højgård.

Regningen er delvis betalt med ost og smør.

Tærskemaskinen blev trukket af en hesteomgang.

I 1885 er han også begyndt at handle med frø fra Central-kompagniet, f.eks.: Jens Gromløse har faaet Roefrø for 50 Øre.

Peter Ander 40 Pund a 15 Øre 6 Kr.

Peter Olsen 14 Pund Frø a 15 Øre 2 Kr. 10 Øre.

Optegnelsen om mellemværende med naboer viser at O.P.Mathiasen i 1880-1890 har siddet ganske godt i det økonomisk og at naboer ikke er gået forgæves når de har været i bekneb med penge. Ganske vist har det været småbeløb på fra 1 til 10 kr. der har været tale om, men det er gået tit på.

Der har på gården været livlig handel med korn til naboernes grise og med smågrise til at æde kornet. Kartoffler har været en vigtig afgrøde, som er solgt til gode priser. Ost, smør og flæsk er solgt direkte fra gården til forbruger.

Otto Peder Mathiasen, den nuværende ejers bedstefar, hvis protokol (dagbog) vi har gengivet udpluk af i det foranstående, skrev i 1929 sine erindringer som »Slægtsgaarden« senere vil bringe uddrag af.

Særeje

- et problem

Dansk Slægtsgaardsforening har i dette efterår behandlet en højaktuel sag, som har resulteret i nedenstående brev. Endvidere er De Danske Landboforeninger, De Samvirkende Husmandsforeninger, Tolvmandsforeningen og Folketingets partier orienteret.

Hr. justitsminister Henning Rasmussen,
Justitsministeriet!

Fra juridisk hold er vor forening blevet gjort opmærksom på, at der er ved at udvikle sig en retspraksis, som hvis den videreføres, kan få katastrofale konsekvenser for en stor del af landbrugets udøvere, herunder ikke mindst medlemmer af vor forening.

Vi er vel klar over, at de foreliggende kendelser alene vedrører det formelle spørgsmål om tinglysning, men vi nærer frygt for, at kendelsen skal smitte af også på det materielretlige, således af skifteretten ved opgørelsen af et skilsmissebo kan føle sig motiveret til at underkende et af faderen i skødet tilkendegivet ønske om særeje for sønnen/datteren m.h.t. boets faste ejendom, og med den konsekvens, at friværdien af den faste ejendom ikke, som af faderen ønsket, holdes uden for bodelingen, men skal deles med ægtefællen.

Det er os bekendt, at en betydelig del af landbrugsejendomme - ikke mindst blandt vor forenings medlemmer - ved generationsskifte overdrages til sønnen som særeje, og formålet med denne disposition er ene og alene at gardere sønnen i en skilsmisssituation, således at han ikke tvinges til at afstå halvdelen af friværdien til hustruen (vi benytter i det flg. alene det eksp. at det er sønnen, der får gården overdraget, men tilsvarende betragtninger gælder selvagt i det tilfælde, at det er en datter).

Vi finder det aldeles uacceptabelt, at der nu tilsyneladende er risiko for at denne intention underkendes af domstolene og tør udtale, at vi er ude af stand til at se, hvilke interesser Højesteret mener at ville tilgodesee ved den praksis, der nu synes igangsat.

Det kan nemlig ikke være hverken i samfundets, faderens eller sønnens interesse, og hustruens interesser skal domstolene selvagt ikke varetage i denne situation.

Der stilles ikke i lovtæksten nogensomhelst krav til formaliteter eller materielretlige omstændigheder for at et særeje gyldigt kan etableres, og hertil kommer yderligere, at det gennem en lang årrække har været fast praksis, at hvis en testator i sit testamente bestemmer, at arven skal være arvingernes særeje, har ingen skifteret hidtil forsøgt at antaste sådant ønske.

Det ligger helt klart, at når en fader overdrager en landbrugsejendom som særeje til sin søn, så er det selve gården han ønsker at overdrage og ikke alene det i skødet anførte gavebeløb, og intet taler for at underkende et sådant ønske. Højesteret har derfor stillet skifteretterne overfor en aldeles umulig opgave, thi hvor stor en pro-

centsats skal gavens værdi udgøre af ejendommens værdi? Skal det være 50, 60 eller 70 %? Hvis højsterets nye afgørelse bliver afgørende for fremtidig praksis vil absolut uønskværig vilkårlighed blive resultatet, og vi må for vort vedkommende frakende domstolene enhver kompetence til på det heromhandlede område at tilsidesætte det i dansk ret rådende princip om aftalefrihed. Thi hvis sønnen er tilfreds med at få gården overdraget med større eller mindre prioriteter, da kan det ikke tilkommen nogen domstol at foretage en vurdering af gavens størrelse.

Vi anser det for uforment nærmere at dokumentere, hvilke katastrofale følger, det vil få for mange tusinde landbrugsbesiddere, dersom det skulle blive fast retspraksis, at et af faderen ønsket særeje i den heromhandlede situation skulle blive underkendt af skifteretten. Formålet med det ønskede særeje er som nævnt at sikre, at gården kan forblive i sønnens og slægtens eje uantastet i en skilsmisssituation. Men hvis friværdien skal deles med hustruen, vil dette i de fleste tilfælde medføre, at sønnen tvinges til at afhænde gården med de heraf følgende konsekvenser, som ikke bliver mindre tragiske i de tilfælde, hvor overdragelsen af gården er koblet sammen med en bopælsret for forældrene. Vi skal her pege på, at friværdien i vor tid med den voldsomme inflation kan stige så stærkt, at en deling af denne med hustruen umuliggør sønnens fortsatte forbliven ved ejendommen - som kan have været i samfundets interesse, og intet taler - som foran nævnt - for, men alt taler imod, et sådant eklatant brud på den hidtil knæsatte aftalefrihed på dette område. Vi er af den opfattelse, at det pågældende højsteretsudvalg simpelthen har baseret sin afgørelse på utilstrækkelig information om de fatale virkninger kendelsen kan få, og som foran er skitseret i korte træk.

Den mulighed foreligger, at højsterets plenarforsamling i påkommende tilfælde kan komme til et helt andet resultat, men vor forenings medlemmer kan ikke leve med en sådan usikkerhed. Vi foretrækker en klar lovbestemmelse fremfor en uklar og svingende retspraksis, og vi vil derfor foreslå, at justitsministeriet forebygger enhver fremtidig tvivl ved at søge gennemført et tillæg til ÆSKL II par 21, hvis nærmere formulering vi selvagt overlader til ministeriet, men hvis indhold efter vor opfattelse bør gå, at ved gave- eller testamentariske overdragelser af fast ejendom som særeje, skal ejendommen være særeje uden hensyn til gavens størrelse.

Det bør tilføjes at hensyn til de tusinder af overdragelser der har fundet sted i tillid til retspraksis, man har anset for fast, at dette også skal gælde for overdragelser, der er sket inden lovtillæggets vedtagelse.

Vi ønsker gerne foretræde for ministeren for nærmere at uddybe vor opfattelse.

Med venlig hilsen
Jens Peter Petersen.

Min barndoms jul

Den markante færing, sognepræst i Hellebæk, fhv. folketingsmand Johan Nielsen, har glædet Slægtsgaarden med nedennstående beretning om sin barndoms jul.

Jeg er født og vokset op i en lille bygd på Færøerne. I min barndom boede der godt 200 mennesker - ca. 40 husstande i min hjembygd, der hed Sandvik og var den nordligste bygd på Suderøen.

Det færøske samfund var for 50 år siden et meget fattigt samfund. Befolkningen ernærede sig ved fiskeri og en smule landbrug. Mændene tog i februar - marts måned til Island på fiskeri. Senere på sommeren fiskede de også ved Grønland, Bjørneøen eller ved Nordisland. De kom hjem igen i oktober og drev så hjemmefiskeri om vinteren.

Mens mændene var borte, drev møtterne og ungerne bedriften derhjemme. Undertiden boede der et par bedsteforældre i hjemmet, og de hjalp også til. »Bedriften« var såmænd ikke så stor: En lille lod jord, som kunne føde en ko, 5-7 får, et par gæs, som kunne få, hvis man var heldig op til 10 gæslinger, nogle ænder, nogle høns, og så dyrkede man kartofler til husbehov i indmarken og skar de tørv man skulle bruge i udmarken. Det var derfor ikke de store ting man skulle købe hos købmanden, så sådan et samfund var meget nær pengeløst.

Det turde være indlysende, at det var svært i min barndoms bygd at skabe en jul a la julen 1979, det være sig på Færøerne eller i Danmark. Men julen har fra tidernes morgen været festernes fest på vore breddegrader, så også i de fattige år, da jeg var barn, prøvede man med de for hånden værende midler, at gøre julen så festlig, som muligt, og derfor begyndte man tidlig at gøre forberedelser til julen.

Nu er jeg så heldig at høre til de meget privilegerede, hvad barndomshjem angår. Min farfar var odelsbonde og havde en af de største gårde i bygden. Hertil kom, at farfar var en meget dygtig hjemmefisker. Han ejede del i en firemandsfarer, en seksmandsfarer og en timandsfarer, og hans bådskæller var særdeles dygtige sømænd og fiskere. Da jeg var en 7-8 år overtog far, som dengang var fisker, gården. Et par år senere overtog far en købmandsforretning, så vi fik i den grad vores part betalt, at jeg senere hen næsten har skammet mig over det.

Da jeg var barn, havde man ikke for skik at give »unyttige« julegaver, hverken til børn eller voksne. Hjemme hos os fik vi altid et stykke tøj, som vi netop trængte til. Men dette stykke tøj, hvad enten det var vævet, strikket eller syet, skulle være færdig juleaftensdag kl. 18. Ellers blev genstanden hængt op i køkkenet til spot og spe for den som ikke var blevet færdig til tiden. Og hvis nogen prøvede at fuldende en beklædningsgenstand imellem jul og helligtrekonger, så ville den, som gik med dette stykke tøj, dø, før året var omme. Jeg ved ikke, hvem der har fundet på denne skrøne. Mon ikke det har været en eller anden præst, som på denne måde har skaffet tyendet en tiltrængt ferie i den mørkeste vinter.

Da vi var kommet ind i ugen til tredje søndag i advent, gik vi ud i fjeldene for at drive de gamle moderfår sammen, som om efteråret var blevet udpeget til juleslagt. Det var langtfra alle i bygden, som havde noget juleslagt, men de som slagtede, betænkte ofte de som intet havde, og de fiskere, som ikke kunne skaffe julemiddag på anden måde, håbede på fiskevejr, så de kunne pilke nogle torsk til »jólaknetti« d.v.s. fiskebolter, så store som knyttæver, fyldt med fåretælle.

Dengang havde selv små børn deres pligter. Vi er 3 brødre, og hver dag, når vi kommet hjem fra skole, skulle vi op i fjeldet for at hente tørv hjem. I julemåneden var vi afsted flere gange om dagen, og dette gjorde vi uden at kny. Jeg tror, at det var tanken om julens herligheder, som gjorde os så medgørlige.

Mor, farmor og en ugift faster, som boede hos os, da jeg var barn, havde travlt med at koge og bage. Alt blev lavet i hjemmet. Efter slagtingen skulle der laves blodpølser, kødpølser og rullepølser, og der skulle skinskes kød til pålæg. Der skulle bages rugbrød, blandingsbrød og hvedebrød. Der skulle bages sandkage, sodakage, plumkage og marmorkage. Der skulle bages peberkager, klejner, vanillekranse, jødekager og meget mere. Det var faktisk et prestigespørgsmål om, hvem der havde de fleste og de bedste kager. Vi børn gav altid vores mor førsteprisen, men der har selvfølgelig været andre, som var lige så dygtige. Dog, der var næppe nogen i bygden, som havde så meget at tage af, som mor. Jeg kan huske, at det kunne ske, at jeg kom til at tænke på dem, som lidt eller intet havde at holde jul med. Så fik jeg en klump i halsen, mistede min appetit, og blev meget ked af det. Men ellers ved jeg, at mine forældre var flinke til at tænke på dem, for hvem det af en eller anden grund kneb.

De sidste dage før jul blev der skuret og skrubbet over hele huset. Dengang var der hverken malet eller tapetseret, så både røgstuen, køkkenet og de to stuer var hvidtskurede. Dengang syntes jeg, at det så fattigt ud, men i dag kan jeg se, hvor smukt det har været. Huset eksisterer ikke mere. Hvor ville jeg ønske, at jeg ejede det i dag.

Vi fejrede ikke juleaften og juletræ var ukendt, da jeg var barn; men når kirkeklokken begyndte at ringe julen ind kl. 18, blev alt arbejde lagt til side, og julelysene blev tændt og stillet i vinduerne, ligesom man gjorde i Danmark efter befielsen. Så fik vi børn lov til at gå rundt i bygden for at beundre julelysene i alle de små vinduer. Jeg har aldrig siden oplevet noget, som har gjort et så stort indtryk på mig, som juleaften i den lille bygd, hvor man hverken havde gadebelysning eller elektrisk lys, og som derfor en sædvanlig vinteraften lå i buldrende mørke.

For os børn var julemorgen vort himmerig, således som Grundtvig skriver det i sin salme. Når far var færdig med at sørge for kreaturerne i stalden, fik vi the og kager på sengen, og vi fik lov til at stoppe så meget i os, som vi kunne. Derefter fik vi vore julegaver, en trøje, et par bukser eller hvad det nu kunne være, vi trængte til. Derefter sang vi nogle julesalmer, og mor læste et par julehistorier for os.

Før vi skulle i kirke kl. 12 middag, spiste vi julefrokost. Vi fik smørrebrød med rullepølse, kødpølse, skinkekød, saltkød og skærpekød - alt lavet af får eller lam. Man holdt overhovedet ikke svin på Færøerne dengang. Vi fik også dåseleverpostej, det eneste der var importeret og hjemmelavet ost, til maden drak vi cacao.

Da Sandvik var et annekssogn til Hvalbø, var det kun sjældent at vores præst var til gudstjeneste, men der var kirkegang alligevel. Vi sang julesalmer på dansk, og degen læste en dansk prædiken op. Dengang var der forbud for at benytte

færøsk i kirkerne på Færøerne. Før jeg kom i skole, forstod jeg ikke dansk, så jeg fik tiden til at gå med, at lægge salmenumrene på den hvide tavle sammen under prædikenen. Den degn, vi havde for 50 - 55 år siden, benyttede fortrinsvis prædikener af pastor Vilhelm Beck og Pastor Moe. Efter at jeg havde lært at forstå dansk, hørte jeg disse prædikener så ofte, at jeg kunne mange af dem udenad.

Man havde dengang den skik, at mænd og kvinder sad ved hver sin side i kirken. Når de kom ind i kirken, kyssede de hinanden og gik hver til sin stol. Farfar og far sad i en af de inderste stole, mor, mormor og faster i en af de yderste. Børnene kunne sætte sig hvor de ville, så jeg plejede at dele sol og vind lige og syntes det var sjovt, hveranden gang at sidde inderst i kirken, og hveranden gang yderst.

Da vi kom hjem fra kirken, blev der lavet middag, som vi spiste kl. 3 eller kl. 15, som vi siger i dag. Vi fik fårekød, som først var kogt, og derefter stegt i bradepanden. Vi fik brun sovs til og hvide og brunede kartofler. Bagefter fik vi rød sagsuppe med rosiner og svedsker. Tilsidst fik de voksne kaffe; men det måtte børnene ikke få, for man sagde, at børn blev galsindede af at drikke kaffe.

Om eftermiddagen fik vi lov til at gå på besøg hos naboer og venner, for at smage på deres julebag, og fra andre huse kom de ind til os. Om aftenen gik vi igen i kirke, og da var der en særlig stemning på grund af alle de mange levende lys.

Anden juledag gik efter nogenlunde samme recept, blot var der den forskel, at vi til middag fik øvnstegte skærpelår. Hertil fik vi hvide kartofler, men ingen sovs. Man besøgte også hinanden flittigt den dag, og det kunne ske, at en eller anden mand havde kigget ind så mange steder, hvor han havde fået en snaps eller to, så man kunne se det på hans gang gennem bygden. Dengang som nu, var der spiritusforbud på Færøerne. D.v.s., man kan kun få spiritus ved at bestille den fra Danmark. Det gjorde man faktisk kun til familiefester og til jul, og der var mange, som kun nød og bød stærke drikke ved juletid.

Om aftenen samledes man i dansestuen, således kaldte man bygdens forsamlingshus. Da jeg var barn, mødte næsten alle bygdens beboere op, både unge og gamle. De andre aftener i året var der en eller anden, som spillede på harmonika, og så dansede de unge pardans eller »engelsk dans« som vi kaldte

det; men anden juledag dansede man næsten kun kædedans eller »færøsk dans« som det blev kaldt. Til kædedansen bruger man ikke musik. Der er altid en forsanger, som leder dansen, men alle som kender visen eller kvadet, synger med, og alle, som har en tone i livet, synger med på omkvædet. Man tager hinanden ved hånden, danner kæde og træder to trin frem til venstre og derefter et tilbage mod højre. Hvis visen eller kvadet handlede om en religiøs eller sørgelig begivenhed, dansede man stille og roligt. Handlede det derimod om kamp, trådte man hårdt i gulvet, ja, man kunne ligefrem se, hvordan forsangeren identificerede sig med helten. Man kvad skiftevis middelalderlige danske folke- eller kæmpeviser og skiftevis færøske viser af ældre eller nyere dato.

I mange timer bølgede dansen frem og tilbage i den lille, trange dansestue, og langt ud på natten kunne man høre et omkvæd, som for eksempel »Træd fast i vort gulv, spar ej vore sko. Gud monne råde, hvor vi drikker næste jul«, og her talte man ud fra livets bedste erfaring. Der var i de år mange mænd i bedste alder, som ikke oplevede den næste jul. Det er i kirkebøgerne i mit hjemsovn, at den danske digter Nis Petersen har set, »at to kommer sagtens tilbage, om een bliver derude og dør«.

Men disse mennesker troede, at de havde Gud med sig, både i kirken, i hjemmet, i dansen og i deres daglige dont. Senere fik indremission og fremmede trosretninger fodfæste på Færøerne, og da var der mange, som tog afstand fra både dans og spiritus.

Hvis det var fiskevejr mellem jul og helligtrekonger, så tog man på fiskeri; men ellers var disse dage nærmest en ferietid i det lille samfund.

Man besøgte hinanden flittigt, og ingen måtte bære julen ud, den jul som varede til helligtrekonger.

Johan Nielsen.

Ordforklaring:

Skinekød: Fersk lammekød som koges uden salt, tages op af gryden, gnides med salt, og spises som pålæg, når det er blevet koldt.

Skærpekød: Vindtørret fårekød, spises råt som pålæg, men kan også steges.

Nye medlemmer

Gårdejer Poul Mathiasen,
»Aldersborggård«,
Gørlundvej 1, Skibsted,
3140 Alsgård.

Gårdejer Svend Revsbech,
»Skiippersminde«,
Nordvej 8, Voer,
8950 Ørsted.

Gårdejer Ole Kofoed Marker,
»Runegård«,
Grødbyvejen 4,
3720 Åkirkeby.

Gårdejer Jørgen Nielsen,
»Bakkegaard«,
Serdrupvej 14, Fårdrup,
4200 Slagelse.

Gårdejere Tove og Jens-Erik Jensen,
»Nygaard«,
Nygaardsvej 25, Hundelevej,
9480 Løkken.

Gårdejer Jørgen Kofoed,
»Byagergård«,
Jonstrupvej 58, Jonstrup,
4350 Ugerløse.

Gårdejere Randi og Frits
Hougaard-Jensen,
»Pollerup Hovgård«,
Hovgårdsvej 2, Pollerup,
4780 Stege.

Gårdejer Andre Pedersen,
Borum Møllevej 31,
8471 Sabro.

Fru Inger Kongsted Olsen,
Sandbjergvej 8 A,
2740 Skovlunde.

Gårdejer Jens Jochum Skouv,
Engegård,
Rønnevej 45, 3720 Åkirkeby.

Positive reaktioner

Landsstyrelsen har fra justitsministeren modtaget et svarbrev på den skrivelse vi bringer på side 5. Ministeren viser i sit svar en særdeles positiv reaktion og meddeler, at ministeriets eksperter er sat på sagen, hvorefter ministeren efter deres indstilling vil vende tilbage til sagen og indkalde til et møde, hvor hele problemet vil blive taget op. Der er ligeledes givet udtryk for positive reaktioner fra de konservative ved den politiske ordfører folketingsmedlem Poul Schlüter, ligesom formanden for de danske tolvmændsforeninger godsejer Oluf v. Lowzow har givet sin fulde tilslutning til bestyrelsens skrivelse.

Julefred

Skrevet af Slægtgårdsejer Karl Schmidt, Bæk ved Nustrup. Dansk-sønderjysk deltager i 1. Verdenskrig (omtalt i Slægtsgaardens blad nr. 218, februar 1979).

Det var juleaften 1916, vi lå i en hule ved Trang-lu-ar i egnen ved Somme. 7 dage var det siden vi var kommen i stillingen, de første 5 i reservesstillingen hvor vi lå i understande (huler) om dagen, og om natten var vi ude at trække pigtråd ved linierne længere fremme. Så blev vi flyttet til nærmeste beredskabslinje ca. 1000 m. bag den forreste, og der kom vi i den såkaldte Kridthule. Denne var bleven opdaget tilfældigt i et granathul, der havde vist, at der gik en gang længere ned i jorden. Tyskerne havde så undersøgt den og fundet, at den kunne bruges som dækning. Der var kalkbrud i den egn. Omtalte hule eller kælder gik i zig-zag 75 trappetrin ned, og så i krumme gange fremad. Derfra var der udhugget rum ind til siderne, nogle så store, at der kunne være 40-50 mand i hver. Om dens oprindelse har jeg ikke kunnet få noget bestemt at vide, men de stammer vist fra enten kristendommens første tid i egnen, og ellers har munkene på en eller anden måde benyttet disse underjordiske huler.

Til denne hule kom vi natten til lille juleaftensdag. Vor legemlige tilstand var alt andet end god, siden vi var kommen i stillingen havde vi ikke haft støvlerne af benene og det regnede støt, så vi blev gennemblødt ved arbejdet om natten, og ikke havde lejlighed til at blive tørre om dagen. Forplejningen var ikke god, og vi fik den meget uregelmæssigt, dårligere var det også blevet efter at vi var kommet længere frem. Vi var 500 mand af de forskellige formationer i hulen. Om natten var vi ude at trække pigtråd, og om dagen måtte ingen forlade hulen, af fare for at englænderne skulle opdage indgangen. Derefter kan enhver forestille sig, hvordan luften var dernede, 200 m. under jorden. Der var en luftpumpe til at pumpe frisk luft ned med, men det var ikke til at få frisk luft ind i siderummene, og da al nødtørft blev forrettet dernede dagen igennem, ja, så var luften næsten ikke til at ånde i. Hvad der yderligere i høj grad bidrog til at mindske vort velvære var lusene. Da alt var så snavset, og rengøring umulig, så var der en frugtbar bund for dem, de var næsten også ved at æde os op. En stor del af tiden sad vi omkring tællelysene med de forskel lige beklædningsstykker i hænderne, og holdt jagt på dem, vore små fjender.

Sådan var vor stilling, man turde næsten hverken tale om, eller tænke på, at nu var det snart

jul, så pinligt var det for os alle at tænke på de kære julefester man før havde oplevet, hver med sine kære. Alt havde været præget af glæde, og dertil den gode julemad, juletræet, og den hyggelige stuevarme, en stor modsætning til, det vi havde i øjeblikket.

Sådan gik tiden til juleaften. Nu var det jul, vi satte ikke forhåbninger til juleglæde, og alligevel ventede vi spændt på, hvad feltkøkkenet ville bringe. Maden brød vi os ikke så meget om, men det vi særlig ventede var post, for selvom brevene med de gode juleønsker ikke kunne bedre vor stilling, så var det dog en adspredelse at få brev fra alle de kære. Man kunne ved at læse dem drømme sig hjem iblandt dem, og glemme sin egen triste tilværelse.

Jeg var blandt de der blev kommanderet ud efter maden ved feltkøkkenet. Dette var ikke ufarligt, da den sammenskudte by der var over os, lå under stadig artilleriild, men nogle skulle jo afsted. Vi hentede maden i beholdere som mejerispande, og var så to om hver.

Det første man så efter i feltkøkkenet, var om der var post med, og hvor meget der var i post-sækken. Synet af den satte ikke vores humør op, for der var kun ganske lidt i sækken. Vi kravlede så afsted igen med maden, og kom godt hen til nærheden af hulens indgang.

Da hørte vi håndgranaterne brage ude i forreste linie, og maskingeværerne begyndte at knadre. Vi tænkte os til betydningen, der var angreb. I det samme blev der også skudt nogle røde lyskugler af, og så vidste vi det sikkert, for det var nemlig tegnet til artilleriet ved et angreb, om at nu skulle de lægge spærreild. Det var også næsten i samme øjeblik, at hundreder af projektiler kom susende og hvæsende hen over vore hoveder, og eksploderede med bragen i de engelske linier.

Dette skete alt sammen i ganske få øjeblikke, og straks skyndte vi os naturligvis mod indgangen, men allerede før vi nåede den, svarede englænderne på den tyske artilleriild, og granaterne eksploderede omkring os. Vi faldt og trillede omkring i mørket nede på trappen, fordi alle trængte på for at komme ned, men ned kom vi da, og maden blev uddelt. Vi fik kogte bønner. Så ventede vi på at posten skulle blive fordelt. Jeg fik brev fra mor, og en lille pakke fra Lindorffs, men samtidig kom der ordre til, at vi straks skulle gøre os færdige til at rykke frem til forstærkning.

Uvilkårligt kom man til at tænke på, at det var en »dejlig« julefest, og at man kunne sige at der var »fred på jord«. Det gjorde en bitter. Vor legemlige tilstand, og så kampens rasen en juleaften, fristeren prøvede at hviske en i øret »det er da umuligt, at der er en almægtig gud til, der har

stiftet fred på jorden, der kan I jo se, hvordan det er på selveste juleaften».

Alle blev tavse ved den ordre der var kommet, men gjorde sig også færdige til at rykke ud. Men allesammen tænkte vist nok på deres kære som de havde derhjemme, og hvordan de nu fejrede juleaften ved juletræet, og sang om Freden der med Jesusbarnet var kommen til jorden.

I den lille pakke jeg havde fået, var der et par brunekager, en lille æske cigaretter, og så en lille grangren med et julelys. Kagerne blev spist, og vi fik dampen op på en cigaret, så vi mærkede da lidt til, at det var juleaften. Den lille grangren stak jeg ind i en revne i kalkmuren, og tændte lyset, og der brændte det så roligt, som var det i en virkelig stue, på et juletræ. Kanontordenen hørte vi som en fjern buldren, vi sad jo velforvarede dernede i jorden. Kun når de svære granater slog i oven på vor hule, rystede det sådan, at små kalkstykker faldt ned.

Da jeg var ved at pakke mine sager sammen, kom jeg til at se på det lille julelys, der brændte med den lille rolige flamme. Det var helt underligt for mig, dette lille tegn på julen der hjemme, lyset

der også her brændte som om det var jul. I dette øjeblik gik det op for mig, at hvad betyder det dog, at vi må lide lidt, det er jo trods alt vore egne synder vi lider for. Dette er ikke noget, der er sendt af Gud, og hvor meget måtte vor frelser ikke lide for os, han den syndefri, der frivillig gik lidelserne og døden i møde, for at kunne få fred med vor Gud. Hvad betyder det, som vi her skal lide i dette korte liv, når vi så, fordi han har båret alle vore synder, kan komme til at leve evigt hos ham i hans herlighed.

Alt dette mindede dette lille julelys mig om, og jeg blev så glad og takkede Gud, fordi han havde sendt sin søn med julefreden ned til os mennesker.

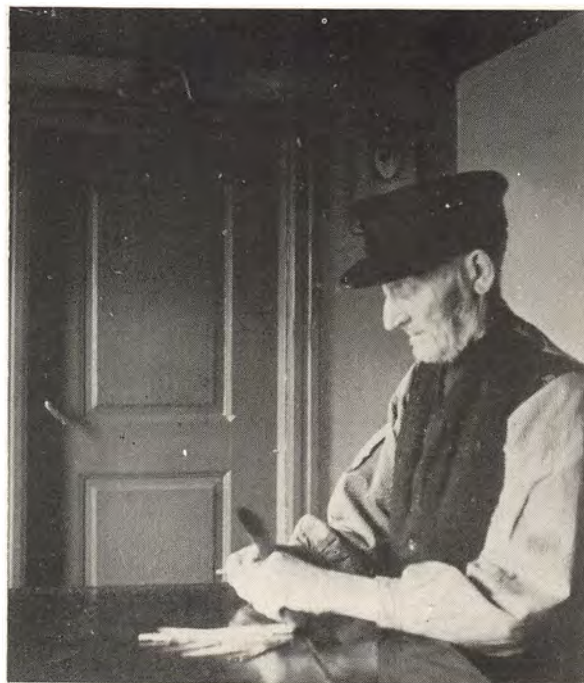
Derude var det den jordiske elendighed der truede med at fordunkle det glade budskab, og herhjemme er det ofte alt det gode vi har, der bringer os til at glemme, at det er os der trænger til Gud, og ikke ham der trænger til os. Derfor bør vi nu, da vi kan samles til den kære julefest, være Gud særdeles taknemmelig, for at han sendte sin søn med »Fred til jord«.

Juleforberedelser

Grøn kålen hakkes . . .

Fra serien: De gamle billeder -
indsendt af P. Møller-Frifelt, Ølgod.

Der skæres pinde til pølserne . . .

De gamle billeder

Der er ved at gå hul på bylden m.h.t. de gamle billeder. Redaktionen ligger allerede inde med flere billeder som alle i tur og orden vil fremkomme i bladet. Billederne vil blive returneret, når det ønskes, men vi beder om lidt tålmodighed hos indsenderne. Følg nu det gode eksempel og lad os få endnu flere af disse herlige gamle billeder - kulturskatte, som de er, fortæller de om livet, som fædrene levede det.

Red.

Røgttere og medhjælpere i stalden på »Tybrinde« v. Ejby på Fyn omkring 1908. Nr. 3 fra venstre er Thomas B. Thomsen, Ulsted, og nr. 6 fra venstre er Nordal Brun fra Norge.

Til billedet kan knyttes følgende tildragelse fortalt af Ths. B. Th.: En dag da Ths. skulle bære en favnfuld hø fra laden over til kalvene på den anden side møddingen blæste nogle småtøtter af høet ned i møddingen. Jægermester Skov, som observerede dette, højede sig ned og samlede dem op med ordene: »Ser De, Thomsen - en landmands pengepung er som en si med store og små huller. De store huller kan enhver sørge for at få stoppet, men kunsten er at få flest muligt også af de små huller lukket«.

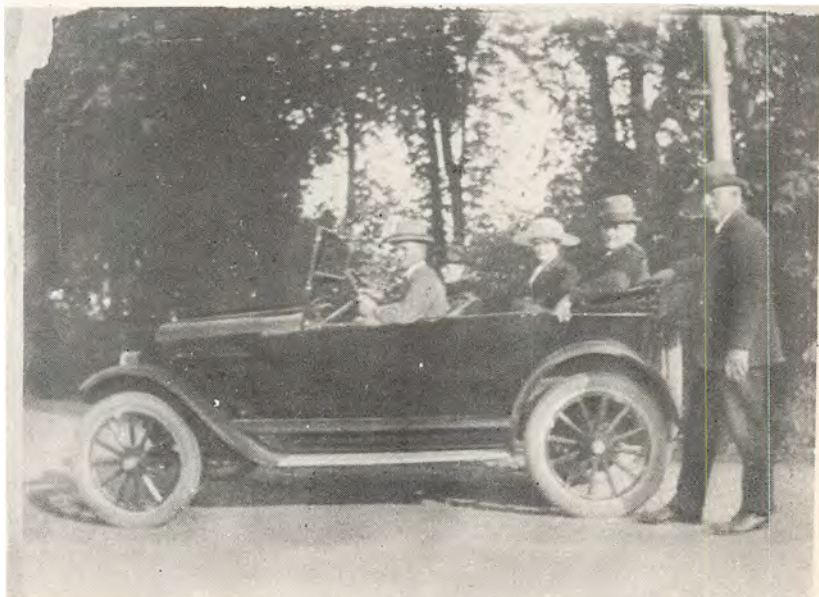
De ord skrev Ths. sig bag øret. (billedet er indsendt af Jens Peter Petersen, Farendløse, svigersøn til Thomas B. Thomsen).

Fra bilismens barndom.

Billedet er fra begyndelsen af tyverne - chaufføren er født 1899 og fætter til indsenderen, hvis forældre sidder på bagsædet. Ved chaufførens side hans moder og stående bagved hans fader.

De to ældre mænd er brødre.

(billedet er indsendt af Ingeborg Nielsen, Munkersigden 12, Odense V).

Fra arbejdsmarken

Slægtsgaardsmøde på Fyn.

Fynskredsens udflugt lørdag den 29. - 9. 79 gik i år til Lammehave ved Ringe-Dalum Landbrugs-skoles gård - hvor deltagerne (ca. 100) blev budt velkommen af forstander Peder Nygård, som gav oplysninger om gårdens fortid og om driften i dag.

Den drives med et meget stort kvæghold og vi så de nye stalde og redskabshuse m.m.

Kl. ca. 12 startede vi derfra og kørte ad små, snoede veje gennem det midtfynske landskab, bl.a. forbi »Nordskov« til Heden Forsamlingshus hvor frokosten var parat, da tiden var afmålt - vi skulle være ude derfra igen senest 14.30, da salen skulle pyntes til høstfesten om aftenen. Det blev et par hyggelige timer hvor snakken gik livligt. Efter den gode frokost fortsatte vi mod Lunde-gård gennem Allested, Vejlegård, Vejlemølle og Vittinge. Prop. Jørgen Christensen bød velkommen og gav en god orientering om den smukke gamle gård, som han købte af »Lunde-gårds Stiftelse« til en fornuftig pris. Men der er også meget at vedligeholde, så det koster både tid og penge, og da det meste af gården er fredet i kl. A, å der intet ændres, end ikke et vindue eller en port kan laves om. Derfor har J.C. bygget et stort maskinhus på den anden side af vejen.

I en af de gamle staldlænger har J.C. lavet »museum« for gamle traktorer og redskaber. Den ældste traktor var fra 1923 og køreklar som alle de øvrige.

Og i den smukke have ned mod Odense Å hørtes en bemærkning om at det kunne have været et smukt sted at afslutte vor årsfest 1980 - så alt i alt var turen vist ret vellykket.

Til slut takkede Karl Martin Christensen propr. Jørgen Christensen for hans gæstfrihed.

Ingeborg Nielsen.

Fra besøget på Lundegaard.

Slægtsgaardsmøde på Bornholm.

Slægtsgaardsforeningens medlemmer på Bornholm var mandag den 15. oktober samlet i Hjemmeværnsgården i Simblegaardsbakkerne ved Klemensker. Det var et meget hyggeligt samvær med smørrebrødsbord, generalforsamling, møde og film. Gdr. Poul Ibsen, Paradisgaarden ledede mødet og kunne bl.a. berette at der nu er 60 medlemmer på øen. Landsformanden Jens P. Petersen, Farendløse talte om tidens holdninger og om aktuelle landbrugsspørgsmål samt berørte foreningens virke i henseende til det historiske. Han opfordrede stærkt til at arbejde for at medlemskredsen kunne øges på Bornholm.

Flere havde ordet i tilslutning hertil og der herskede den bedste stemning.

Sluttelig vist farvefilmen »Monarki og demokrati« om dronningens hverdag. Trods valgkamp og et stort slægtsmøde var 35 medlemmer med pårørende samlet.

Randerskredsen afholdt mandag den 3. december møde på Assentoft Kro med stor tilslutning. Ca. 70 kom fra en vid omkreds. Formanden, gdr. Chr. Thyboe bød velkommen og overgav ordet til landsformanden, gdr. Jens P. Petersen, Farendløse, der talte om gamle og nye holdninger hos slægten og i landet. Han omtalte også aktuelle spørgsmål for landbruget. Senere vist filmen om dronningens hverdag. Deltagerne fulgte såvel foredrag som filmen med stor interesse og hele aftenen fik det allerbedste forløb.

Nordsjællandskredsen indkaldte sine medlemmer til møde den 5. december på »Aaresøhus« med formanden for hovedstadsområdet Bent Sørensen som taler over emnet: »Skal der stadig være plads til landbrug i Nordsjælland«. Slægtsgaarden bringer referat af mødet i februar-numret.

Nyt i noter

Jordlovsudvalget har udpeget gdr. Bent Dyssemark Knudsen, Bårdesø, Otterup som medlem af fondsbestyrelsen for Jens og Anna Jensens fond i stedet for afdøde gdr. Niels Eriksen, Korbitzdal, Ringe.

Vejrforhold og Høst

Husmand Hans Olsen, Endeslev, født 1819, førte dagbog fra 1849 til 1889, og gav hvert år en oversigt over vejrforhold og høst.

Vinteren 1854 og 55 var meget strenge. Bælter og sunde var tillagt med is, og da fødemidlerne var dyre, havde arbejdsklassen nød med at klare sig igennem.

Året 1857 var et meget tørt år, med undtagelse af nogle tordenbyger, faldt der ikke synderlig regn hele året, hvorfor høsten i dette år var knap, om efteråret blev foretaget meget arbejde for at tilvejebringe vand ved brøndenes boring, hvorved jeg havde megen beskæftigelse ved vandingers rensning.

Sommeren 1858 var også et tørt år, og vandmangelen var endnu mere følelig end det foregående år, men høsten var ret god, da det var gunstig vejr i den tid, at sæden skulle gro.

Sommeren 1859 var også tør. Det var det tredje tørre år i rækken, jeg havde dette efterår meget arbejde med at grave brønde, navnlig ved Gissel-feld Kloster.

De første måneder af året 1860 bødede på vandmangelen, der faldt ikke megen sne, men en del regn, som indvirkede gavnlige på brønde og vandsfeder, så vandmangelen er hævet.

Således, som året begyndte, endte det, det var et ualmindeligt vådt år. Høsten var desuagtet meget god, og mere sæd er ikke høstet i mange år, høet blev bjerget, da der indtraf stadigt vejr i høsttiden, med sædhøsten så det derimod meget misligt ud, i 3 uger fra den tid, rughøsten var begyndt, styrtede regnen næsten daglig ned i strømme, og bekymringen blandt bondestanden var meget stor, men da nøden var på sit højeste, gik det som det plejer os. Da kom hjælpen. Vi fik 10 dages udmærket høstvejr, og sæden som for størstedelen var omhugget under dette slette vejr, blev på lidt nær bjerget i en tør og god tilstand, efter disse 10 dages forløb begyndte det urolige vejr igen, og det holdt hårdt med at få pløjet jorden og lagt vintersæden, hvilket sidste skete meget ufuldkomment, og mange fik slet ikke sået, uagtet således året 1860 frembød mange vanskeligheder for bondestanden kan det dog kaldes eet af de bedste, vi i mange år har haft, især da sædpriserne vare høje. Hveden kostede i september måned 12 rigsdaler sølv pr. td. og vedblev til årets slutning at holde sig i 9 a 10 rdl. pr. td.

Vinteren begyndte tidlig, i december faldt megen sne, søndagen den 29. december måtte vejene første gang kastes da sneen adskillige steder lå 1 a 2 alen højt, i julen var det udmærket slædeføre, som blev godt udnyttet.

Vinteren 1865 var meget streng og langvarig. Den i store mængde faldne sne, voldte folk meget arbejde.

Sommeren 1865 var tør, der høstedes meget knapt foder, men her på egnen kunne de fleste dog slå sig igennem, andre steder var det knappere. Om vinteren og henad foråret kostede 1 lispund hø i København 3 mark, og 1 lispund halm 1 mark og 12 skilling.

Vinteren til 1866 var usædvanlig mild, der faldt slet ingen sne, og hele året 1866 var et gunstigt år, der høstedes godt, og sædpriserne var høje, 1 tdr. hvede kostede på sidstningen af året 11 rdl, 1 td. byg 7 rdl.

Det blev et meget sildigt forår 1867. Til 1. maj var kun sået meget lidt. Den 13. maj var det uvejr med sne, storm og frost, som ingen nulevende mennesker kan mindes før denne årstid.

Året 1868 var et meget tørt år. Siden 1826 har det ikke været så tørt her i Landet, der faldt ikke uden enkelte regnbyger fra begyndelsen af maj til slutningen af august, da dette blev skrevet.

Sæden her på egnen fyldte kun lidt, men den var god i kernen.

Vi fik indhøstet den 8. august. Der var megen frugt dette år, så et lispund kirsebær kostede kun én mark.

Vinteren 1868-69 var meget mild, det var meget lidt frost, og der faldt slet ingen sne. Det blev tidlig forår, der blev begyndt at så i marts, og de fleste steder var der tilsået henimod slutningen af april.

Sædprisen, som i begyndelsen af året var meget høje, en td. byg kostede 8 rdl. og derover, dalede henimod foråret, kapitaltaksten var 7½ rdl. for byg. Jeg svarede af de 10 tdr. land i præstemarken 230 rdl.

Vinteren begyndte tidlig i 1871. I december måned kunne man allerede køre i slæde.

Foråret 1872 var ualmindelig vådt, der begyndtes at så i marts måned, men såningen blev mange steder ikke endt førend i maj.

Det blev alligevel et godt år. Det er mange år siden, der høstedes en sådan mængde græs, mange bønder høstede 100 læs.

For rodfrugterne var sommeren også gunstig, jeg tænker vi får over 100 tdr. runkelroer og gulerødder.

Der er høje priser på alle levnedsmidler, ligesom kreaturerne er meget dyre. Det er ikke ual-

mindeligt, at en god hest betales med 500 rdl. og en ko med 1 til 200 rdl.

Året 1874 var et tørt år. Sæden fyldte kun lidt, men den blev høstet godt, og priserne var gode for landmanden. Kun hveden er lav i pris, den koster imellem 8 og 9 rdl. Det var et godt år for frugt, jeg solgte æbler for 100 rdl.

Vinteren holdt længe ud i 1875. Søndagen før påske, da dette blev skrevet, var det en meget hård frost. Den 1. januar 1875 indførtes det nye møntsystem her i landet, nemlig kroner og øre i stedet rdl, mark og skilling. Det voldte lidt bryderier fra først af, med beregningen, men når man først bliver vant til det, vil det nok gå bedre.

Høsten i 1879 begyndte sildig på grund af det, i den sidste tid våde og kolde vejr. Der kom ikke ret megen sæd ind i august måned, men da bedredes vejret. Der er god kerne i sæden.

Vinteren 1879-80 var meget tør, der faldt ingen sne, og meget ubetydelig regn, medens vi derimod i november og december måned havde en meget hård frost. Jorden var som følge deraf tidlig tjenlig til at behandle i foråret 1880, og allerede i marts måned blev der sået megen sæd, og der var i almindelighed tilsæt længe før maj.

Vinteren 1880-81 var meget streng og langvarig. Det begyndte at fryse og sne i oktober måned, og den 24. april da dette blev skrevet, lå der endnu enkelte steder sne i grøfterne, desuagtet blev forårssæden lagt godt i jorden, da den strenge frost havde skjønnet den, men vintersæden og kløver tegner dårligt.

Sommeren 1881 var meget tør, og høsten som følge deraf meget knap, ja for adskillige egne kunne den næsten kaldes et misvækstår. Mange måtte skille sig af med en del af kreaturerne af frygt for ikke at kunne vinterføde dem, at anvende foder til strøelse, var der ikke tale om, og man så mange steder, at bønderne kørte grus hjem til at strø under kreaturerne. Kreaturpriserne var om efteråret også meget lave, men det gik dog over forventning godt med vinterfodringen, da vinteren blev så mild, at det næsten ikke var en eneste

dags frost, og der faldt slet ingen sne, så der kunne arbejdes i marken ved dræning og andre arbejder hele vinteren.

I modsætning til 1881 var sommeren 1882 så overordentlig gunstig for sæden, så næppe nogen kunne mindes en så god høst, og efterhånden som det viste sig, at høsten ville blive rigtig, steg kreaturpriserne til en hidtil ukendt højde. Sædpriserne var derimod lave på grund af, at der var høstet godt, i næsten alle agerdyrkende lande.

Vinteren 1885-86 begyndte mild, men efter nytår begyndte det at fryse, og tog til med frost, indtil den 21. marts, den første dag det så at sige, havde været tøvejr i 3 måneder.

Sommeren 1886 var meget tør, og høsten som følge deraf noget mindre end et almindeligt godt år. Dog tror jeg, at kerneudbyttet vil blive godt. Som følge af tørken er der stor mangel på græs, og kreaturerne, især for de mindre landbrugere er nær ved at lide sult. Der har i sommer været en stor mængde kirsebær, de solgtes tilsidst for 35 øre »pundet« (lispundet).

I marts måned 1888 havde vi en forfærdelig hård vinter, med snefald og frost. Jeg kan huske, at jeg som barn har oplevet lige så strenge vintre, men aldrig så langt hen på året.

Sommeren 1889 var så overordentlig tør. Der kom ikke regn i 3 af de varmeste sommermåneder, som følge deraf var høsten meget lille. Siden 1826, da det også var et tørt år, har der forholdsvis ikke været høstet så lidt, men da vi så fik regn, så voksede græsset godt, og vi fik godt vejr så kvæget kunne gå ude til november måned, hvad der drøjede meget på det knappe foder.

Edvard Hansen.

*Lokalhistorisk arkiv for
Herfølge - Sædder sogne.*

Sekretariatet meddeler:

Det har desværre vist sig umuligt at få fremstillet de lovede platter, så der vil ikke blive fremstillet årsmødeplatter for 1979. De indsendte bestillinger er annulleret.

*Med venlig hilsen
Inger Hansen.*

Julehilsner - Nytårsønsker.

Til den store læserskare - medlemmerne - der har glædet med mangt et skulderklap, til den skrivende skare - der har glædet »den gamle redakteur« med at være med til at give bladet »ansigt«. Til landsstyrelse og bladudvalg de bedste ønsker for julen og det ny år med tak for alt i året, der nu svinder.

Hans Hviid.

Årets månedes...

Året begynder med januar
dagen er kort og marken er bar.

I februar, når dagene længes,
plejer vinteren slemt at strenges.

Marts med den liflige forårssol
bringer dog sjældent den lille viol.

April er ikke at stole på.
Hver stund den tager ny kjole på.

Maj er yndig, frisk som en brud,
solen skinner, og bøgen springer ud.

Juni kommer med den kære skærsommer
og med tusinde rosenblommer.

Juli kommer med hede og mag,
lyse nætter og hundedag.

August kommer høsten, hvor bonden
sanker i lo og lader
med velsignelse fra Gud Fader.

September er også rar og kær,
så ryster vi æble- og pæretæer.

Oktober med, når det er belejligt,
efteråret kan være så dejligt.

November er en kedelig gæst,
med regn og slud og idelig blæst.

December er årets mørke ende -
hård, hvor kun lidt er at bide og brænde.
Men selv i fattigmands usle skjul
bringer december dog glædelig jul.

Jens og Anna Jensens fond...

udlåner penge til unge landmænds etablering, også ved generationsskifte. Årlige ydelse uden kurstab for tiden 12 procent, hvoraf 9 procent er rente. Henvendelse til:

Proprietær Bent Bjergskov, Rosenlund, Rynkeby, telefon (09) 39 13 17.

Henvendelse til fonden skal være indsendt senest 1/6 eller 1/12 hvert år.

Skaf foreningen nye medlemmer

Undertegnede foreslår, at følgende får tilsendt materiale om
Dansk Slægtsgaardsforening og opfordres til at indmelde sig i foreningen:

Titel

Titel

Navn

Navn

Postadresse

Postadresse

den

19

Underskrift

Ønsker man ikke at klippe i bladet, kan forslag indsendes til sekretariatet på alm. postkort.

Landbrugslån til ethvert formål.

Har De brug for lån til tilbygning, sammenlægning, grundforbedring, køb af nye maskiner, udvidelse af besætning, ejerskifte eller andet, kan De roligt henvende Dem til Forenede Kreditforeninger. Vi yder

lån overalt på øerne på op til 50% af ejendommens værdi med løbetider på 10, 20 og 30 år. Lad en af vore landbrugs-kyndige folk kigge på Deres ejendom, så får De den rigtige belåning - hurtigt, smidigt og effektivt.

FORENEDE KREDITFORENINGER

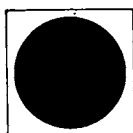
Otto Monsteds Plads 11 · Postbox 333 1503 København V · Tlf. (01) 15 34 34 Magelos 2 · Postbox 343 5100 Odense · Tlf. (09) 11 77 77

**Jyllands
Kreditforening
er
specialister i
Jylland...**

**JYLLANDS
KREDITFORENING**

6100 HADERSLEV: Åstrupvej 13. Tlf. (04) 52 70 00
6950 RINGKØBING: Herningvej 3. Tlf. (07) 32 01 11
8800 VIBORG: Sct. Mathiasgade 1-3. Tlf. (06) 62 33 33
9100 AALBORG: Boulevarden 43. Tlf. (08) 12 38 77
8260 ÅRHUS-VIBY J: Borgvold 16. Tlf. (06) 14 88 00

**SPAREKASSEN
SYDJYLLAND**

Vi skaffer penge til gårde.

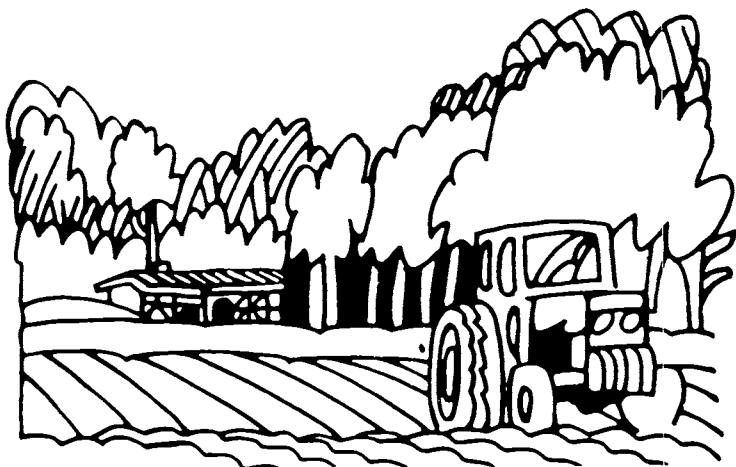
København: Jarmers Plads 2,
1590 København V. Tlf. (01) 12 53 00

Århus: Aboulevarden 69,
8100 Århus C. Tlf. (06) 12 53 00

Herning: Viborgvej 1,
7400 Herning. Tlf. (07) 12 53 00

Afd.kontor i Aalborg: Algade 38,
9100 Aalborg. Tlf. (08) 12 53 00

Afd.kontor i Odense: Jernbanegade 16,
5000 Odense. Tlf. (09) 12 53 00

Kreditforeningen Danmark

**Et A-rentebevis fra Andelsbanken
giver stigende rente år for år
-uden at Deres penge er bundet.**

ANDELSBANKEN

Lær af fortiden - Lev i nutiden
Virk for fremtiden

Februar 1980

Nr. 224 - 38. årgang

Papirklippets mester H. C. Andersen har her i klip lavet illustration til sit eventyr »Den grimme ælling«.
(Læs side 3 om papirklippets berømte slægting: Gækkebrevet).

**Medlemsblad for
Dansk Slægtsgaardsforening**
oprettet 5. juli 1941

Redaktion:

Hans Hviid, Fåredammen 11, 5300 Kerteminde,
tlf. (09) 32 14 61.

Kasserer, sekretær og annonceekspedition:

Fru Inger Hansen, Bjerggaardsvænget 9, 2840 Holte,
tlf. (02) 80 25 37. Postgiro nr. 8 08 31 42.

Slægtsgaardsarkivet:

Adresse: H. C. Andersens Boulevard 4
(2. sal t.v.), 1553 København V, tlf. (01) 11 67 20.
Arkivar Margrethe Ransy - Tlf. (01) 37 73 22,
arkivaren træffes på arkivet tirsdag og onsdag
kl. 14-16 eller efter aftale.

Foreningens revision:

Statsautoriseret revisor Kr. Foged, Frederiksgade 1,
1265 København K., tlf. (01) 11 77 88.

Landsstyrelsen:

LANDSFORMAND: Gårdejer Jens P. Petersen, (R), Farend-
løse, 4100 Ringsted, tlf. (03) 64 00 24.

Næstformand: Gårdejer Holger Buch Juul, Jægergaarden,
Høllund, 7100 Vejle, tlf. (05) 86 50 21.

Gårdejer Peder Møller Frifelt, Frifeltgaard, 6870 Ølgod,
tlf. (05) 24 30 87.

Ovennævnte tre udgør bestyrelsens forretningsudvalg.

Gårdejer Jens Skau, (R) Nygård, 6630 Rødding,
Tlf. (04) 84 62 03.

Gårdejer Jørgen Skoven, »Skoven«, Asdal, 9950 Hirtshals,
tlf. (08) 97 11 66.

Proprietær Bent Bjergskov, Rosenlund, 5350 Rynkeby,
tlf. (09) 39 13 17.

Formand for bladudvalget.

Gårdejer Børge K. Fjordside, Skalsstrup, 7570 Vemb,
tlf. (07) 88 40 94.

Gårdejer Jens Bligaard, Odense, 7861 Balling,
tlf. (07) 58 10 11.

Gårdejer Poul Ipsen, Paradisgaarden, 3740 Svaneke,
tlf. (03) 99 65 35.

Gårdejer N. Sehested, Holmstol, 8883 Gjern,
tlf. (06) 87 50 19.

Gårdejer Chr. Thyboe, Kirkemosegaard, 8991 Spentrup,
tlf. (06) 47 70 87.

Gårdejer Vagn Mathiasen, Munkhøjgaard, Borsholmvej 11,
3100 Hornbæk, tlf. (03) 24 00 05.

Formand for arkivudvalget.

Gårdejer Frede Falk Rasmussen, Vestervang - Marrebæk,
4873 Væggerløse, tlf. (03) 87 73 57.

Æresmedlem af landsstyrelsen: Agronom Hans Balle,
Hybenvej 27, Hjallesø, 5260 Odense S, tlf. (09) 12 94 73.

Bladet er medlem af
DANSK Fagpresseforening.

Vejen til fremgang

I den standende debat om samfundsanliggender gør sig mange fejltagelser gældende og sommetider ses også bevidste holdninger, der drejer væk fra virkeligheden, ja, fornemmes at være blevet til, fordi den samfundsmæssige erkendelse befinder sig på et skrøbeligt sted.

Det har danske landbrugere oplevet for første gang i mange år her lidt før årsskiftet, og skal nok få tilsvarende begivenheder at vurdere udefra i den kommende tid. De vil vise en stigende lyst til at beskutte erhvervslivet og til at inddrage fordele, således at investeringer med efterfølgende bedre produktionsvilkår bliver mindre påagtede. Det er en ilde politik, der præger hele samfundsklimaet, og der synes ikke at være grobund for de velstandsbedrivende initiativer og for gavnlige foranstaltninger, der kan styrke produktion og beskæftigelse.

Og det er jo så meget mere urigtigt og urimeligt som det ses i alle forhold, at alene forbedrede konkurrencebetingelser og lettelser skattemæssigt og med hensyn til renteydelser giver ny fremgang og fortrøstning.

Og havde det været sådant, at de udenlandske afsætningsmuligheder og den indenlandske tilrettelægning i erhvervet havde båret præg af stagnation eller mindskning, ja, så kunne de almægtige politiske magtkredse måske have haft sine grunde til at straffe og diktere begrænsninger af indkomsten, fordi det så kunne have været formålstjenligt at satse på industrisamfundets udvikling - men sådan er virkeligheden ikke. Tværtom kan vi sælge og få betaling udefra så landets velstand forøges, og der er vilje i bedrifterne til at klare gerningen til bedste i mange retninger. Der slides og der strides af dygtige erhvervsudøvere og døgnets dagværk er lig med pligtens bud - for at tjene familien og alle de tilknyttede.

Dansk landbrug kan være sin nyttige indsats bekendt og i dette perspektiv er erhvervsfjendlig lovgivning forkastelig.

Vi protesterer fra Slægtsgaardsforeningen imod denne og vi takker alle landbrugsorganisationerne for en præcis handle-måde i denne situation og opfordrer til stor enighed fremover. Vi vil også gerne påpege, at nu gælder det, at bevæge sig i samme gangart, og en splittelse må ikke kunne ses. Ledere i gamle og nye organisationer må ikke komme på afstand, og alle vegne bør forhandlingen og argumentet være det fornødne bindeled. Så bliver man hørt og deraf kommer muligheden for bedre vilkår.

Vi kan nu vente nye socialiserende tendenser og større byrder blive bekendtgjort og derfor må der sættes hårdt imod. Nye ejendomsafgifter bebudes og stadigstigende beskatning i stat og kommune hvilende på de faste værdier er målet for yderligtgående politikere, som nu har megen indflydelse - men dette betegner den gale vej.

Vi skal have genskabt lysten til at befordre skaberkraften og have styrket produktionsevnen og her spiller fortjenesten og de fra fortjenesten gunstige virkninger afgørende ind - det er forståelsen herfor som er det salt der øger velbefindendet. Og i vore landbohem lever folkelige og menneskelige kræftkilder, som er livgivende og som reservebeholdninger kan sættes ind for at afværge de giftvirkninger, som er vor tids trussel.

Der er meget grundlæggende at begribe nu, og lad det ikke blive for sent.

J.P.P.

Årets første gave

Der skal ikke gå mange dage efter nytår, før man begynder at kigge under sneen efter de første tegn på forår. Er der mon en lille grøn spire et eller andet sted?

Vintergækken er årets første blomst - og derfor tiltrækker den naturlig interesse. Det er derfor forståeligt, at der også netop i forbindelse med dens komme er skikke og ritualer, der har holdt sig gennem århundredre.

Som alle kære børn har også vintergækken mange navne: Snekløkke, Blindelilje, Gækurt, Sommergæk, Kyndelmisseblomst eller Dorthelilje - er blot nogle af de navne blomsten har eller har haft.

Botanisk kyndige vil vide, at vintergækken og Dortheliljen er to forskellige arter, men de to arter er altid blevet forvekslet og navnene derfor brugt i flæng.

Vintergækken eller Dortheliljen blomstrede i følge gammel overlevering gerne på St. Dorthedag, den 8. februar eller på St. Valentins dag, den 14. februar. Begge dage egnede sig til afsendelse af gækkebreve.

Hvad er et gækkebrev? - Hvorfra stammer det?

Vi skal ca. 400 år tilbage i tiden, idet den oprindelige »Bindebrevsskik« har haft hjemstedet i Danmark allerede omkring år 1600.

For at fæstne bindebrevens væsentligste træk kan her anføres en oplysning, som skyldes gårdmand Lars Frederiksen, Ryslinge, indsendt til Svend Grundtvig i 1856. I denne optegnelse, der behandler folkeskikke på Fyn, oplyses følgende om bindebreve:

»På Tamperdag og på ens navnedag i almanakken kan man blive bunden, hvis man ikke tager sig godt i agt. Man får da et brev, hvori der ligger en silketråd, på hvilken der er slået en mængde uopløselige knuder. For nu at blive løst igen, må man gøre et gilde, og det er et bindegilde. Bindebrevet går på rim og lyder således:

Jeg drømte i nat alt som jeg lå

At dit navn ei i almanakken monne stå,
Hvorpå jeg fik i sinde:

Jeg dig på Tamperdag vil binde.

Og dersom jeg kan binde dig,

Må du ei blive vred på mig,
Måske det ei kan lykkes mig,
Dog vil jeg det probere.

Ha, ha, det gik ret godt for mig!

Nu har jeg dig fikseret.

Jeg binder dig hverken med bånd eller bast
Men med en silketråd så fast
Så skal du bunden være
til løsning sker med ære

Gildet må du ei forglemme

(Men hvem du vil ha' med, det må du selv
bestemme).

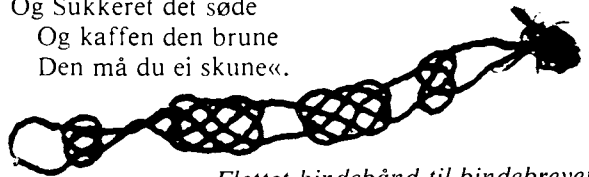
Med Øl og med Mad
(Nu vender jeg blad)

Mjøden den røde

Og Sukkeret det søde

Og kaffen den brune

Den må du ei skune«.

*Flettet bindebånd til bindebrevet
med knude og løkke i enderne.*

Den der skulle bindes, skulle listes brevet i hænden, så han ikke kunne undgå at få fat i det, men på den anden side heller ikke kunne opdage, hvem det kom fra.

Denne skik var altså knyttet til »navnedag« - og det betød, at skikken langsomt ebbede ud, da man i stedet for navnedag blandt de mere velstillede borgere omkring midten af det 18. århundrede begyndte at fejre »Geburtsdag« efter tysk mønster. Altså at fejre fødselsdag med modtagelse af gaver i stedet for aflevering af gaver. Denne nye skik trængte dog kun langsomt frem - og navnedagsbegrebet med tilhørende bindebreve holdt sig nogle steder her i landet til anden halvdel af det nittende århundrede.

Om sider forsvandt bindebrevene, men de fik en afløser i gækkebrevene, som man sendte til hinanden.

En optegnelse fra Fyn, der beretter om en gækkeskik i sidste halvdel af 1800-tallet lyder således:

»Når Vintergækken kommer, da bruger man

her at gjække hinanden. Dette kan ske enten ved at tage en Sommergjæk i Hånden, og så på en eller anden snild Måde at få den til at tage den, som man vil gjække, hvis dette nås, siger man: »Du er min Gjæk!« eller man skriver et brev, især hvis dette er en pige, man vil gjække, og inden i brevet lægges da Sommergjækken. Et sådant kaldes et »Gjækkebrev«.

Der antydes i forbindelse med brevet en frierfunktion, og der nævnes intet om bod i forbindelse med gjækkebrevene.

En meget væsentlig del af gjækkebrevet var og er den lille vintergæk - men lige så væsentlig var udsmykningen af selve brevet. - Ofte brugte man sirligt udklippede mønstre - men man kunne også tegne og kolorere brevet.

I starten var det de voksne, der mest benyttede sig af gjækkebrevet - og her må vi nok i vor tid melde hus forbi. - I vor hektiske og fortravlede tid er der ikke mange voksne mennesker, der under sig tid til at sidde og nørkle med papir og saks. - Desværre. - Men børnene kan stadig lide at fremstille små kunstværker i papir - børn kan også godt lide traditioner - og derfor lever skikken endnu.

I håbet om, at vi voksne i hvert fald evner at glæde os over vore børns mere eller mindre vellykkede kunstværker i papirklip - og måske endda kunne formås til at sætte os sammen med børnene og klippe og rime for at fastholde den gamle tradition, slutter jeg med et enkelt eksempel på et gammelt gjækkevers:

Se her min Hjertens kære
 hvad jeg dig vil forære
 En lilje så hvid
 som jorden den kan bære.
 Den bær sin kappe grøn
 selv er den meget skøn
 Jeg fandt den bag en hæk
 Nu er du jo min gæk.

Et gilde må vi have
 for denne smukke gave.
 Byd til dit gilde hvem du vil
 Men glem ei mig som skrev dig til.

Mit navn det står med prikker
 Pas på det ikke stikker.

... ..

Velkommen til nye medlemmer 1980

Gårdejer Jørgen Holst,
 »Skovgården«,
 Vester Lindetvedvej 3,
 6510 Gram

Gårdejere Else og Helmuth
 Lykke-Jensen,
 »Hørregaard«,
 Hørrevej 108, Brøndsted,
 7000 Fredericia.

Gårdejer Jørgen Jeppesen,
 Hølegaard,
 Ravnekærvej 20,
 5631 Ebberup.

Landmand Hans Jørgen Berg,
 Vesterballe 19, Brandsbøl,
 6430 Nordborg.

Gårdejer Carl Fischer Rasmussen,
 Fiskergaarden
 Hinsholmvej 334,
 5370 Mesinge.

Gårdejer Verner Brandt,
 »Degnegaard«,
 Rønnevej 48,
 3730 Nexø.

Gårdejer Eigil Jensen,
 »Domdalsgård«,
 Stanghedevej 28,
 8800 Viborg.

Gårdejer Henri Mosegård Pedersen,
 Køgevej 25,
 4652 Hårlev.

Gårdejer N. Chr. Petersen,
 Roneklintvej 32,
 4720 Præstø.

Gårdejer Poul Hansen,
 »Pilevang«,
 Rekkendevej 45,
 4734 Allerslev.

Proprietær Helmer J. Ploug,
 »Hedvigsminde«,
 Lundegaardsvej 14,
 4970 Rødby.

Gårdejere Inge og Knud
 Stervbo Kristensen,
 »Elmelund«,
 Skanderborgvej 56,
 7171 Uldum.

Gårdejer Jørgen Kloppenborg
 Skrumsager,
 »Bejstrupgaard«,
 Københoved,
 6600 Vejen.

Gårdejer Christian Petersen,
 »Christiansminde«,
 Bystævnet 12,
 Avnslev,
 5800 Nyborg.

Gårdejer Erling Bøge Hansen,
 »Ryttergaard«,
 Ringstedvej 227,
 4300 Holbæk.

Gårdejer Laurids Bundgaard,
 Solvang,
 Gejlgaardsvej 5, Lyhne,
 6880 Tarm.

Længsel efter sommeren i erindring om mange gode minder fra årsmøderne...

Forsommerens lyspunkt er hvert år Slægtsgaardsforeningens årsmødetur, og det er en skuffelse, hvis vi et år ikke kan deltage af en eller anden grund. Vi har set så meget smukt og interessant på de ture rundt i Danmark, og vi har fået gode beretninger om foreningens arbejde og dejlige aftenfester.

Altsammen noget alle vi deltagere er fælles om, men så forskellige vi er, har hver enkelt også sine egne specielle oplevelser, der siden bevares som gode minder, og af dem vil jeg nævne nogle enkelte.

Fra turen til Sønderjylland, Løgumkloster, Tønder, Rømø husker jeg fra middagen en ung tjener, som var meget dygtig, venlig og omsorgsfuld. Han var lånt ud til vor fest fra et andet hotel, og samme aften glædede jeg mig over at se et yngre par danse virkelig nydeligt, og til heldsindtrykket hørte, at damen havde en let kjole på, der faldt så kønt.

Da vi var i Løkken, havde vi den oplevelse at hilse på en dame, vi havde været 14 dage sammen med på Bornholms Højskole året før, og hun tog os med en tur langs stranden, ud at se hendes sommerhus nord for Løkken. - Middagen om aftenen var særlig raffineret, og der var et veloplagt ungt orkester, »La Paloma«, hed det vist, der spillede melodier, der også gav de ældre lyst til at danse.

I Vingsted, ja, undskyld, men da var højdepunktet for mig, da det blev meddelt, at næste års mødested var Nordsjælland med Helsingør og Marienlyst som ramme om årsmødet. Jeg har så mange gode minder fra Nordsjælland, Birkerød, Espergærde. Cykelture langs kysten og besøg forskellige steder gennem årene.

Min mand og jeg havde fået et dejligt værelse på Marienlyst med udsigt over Øresund, og vi nød synet af lysene på Sveriges kyst i den fine sommeraften. Men skønnest var solnedgangen. Jeg vågnede ved 4-tiden ved, at en solstråle havde

fundet vej mellem folderne på de tykke, sorte gardiner og skinne på væggen. Jeg gik hen til vinduet, og da var solen lige kommet over synsrandenovre ved svenskekysten. Den både varmede og blædede, og strålerne spillede i Øresund, så man slet ikke kunne tåle at se direkte på det, og de fire verselinier:

*Hvor er her smukt ved Sjællands kyst,
især når sol står op i øst
og spreder guld på mark og skov og strand
og det sølvklare, spejlblanke vand*

ja, de fik i det øjeblik fuld gyldighed. Og jeg fulgte solopgangen til solen stod højt på himmelen. Så gik den smukke sommerdag sin gang med dejlige oplevelser fra morgen til aften. I Fredensborg havde vi den glæde at hilse på en af mine højskolekammerater (Ryslinge 1925) og en af vor »gamle« piger, der begge bor ved skoven nær Fredensborg Slot. Det viste sig endda, at min højskolekammerat var god bekendt af fru Tove Mathiasen, der var med i vor bus på turen rundt i Nordsjælland og fortalte så udmærket om, hvad vi så.

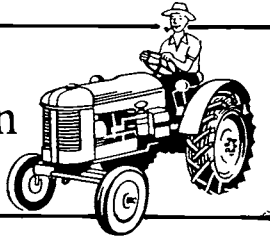
Og vi nåede programmet igennem og havde en god tur hjem, og oplevede endog at se den samme sol, der havde givet mig et uforglemmeligt skønhedsindtryk om morgenen - nu - gå ned over Storebælt.

Den 26. og 27. maj sidste år gik turen til Thy, hvortil vi havde en god bustur gennem et meget varieret landskab. Min mand og jeg havde ikke før været i Salling, på Mors eller i Thy, så turen over Sallingsundbroen og videre til Thisted var en ganske særlig oplevelse, og ikke mindre den natur vi så i Thy på søndagsudflugten. Men det blev formandens gode beretning til årsmødet, der blev årsag til dette mødes private oplevelser for os. Da vi søndag aften kom hjem, talte vi med vor ældste søn, der bor nær København og ikke er landmand af uddannelse, men interesserer sig for sine søskendes landbrug, hvoraf det ene er hans hjem. Noget af det første han sagde var, at han havde læst et referat af formandens - Jens P. Petersens - beretning til årsmødet i »Søndagsavisen« og havde særlig hæftet sig ved omtalen af 2 ting: Ønsket om ikke-landmænds adgang til at drive landbrug udfra slægtsforbindelser og tilskyndelse til at værne om landsbymiljøer og bl.a. »Fri os for bebyggelser«.

Og så vil vi begynde at glæde os til Slægtsgaardsforeningens udflugt og årsmødet igen til nye egne med gode fælles oplevelser og med specielle små private glæder, alt efter iagttagelser og temperament.

S. H., Grindløse.

Fra arbejdsmarken

Formanden takker landbolederne.

I »Landsbladet« for 20. januar har Slægtsgaardsforeningens landsformand Jens P. Petersen, Farendløse en artikel med udgangspunkt i lovgivningen vendt imod landbruget, hvori han takker landbrugets ledere og de udøvede landmænd som sluttede op om aktionen. Han slutter med at anspore til stor enighed fremover i landbrugskredse.

Møde i Nordsjællandskredsen.

Nordsjællandskredsen afholdt den 5. december f.å. et interessant møde på Arresøhus med formanden for hovedstadsområdet Bent Sørensen, Hundested som taler.

Taleren oplyste, at der er ca. 6000 landbrug i Nordsjælland og at en meget stor part af disse stadig skal være landbrug. Bent Sørensen opfordrede kraftigt landmændene og deres organisationer til at være med til at præge den fremtidige udvikling.

Foredraget gav anledning til en livlig spørgelyst og diskussion.

Aftenen sluttede med en film om korn, kornhøst og vindmøller i »gamle dage« - det vil sige for 35 år siden.

Vagn Mathiesen.

Slægtsgaardsforeningens Haderslevkreds

har på et bestyrelsesmøde nyvalgt gdr. Thomas Dalman, Vandling, til formand i stedet for gdr. Jens Skau, der har ønsket at blive fritaget for hvervet.

Kredsen holder generalforsamling torsdag den 4. marts, hvor advokat Haakon Thomsen, Haderslev, vil tale om medeje, særeje og papirløse ægteskaber i forbindelse med Slægtsgårds-problemerne ved ejerskifte. - Ref. følger i næste nr.

Nyt i noter

Dansk Landbrugs Realkreditfond har udsendt en pjece betitlet: Udsigterne for verdens fødevarereproduktion. Emnet er holdt som foredrag på D.L.R.s vurderingsinspektørmøde på Nyborg Strand den 5. december 1979, holdt af professor lic. agro. Carl Thomsen, Landbohøjskolen. Eksemplarer af pjecen kan erhverves ved henvendelse til D.L.R., Nyropsgade 21, 1503 - Kbhv. V. Tlf. (01) 15 11 00.

Signe Jensen sender julegave.

Foreningens dansk/amerikanske æresmedlem Signe Jensen har påny betænkt foreningen med en flot gave, idet hun har sendt foreningen en check på 100 dollar (538,00 kr.). - Der er sendt Signe Jensen en varm takkeskrivelse, som bladet gennem disse linier fuldttonende slutter sig til.

Hovedbestyrelsesmøde.

Hovedbestyrelsen har holdt sit halvårige møde i Fredericia den 11. februar.

Referat af mødet vil fremkomme i næste nr.

Slægtsgaardsforeningen Midt- og Sydsjælland samt Møn

har holdt et meget, velbesøgt generalforsamling og møde mandag den 21. januar på Mogenstrup Kro, hvor næsten 100 var mødt op.

Fmd. gdr. Knud Rasmussen, Vestergård, Holme-Olstrup bød på bestyrelsens vegne velkommen, og efter Johs. Nielsen, Farendløse var valgt til dirigent, aflagde fmd. beretning for det år, der er gået, siden man sidst havde generalforsamling samme sted, og hvor borgmester Helge Paaske, Søllested, Lolland talte om: Er selvejet i dansk landbrug ved at være en saga? Meget er sket for landbruget siden da, sagde formanden.

Knud Rasmussen sluttede med at sige, at gnisten skulle ikke gerne gå over styr, ønskede alt godt for det danske landbrug.

Til bestyrelsen nyvalgte proprietær Bent Engelsborg Olsen, Rosengården, Kværkeby, Ringsted, i stedet for Johs. Nielsen, der ikke ønskede genvalg. Genvalgt blev gdr. Tage Nielsen, Jærgergården, Vallø.

Efter generalforsamlingen var der 2 talere, nemlig fmd. for De sjællandske Husmandsforeninger pclst. Ib Rasmussen, Skævinge og fmd. for De forenede Landbrugsorganisationer i Præstø Amt, godsejer C.C. Scavenius, Klintholm, Møn talte om emnet.

Er der fremtid i dansk landbrug?

Regnskabet balancerede med 14.960 kr. Der er nu 336 medlemmer mod 292 i fjor.

Under eventuelt og efter foredragene var der stor spørgelyst blandt tilhørerne, ikke mindst de nye medlemmer, der var med for første gang var meget interesseret i at høre om forskelligt, vedrørende foreningens arbejde. Vi håber, det lover godt for fremtiden?

E.J.

Nytår 1980

Året - det nye, der kom
ligger åbent og ubrugt og fuld af løfter.
Det beder os, tvinger os
tage imod sig,
rent, uberørt som et tæppe af nyfalden sne.

Forsvarsløst slides det ned til et »borte«,
laset, udslidt, fornedret og gråt,
siler umærkeligt ud
som årtusinder før.

Du skal tro på
at verden bli'r bedre, for ellers
dør håbet, vi ikke kan leve foruden.
Natten bli'r trøstesløs sort og
dagen en skal uden kerne og liv.

Men - høres mon ikke i rummet endnu
en klang af det skabende »Bliv«?

Du skal tro på
at verden bli'r bedre.
Du skal!

E.N.

De gamle billeder

Efterårspløjning på Paradisgaardens marker i Ibsker. Ved ploven gdr. Ipsen, senior, i samtale med pastor Olsen, Ibsker.
Billedet er indsendt af gdr. Poul Ipsen, Paradisgaarden, Svaneke.

Indsenderen af dette billede, Poul Andersen, Pilegård Lund, Næstved, fortæller:

Min farfar var husmand og senere gårdmand i Simmerdrup (Øde-Førslev sogn) ved Haslev. Han var født 1871 - døde 1947. Ved siden af at han dyrkede jorden kørte han mælk, samlede æg og hjalp fyrbøderen på Eskildstrup en herregård på 500 tdr. land, som lå i sognet. Fyrbøderen var iøvrigt hans broder. — Om vinteren var min farfar husflidslærer og fotografiet er fra afslutningen af vinterens arbejde i Ulse ved Bregentved og er fra 1902. Farfar står i bageste række som nr. 2 fra venstre med hvid jakke og blank kasket. Han hed Christian Andersen og havde 6 børn, hvoraf min far var den ældste. Han hedder Hans Peter Andersen og er lige fyldt 81 år.

Historiker i svøb

En elleveårig historiker hører ikke til hverdagsbegivenhederne. Redaktionen er kommet under vejr med at en lille meget kvik og intelligent gut i Odense, Peter Kurrild har skrevet herregården Hagenskovs historie. Vi har henvendt os til Peter og fået lov til lidt af hans værk - måske lidt uden vore rammer, men læseværdigt for en større kreds, hvorfor vi har dristet os til dette skridt. I en lille indledning præsenterer Peter sig selv.

Jeg har længe interesseret mig for historie og herregårde samt meget af det, der hører sammen med de to ting, især heraldik og (adels og fyrste) genealogi, og har da også efterhånden fået en lille samling på ca. 30 bøger + tidsskrifter, udklip og årbøger. Desuden er jeg nok lidt arveligt belastet, da både min far og morfar altid har interesseret sig for herregårde, slotte og godser. Da jeg for to år siden første gang var på Hagenskov slot, fandt jeg hurtigt ud af, at dette var et sted fyldt med historie. Her havde Jakob Erlandsen siddet fanget, her havde der været lensmænd som Egeskovs bygherre Franz Brockenhuus, Jørgen Brahe - »den lille konge af Fyn«, her havde grev Gert den Kullede af Holsten kæmpet, her havde været et slag mellem bønder og adel under »grevens fejde«, her havde den strenge Eske Bille været landmand, her var Corfitz Ulfeld født, her havde Frederik den 7. og fru Louise drukket the i parken osv., osv. Jeg havde før prøvet at skrive lidt om Odense i vikingetiden til en opgave i skolen og havde her fået en masse hjælp fra bibliotekaren på lokalhistorisk afdeling i Odense, Vibeke Brandt. Hun hjalp mig med at finde en hel del læsestof om Hagenskov. Da jeg senere fandt ud af, at hr. Holberg, Hagenskovs ejer, blev 72 i juli 1978, besluttede jeg mig til at skrive et par sider om Hagenskovs historie igennem ca. 730 år som tak for de dage, jeg havde været der i sommerferien. Det blev imidlertid til 33 sider plus et lille tillæg med rettelser og mere stof. Selve de 33 sider blev dog først færdige i september 1978, og tillægget er jeg først ved at være færdig med nu. Ingen skal sige, at jeg har skrevet det af, da jeg alt i alt har brugt ca. 15 bøger og et par mundtlige kilder. De tre,

der har hjulpet mig mest er Vibeke Brandt, der skaffede mig næsten alt stoffet, min mor, Hanne Kurrild, der renskrævede det hele og min far, Jørgen Klitgaard, der fik det hele fotokopieret. Jeg blev meget glad, da det, jeg havde skrevet om Hagenskov, sidste år kom til at stå på lokalhistorisk bibliotek. Jeg skylder også en tak til min tidligere historielærer, Tom Bager, der virkelig fik mig til at interessere mig for historie. I foråret 1979 begyndte jeg at skrive om Hesselagergaard og dets bygger Johan Friis. Dette gik dog ligesom i stå, da der ikke var så megen historie om Hesselagergaard, efter at det gik ud af Friis-slægtens eje. I efteråret 1979 bestilte jeg ca. 15 bøger på lokalhistorisk bibliotek om en af de smukkeste og største herregårde (undskyld den slidte frase) i Danmark: Weddellsborg, og jeg prøver nu at komme igang med at skrive.

Med de venligste hilsener
Peter Kurrild.

Uddrag af Hagenskov (Frederiksgaves) historie 1220-1978

1220 - 1250

Hagenskovs ældste plads antages at være et lille firsidet voldsted, der i øvrigt ikke ligger på Hagenskovs jord mere, kaldet »gamle slotsbanke«, ca. 1.000 meter nord for den nuværende hovedbygning. Lav eng omgiver den firsidede borgbanke, der med stejle skråninger hæver sig ca. 4 meter over jordoverfladen. Foroven er banken ca. 15 skridt lang og bred, her gravede Kronprins Frederik (den Syvende) i somrene 1841-1844. Under udgravningerne blev der blandt andet fundet et kvadratisk bygningsfundament, nederst af kampesten, derover teglsten. Hverken voldstedet eller historien giver nogen oplysninger om, hvornår dette ældste Hagenskov er bygget. Sagn og mundtlige traditioner på egnen taler om en konge ved navn Hagen som dets grundlægger og siger, at han var en af de syv næsekonger, der (måske i Gorm den Gamles tid) undertvang de seks andre og skulle sidde begravet på en guldhest omgivet af store rigdomme under det ældste Hagenskov slot. Den danske historiker Peter Frederik Suhm skriver i sit hovedværk, Historie af Danmark, at han mener, at Hagenskov muligvis kunne være bygget af kong Erik Lams fader Hagen Sunnivasøn ca. 1100. I det sjette århundrede forekommer en kong Helled Hagen, som skulle have navngivet det Hagenskov nærliggende Helnæs, og derfor også godt kan have navngivet og

haft kontakt med Hagenskov.

Det ældste Hagenskov har muligvis været i kronens eje, men har dog næppe været af større omfang, sikkert bare en tårnagtig bygning og et lille hus.

Den næste plads for Hagenskov er den ca. 600 meter sydøst for Hagenskovs nuværende hovedbygning i parken liggende store borgbanke.

Det nye Hagenskov var i datidens målestok et forholdsvis stort fæstningsanlæg. Det eneste bevarede billede af dette nye Hagenskov er et billede malet af Hans Peter Resen, det er malet i fugleperspektiv. Billedet er malet i 1670 og viser en stor firlænget bygning, fra nord til syd var den ca. 107,1 meter, og fra øst til vest ca. 70,9. Det nye Hagenskov blev også en af landets stærkeste fæstninger med både indre og ydre voldgrave, store dybe sumpe på den ene side og næsten uigennemtrængelige skove på den anden side.

1250 - 1557

I historiske dokumenter fremtræder Hagenskov officielt, så vidt det ses, første gang den 13. juli 1251 i et kongebrev, som kong Abel udstedte fra Hagenskov.

Hagenskov har altså været i kongens eller kronens

besiddelse, og dette bekræftes af, at slottet få år senere, i 1259, skulle blive fængsel for selve rigets ærkebiskop.

Efter over hundrede års forløb med bl.a. holstenske herremænd som ejere var Hagenskov atter kommet i kronens eje, og her forblev borgen i de næste knap 300 år som kærnen i et kongeligt len, der omfattede det meste af Båg herred med 220 bøndergårde og hovedgården med skovene, i alt 1588 tønder hartkorn, alt i alt 15.000 tønder land. Det blev som de fleste andre kongsgårde forlenet til en adelsmand, og Hagenskov blev administreret af en række lensmænd, der tæller nogle af vor histories betydeligste personligheder.

For øvrigt synes det, som dronning Christine omkring 1500 har haft en vis myndighed over Hagenskov len, uden at denne dog nærmere kan bestemmes.

Fra nu af bliver listen af lensmænd fuldstændig, blandt dem Eske Bille, en af de lensmænd, der havde en stærk personlig tilknytning til Hagenskov. I 1516 eller 1517 blev han gift med Sophie Krummedige. Med dette giftermål satte han varige minder i Norges og Danmarks historie, men specielt til Hagenskov slot og len er hans navn knyttet fastere og varigere end nogen af de efterfølgende lensmænds. Både i 1516 og 1517 aflagde Christian den Anden ham besøg på Hagenskov, men med den faste og myndige karakter, som både Eske Bille og kongen havde, blev det gode forhold mellem dem brat afbrudt.

Efter at Eske Bille i 1529 havde fået den betydningsfulde stilling som lensmand på Bergenhus overgik Hagenskov til Sophie Gyldenstjerne.

Hendes datter Anne Gyldenstjerne fik lov til at nyde lenet og i 1531 giftede hun sig med feltøverst Reinwald von Heidersdorf. Til ham overdroges Hagenskov med rigsrådets billigelse, skønt han var udlænding, på livstid.

Heidersdorf havde lenet uforstyrret til sin død i 1544. I

I februar 1549 havde Chr. III en sammenkomst på Hagenskov med den fangne Christian den Anden for under dennes overførelse fra Sønderborg til Kalundborg at aftale de sidste enkeltheder.

1551 - 1667

I de følgende år skiftede lensmændene hyppigt og deres tilknytning til Hagenskov var ofte så kortvarig, at de kun undtagelsesvis kunne gøre deres indflydelse gældende. Dog hører en del af dem til de mest fremtrædende af datidens adelsmænd.

Fra 1551-53 styredes Hagenskov af den senere så berømte hærfører Brockenhuus (1518-1569) til Egeskov og Bramstrup. Rigsråd Eiler Rønnow (død i 1565) til Hvidkilde, var lensmand på Hagenskov fra 1553-64. Rigsråd Erik Hardenberg til Skovsbo fik Hagenskov i pant for 18.936 daler og havde gården fra august 1572-1604, altså i 32 år. Efter hans død havde enken, Anne Rønnow, Hagenskov i et års tid til 27. - 8. 1604, hvor hun opsagde pantessummen.

Efterfølgeren i lenet var Jakob Ulfeldt (1567-1630) til Ulfeldtsholm, ven med den unge Chr. IV og fader til Corfitz Ulfeldt. Det er fra Jakob Ulfeldts tid som lensmand, at den ældste beretning om Hagenskoves udseende stammer efter en tegning af Hans Peter Resen.

1610 afstod Jakob Ulfeldt Hagenskov til Jørgen Rosenkrantz (1567-1616) til Arreskov og Kærstrup.

En anden fynsk adelsmand, rigsråd Jørgen Brahe til Hvedholm, efterfulgte Jørgen Rosenkrantz som lensmand, og han havde det lige til sin død i 1661, og i ikke mindre end 42 år styrede han Hagenskov. Han var den sidste kongelige lensmand på Hagenskov, for i 1660 skete der en stor begivenhed i Danmarkshistorien, idet Frederik den Tredie dette år indførte enevælden for at knække adelens magt. Niels Ottesen Banner

fik som gave overdraget Hagenskov Amt med et tilliggende på i alt 15.000 tønder land og 200 bøndergårde samt hovedgården og de store skove, der strakte sig fra Middelfart til Faaborg. Til minde om kongens store gave ansøgte den glade undersåt om tilladelse til at kalde slottet Frederiksgave.

1667 - 1741

Dermed var det gamle Hagenskops navn og saga som kongelig ejendom forbi. Niels Ottesen Banner beholdt Frederiksgave til sin død, 22. februar 1670, hvorefter Frederiksgave overgik i arv til sønnen Christian Banner. I 1679 ægtede Christian Banner Mette von der Kuhla, en datter af Arendt von der Kuhla til Løjtved, men Christian Banner døde i 1693, hvorefter hans enke beholdt slottet. I 1707, to år før sin død og seks år før hendes søn Niels døde som sidste mand af slægten, derførte navnet Banner, solgte hun Frederiksgave til general Frantz Joachim von Dewitz d.æ. Han repræsenterede den nye tyske militæradel, som efter 1660 kom til at spille en fremtrædende rolle i Danmark. Før sin død 1719 havde von Dewitz truffet nøje aftale med sin hustru Margrethe von Levetzau, som han blev gift med i 1698, om hvordan det skulle forholde sig med hans jordiske ejendele efter hans død. Deres to børn var nemlig døde som små, og de opsatte derfor i 1717 et testamente, der navnlig gik ud på at sikre fru von Dewitz et solidt udkomme. Han blev begravet i Sønderby Kirke i en stor marmorkiste. I samme rum blev broderen oberst Joachim Diderich von Dewitz til Løjtmark og hans hustru Ida Clarella Rentlow i 1729 bisat i to sandstenskister. Det var til denne broder, oberst Joachim Diderich von Dewitz til Løjtmark og Shönhagen, at Frederiksgave i 1719 blev testamenteret og overgik til. Den nye arving til de store godser Frantz Joachim von Dewitz d.y., gik ligesom sine slægtninge ad militærvejen, men han blev i 1735 afskediget som major. Han giftede sig i 1742 med Anna Johanne Rumohr. I 1741 brændte Frederiksgave. I stedet for den nedbrændte hovedbygning opførte majoren næste år den nuværende forpagterbolig i bindingsværk til midlertidigt brug for familien og andet herskab. I øvrigt ikke langt fra det sted, hvor den nuværende hovedbygning blev rejst.

1741 - 1841

Da major F. J. von Dewitz d.y. i 1765 solgte Frederiksgave var køberen kancelliråd Frederich Wilhelm Otte fra Eckernförde. Men allerede to år efter købet i 1767 døde F. W. Otte, og hans 7 umyndige børn solgte igen Frederiksgave til F. W. Ottes svigersøn handelsfyrsten Niels Ryberg for 170.000 rigsdaler på afdrag. Det var en mand af en helt anden støbning, der nu blev ejer af det gamle gods, og han vil gennem alle tider blive regnet blandt Frederiksgaves og Hagenskops mærkeligste ejere.

Han blev i 1765 gift med Dorothea Rewentlow, datter af Margrethe Dorothea Rewentlow og F. W. Otte, Frederiksgaves ejer. Ægteskabet blev dog kort, da hans kone døde to år efter, i 1767. Dette tog hårdt på ham, men hans store karriere fortsatte. Niels Ryberg oprettede som på sine andre godser skoler og den tids så yndede spindeskoler, og han bidrog også til, at bønderne fik opbygget nye og solide gårde. Instil 1775 havde han boet i det tidligere nævnte bindingsværkshus, som major F. J. von Dewitz havde bygget, og som Ryberg havde indrettet meget spartansk. Huset var mere brugt for sommerbeboelse end fast opholdssted.

Alt dette blev forandret, da Niels Ryberg i 1775 opførte den nye, smukke hovedbygning, der stadig, over 200 år efter, står på det samme sted, ikke langt fra det endnu ældre Dewitz-hus, og begge disse huse er næsten uberørte af tidens tand. Arkitekten, der lavede tegninger til den nye hovedbygning, var den Danmarks berømte stadsbygmester G. e. Rosenberg.

Som en meget rig mand døde Niels Ryberg i 1804, og han blev stedt til hvile i gravkapellet i Dreslette Kirke. Frederiksgave gik nu i arv til Niels Rybergs eneste overlevende søn, agent, senere etatsråd, Johan Christian Ryberg. Pengekrisen og statsbankerotten satte en stopper for al Rybergs handel, og han ruineredes mere og mere.

Efter hans død i 1831 fik hans hustru C. E. Falbe lov til at bo der til juni 1841, hvor hun blev nødsaget til at flytte til Assens på grund af, at Frederiksgave samme sommer skulle indrettes til sommerresidens for den nygifte Kronprins Frederik den Syvende og hans hustru Caroline Charlotte Mariane af Mecklenburg-Steelitz. Den gamle kongsgård kom således igen i kronens eje og blev bolig for kongelige personer efter i næsten 200 år at have været bolig for borgerlige eller adelige personer.

1841 - 1978

I begyndelsen af 1844 rejste kronprinsen til Sterlitz og kom ikke tilbage igen. I 1846 fulgte ægteskabets lovformelige opløsning. Kronprinsen vedblev at bruge Frederiksgave som sommerresidens. I 1854 stillede statskassen Frederiksgave til auktion og blev solgt for 318.500 rigsdaler til lensgreve Karl Wilhelm Adam Sigmund Wedell-Wedelsborg til Wedelsborg. Ved hans død i 1882 blev Frederiksgave i henhold til hans testamente omdannet til Karl W. A. S. Wedell-Wedellsborgs Familienstiftelse. I 1927 blev Frederiksgave af familienstiftelsen solgt til et af dens familiemedlemmer, nemlig lensgreve Julius Wedell-Wedellsborg. I 1942 blev Frederiksgave solgt af lens-

greve Julius Wedell-Wedelsborg til en af Danmarks rigeste mænd, konsul Thor Andersen fra Odense, men denne boede kun på Frederiksgave om sommeren.

Den 5. - 5. 1954 solgte han det til Preben Caroc Claus Schall Holberg med et tilliggende på ca. 400 tønder land, hvoraf de ca. 180 tønder land er park, eng, skov o.l., for ca. 1,5 millioner kroner. Godsejer P. C. C. S. Holberg lod samme år hovedbygningen, avls- og ladebygningerne kraftigt istandsætte og modernisere og fik ved kongelig bevilling af 4. december 1962 lov til atter at lade godset hedde Hagenskov. Godset kom således igen til at hedde Hagenskov efter i næsten 300 år - siden 1667 - at have heddet Frederiksgave. Samme år blev Hagenskov, som det jo igen var kommet til at hedde, ophævet fra fredning i klasse A til paragraf 12 fredet, d.v.s. af Hagenskov blev nationalt mindesmærke, men dette gjaldt kun hovedbygningen, og nogle år senere blev alt andet også fredet. I erstatning for dette modtog P. C. C. S. Holberg 300.000 kroner, og disse og nogle andre penge blev brugt til oprettelse af et fond, der hedder Preben Schall Holbergs Fond til bevarelse af Hagenskov Slot og gods.

I efteråret 1977 fik P. C. C. S. Holberg Hagenskov gods overdraget til sin datter Britta Schall Holberg for 3,5 millioner kroner. Britta Schall Holberg er den nuværende ejer af Hagenskov. På denne måde er det gamle Hagenskov blevet et stamhus for den næsten lige så gamle slægt Holberg.

Peter Kurrild.

Herregaarden »Hagenskov« på Sydlyn.

Fra tidsskriftet »Skovbrugstidende« har vi hentet nedenstående interessante artikel.

Kraftens og skønhedens træ

Af Poul Kr. Jørgensen

Hvis man interesserer sig for skovenes historie i Danmark og forsker lidt i deres udvikling op gennem tiderne, kan det godt forbavse én noget, at det netop er bøg, som dansken kårede til nationaltræ.

Bøgen er, ret betragtet, en opkomling på dansk jord, og i skønhed året rundt kan den ikke måle sig med egetræet.

Egen har i sig alle attråværdige egenskaber. Vi må beundre træets ikuelige styrke, dets hele pompøse pragt, der ikke mindst lader sig kue ved vintertide. Selv på lang afstand øjner vi egens forvredne og knudrede grene, der udgår fra en stamme, der ofte på samme måde i lav højde er knudret og forvredet. Ved fantasiens hjælp fristes man ligefrem til at lægge en hekse- eller trolde-sjæl i den manglearmede kæmpe.

Der findes dog også inde i skoven, hvor træerne står plantet og plejet, høje og ranke egetræer. Den riflede bark og de karakteristiske blade fortæller os, at vi her er i egeskoven. Egebladet har fra gammel tid været et symbol på sejr og frihed, Når hæderskransen skal bindes, anvendte man her i Norden egeløv. Kraftens træ havde jo tildannet det.

Egeskoven adskiller sig tydeligt fra bøgeskoven ved at være en lys skov. Egetræernes tynde løvdragt tillader hele sommeren sollyset at nå ned på skovbunden, hvor det fremkalder en rig under-vækst af mange forskellige busker og urter. Skovens store og dekorative bregner kan bl.a. rigtig her finde groplads. Den typiske egeskov frembyder et langt mere varierende og spændende skovbillede end bøgeskoven gør det.

Egen har haft rod i vor jord i tusinder af år. De første ege vandrede ind fra syd i slutningen af fastlandstiden, og da vore forfædre i stenalderen begyndte at rydde skov, bestod den af den såkaldte egeblandingsskov, hvor egen var det domi-

nerende træ. Undersøgelser i skovmoser og de fine pollenundersøgelser i nyere tid har kunnet fortælle os det.

Da klimaet blev koldere, kom bøgen, og alle steder, hvor jordbunden var velegnet, sejrede den over egen ved sin hurtigere vækst, sit tidligere ud-spring og måske især ved dens evner som skygetræ. Bøgen tåler skygge og giver skygge, medens ege er typiske lystræer. De kræver lys og giver lys. Carl Ewald har i sit kendte eventyr skildret denne kamp mellem bøg og eg. I eventyret dør den gamle eg, kvalt af bøgetræernes skygge. Dr. Chr. Vaupell - et af dansk skovforsknings store navne - iagttog på sine mange og lange skovvandringer rundt i landet den samme kamp mellem bøg og eg. Sine mange og interessante iagttagelser nedfældede Vaupell i sin bog: De danske skove.

Når man skulle forklare egetræernes tilbagegang i skoven, har man nu nok alligevel tillagt dette med lys- og skygetræer en alt for stor betydning. I vore nutidige skove finder vi stadig egetræer - også i nærheden af gamle bøgetræer. Ude i min egen skov står der således midaldrende ege i en bevoksning af 120 årige bøgetræer. Som helhed er eg egentlig mere konkurrencedygtig end bøg. Eg er i stand til at spire næsten overalt. Den har en langt mere effektiv spredning af sine frugter, og i ælde overgår den langt bøg. Et egetræ på de 150 år er sjældent et gammelt træ.

En bedre og mere rigtig forklaring på, at de store egeskove forsvandt, er nok træets store anvendelighed som gavnt træ. I 1875 regnede man med, at kun 7 % af bøgehugsten kunne give gavnt træ. Egetræet kunne bruges til uendeligt meget af det, som mennesker gennem tiderne har haft brug for, og samkvem med udlandet og handelsforbindelser var i ældre tider langt vanskeligere end nu. I Jylland blev egne anvendt til uds melting af myremalm, hvortil der krævedes store mængder trækul, ligeledes til kalk-, tegl- og stenbrænding, saltkogning af havvand og til det meget nødvendige fyrvæsen. Huse og et utal af redskaber krævede træ i store mængder, og det var her eg,

der blev efterspurgt på grund af veddets store styrke og holdbarhed. Hvad har bygning af blot en enkelt bulhus ikke krævet af egestolper og egeplanker. Og de talrige bindingsværkshuse inde i byerne, der sjældent blev over de 100 år, fordi byerne ofte blev hjemsoget af store ildebrande. Ikke mærkeligt, at vi i 1500-tallet ser adskillige påbud om at omgås mere sparsommeligt med skovene og her især egeskoven.

Så kom i 1600-tallet de berygtede svenskekrige, hvor Karl den 10. Gustav så det som sin livsopgave at knuse Danmark, der jo da var en af Europas førende flådemagter. Kunne man ødelægge landets egeskove, var et af grundlagene for den stærke danske flåde borte. Der blev under krigen foretaget betydelige hugster af eg, hvoraf en stor del antagelig er blevet eksporteret til Sverige. De mange såkaldte »savgrave«, som nogle steder endnu er at se, viser, at man savede træet op på stedet.

Til bygning af et enkelt orlogsskib kunne der medgå mange egetræer. Selve opskæringen har uden tvivl andraget en ret stor spildprocent. Man regner med, at det ved bygning af et enkelt krigsskib var nødvendigt at hugge ca. 2000 store ege.

Det kunne således ikke undre, at det allerede i 1700-tallet begyndte at knibe med at skaffe tilstrækkeligt egetømmer til skibsbygning. Man måtte til at plante, hvor man før havde hugget. Ret så fantasifulde tilskyndelser finder vi i en skovforordning fra 1710: »... Dersom og en eller anden af de unge mænd udi skovegne beflitter sig på årligt at plante og sætte unge ege fra deres 15 års alder og så fremdeles... han skal, når han begiver sig udi ægteskab for hvert træ til en medgift betales 8 skilling...«. I hertugdømmerne var det ligefrem efter loven 1737 en betingelse for at kunne blive gift, at den unge mand hos præsten kunne bevise, at han havde plantet 10 ege og bragt dem frem til »... det tredje blad«. Der er rundt i Sønderjylland endnu enkelte af disse »brudgomskobler« tilbage.

Det var og blev dog for sent, at man gik i gang med at plante. Da englænderne i 1807 tog hele vor stolte flåde, og man i årene derefter skulle i gang med at bygge nye skibe, viste det sig, at der næsten ikke var egetræer at finde.

Man har senere opgjort, hvor meget træ, der skulle til for at opveje tabet af flåden i 1807. Vi mistede dette år 19 lineskibe, 17 fregatter, 8 brigger, 31 mindre krigsskibe og 500 handelsskibe. Det svarede alt til ca. 216.000 m³ og med spild ved opskæring vil det sige nær en halv mill. m³ råtræ eller ca. 90.000 fuldvoksne egetræer, svarende til over 3000 tdr. land fældemoden egeskov.

Ikke så mærkeligt, at det nu blev anset som en ædel og national opgave at plante eg i skoven. Der blev plantet i større stil både i statsskove og i de mange private. Mange af disse plantninger står endnu i dag - de benævnes »flådeskove« - og de er nu ved at blive modne til hugst. »Flådeskoven« giver os nu noget af det kostbareste træ, der fældes i vore skove.

Selv om moderne krigsskibe ikke længere laves af egetømmer, er der stadig efterspørgsel efter egetræ, der jo anvendes til mangfoldige ting, og der plantes stadig eg i vore skove. For Jyllands vedkommende sker det især i de områder, hvor de østjyske løvskove grænser op mod højderyggen. Egen vil her kunne blive den løvtræart, der kan erstatte bøgen, hvor betingelserne for denne er for dårlige.

Egens plads i vor forstæstetik er markant. Store, gamle - i produktionsøjemed værdiløse - egetræer får lov at blive stående, også i mange private skove. Det hænder endda, at de gamle halvt udgåede kæmper bliver værnet, plejet og passet med største nænsomhed. Det er, som om man ønsker, at kraftens og frihedens træ skal have lov at dø i skønhed.

Nyt lys over de gamle danske landbo-samfund

*Omskiftende vilkår
for bønder, husmænd,
inderster og
småhåndværkere
i tiden 1500-1800*

Indtil for et par menneskealdre siden var flertallet af det danske folk beskæftiget ved landbruget. Resten af indbyggerne var mere afhængige af dette erhverv end de fleste formentlig var klar over, og det er måske årsagen til, at landbefolkningen - bønder, husmænd, inderster, småhåndværkere m.fl. - og dens tilværelse gennem tiderne har fået en beskeden plads i bøger om det danske riges historie i modsætning til militære og politiske begivenheder og beskrivelser af fremtrædende personligheders gøren og laden.

Forholdet er ved at blive rettet op i disse år, idet flere og flere forskere behandler landbohistoriske emner. Pioneren på dette felt er dr. phil. Fridlev Skrubbeltrang, der ved et banebrydende arbejde har inspireret en lang række yngre historikere til at tage landbohistorie op som speciale. Han har brugt et virksomt liv på at forske i landboforhold og landbovirke i ældre tider. Først beskæftigede han sig med husmandsbefolkningens levilkår i 1600- og 1700-tallet, senere med husmandsstandens og husmandsbevægelsen i 1800- og 1900-tallet. Videre har han omhyggeligt bearbejdet fæstebreve, bondeskifter, synsforretninger og andet statistisk materiale fra alle landsdele. Disse undersøgelser førte til bedre viden om og nye vurderinger af både gårdbrugerens og husmænds fæsteforhold i 1600- og 1700-tallet.

Det blev til mange bøger og skrifter, og nu foreligger der dels på grundlag af egen forskning, dels suppleret med andre landbohistorikers resultater et nyt bogværk fra Fridlev Skrubbeltrangs hånd, udgivet af Den danske historiske Forening, Bispetervet 3, 1167 København K. Denne bog: »Det danske Landbosamfund 1500-1800« er en

vælskrevet og bred skildring, der behandler alle sammenhænge såvel indenfor landbruget som i forhold til det øvrige samfund, støttet af typiske eksempler fra alle dele af Jylland og Øerne.

For tiden indtil reformationen er kildematerialet sparsomt, men det er fyldigere for de følgende perioder. Disse århundreder er tider med stadige og store omvæltninger som reformationen, bondeopstandene, enevældens indførelse, svenskekrigene, besættelser og til sidst reformbevægelse op mod 1800-tallet. Selv om man ikke har hørt meget om det i skolernes fædrelandshistorie, så har de store begivenheder gang på gang grebet afgørende ind i de enkelte landbyers menneskelige og sociale forhold. Konger og herremænd samlede jord og byggede borge og slotte, der stadig syner i landskabet, men det var bønder og arbejdere, der år efter år måtte køre sten og tømmer og yde håndens arbejde foruden at gøre hoveri på markerne. Ofte blev det hårde slid fulgt af tyngende skatter. En enkelt skat, jordskatten, medførte en mægtig indsats i 1680'erne, idet hele landet blev opmålt og matrikuleret. Det havde i hvert fald den fordel, at vi i dag råder over et mægtigt og værdifuldt kildemateriale.

Bogen om det danske landbosamfund er på 480 sider i stort format og fremtræder indbundet i smukt udstyr fra Andelsbogtrykkeriet i Odense. Takket være betydelige tilskud kan den fås for 90 kr. Den kaster nyt lys over mangt og meget: den har bud til enhver, der er interesseret i landboforhold eller i en bestemt ejendoms, landsbys, herregårds eller egns historie. Den er tilmed let tilgængelig, også for os almindelige læsere.

R.N.

Ordbog, der læses som almindelig bog

*37 års arbejde bag en af nordens
største kulturhistoriske håndbøger.*

At en ordbog kan tages ned fra reolen og bruges til almindelig - og endda underholdende - læsning, hører til sjældenhederne, men en sådan var Darum-præsten, folkemindesamleren H. F. Feilbergs ordbog over jyske almuespørgsmål, der netop er genudgivet.

H. F. Heilberg (1831-1921) brugte 37 år til at samle stoffet til de fire bind, hvoraf det første kom i 1886, det fjerde i 1914. Det blev til i alt

Landbrugslån til ethvert formål.

Har De brug for lån til tilbygning, sammenlægning, grundforbedring, køb af nye maskiner, udvidelse af besætning, ejerskifte eller andet, kan De roligt henvende Dem til Forenede Kreditforeninger. Vi yder

lån overalt på øerne på op til 50% af ejendommens værdi med løbetider på 10, 20 og 30 år. Lad en af vore landbrugs-kyndige folk kigge på Deres ejendom, så får De den rigtige belåning - hurtigt, smidigt og effektivt.

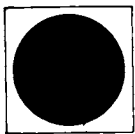
FORENEDE KREDITFORENINGER

Otto Monsteds Plads 11 · Postbox 333 1503 København V · Tlf. (01) 15 34 34
Magelos 2 · Postbox 343 5100 Odense · Tlf. (09) 11 77 77

**Jyllands
Kreditforening
er
specialister i
Jylland...**

6100 HADERSLEV: Åstrupvej 13. Tlf. (04) 52 70 00
6950 RINGKØBING: Herningvej 3. Tlf. (07) 32 01 11
8800 VIBORG: Sct. Mathiasgade 1-3. Tlf. (06) 62 33 33
9100 AALBORG: Boulevarden 43. Tlf. (08) 12 38 77
8260 ÅRHUS-VIBY J: Borgvold 16. Tlf. (06) 14 88 00

**SPAREKASSEN
SYDJYLLAND**

Fotokopiering

foretages.

Slægtsgaardsarkivet.

Vi skaffer penge til gårde.

København: Jarmers Plads 2
1590 København V, Tlf. (91) 12 53 00

Århus: Åboulevarden 69,
8100 Århus C, Tlf. (06) 12 53 00

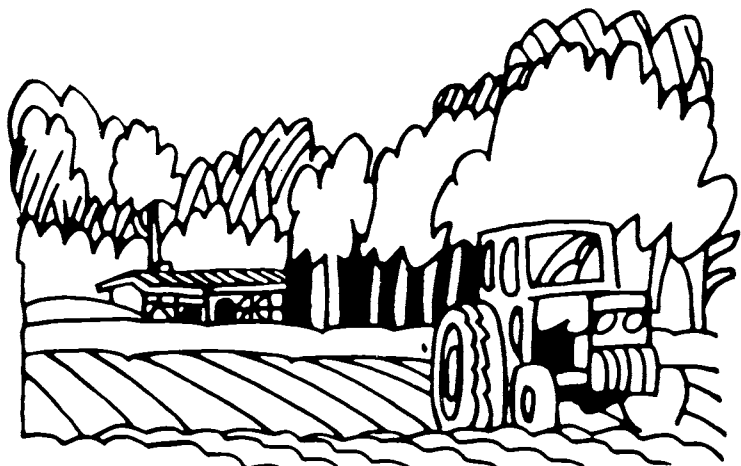
Herning: Viborgvej 1,
7400 Herning, Tlf. (07) 12 53 00

Afd.kontor i Ålborg: Algade 38,
9100 Ålborg, Tlf. (08) 12 53 00

Afd.kontor i Odense: Jernbanegade 16,
5000 Odense, Tlf. (09) 12 53 00

Kreditforeningen Danmark

**Et A-rentebevis fra Andelsbanken
giver stigende rente år for år
-uden at Deres penge er bundet.**

ANDELSBANKEN

April 1980

*Lær af fortiden - Lev i nutiden
Virk for fremtiden*

Nr. 225 - 38. årgang

FAABORG

*byder velkommen til årsmødets deltagere. — På billedet Kai Nielsens
Ymer-brønd, som pryder Faaborg Torv.*

**Medlemsblad for
Dansk Slægtsgaardsforening**
oprettet 5. juli 1941

Redaktion:

Hans Hviid, Fåredammen 11, 5300 Kerteminde,
tlf. (09) 32 14 61.

**Kasserer, sekretær og
annonceekspedition:**

Fru Inger Hansen, Bjerggaardsvænget 9, 2840 Holte,
tlf. (02) 80 25-37. Postgiro nr. 8 08 31 42.

Slægtsgaardsarkivet:

Adresse: H. C. Andersens Boulevard 4
(2. sal t.v.), 1553 København V, tlf. (01) 11 67 20.
Arkivar Margrethe Ransy - Tlf. (01) 37 73 22,
arkivaren træffes på arkivet tirsdag og onsdag
kl. 14-16 eller efter aftale.

Foreningens revision:

Statsautoriseret revisor Kr. Foged, Frederiksgade 1,
1265 København K., tlf. (01) 11 77 88.

Landsstyrelsen:

LANDSFORMAND: Gårdejer Jens P. Petersen, (R), Farend-
løse, 4100 Ringsted, tlf. (03) 64 00 24.

Næstformand: Gårdejer Holger Buch Juul, Jægergaarden,
Høllund, 7100 Vejle, tlf. (05) 86 50 21.

Gårdejer Peder Møller Frifelt, Frifeltgaard, 6870 Ølgod,
tlf. (05) 24 30 87.

Ovennævnte tre udgør bestyrelsens forretningsudvalg.

Gårdejer Jens Skau, (R) Nygård, 6630 Rødding,
Tlf. (04) 84 62 03.

Gårdejer Jørgen Skoven, »Skoven«, Asdal, 9950 Hirtshals,
tlf. (08) 97 11 66.

Proprietær Bent Bjergskov, Rosenlund, 5350 Rynkeby,
tlf. (09) 39 13 17.

Formand for bladudvalget.

Gårdejer Børge K. Fjordside, Skalstrup, 7570 Vemb,
tlf. (07) 88 40 94.

Gårdejer Jens Bligaard, Oddense, 7861 Balling,
tlf. (07) 58 10 11.

Gårdejer Poul Ipsen, Paradisgaarden, 3740 Svaneke,
tlf. (03) 99 65 35.

Gårdejer N. Sehested, Holmstol, 8883 Gjern,
tlf. (06) 87 50 19.

Gårdejer Chr. Thyboe, Kirkemosegaard, 8991 Spentrup,
tlf. (06) 47 70 87.

Gårdejer Vagn Mathiasen, Munkhøjgaard, Borsholmvej 11,
3100 Hornbæk, tlf. (03) 24 00 05.

Formand for arkivudvalget.

Gårdejer Frede Falk Rasmussen, Vestervang - Marrebæk,
4873 Væggerløse, tlf. (03) 87 73 57.

Æresmedlem af landsstyrelsen: Agronom Hans Balle,
Hybenvej 27, Hjallesø, 5260 Odense S, tlf. (09) 12 94 73.

Vi skal være flere!

Vi har oplevet et godt år for Dansk Slægtsgaardsforening.

Flere medlemmer, gode initiativer, en række indholdsrige møder, et udbytterigt årsmøde, vigtige henvendelser til myndigheder og politiske ledere, og vi har mærket og bidraget til sammenholdet landbrugere imellem. Alt i alt føler vi at være midt i et nyttigt virke for slægtshjemmene — for yngre og ældre der står værn og historiske og nutidige gældsforpligtelser overfor det der var og som er.

Men vi føler også, at den sag der tjenes bør have en bredere forståelse og en større opbakning. — Derfor med disse ord en bøn til alle medlemmerne om at slutte op om Slægtsgaardsforeningen ved at indløse det fremsendte kontingent-girokort, så snart det er gørligt, ved nu at appellere til naboe, venner og fæller på egnen om medlemsskab og ved at deltage i vore arrangementer, og evt. støtte vort arbejde ved skriftlige udsagn i aviser og tidsskrifter.

Jeg beder alle føle sig nært knyttet til Slægtsgaardsforeningen. Vi skal videre i sammenholdets tegn for at fæstne, hvad der er værdier. Fortid viser over nutids kald til en fremtid tryk — vi skal videre — stadig videre — —.

Jens J. Petersen.

Nøjsomhed

Der er ingenting
ved nogetting,
når alting bli'r
til ingenting.
Men lykkes blot
en enkelt ting,
da går jeg
lykkelig omkring
og syn's
at just den lille ting
er verdens allerbedste ting.

E. N.

DANSK SLÆGTSGAARDSFORENING

Fmd. Jens P. Petersen

Farendløse

4100 Ringsted

Til

Hr. statsminister Anker Jørgensen

Statsministeriet

Christiansborg Slot

1218 København K.

Dansk Slægtsgaardsforenings landsbestyrelse har mandag den 11. februar været samlet til halvårligt møde i Fredericia og tillader sig herfra denne henvendelse til Dem.

En enstemmig holdning konstateredes på mødet overfor den nys gennemførte lovgivning vedrørende forhøjelse af statsgrundskylden og ændring af formuebeskatningen, som man på det kraftigste må tage afstand fra.

Bestyrelsesmedlemmerne kunne berette om en mørk stemning som præger livet i mange hjem og landboforsamlinger. En indtægtsudvikling hos danske landmænd som slet ikke følger den almindelige indkomststigning i andre befolkningsgrupper kan ikke begrunde en stor skatteforøgelse og burde tværtimod følges af en lettelse af både grundskylds- og formuebeskatningen, således at der blev et bedre økonomisk grundlag for udvidelse af produktionsapparatet og en større lyst til at vise initiativ for derved at hæve standarden og effektiviteten fortløbende. Det påpeges at formueskatten er en så hård belastning, at mange er nødsaget til at lade produktionsapparatet forfalde og at fare opstår for at uerstattelige bygningsværker og kulturværdier går tabt.

Dansk landbrugs muligheder og evne til at bidrage til den samlede velstandsforøgelse er klart fastslået i landbrugsbetænkningen af 1977 og ingen ansvarlig politiker endside andre, har indtil dato givet uenighed herom til kende.

I Slægtsgaardsforeningen anser vi den gennemførte lovgivning for at være uretfærdig og direkte skadelig både for den enkelte og for det hele samfund. Vi anmoder derfor statsministeren om at foranledige et lovgivningsinitiativ således at den tiltænkte virkning ophæves. Det er vor opfattelse at gode bedriftsenheder som i tusinder af tilfælde har været i slægtens eje i generationer og som er udviklet med flid og dygtighed må bydes betingelser der sikrer en rimelig økonomi og hertil kommer det store hensyn som bør vises de unge afamilier der er nyetablerede og som har store økonomiske forpligtelser.

Beskatningen af papirværdier og ved handel og omsætning (generationsskiftet) bør snarest revideres.

Vi anmoder herved statsministeren om at rejse disse problemer til realitetsbehandling i regeringen og at inddrage Folketingets partier i et forhåbentligt resultatrigt samarbejde for at bortskaffe en uretfærdig lovgivning med samfundsmæssige konsekvenser der sænker levestandarden i bred forstand.

Sagen haster og et politisk indgreb der viser ret og rimelighed er bydende nødvendigt nu.

Med venlig hilsen

p.b.v.

Jens P. Petersen

Årsmødets by

Faaborg er årsmødets by i 1980 i dagene 31. maj og 1. juni.

Byen nævnes første gang i året 1229, og den har som alle andre oplevet nedgangs- og opgangsperioder.

I middelalderen var den af en forholdsvis anselig størrelse med klosterliv, latinskole og formodentlig en del fiskeri og søfart. Volde og vandgrave har omgivet den gamle bydel, men alt befæstningsvæsen med undtagelse af den ene byport er væk. Flere gange har fremmedesoldater været indkvarteret hos borgerne og været en plage og en belastning. Store ildebrande har hærget gaderne og bragt armod og fallit i mange hjem. Pesten har raset og overtroen floreret, ligesom de sanitære forhold i lange perioder var elendige. Altid var der dog borgere, der kunne bygge op, forbedre og forhandle, så fremgangstider afløste nedgangstider. Men svært og vanskeligt var det mange gange.

Synlige historiske minder er der mange af, og der er især tre, som må fremhæves, nemlig Klokketårnet, Klosterkirken og Vesterport.

Byens tårn er den eneste tilbageblevne del af den første sognekirke, der blev bygget midt i byen, eller vel rettere placeret på en centralt sted, hvorefter borgerne byggede i læ og ly af kirkehuset.

Den gamle kirke blev revet ned efter 1550, og den blev da betegnet som meget brøstfældig. Tårnet blev stående, dels for at tjene som sømærke og dels for at være opholdssted for byens vægtene (og tørreplads for vasketøj fra de små hjem!) og endelig for at tårnet skulle fungere som ophængningssted for kirkeklokkerne. Der var nemlig ikke tårnklokker i klosterkirken, og det er der stadigvæk ikke, skønt kirken har et såkaldt rytterspir, antagelig tiltænkt som spir for en mindre klokke.

Klokketårnet har tre almindelige og større klokker og endvidere et klokkespil på 32 større og mindre klokker. Det er en gave fra grosserer Andersen, Vingården, Odense. De faste melodier er: Se nu stiger solen, Giv mig Gud en salmetone, og Fred hviler over land og by. Kirkens organist og fremmede klokkenister bruger klokkespillet ved festlige stunder. Klokketårnets historie og udseende er usædvanlig. Intet andet tårn i den vide verden har en tilsvarende arkitektur. Det er bygget af jævne murer-

mestre og tømrermestre uden assistance fra hovedstad eller akademi!

Klosterkirken eller Heligåndskirken, som den også kaldes, er den sidste rest fra byens helligåndskloster, der blev grundlagt 1477, men som helt blev nedlagt ved reformationen, og formodentlig aldrig blev fuldført. Ved reformationen blev kirken sognekirke til erstatning for den nedbrudte kirke ved Klokketårnet. Kirken er kraftigt ombygget bl.a. er den forsynet med hvælvinger og større vinduer, hvilket ikke kendtes i klosterperioden. Fra kloster-tiden er bevaret de karakteristiske »munkestole« i koret. Den gamle altertavle er skænket til Nationalmuseet. Den nuværende er malet af professor W. Marstrand. Døbefonten er udført af billedhugger H. E. Freund. Den ophængte skibsmodel stammer fra 1776. Hovedparten af det oprindelige kirkeinventar bortsolgt ved auktion i midten af forrige århundrede.

Vesterport er den eneste bevarede byport fra den tid, da byen var befæstet og omgivet af jordvolde og vandgrave. Der var palisader mod strandsiden og vandgrave mod vest, nord og øst. Flere gange har man i byrådet behandlet forslag om at nedrive byporten for at give bedre trafikforhold, men heldigvis har modstanden hver gang været for stor. I nutiden drømmer ingen om at fjerne dette stolte og særprægede fortidsminde. Den tilhører en tid, da det gjaldt om at holde strids- og skarnsfolk ude.

Faaborg er heldigvis også præget af nutid. Faaborg Middagsretter er byens største virksomhed, og dens produkter kendt overalt i landet. Der kan nævnes adskillige andre: garveriet, radiatorfabrikken, Skako, skibsværfter og mange servicevirksomheder. Desværre har byen også mærket modgang i nyere tid. Således har den mistet jernbaneforbindelserne, færgeoverfarten til Als og adskillige embedsfunktioner. Til gengæld er nye kommet til, bl.a. hotel Klinten og tre supermarkeder. I centrum er der forlængst indrettet gågade med specialforretninger og venlige restauranter.

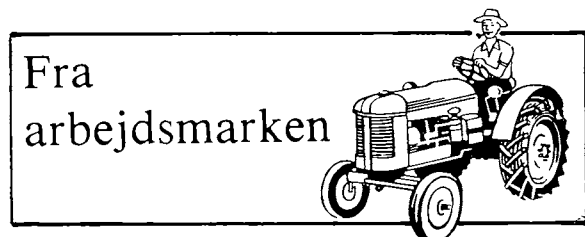
Faaborg malerimuseum er en seværdighed for alle kunstinteresserede. Dette museum blev oprettet 1915 af fabrikant Mads Rasmussen, som havde tjent en formue ved at producere vin og konserves. I Holkegadeligger egnens hjemstavnsmuseum med ældre møbler og minder fra byens og egnens fortid. I Kaleko ligger en ældgammel vandmølle, der ligeledes er indrettet til museum. Det er en idyllisk plet. »De fynske alper« er et særpræget og populært udflugtssted sommer og vinter. Herregårde og bade-strande bidrager til at gøre egnen oplevelsesrig.

Byens turistbrochurer kan fortælle meget mere om by og egn, og hos byens boghandler forhandles

lokalhistorisk litteratur, bl.a. »Faaborg i billeder« og »Billedhuggerkunsten i Faaborg kommune«, beggemed et stort og interessant billedmateriale, der er værd at betragte og glæde sig over. Også efter hjemkomsten. Men allerbedst er det at bruge egne øjne under en spadseretur i byen eller en køretur i omegnen.

Såvel landsforeningen som byens borgere byder Dem velkommen til sommerens stævne og sommerlige, kammeratlige samvær i et skønt sydfynsk område.

Edvard Andersen.

Hovedbestyrelsesmøde i Fredericia 11. februar 1980.

Mødet var henlagt til Fredericia, hvor man besøgte det lokalhistoriske arkiv med en evt. flytning af Slægtsgaardsarkivet for øje. Der blev dog ikke taget nogen beslutninger og vort arkivs fremtidige skæbne står stadig i det uvisse.

Efter dette besøg afholdtes selve mødet på hotel »Landsoldaten«, hvor landsformanden, gdr. Jens P. Petersen, redegjorde for de svar man fra forskellig side havde modtaget på problemer om særeje, foreningen havde rejst, bl.a. med en skrivelse til statsministeren, som vi bringer andetsteds i bladet.

Spørgsmålet om konsulenter blev drøftet, og det vedtoges at anmode konsulenterne Asger Maimann, Sjælland, Bøtting, Viborg og Helge Rasmussen, Kerteminde. Formanden vil på årsmødet redegøre for dette problem, og hvis der er positiv interesse hos medlemmerne vil konsulenternes nøjagtige adresse og telefon blive offentliggjort i næste nr. af bladet.

Årsmødets program blev behandlet i detaljer efter forslag fra Fynskredsen og vedtaget — særlig omtale andet sted i bladet.

Vagn Mathiassen forelagde et oplæg til fondsdannelse som vil blive forelagt på årsmødet, hvor efter hovedbestyrelsen vil konfirmere den endelige beslutning på sit møde i efteråret 1980.

Bent Bjergskov kunne meddele, at Jens og Anna Jensens fond ikke har lidt tab efter de hidtidige dispositioner af den forrige administrator. Administrationen er nu overdraget Sparekassen Fyn, Bikubens forvaltningsafdeling i Odense.

Til det kommende årsmøde skal der udnævnes flere nye medlemmer, nemlig både fra Sjælland, Fyn og Jylland, dette vil formanden redegøre for på mødet i Fåborg.

Næste års mødested var på programmet som sidste emne. Der kom flere forslag bl.a. København (ved formanden), Århus (ved Sehested), ligesom Åbenrå og Fredericia også blev nævnt. Beslutningen blev det dog overdraget til årsmødets deltagere at tage stilling til.

Mødet hævet.

Red.

Generalforsamling i sydjysk afdeling på Skrydstrup Forsamlingsgård 4. marts 1980.

Formanden, gdr. Jens Skau, aflagde en udførlig beretning, hvoraf det fremgik, at foreningen havde haft en meget vellykket udflugt til Nordjylland med stor deltagelse.

Formanden nævnte landbrugets mange og store problemer: Ejendomsoverdragelse, gaveafgift, kapitalvinding, store og dyre kriselove efter dannelsen af den nye regering i oktober 1979, ekstra formueskat, værdistigningsafgiften o.s.v. — dette må føre — og har allerede ført til alvorlige protester fra landbrugets side. Formanden fremhævede, at vore kommunalpolitikere må tage betydelig stærkere fat, hvis landbrugets nettovalutaindtjening til landet ikke helt skal slås i stykker.

Andre problemer, som man må protestere imod, er bl.a. en fortsat bebyggelse op ad landsbyerne, ligesom miljøloven kan være årsag til at lukke eller pålægge store animalske produktionsanlæg, hvilket påny vil give store økonomiske byrder. En positiv ting er jordklassificeringsloven, men det kræver, at der holdes et vågent øje overfor kommunerne, som helst vil tilsidesætte loven. Beretningen blev påhørt med usædvanlig stor interesse og flere havde indlæg i en påfølgende frugtbar diskussion.

Den hidtidige formand gennem 20 år, gdr. Jens Skau, ønskede ikke genvalg og i hans sted valgtes Thomas Dahlmann, »Gammeleje«, Haderslev. Endvidere nyvalgtes fru Elise Jensen, »Højtoftegaard«, Gammelby, til medlem af bestyrelsen.

Efter generalforsamlingen talte advokat Haakon Thomsen om medejere — særforhold og papirløse ægteskaber, alle store problemer for gårdenes videreførelse.

Efter at Jens Skau ved det påfølgende kaffebord var blevet stærkt hyldet for sit uselviske virke for foreningen gennem de mange år, afsluttede den ny formand mødet med en varm tak til medlemmerne.

Th. D.

Jeg vælger mig

Menneskene vælger forskelligt i mange af livets forhold, og flest gange sikkert under indtryk af påvirkninger, som kan stamme fra naturen, fra årstiderne eller fra klimaet i fællesskabet — eller måske fra by- eller landmiljøet.

Det skifter jo så hurtigt i moderne tid, og springene fra den ene yderlighed til den anden, observeres og medfører både sejr og nederlag, hovmod og ydmygelse. Man vælger livsledsager flere gange, efter en tilfældig oplevelses særlige karakter, der tages politisk standpunkt ud fra et heldigt gennemført TV-program, og man skifter religion efter en hektisk ladet ordekspllosion, som slår holdninger sønder og river med.

Jeg læste forleden en tysk rapport om de forskelligartede bevægelser, især i ungdomskredsen, om bruddene på kryds og tværs og om en særlig raffineret forførelsesteknik, som gav bonus ved den mindste svaghed hos den, der var under behandling. Og sådan ender altså mange i narkoverdnen, i bordellerne, i hasarderede religiøse tvangssamfund.

Vi vælger de gode stunder og det glade arbejdskrævende og meningsfyldte liv eller vi vælger det rastløse fordummende og voldsomme mønster for udfoldelse med terror og tvang ifølge. Og ligesom det første valg kan have flere muligheder for adfærd, har det sidste både den store og den lille terror og tvang som ledsager. Der kan vælges og skal vælges fra starten til enden og valget dikterer indholdet og værdien af alt hvad den enkelte formår.

*

»Jeg vælger mig april«, skrev Bjørnstjerne Bjørnsson i sin optimistiske sang, »fordi den stormer, fejer, fordi den smiler, smelter, fordi den evner ejer, fordi den kræfter vælter, i den bli'r somren til«.

Han lavede op i forårets vældige tid, fik inspirationer, safterne steg og det lagrede sig, så nye personer og nye handlinger blev levendegjort i fortællingens stærke linier.

Og så blev det altsammen båret ud over landet og ud over verden, til løftelse i millionernes store skare. Og så rejste han til Paris og Rom og diskuterede, omfavnede og fordømte i retfærdighedens navn og hentede visionerne som hjemme blandedes med norsk virkelighed og blev til verdenslitteratur. Og først og fremmest i foråret fejdede han med skarp lud og kraftig kost, så uretten fik sin bekomst. Det kan slovakkerne bl.a. ære ham for

endnu i dag og hvert år kommer de til Aulestad for at mindes deres frelser i kampen mod tjekkerne. Bjørnsson blev som født påny i vårens skønne tid og kunne med livsmod og begejstring derved fejre 17. maj i Gausdal.

*

Og så læste jeg engang i avisen, at en af de kendte i landet forkyndte: »Jeg vælger mig september«. Hun priste den vemodige skønhed, de gyldne agre og de forkortede dage, med den rene og kølige luft, og lyset over landskabet, skyformationerne og menneskets mere rolige hengiven sig til arbejdslivet og hjemlivet. Jeg forstår hende, jeg kan også li' september, man observerer meget bedre mange ting under indtryk af et dansk vejr og en dansk natur, som ikke hverken undertrykker solens varme eller bringer temperaturen til grader, der ensretter dagens færden. Man færdes så frit og herligt inde og ude, fordi det er let at finde tilpasninger. Og september er god derved, at man drages mod bogen og gennemsynet af reolen er en nødvendig beskæftigelse. Det sætter skub i læsningen, som i hvert fald jeg forsømmer om sommeren, og bogens budskab er lindrende for både sjæl og legeme. Fra den vokser en kraft, som ikke overgås, i alt fald kun af kærlighedens kraft og den kan også udfolde sig i virkelighedens verden på baggrund af bogens skildringer.

I september bliver det ganske vist mørkere, men mørket kan overvindes af lysets kraft, som findes i mange ikklædninger, og vi ved jo, at skiftet venter bagom det mørke. »Foråret så sagte kommer«. De ord af Kaj Munk er det altid godt at have i erindringen — i mange forhold.

Og jeg kender én der vælger november, for så fornemmer vi trygheden, og eftertanken får overtaget, siger han. Han har særlige evner for at hygge sig i stilhed ved avisen og fjernsynet og vælger de livsbekræftende og positive sider af livet. Han er nok lidt ensidig alligevel, fordi vi jo ikke kan lukke verdens dårlighed ude, hvad enten det nu er løgn der forsøges gjort til sandhed, eller sandhed til løgn eller historiske fakta, der undertrykkes eller forbydere eller ofre der dyrkes. Men han synes altså at det bedste begynder i november og at vinterens aktiviteter er det mest befordrende. Ja, sådan er vi jo forskellige.

Og november -79 gav mig en særlig oplevelse, og sandt er det nok, at denne måned kan starte på en god måde via læsning, som vi ikke kommer udenom. Med tanke på 1979, vælger jeg mig nok november, som årets bedste måned, for da læste jeg, som før nævnt, en af tidens rapporter som er

rystende i sit indhold. Den handlede om ungdomsreligionerne og rejste store spørgsmål. For det var farlige tendenser, der viste sig. Her vil jeg bare fortælle om »Guds barn« ell. »Children of God«. Hippierne skabte opmærksomhed omkring bevægelsen og man troede den i tilbagegang, men nu blomstrer den i mange lande og bl.a. i Tyskland, har myndighederne nu taget den under nøje beskuelse. Sektprædikanten Haack mener, at han har kontakt med 200.000 unge og 15.000 har alene engageret sig i kulter. De har brudt kontakten med hjem, familie, arbejde og skole og bryder med ethvert normalt liv.

Det er målet, at forvandle individet ved at hjernevaske, så den enkelte ikke mere kender sin fortid og bliver følgagtig de nye herrer. Der skal bevidst rejses mure, der adskiller, enhver skal opgive sin personlighed og sin evne til at være logisk. Livet skal være en lydige indsats, ledet af Guds udvalgte på jorden. Det værste udslag af denne forførelse så vi i forfjor, da flere hundrede begik selvmord i Sydamerika. Og endemålet for tusinder af disse, bliver et liv i tiggeri og prostitution efter ordre. From prostitution er en nødvendig arbejds metode blandt »Guds børn«. Deres åndelige leder, som kalder sig Moses David, har sat undervisning i gang, om hvordan kvindelige disciple lærer kunsten at forføre mænd, for at vinde dem for sekten, og i tyske natklubber opererer de nu udfra religiøse hensigter. Metoden kaldes »flirty fishing«. Og hvis forældre prøver at gribe ind, får de at vide, at de

på denne måde ofrer deres krop til Gud. En offentlig anklage har meddelt, at to af disse kvinder, efter to ugers virksomhed i Düsseldorf, havde afleveret 12.000 D-mark til deres gudelige herrer. Financieringen har i vore dage et særligt omfang. Det religiøse har alle dage været et udgangspunkt for menneskebedrag — også — men mon ikke vi nu oplever en særlig grum vildledning.

Det kan godt lede tanken hen på, om vi ikke oplever den mest godtroende og dumme tidsperiode i historien, men det er vel ikke populært at nævne dette. Men tanken strejfer i hvert fald. Der er jo mange folk, der tror på ingenting, men værst er det nok, at mange tror på hvad som helst. Det bedste der kan siges herom, er nok, at det er ligefrem frygteligt. »Har forældrene og samfundet ikke haft nok at byde«, er vel så det næste spørgsmål, og hvad skal svaret være? Da jeg læste om alt dette i november, kom jeg til at tænke på, at adventslysene måske angav svaret. Ja måske. I hvert fald gælder påbud ikke, men vel nok det at pege på positive alternativer. — November gav spekulationer og de går videre.

*

»Jeg vælger mig« — en mærkelig sætning, et nødvendigt valg. Uden valg, ingen vilje til udvikling og ingen mål for sin gerning og ingen resultater for mennesket. Valg efter valg er vilkåret under smil og alvor og ansvar.

Af: Manden i gården.

Kort over udflugtsturen på årsmødet søndag (se næste side).

Årsmødet i Fåborg

Programmet for årsmødet er fra Fynsledelsens side nu tilrettelagt i enkeltheder, som vi her skal meddele deltagerne. Der mødes i Fåborg på feriehotellet »Klinten«, hvor selve årsmødet tager sin begyndelse kl. 13,30 — hvilket er en mindre fremrykning af tiden, så der er mulighed for en rundtur i byen med evt. besøg på det skønne kunstmuseum med værker af de berømte »fynboer«, eller man ønsker at besøge den gamle historiske gård i Holkegade (bymuseet). Der er iøvrigt truffet den ordning, at man meddeler de respektive kustoder, at man kommer fra Slægtsgårdsforeningen, så betaler foreningen for alle. Om aftenen er der festmiddag kl. 18,30 med påfølgende hyggeligt samvær og mulighed for en svingom.

Søndagen begynder med andagt i Horne kirke kl. 09,00, hvor Odensebiskoppen K. C. Holm vil holde prædiken. Umiddelbart efter gudstjenesten vil kirkens nye sognepræst Torben Haugaard,

som er cand. phil. i historie, fortælle mødedeltagerne lidt om kirkebygningen og dens historie.

Efter endt kirkegang tager vi på en rundtur på Hornelandet for at slutte med et besøg på Horne Møllegård, hvor proprietær Stentebjerg vil vise sin smukke gård frem. Derefter går turen via Dyreborg og Fåborg gennem de smukke Holstenshus-skove for ca. kl. 12,30 at spise frokost på Korinth Kro — derefter over Arresø, hvorfra vi svinger mod sydvest for at ende turen på brydegård, hvis ejer, direktøren for Kreditforeningen Haunstrup-Clemmensen, har indbudt medlemmerne til et besøg. Haunstrup-Clemmensen er en god ven af foreningen og er vært for vort arkiv.

Efter dette besøg skilles vore veje og hver drager til sit, forhåbentlig mange gode indtryk og meget hyggeligt samvær rigere.

Efterskrift: Enhver cirkus har som bekendt ret til ændringer i programmet, men vi håber dog at kunne følge de ovenfor stukne linier uden problemer.

På gensyn!

Red.

Hotelophold

Der er reserveret værelser til alle på Hotel Klinten. — Alle værelser er i lejligheder med plads til 4 personer.

Priserne er pr. person, excl. morgenmad:

når der bor 1 person kr. 175.-.

2 personer kr. 280.-.

3 personer kr. 385.-.

4 personer kr. 490.-.

Lejlighederne er til disposition fra kl. 12,00. — Mødedeltagerne afregner selv med hotellet. Morgencomplét, som koster kr. 25,-, betales ved bordet.

Eventuelt afbud bedes venligst meddelt kassekontoret hurtigst muligt, for at regning for ubenyttet lejlighed kan undgås.

Der skal på forhånd indbetales for deltagelse:

Eftermiddagskaffe lørdag (kaffe med brød) kr. 16,50.

Middag på Hotel Klinten, omfattende middag (3 retter) og kaffe efter middagen, incl. moms og betjening kr. 109,- + andel i fællesudgifter (musik, tryksager, porto m.m.) kr. 20,-, **ialt kr. 129,-.**

Vinanretning til middagen (3 glas vin + 1 glas dessertvin) kr. 35,-.

Frokost søndag på Korinth kro, incl. moms og betjening og kaffe kr. 50,- + andel i fællesudgifter (forfriskning ved mødeis afslutning, tryksager, porto m.m.) kr. 20,-, **ialt kr. 70,-.**

Buskørsel

Da der de sidste år har været meget svingende ønsker om buskørsel vil vi i år forsøgsvis indhente alle ønsker om buskørsel og derefter bestille de busser der er brug for.

Priserne for buskørsel vil blive: fra Sønderjylland ca. 100,- kr., fra Fyn ca. 90,- kr., og fra Sjælland/Lolland-Falster ca. 200,- kr., incl. færge. — Betaling i busserne.

Tilmelding på tilmeldingsblanket, med oplysning om hvor man helst vil stige på bussen (nærmeste større by).

Hvis det har interesse for sjællænderne, der tager tog og færge, kan Fyns-bussen evt. hente gæsterne i Nyborg. Evt. interesserede bedes meddele sekretæren dette samt tidspunkt for færgens ankomst.

Bus fra Jylland

Randers-kredsen arrangerer bustur til årsmødet i Fåborg den 31. maj og 1. juni.

Afg. Vivild kl. 7,50.

- Allingaabro kl. 8,00.

- Randers kl. 8,30 (Rutebilst.)

Der køres ad Hovedvej 10 og bussen stander efter aftale.

Tilmelding senest den 20. maj til: Rutebilejer H. Espersen, Vivild, telefon (06) 48 60 33. — Min. deltagerantal ca. 20. *Bestyrelsen.*

Tilmelding til Dansk Slægtsgaardsforenings årsmøde i Fåborg på Hotel Klinten d. 31. maj og 1. juni 1980

Tilmeldelse kan kunske skriftligt til Slægtsgaardsforeningens kasserer, fru Inger Hansen, Bjerggårdsvænget 9, 2840 Holte, senest den 9. maj, hvorefter deltagerliste, billetter m.m. vil blive fremsendt.

Følgende deltagere tilmeldes (skriv tydeligt).

Betaling	Antal	Pris	Ialt
Eftermiddagskaffe		16,50	
Middag og kaffe Fællesudgifter lørdag		129,00	
Vinanretning		35,-	
Frokost og kaffe Fællesudgifter søndag		70,00	
			Ialt

Stilling _____

Navne _____

Adresse _____

Evt. telefon _____

Sæt x

Indbetalt ved check

Giro

Postanvisning

Ønsker at påstige bus i _____

Send denne _____ Klip her _____

Tilmelding til Dansk Slægtsgaardsforenings årsmøde i Fåborg på Hotel Klinten d. 31. maj og 1. juni 1980

Tilmeldelse kan kunske skriftligt til Slægtsgaardsforeningens kasserer, fru Inger Hansen, Bjerggårdsvænget 9, 2840 Holte, senest den 9. maj, hvorefter deltagerliste, billetter m.m. vil blive fremsendt.

Følgende deltagere tilmeldes (skriv tydeligt).

Betaling	Antal	Pris	Ialt
Eftermiddagskaffe		16,50	
Middag og kaffe Fællesudgifter lørdag		129,00	
Vinanretning		35,-	
Frokost og kaffe Fællesudgifter søndag		70,00	
			Ialt

Stilling _____

Navne _____

Adresse _____

Evt. telefon _____

Sæt x

Indbetalt ved check

Giro

Postanvisning

Ønsker at påstige bus i _____

Velkommen til nye medlemmer

Gårdejere Lise og Keld Andersen,
»Fjellebrogaard«,
Kalby, 4684 Holme Olstrup

Gårdejer, reg. revisor
Thorkild Stryhn Rasmussen,
Østermarksgade 11,
4780 Stege

Gårdejer, M. F. Peder Sønderby,
Ørdrup Østergaard,
Gl. Åbølvej 4,
6520 Toftlund

Børnehavelærer Else Skifter,
hr. gårdejer Anton Christensen,
»Birkegaarden«,
Bavnehøjvej 10, 7850 Stoholm

Gårdejer Niels Nyvang,
Langebjergvej 40,
Haraldsted,
4100 Ringsted

Gårdejer Hans Frandsen,
»Holmgaard«,
Kildegaardsvej 9, Havrebjerg,
4200 Slagelse

Gårdejer Else Vedel Larsen,
»Birkelund«,
Smerup,
4653 Karise

Gårdejer Jørn Petersen,
»Lindegård«,
Lindegårdsvej 16, Svensmark,
4780 Stege

Gårdejer Anker Olsen,
Grønlykke,
Varnæs,
6200 Åbenrå

Gårdejer Hans Peter Aagaard,
Vojensvej 2,
Torsbjerg,
6500 Vojens

Gårdejer Olaf Lyndrup,
Holmegaard,
Fjallerslev,
7900 Nykøbing M.

Gårdejer Arne Berntsen,
»Nørrebøgegaard«,
Kongevej 12, Uglerup,
4450 Jyderup

Gårdejer Margrethe Boysen,
»Vejsgaard«,
Steffensmindevej 1, Alstrup,
4840 Nr. Alslev

Gårdejer Hans Frimand,
Aastrupvej 39,
Vejringe,
4850 Stubbekøbing

Gårdejer Peter Pille,
»Rønnebærgård«,
Oustruplundvej 24, Tåderup,
4800 Nykøbing F.

Gårdejer Ingvor Jensen,
»Højgaard«,
Højgaardsvvej 4, Sjolte,
4733 Tappernøje

Gårdejer V. Kjeldgaard Jensen,
Aulbygaard,
Aulbyvej 21,
5467 Røjle

Assistent Peer Bay Nielsen,
Møllebjergvej 6 a,
Lindelse,
5900 Rudkøbing

Gårdejer Johan Sørensen,
»Ringebygaard«,
Vestermarievej 6,
3700 Rønne

Gårdejer
Jørgen Christensen,
Sønderødvej 18,
4291 Ruds-Vedby

Proprietær
Erik V. Rahbek,
»Ryssensten«,
7650 Bøvlingbjerg

Gårdejer Erik Poulstrup,
»Poulstrup«,
Houvej 244,
9362 Gandrup

Gårdejer Erik Thomsen,
»Sdr. Holmgaard«,
Sdr. Lem,
6940 Lem

Gårdejer Holger M. Larsen,
»Engtoftegård«,
Lyngvej 25,
4600 Køge

Fyns eneste rundkirke — Horne Kirke.

De gamle billeder

Der sprøjtes frugttræer

*Foto fra ca. 1934 fra »Skovgaard«,
Lundebakkevej, Toksværd, hos den 4.
ejer, gdr. Anna Jensen.*

*»Sprøjtemanden« er parcel. Johan
Johansen (1888-1968). »Pumpetrække-
ren« er Karl K. Jensen fra »Skovgård«.*

*Den unge (ferie)-pige er Inga Henning-
sen fra Præstø.*

*Billedet er indsendt af Else Jensen,
Toksværd Bygade, Toksværd.*

Artillerister på Bådsmandsstræde Kaserne

Om billedet, der er indsendt af Poul Andersen, Lund, Næstved, fortæller P. A.: — Det er min onkel Jens F. Jensen, som soldat, han var gift med min møster. Han står i 2. staende række yderst til venstre ved vinduet. Fotografiet er taget 1900-1901. Han døde i 1936 i Rynstrup, hvor han havde en gård og mange tillidshverv, bl. a. både sognefoged og sognerådsformand.

Et 200 år gammelt bryllupsdigt

Dette digt er skrevet i anledning af et bryllup blandt Kjær herreds bønder. Dets forfatter tilhørte selv disse bønders kreds - det var gårdmand **Jeppé Hansen, Lunden**, brudeparrets nabo. Ved de udhævede bogstaver i digtets tilegnelse - begyndelsesbogstaverne i hans eget navn - har han efter datidens skik selv antydet sit forfatterskab. Medens digtets indledning samt slutningsønsket, der har et litterært og traditionelt tilsnit, måske er lånt fra trykte eller skrevne forlæg, er selve dets kerne - omtalen af brudeparrets personlige forhold - jo utvivlsomt Jeppé Hansens eget værk. Det er formodentlig af forfatteren selv, eller måske af en anden gæst, bleven oplæst ved bryllupsmåltidet. Originalen, som er noget medtaget af tidens tand, hvorfor læsningen på enkelte steder er vanskelig og teksten noget usikker, ejedes af brudeparrets sønnesøn, gårdejer Thomas B. Thomsen, Ulstedlund.

Jeppé Hansen, Lunden, eller som han i daglig tale kaldtes **Jeppé Lunden**, havde den østre gård i Ulstedlund, Ulsted sogn, Kjær herred. Han var født 1736 og døde, 83 år gammel, den 3. maj 1819. Gamle folk omtalte ham som en mand, der var forud for sine omgivelser og sin tid i oplysning. Som landmand skal han derimod ikke have været fremragende - der holdt han uden fremskridtstrang fast ved det gamle. I det hele taget mindes han som en stille, omgængelig og tjenstvillig mand. Hans skrivefærdighed satte ham i stand til at hjælpe andre med affattelsen af breve og lignende, og ved given lejlighed skrev han en sang til gode venner, som f. eks. den her meddelte. Han efterlod sig ingen børn.

Om brudeparret, til hvem digtet er henvendt, og navnlig om den gamle og ansete slægt, hvortil brudgommen **Bertel Thomsen** hørte, skal meddeles følgende:

Ulstedlund ligger på en ud imod kjær og mose fremspringende bakkeknupe med en dejlig udsigt mod øst ud over Kattegat fra Voerså til Hals og imod nord til Dronninglund. Den her omhandlede gård er i 5 slægtled gået i arv fra far til søn i den nuværende ejers familie.

Den ældste mand af slægten, som man ved besked om, hed Bertel Thomsen og var født på Gandrupgård i Vester Hassing sogn i året 1673. Den 22. oktober 1702 blev han gift med den 4 år yngre Johanne Lausdatter. Han døde 1736, hun 1759. På gården i Ulstedlund findes endnu et lille smukt udskåret egetræsskrin med Johanne Lausdatters navn og fødselsår. deres søn, **Thomas**

Bertelsen, født 1704, død 1776, var som ung mand ladefoged på Vrå og senere bestyrer på Ellinggård ved Frederikshavn, hvilke gårde dengang tilhørte grev Schack Vittinghof Holck. På Ellinggård. På Ellinggård blev Thomas forlovet med husbestyrerinden Johanne Møller, og da de blev gift fik de af herskabet lov til at udvælge sig en fæstledig gård og fik efter ønske den hoverifri gård i Ulstedlund i fæste. Til gården var knyttet stillingen som skovfoged over Rønholt skov. Thomas Bertelsens søn og efterfølger var den **Bertel Thomsen**, til hvis bryllup sangen blev skrevet. Han var født 1747. Som sin far var han både gårdmand og skovfoged, en stor og stærk mand, særlig dygtig til at arbejde i træ og snitte. Han restaurerede f.eks. et krucifix, som dengang hang i Ulsted kirke, og hvoraf rester endnu findes på kirkeloftet, og han forfærdigede en del bohøve, som endnu bruges i gården, alt i egetræ.

Ved udskiftningen fik han ved velvilje fra landmålerens side tildelt en udmærket lod i Rønholt skov, hvor han skovede egetømmer i mange år. Nu er der kun en lille levning af denne skov tilbage.

Den 2. februar 1779 ægtede Bertel Thomsen, efter kongelig bevilling uden forudgående troløvelse, Margrethe Katrine Pedersdatter af Gravholt i Ulsted sogn, datter af Peder Munk og Anne Thomasdatter. Hun var da 20 år gammel. Folkene i Gravholt havde fra gammel tid ord for at kunne hekse, men det lader dog ikke til at Margrethe tog noget af deres trolddomskunst med sig til Ulstedlund - derimod medbragte hun kyndighed i læsning og skrivning, hvilken hun overførte på sine børn. Disse var vel oplyste mænd. To af dem blev sognefogeder, Peder Bertelsen i Hals og Thomas Bertelsen, som arvede fødegården, i Ulsted sogn. Bertel Thomsen og Margrethe Pedersdatter var bedsteforældre til den bekendte vendsysselske skolelærer L. Møller Lund. Margrethe døde 16. maj 1828, Bertel Thomsen den 17. oktober 1833.

Gården gik altså over til deres søn sognefoged **Thomas Bertelsen** og fra ham til hans søn **Niels Thomsen**, der døde 1912. Sidstnævntes søn **Thomas B. Thomsen** (senere sognefoged og sognerådsformand) var næste ejer af det gamle hjem, som nu ejes af hans svigersøn, Præstegaardskonsulent, agronom Peder Høgh. Th. B. Thomsen huskes af mange af Slægtsgaardforeningens medlemmer.

Digtet

Paa Voris Høy Elskende Brude Par,
 Brudgommen Velagte og Vel Forstan-
 dige unge Karl, Bertel Thoms-
 søn i Ulsted Lund, -
 Bruden, Dyd og Gudelskende
 Pige Magarethe Peders Daatter
 af Gravholt,
 Deris Bryllups Fæstes Dag, dend
 2den Februarj 1779,
 Ere Diss faae Slætte, dog Vel-
 meende Stropher indleveret
 af den som I Haaber Stedse Le-
 ver (om?) Glæde-Huusets og især
 Brude Parets V(el).

Ey eenlig Bie i Skov
 kand meget Honning sanke,
 ey eenlig mand ved Plov
 kan lige fuur vel vanke,
 ey eenlig mand i Krig,
 naar mange er imod,
 kand vel forsvare sig,
 lad være hand er god.
 Men toe langt bedre er
 til hvad de skal udrette,
 med rengere Besvær
 kand de fuldføre dette.
 Toe vel kand staae i Blæst,
 to letter Byrder bær,
 to varmer Sengen bæst,
 heldst naar de eenig er.
 Men - Sligt forbie at gaee
 og ikke derom tale -
 Guds Raad det maa bestaae
 og hvad hand vil befale.
 Vil mand om ægtestand
 Guds egne Ord betragte,
 mand Det befinde kand,
 Jeg haaber, de nok skal
 for Sandhed tage det
 og giøre samme Val:
 Toe bedre er end et.

Vor Dydig Brudgom ey
 af stor Besvær kand sige
 ey heller af lang Vey
 at vandre om sin Liège.
 Gud viiste ham derhen,
 Hans Moder sagde Ja,
 Tag Dig en Brud og Ven,
 Grauholt hun kommer fra.
 Hun ikke sagde ney,
 men med sin Venner raade.
 De sagde: Gaa den Vey,
 Det bliver Dig til Baade.
 Vor Brudgom Skudsmaal faar

af Fattige og Riige,
 at hand sig øvet har
 i Guds Frygt alle Tiide,
 sig kiærlig viist mod hver,
 Forældre lydig var,
 han med sin Moder kiær
 Eu flittig været har.
 Hans Søster skjøner paa,
 hand Broder været har,
 Gud løner ham ogsaa,
 en dydig Brud hand faar.

Vor dydig Brud ogsaa
 kand samme Skudsmaal nyde,
 med Kiærligheds Aatraae
 enhver sin Tienest yde.
 Ja, Moder siger saa:
 Hun Søskend skjøner paa
 hun deres Søster er,
 Hand det og mon eragte,
 Hand selv mon sige saa:
 Det got ey mone vær
 saa eenligen at gaee,
 Jeg ham en Hielp beskier.
 Det blev som Gud hand bød,
 Een Adam for sig fandt
 Een Eva i sit Skiød,
 Guds Raad var ey omtant.
 Her ses, Gud Ægtestand
 først selver har indstiftet,
 Da hand den første mand
 alleene selver giftet,
 men siden ingen har
 saa læt en Hustru faaet,
 een Deel med stort Besvær
 sit Giftermaal har naaet.
 Om Isaac hand skal faae
 Rebeche til sin Brud,
 En Eleasar maac
 af Landet drage ud.
 Een Jacob tiene maac
 i Fjorten samfuld Aar,
 før hand kand Rachel faae,
 og hand sit Ønske naaer.
 Tobias søgte Guld,
 Da hand en Sara fik,
 Guds Engel var hans huld
 og med ham, hvor hand gik.
 Mig vilde svaris saa,
 Sligt gammelt er bekiendt,
 Det bør Du vende fra
 og lad det være endt.
 Ræt nok forgiæves er
 Sligt gammelt af maale,
 Vor Brude Par saa kiær
 om dem jeg burde tale.

Ja hver vel skjøne kand,
 som her forsamlet er,
 hvor kiærlig de sig fand
 mod heele Lavet kiær.
 Gud viser og, at hand
 ey hende glemmet har,
 hun faar en dydig Mand,
 een Moder mod sig rar.
 Jeg ydmyg beder hver,
 som mig den Ære giør,
 som dette har saa kiær
 at læse eller hør,
 de det foragter ey,
 fordj det renge er,
 Thi mand ad alfar Vey
 gaar best med lidt Besvær.
 Om noget er forseet
 en anden skiene kand,
 alt det lad blive mit,
 een fattig Bondemand.
 Jeg ey fortryde skal,
 en andens bedre er,
 men snarrere mit Val
 og dette have kiær.
 Endnu tilbage er
 mit Votum at fremviise,
 Vor Brudefolk saa kiær
 mand ellers best forliiser (?)

LYKYNSKNING.

Lev, dydige Brudgom,
 med Elskelig Brud,
 med Lykke dem smykke
 af Himlenes Gud,
 lad Grøde af Jorden for dennem opgroe,
 Velsigne for dennes ald Nærig og Boc,
 med Glæde lad træde
 i Ægteskabs Sæde,
 indtil de i Himlene ævig skal boe.

Jens og Anna Jensens fond...

udlåner penge til unge landmænds etablering, også ved generationsskifte. Årlige ydelse uden kurstab for tiden 12 procent, hvoraf 9 procent er rente. Henvendelse til:

Proprietær Bent Bjergskov, Rosenlund, Rynkeby, telefon (09) 39 13 17.

Henvendelse til fonden skal være indsendt senest 1/6 eller 1/12 hvert år.

Dansk Fagpresseforening fylder 75 år. Det er vi 271 med til at fejre...

**DANSK
FAGPRESSE
FORENING**

Borgergade 32
1300 København K
Tlf. 01 - 11 38 13

Ligesom 270 andre fagblade er også dette fagblad medlem af Dansk Fagpresseforening. Disse fagblades samlede oplag er på mere end 5 millioner eksemplarer pr. nummer. På et år bliver det til 70 millioner fagblade.

Hveranden erhvervsaktiv læser regelmæssigt et eller flere fagblade.

Bedre end noget andet massemedie sikrer fagpressen, at den enkelte kan holde sig ajour med udviklingen på sine interesseområder.

De afgrænsede læsergrupper gør samtidig fagpressen velegnet til målrettet annoncering.

I 75 år har Dansk Fagpresseforening varetaget medlemsbladernes interesser gennem erfaringsudvikling på møder og kurser og ved at tale fagpressens sag overfor myndigheder, annoncører og interesseorganisationer.

Til fremme af en bedre fagpresse og til gavn for fagbladernes læsere.

Skaf foreningen nye medlemmer

Undertegnede foreslår, at følgende får tilsendt materiale om Dansk Slægtsgårdsforening og opfordres til at indmelde sig i foreningen:

Titel

Titel

Navn

Navn

Postadresse

Postadresse

den

19

Underskrift

Ønsker man ikke at klippe i bladet, kan forslag indsendes til sekretariatet på alm. postkort.

Landbrugslån til ethvert formål.

Har De brug for lån til tilbygning, sammenlægning, grundforbedring, køb af nye maskiner, udvidelse af besætning, ejerskifte eller andet, kan De roligt henvende Dem til Forenede Kreditforeninger. Vi yder

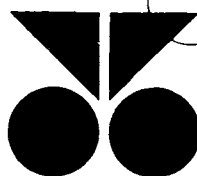
lån overalt på øerne på op til 50% af ejendommens værdi med løbetider på 10, 20 og 30 år. Lad en af vore landbrugs-kyndige folk kigge på Deres ejendom, så får De den rigtige belåning - hurtigt, smidigt og effektivt.

FORENEDE KREDITFORENINGER

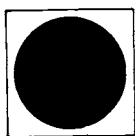
Otto Monsteds Plads 11 · Postbox 333 1503 København V · Tlf. (01) 15 34 34
Magelos 2 · Postbox 343 5100 Odense · Tlf. (09) 11 77 77

**Jyllands
Kreditforening
er
specialister i
Jylland...**

JYLLANDS KREDITFORENING

6100 HADERSLEV: Åstrupvej 13. Tlf. (04) 52 70 00
6950 RINGKØBING: Herningvej 3. Tlf. (07) 32 01 11
8800 VIBORG: Sct. Mathiasgade 1-3. Tlf. (06) 62 33 33
9100 AALBORG: Boulevarden 43. Tlf. (08) 12 38 77
8260 ÅRHUS-VIBY J: Borgvold 16. Tlf. (06) 14 88 00.

**SPAREKASSEN
SYDJYLLAND**

Fotokopiering

foretages.

Slægtsgaardsarkivet.

Vi skaffer penge til gårde.

København: Jarmers Plads 2
1590 København V, Tlf. (91) 12 53 00

Århus: Åboulevarden 69,
8100 Århus C, Tlf. (06) 12 53 00

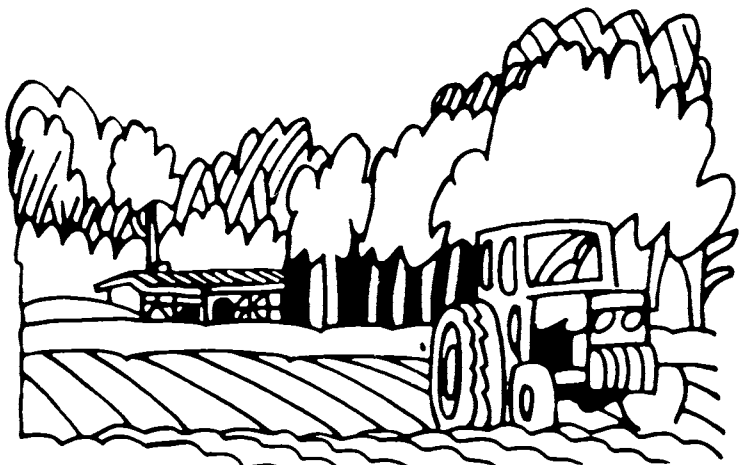
Herning: Viborgvej 1,
7400 Herning, Tlf. (07) 12 53 00

Afd.kontor i Ålborg: Algade 38,
9100 Ålborg, Tlf. (08) 12 53 00

Afd.kontor i Odense: Jernbanegade 16,
5000 Odense, Tlf. (09) 12 53 00

Kreditforeningen Danmark

**Et A-rentebevis fra Andelsbanken
giver stigende rente år for år
-uden at Deres penge er bundet.**

 ANDELSBANKEN

*Lær af fortiden - Lev i nutiden
Virk for fremtiden*

Juni 1980

Nr. 226 - 38. årgang

Billeder fra årsmødet 1980

Øverste række fra venstre: Proprietær Stentebjerg, Horne Møllegaard byder velkommen.

I midten: Problemerne drøftes.

Til højre: Deltagerne samlet i Horne Møllegaard's have.

Nederste række t.v.: Formanden takker Brydegårdens ejer, direktør E. Havnstrup Clemmensen for velkomst. - T.h.: Den store skare lytter til en historisk redegørelse om Brudegaard.

**Medlemsblad for
Dansk Slægtsgaardsforening**
oprettet 5. juli 1941

Redaktion:

Hans Hviid, Fåredammen 11, 5300 Kerteminde,
tlf. (09) 32 14 61.

Kasserer, sekretær og annonceekspedition:

Fru Inger Hansen, Bjerggaardsvænget 9, 2840 Holte,
tlf. (02) 80 25 37. Postgiro nr. 8 08 31 42.

Slægtsgaardsarkivet:

Adresse: H. C. Andersens Boulevard 4
(2. sal t.v.), 1553 København V, tlf. (01) 11 67 20.
Arkivar Margrethe Ransy - Tlf. (01) 37 73 22,
arkivaren træffes på arkivet tirsdag og onsdag
kl. 14-16 eller efter aftale.

Foreningens revision:

Statsautoriseret revisor Kr. Foged, Frederiksgade 1,
1265 København K., tlf. (01) 11 77 88.

Landsstyrelsen:

LANDSFORMAND: Gårdejer Jens P. Petersen, (R), Farend-
løse, 4100 Ringsted, tlf. (03) 64 00 24.

Næstformand: Gårdejer Holger Buch Juul, Jærgaarden,
Høllund, 7100 Vejle, tlf. (05) 86 50 21.

Gårdejer Peder Møller Frifelt, Frifeltgaard, 6870 Ølgod,
tlf. (05) 24 30 87.

Ovennævnte tre udgør bestyrelsens forretningsudvalg.

Gårdejer Jens Skau, (R) Nygård, 6630 Rødding,
Tlf. (04) 84 62 03.

Gårdejer Jørgen Skoven, »Skoven«, Asdal, 9950 Hirtshals,
tlf. (08) 97 11 66.

Proprietær Bent Bjergskov, Rosenlund, 5350 Rynkeby,
tlf. (09) 39 13 17.

Formand for bladudvalget.

Gårdejer Børge K. Fjordside, Skalstrup, 7570 Vemb,
tlf. (07) 88 40 94.

Gårdejer Jens Bligaard, Oddense, 7861 Balling,
tlf. (07) 58 10 11.

Gårdejer Poul Ipsen, Paradisgaarden, 3740 Svaneke,
tlf. (03) 99 65 35.

Gårdejer N. Sehested, Holmstol, 8883 Gjern,
tlf. (06) 87 50 19.

Gårdejer Chr. Thyboe, Kirkemosegaard, 8991 Spentrup,
tlf. (06) 47 70 87.

Gårdejer Vagn Mathiasen, Munkhøjgaard, Borsholmvej 11,
3100 Hornbæk, tlf. (03) 24 00 05.

Formand for arkivudvalget.

Gårdejer Frede Falk Rasmussen, Vestervang - Marrebæk,
4873 Væggerløse, tlf. (03) 87 73 57.

Gårdejer Thomas Dahlmann, Vandlingvej 122, Vandling,
6100 Haderslev, tlf. (04) 52 36 97.

Gårdejer Carl Martin Christensen, Bastrupvej 39, Bastrup,
5484 Uggerløse, tlf. (09) 85 11 74.

Gårdejer Lars Andersen, Arnøje,
4660 Store Hedinge, tlf. (03) 70 10 64.

*Æresmedlem af landsstyrelsen: Agronom Hans Balle,
Hybenvej 27, Hjallesø, 5260 Odense S, tlf. (09) 12 94 73.*

Det kan blive for sent

Jeg føler trang til midt i aktionsperioderne indtrængende at anmode alle medlemmer over hele landet om at deltage i den løbende debat om venstredrejningen overalt på samfundsområdet ved klar afstandstagen fra enhver yderligtgående påvirkning.

Vi bør vende os imod den ensidighed, forsimpning og undergravning, som præger mange udsendelser i radio og TV, og påpeger alle aktive og alsidige kræfters forpligtelse til at vise solidaritet overfor offentlige myndigheders - herunder politiets - indsats for at bekæmpe en bevidst organiseret vold og terror.

Og vi trænger til en dybtgående folkelig debat for at få kulegravet folkeskolens hele situation vedrørende undervisningen og den yderligtgående politiske tilrettelægnings, der sætter lærdom og disciplin i anden række.

Vi må være blandt de samfundsbevidste demokratiske kræfter som vel snart må samle sig til en generaloffensiv imod tidens slappe holdninger overfor den hårde venstredrejnings mange nøjagtigt planlagte initiativer for at skabe ideologisk baggrund for omvæltning og for at bruge enhver utilfredshed til nedbrydning.

Folkets brede lag bør gå til modstand for at bevare og udvikle udfra prøvede og erfarede grundsætninger for en dansk tilværelse, der bygger på folkestyrets gamle og vigtige nationale leveregler. Og i Slægtsgaarden kan der ikke være tvivl om retninger, holdninger og handlinger. *Jens P. Petersen.*

Gruppeegoisme

*Redaktør Helge Clausen, Horsens,
skriver i Kristeligt Dagblad bl.a.:*

Vi oplever i dag en magtkamp, en kulturkamp om mennesket, om den opvoksende generation, langt farligere end kampen imod nazismen. Vi vidste jo, hvad nazismen var. Folket havde i den afgørende situation en folkelig og åndelig modstandskraft. Det havde et sted at stå.

Hvad har folket i dag? I frihedens hellige navne lærer vore børn og unge at sort er hvidt. Alt er lige godt. Der falder ofre i denne kamp daglig. Disse ofre har ikke det sted at stå på, hvorfra de skulle kunne rokke verden. Der kæmpes om menneskets frigørelse fra fortidens kulturarv - samtidig med at der forventes nye åbenbaringer, hvor mennesket befriet fra kulturarv, åndelige strømninger og tradition skal overstrømmes med sand menneskelig lykke, fordi det kun opdrages til at have ansvar og omsorg for sig selv.

Hvad er det, vi møder i skolen, i radio og TV? En åndløs påvirkning. Vi er alle ofre for den, de fleste uden at vide det. Vi angribes af disse destruktive og nedbrydende kræfter i dagligdagen, i vore hjem og andre steder uden at opdage at giften lige så stille strømmer ind i de modstandsløse - og lammer dem. Det bedste værn i denne kamp er et ståsted, et folkeligt og kulturelt fællesskab.

I dag er det folkelige fællesskab afløst af gruppeegoismen. Store grupper af befolkningen er placeret i et ganske andet fællesskab, utilfredshedens. Faglige møder og demonstrationer for snart det ene og snart det andet er blevet noget samlende.

Vi er blevet et fattigt folk uden sans for virkelige, menneskelige dimensioner - uden et sandt og varigt fællesskabs forpligtende bannermærke. Vi har mistet respekten for de skabte værdier, hvadenten disse er af materiel, kulturel eller åndelig karakter.

Bladet er medlem af
DANSK Fagpresseforening.

Beretning om årsmødet

Årsmødets generalforsamling fik lørdag eftermiddag et både livligt og til tider næsten dramatisk forløb.

Desværre var mødet hæmmet af meget dårlige akustiske forhold, ligesom et lovet højtaleranlæg ikke var skaffe til veje, en gene der undertiden bragte såvel dirigent som talere i nogle kedelige situationer (ved den pågældende festmiddag gentog denne ulempe sig, yderligere forstærket ved, at en ny væg uden foreningens vidende var sat op og delte bogstaveligt medlemmerne i to lejre - en misser bl.a. redaktør Hviid gjorde hvad han kunne for at råde bod på).

Formanden aflagde en ganske udmærket årsberetning, som kan læses andet sted i bladet i sin helhed, kun ganske enkelte havde nogle korte bemærkninger, der blev besvaret af landsformanden, som derefter kunne konstatere at forsamlingen godtog beretningen.

Dirigenten - revisor Foged - aflagde som foreningens regnskabsfører beretning om foreningens økonomi, der viste, at der havde været en årsindtægt på kr. 130.000, samt at foreningens rådede over en formue på kr. 124.000. Det nævntes endvidere, at foreningen hvert år i fremtiden vil modtage et årligt tilskud på kr. 8.000 fra Landbrugslotteriet. En debat om en evt. fondsdannelse blev udskudt indtil videre. Ganske få havde ordet under debatten - således kan nævnes af formanden for Sydsjællandskredsen Knud Rasmussen foreslog, at lokalkredsene betaler eget kontingent, så deres arrangementer ikke belaster hovedforeningen. Formanden lovede at hovedbestyrelsen ville tage sagen op til drøftelse, hvorefter regnskabet kunne betragtes som godkendt.

Som et særligt punkt fremsatte landsformanden et forslag, som han ønskede medlemmerne skulle tage stilling til - evt. med en udtalelse fra mødet som følge. - Emnet var den omsigribende undergravning af samfundet fra visse sider. Dette førte til en til tider ret dramatisk debat, hvor mange medlemmer havde ordet. Niels Pedersen, Kregme ønskede således forslaget forstærket, og Knud Rasmussen udtalte, at vi må

råbe vore medlemmer op. Vagn Mathiasen foreslog et tremands udvalg nedsat til evt. at omredigere forslaget. Fra andre sider lød der stærkt kritiske røster, således bl.a. Jørgen Hansen, Sorø, hvorefter formanden skønnede, at forslaget ikke kunne opnå enighed i forsamlingen og trak det tilbage.

Ved valgene blev alle, der var på valg, genvalgt med undtagelse af Jens Skau, Rødding, der på grund af alder ikke ønskede at fortsætte. Formanden bragte Jans Skau en varm tak for hans mangeårige, store virke. I hans sted nyalgtes Thomas Dahlman, Vandling. Yderligere udvidedes landsstyrelsen med to nye medlemmer for henholdsvis Fyn og Sjælland. Det blev Carl Martin Christensen, Badstrup, Fyn og Lars Andersen, Store Hedinge for Sjælland. Samtlige landsstyrelsesmedlemmer fik suppleanter, deres navne vil blive bragt i næste nr. af bladet.

Søndagens udflugt begyndte med en smuk andagt i Horne Kirke ved biskop Holm, hvorefter sognets nye præst Torben Haugaard - der også er historiker - berettede levende og interessant om kirken og dens spændende historie. Efter en tur i det smukke Horne land besøgte man proprietær Stentbjergs fine mønstergård, Horne Møllegård. Frokosten blev indtaget på Korinth Kro, og var til alles tilfredshed. Derefter kørte selskabet via Arreskov slot og sø til den historiske interessante Brydegård, der ejes af foreningens gode ven, kreditforeningsdirektør Erik Haunstrup Clemmensen. Her var modtagelsen fornem. Efter en redegørelse for gårdens historie gennem tiderne til dens levende virke i dag, besøgte man såvel ude som inde, hvorefter Haunstrup Clemmensen og frue var værtter ved en forfriskning ad libitum, ligesom hvert deltager fik skænket Gorm Bentsons to bøger om gamle døre og gamle ovne, som kreditforeningen netop har udgivet i dette forår. En virkelig storslået gestus. Herefter skiltes man for denne gang, og det håbes, med en række gode indtryk der kan lægges til den lange række af årsmøder, foreningen har holdt.

Red.

Ved Dansk Slægtsgaardforenings årsmøde i Fåborg den 31. maj aflagde formanden, konsulent og gårdejer Jens P. Petersen, Farendløse, denne beretning.

Det har altid lydt fra generation til generation »Vær vågen - lyt godt - se dig for« og »brug fornuften« og i Slægtsgaarden »det er vort, ikke bare dit«. Kald det formaninger, kald det gode råd - men erfaringen og forpligtelsen påbyder altid at der søges trukket en lige linie, så hverken de store eller de små brud bliver for synlige. Og det gælder i dag som før, at landmandsvirket er en blanding af at tage fat med hoved og hånd og at kende vilkårene for fundamentet, hvorfra en tilfredsstillende økonomisk og menneskelig tilværelse skabes.

Det må inderligt ønskes at tidens landmand må være sig dette bevidst. Hvis ikke skrider grundlaget for den frie bedrift hvor man klarer hvad klars skal og hvor de livskilder rinder der opfostrer frit skuende og alsidige udøvere. Der er megen ensidighed i tiden, men den bør ikke dyrkes i landbohjemmene og alle der trækker den vej gør en dårlig gerning - og her nævner jeg også de samfundskræfter der pålægger byrder og påvirker existensen negativt. De ved ikke hvad de gør - og vi sender også fra dette møde bebrejdende blikke til de der fejlede i december. Det var et stød under bæltstedet som de ikke får aflad for. Trods meningsløshed og fejlslutninger må vi imidlertid ikke give op, men satse med fornyet styrke for at udbygge, og fra dette vort årsmøde vil vi udtrykke håbet om,

at erhvervsforpligtethed og slægtsfølelse hos den enkelte, parret med en offentlig anerkendelse der tydeligt vil vise sig, vil omsætte sig i nye initiativer og bedre kår så både den enkelte bedrift og det større samfund får vokseværk. Hvor vi dog trænger til syner og sanser og gæve holdninger i de små og det større. Samfundssind i bred forstand kan vi vel kalde det, og det skulle helst kunne trives uden de store udefra kommende eller indefra skabte svære tider. Vi appellerer på dette møde til samfundssind når der skal bestemmes, og vi viser væk fra klassepræget og dets surhed over for andre. Et slægtsgårdsvirke bliver mere og mere et holdarbejde for at sikre i nutiden de værdier der historisk og bogstaveligt er en stor del af grundlaget for at kunne leve en fri tilværelse, og jo flere vi er des bedre kommer vi igennem.

Med disse ord en indtrængende opfordring til alle landmænd om at gå med som aktive eller støttende vort arbejde for at underbygge slægtsprægede, gårdhistoriske og aktuelle initiativer der altid sigter imod at bevare og udvikle det som har vist sin værdi overalt i dansk landbrug. Og andre udenfor landbruget byder vi også hjerteligt velkommen.

Jeg vender mig så i korthed til det organisatoriske, idet jeg også henviser til beretningerne fra udvalgene. Vi har oplevet et godt år i Dansk Slægtsgaardforening med mange positive træk. Medlemstallet er stadig stigende, støt går det fremad, men for langsomt. Vi har 2260 medlemmer, en stigning på 89, fordelt med 36 på øerne og 52 i Jylland, plus 1 i udlandet.

Afgangen har været 64 og tilgangen 153. Jeg takker medlemskredsen for stor trofasthed og medleven, og jeg beder om, at opfordringen altid lyder ved generationsskifte, således at de unge fortsætter engagementet. Men også ud i den videre kreds bør tilskyndelse gå og i jubilæumsåret 1981 tager vi et ordentligt hop fremad, men det kræver et medarbejderskab af medlemmerne. Der er nu 1026 medlemmer på øerne, 1232 i Jylland og 2 udenfor grænserne.

Vi har haft et overordentligt godt samarbejde i landsbestyrelsen og udvalgene og jeg takker enhver her og enhver i lokalforeningerne for det der er udrettet. I sædvanligt omfang er landsdelsmøder blevet holdt, og jeg har personligt haft fine oplevelser her, og tilslutningen har været god. Jeg anmoder om at man i lige mål tager det historiske og aktuelle op til debat fortsat, og festlige stunder er i høj grad med til at løfte et arbejde så det rækker vidt.

To vigtige sager har landsstyrelsen diskuteret med officiel stillingtagen som resultat. Vi har rejst særeje-problematikken overfor justitsministeren med referat til de andre landbrugsorganisationer og de politiske partier. Næsten alle har svaret, at de vil følge sagen op og ministeren har sat sagskundeforsøg ind på bedømmelse og han vil derefter komme tilbage til sagen. Det må være en selvfølge at særeje kan etableres uden at myndighederne kan nægte juridisk godkendelse og ved ejerskifte skulle dette synes udenfor diskussion. Men virkeligheden er altså en anden og derfor må der en anden lovgivning til. Jeg henviser iøvrigt til »Slægtsgaarden« hvor sagens udvikling og skrivelsen til ministeren er medtaget.

Vi har vist vor solidaritet ved også at protestere og anviser andre veje ved skrivelsen til statsministeren i februar, jeg henviser også her til »Slægtsgaarden«. De politiske kræfter skal have et konkret sigte og ikke sætte en udvikling i stå, og derfor gav vi udtryk for en indignation som vi var tvunget til at udvise. Herom om lidt. Statsministeren har ikke svaret på vor skrivelse som både var direkte og høflig, og dette viser ikke stor respekt for holdninger og standpunkter som burde påkalde interesse. Vi er skuffede over den ignorering og laden stå til som dette forhold afslører.

Vi arbejder i øjeblikket med udkast til en ny tryksag som skal fortælle om vor forening og hjælpe til i medlemsagitationen, og om ca. ½ år foreligger det nye slægtsgaardsemblet som bliver designet smukt og som ikke bliver helt billigt, men det emblem må vi have og bruge.

I min beretning nævnes som en selvfølge arkivarbejdet som udvikler sig med hast og arkivar fru Ransy og formanden for arkivudvalget Vagn Mathiasen er drivende kræfter som får gjort det som skal gøres. Tusind tak for medleven og arbejdsindsats. Og det samme til redaktør Hans Hviid som udsender Slægtsgaardsnumre vi kan lide for deres indhold og som læses. Der er dybde i Hviids indsats for blad og sag.

Et kapitel for sig er det der udgør sekretariatet hvor Inger Hansen med uformindsket kraft og til alles anerkendelse tager den daglige tørn. Det gøres præcist og med oplagthed og interesse. Også til Inger vor allerbedste tak.

Jeg anmoder også om stadige bidrag så vi kan vedligeholde beretningen via billeder om de forrige tiders tildragelser. Vi bør få mange flere billeder tilsendt til offentliggørelse i vort blad.

Og så er vi nu klar med en rådgivende indsats før og under ejerskifte. Ejendomskonsulenterne Asger Maimann, Ll. Skensved, Helge Rasmussen, Kerteminde og Lars Bønding, Viborg, har vi rettet henvendelse til, og de vil komme overalt hvorfra der sendes bud. Jeg takker dem meget for deres velvillighed og opfordrer medlemmerne til flittigt at gøre brug af deres hjælp som også indebærer, at de klarer det man ellers går til juristerne med. Det er en meget værdifuld ordning og praktiske oplysninger bringes i Slægtsgaardens næste nummer. Rådgivning, beregning og praktiske dokumentarbejder er meget nødvendigt og jeg råder alle slægtsgårdsmedlemmer til at bytte

alene denne adgang til at fremme et fornuftigt generationsskifte.

Om dansk landbrugs situation ved sommertide 1980 har jeg dernæst bemærkninger som er præget af pessimistiske træk, men som til indledning også skal pege på, at optimismen stadig lever i landbohjemmene. Trods modgang og skuffelser må landmanden fortsat tro på meningen med erhvervsvalget og på et skifte til bedre tider. Her bygger vi på iagttagelser og beretninger der viser nytten ved at holde ud.

Vore forfædre måtte gennem store og pinagtige omskiftelser fra generation til generation før rimelige vilkår blev fundamentet for nye landvindinger. Det er her bare påkrævet at minde om tiden før andelsbevægelsens sejr og om solidaritetens betydning helt frem til nutiden. Det blev muligt at komme igennem trods verdenskrise med år hvor der var smalhans. Jeg mindes endnu de lange blikke vendt mod en horisont uden lysning, når produktionen blev bedømt og de få skillinger talt op. Man måtte udover al rimelighed sætte tæring efter næring, men de mange reddede sig igennem og efter krigen voksede produktion og indtjening indtil det forventningsfulde øjeblik, da det europæiske samarbejde fra 70'ernes år skabte en virkelig fremtidstro og optimisme.

Således gik da årene frem til i dag. I det enkelte landbrug skabtes privatøkonomisk en lille og samfundsøkonomisk en stor bedring og herom taler tallene med stor tydelighed. Bruttoudbyttet steg ca. 80 % fra 1973-74 til 1978-79, men skatter, afgifter, renter, forpagtningsbeløb, lejet arbejds- og maskinkraft og alle øvrige omkostninger steg i et lignende omfang, således at den samlede erhvervsindkomst bare steg 2 %.

Det var altså et nok så kummerligt resultat for den enkelte. Imidlertid fejede inflationen som en stormvind ind over samfundet og papirværdierne toppede med det som følge, at omsætningen blev større både i mængde og værdi, resulterede i vurderinger og formueopgørelser der gav grundlag for ny långivning og ny aktivisering gennem stigende investeringer med deraf følgende merindtjening i andre erhverv. Og landmandens optimisme gav sig udslag i de mange produktionsvirksomheders sammenlægning til større enheder. Der blev udvidet og moderniseret i huse og gårde og godser, i mejeri- og slagteribedrifter. Hvad der også er grund til at nævne er mekaniseringen helt ned i den lille bedrift, dygtigt fremmet af en fin indsats i landbrugsmaskinindustrien. Man tog forskud på en forventet periode præget af gode indtægter, fremskaffet ved kvalitetsfremstilling og overblik i afsætningsleddet. Vi troede på fremtiden og landmanden fik påskønnelse gennem alle årene. Han styrkede valutaindtjeningen, så exportværdien minus importudgifter omsatte sig i et nettobeløb til gavn for alle borgernes levedof, det steg fra 6,7 milliarder i 1972 til 20 milliarder i 1979. Og beskæftigelsen i den samlede landbrugssektor opretholdtes ved et tal på 265.000.

Hvad der imidlertid trak den anden vej var som nævnt inflationsvirkningen. Det blev dyrere at være til som landmand i hverdagen. Renteudgifterne steg i perioden med over 300 %. Og generationsskiftet blev næsten uoverkommeligt. Strukturændringerne slog derfor for langsomt igennem. For mange ældre har måttet blive på bedrifterne som ændrede karakter henimod en enklere drift hvor korndyrkningen dominerede. Og dette både i de mindre, det mellemste og det større landbrug, især på øerne. Det naturlige generationsskifte hæmmedes, alt som inflationen og skattevirkningerne slog igennem. En lille lettelse fandt sted i 1977, da familiehåndler blev muliggjort uden beregning af kapitalvindingsskat, og det burde nøje overvejes at lade 1981 blive år nr. 2 hvor dette blev tilladt, og at udvide denne adgang til selvstændighed på bedre vilkår til alle med en landbrugsuddannelse. Dansk Slægtsgaardsforening tilråder dette. Det er nemlig kapitalvindingsskatten der er den store hæmning for en naturlig omsætning i det hele taget. Den aktuelle situation viser alt dette aller tydeligst. Fortjenstmuligheden svigter, lånebetingelserne strammes og store ud-

betalinger er ikke mulige ved køb, hvis likviditeten skal kunne bære produktionsudvidelser. Deraf følger en status-quo situation hvor der kun sker lidt. De ældre bliver på ejendommene og de unge med evner og kræfter søger i mange tilfælde andre veje. Hvor der alligevel sker et skifte går i mange tilfælde hele den disponible kapital med, når køb af hus har fundet sted og den tilflydende indtægt fra obligationer og pantebrev fordufter til renter og skatter i den nye bolig. Og skal levedoden opretholdes ved salg af obligationer og pantebrev kan en relativ velstand let føre over i sin modsætning. Vi må sige det med store tydelighed igen, at kapitalvindingsskatten forhindrer en god udvikling i dansk landbrug og den må fjernes som samfundsskadelig.

For de der virker med iver og forstand, og som trods alt er kommet i gang, har investeret og moderniseret, har fyldt stallene og altså arbejder med en krævede animalsk produktion, har det udviklet sig svært - og nu truer tvangsauktioner og menneskelige tragedier tusinder. Det er renteniveauet som nu er den store fjende fordi en langsom kapitalomsætning, som alt landbrug er præget af, gør erhvervet mere følsomt overfor renter, end andre erhverv. Det er almindeligt at den investerede kapital i landbruget omsættes halvanden gang pr. år, mens omsætningshastigheden er ca. dobbelt så høj i industri og handel. Og renten er nu den højeste i Danmark af samtlige EF-lande. Vi har i flere år ligget på linie med England og Irland, men har nu efterladt disse på en anden- og tredjeplads langt nede på stigen. Og i disse uger har obligationsrenten nået de 20%. Et gunstigt punkt er at prisen på landbrugsejendomme har toppet, men dette forhold opvejes af belastende lovgivning. Skatter og afgifter sætter ikke omkostningsskruen i stå. Særskatten tynger både bogstaveligt og psykologisk, fordi den hindrer den devalueringsevne i at slå igennem, som kunne have dækket en beskedent del af inflations- og omkostningsvirkningerne. Situationen er nu den, at mange driftsbudgetter der er udarbejdet med kyndig konsulentbistand viser underskud. Landmanden kan ikke længere slide sig ud af problemet i tillid til, at der nok kommer en rimelig betaling og et hæderligt samlet udbytte ud af alle anstrengelserne. Ingen tør i dag tilråde selv en mulig produktionsudvidelse som et middel imod dårlig likviditet og underskud. En ny meddelelse fra en af landets regnskabskredse viser at 135 af de 750 ejendomme der er tilsluttet kredsen, har en gæld der overstiger 80% af ejendommens handelsværdi sidste år, og det er rimeligt at antage at disse snart vil være insolvente. Vi ved alle, at pessimisme og håbløshed præger mange landbohem på denne baggrund og i mange virksomheder i handelsledet vokser bekymringerne også, det er svært at vælge tidspunktet for at sige nej til en iøvrigt god og velanskrevet kunde. Hvor går så vejen frem? Hvordan skal det blive muligt at tilrettelægge og for ansatte vejledere at vejlede? - Svaret er nok, at der tiltrænges en koncentreret samfundsindsats der sideløbende med tankevirkosomhed og nærvær brug, kan give for-tjeneste og optimisme - hvis det klart ses, at det hele nytter. Denne samfundsindsats må rette sig udefter til EF-samfundet som ved dansk indsats må bruges til at satse på priser der bedrer produktionsresultatet og den 7,9% forhøjelse der er foreslået i EF, må modtages med tilfredshed. Og så må en forbedret fortjeneste kanaliseres frem til producenterne uden at samtidig hæmmende indkomstforanstaltninger iværksættes ved lovgivning. Det må blive en fastslået dansk erkendelse, at en indkomstudvikling der øger investeringer og produktion er gavnlig for det hele folk. En kombination af en pågående dansk indsats via afsætnings- og prispolitik i EF og en udpræget erhvervsvenlig tilrettelægning af skatte- og fordelingspolitikken i nationalt regi er vejen frem.

Landbrugsbetænkningen af 1977 fastlægger klart målsætningen, men de ledende politiske kræfter har både villet blæse og have mel i munden. Man har både anerkendt sigtet med en øget animalsk produktion som en særlig valutaskabende fak-

tor, og samtidig pålagt nye byrder og undgået støtteforanstaltninger som værende en naturlig konsekvens af inflationens optrapning. Og det må karakteriseres som en ringe erhvervsolitik uden perspektiver. Det må ændres - og vi peger herfra på linie med andre på en lettelse på renteområdet og på afskaffelse af den skattelovgivning der hindrer rimelige dispositioner sælger og køber imellem og sætter begge parter i skruestikken. Generationsskiftet er vigtigt og skal kunne gennemføres på rimelige vilkår og kapitalvindingsskatten er samfundets røveri af ærligt tjente kroner og den betydelige årsag til en opskruning som sætter både arbejde og lyst til landbodrift i anden række.

Enhver der skønner ret må sige, at den danske landmand er trofast i sit erhvervsvirke, hvis han får lov til at virke, og han forlanger ikke urimeligheder når hjælp er nødvendig. Han forlanger heller ikke urimelige subsidier i gode år. Han forlanger bare at kunne skabe rimelige udviklingsmuligheder for sig og sin familie, såvel økonomisk som arbejdsmæssigt. Og det bør han høste tak for. Der må agtes på hans gerning i det kommende samfund - til fælles gavn.

Og denne agtelse må også være udgangspunkt i disse år når banker, sparekasser og kreditforeninger ikke får beløb ind i rette tid. Vi opfordrer kreditinstitutterne til at vise stor forståelse og langmodighed i de tilfælde hvor mulighed for at overleve ses. Tvangsauktionen eller tvangssalget er en nedværdigelse, og må så vidt muligt hindres. I vore pengeinstitutter har man pligt til at huske at henstand og rådgivning er en stor del af forpligtelsen når nød og ulykke banker på, og erhvervs-mæssige og menneskelige hensyn spiller i lige mål ind. I solidaritet med hinanden venter vi i landbohemmene på at hjælpen kommer meget før det afgørende krav.

Og så følger vi til: Vi må ikke af de nuværende vanskeligheder bringes til at øve kritik af EF-samarbejdet der vedvarende står som den egentlige genrejsningsfaktor i landbrugssektoren og ikke mindst i den danske. Der er tendenser til kritik, men det må aldrig føre over i tvivl om samarbejdets store værdi for alle produktive kræfter og for en økonomisk formåen vi ikke ellers havde haft. EF er Europas redning fra kaos og erhvervskriser der ville gå langt dybere end kendt i lange tider.

Og så retter jeg indad en opfordring til at iværksætte et uddannelsesforløb i Statens og landbrugets videnskabelige og faglige institutioner som langt bedre tilgodeser en troværdig rådgivning. Og landbrugets organisationer bør leve med her og også i en overgangstid påtage det kursusarbejde som for de virkende i konsulentkredsen er nødvendigt. Ved siden af de mange specialister på landbrugsområdet som tager sig af det enkelte område - planteavl - husdyrbrug - regnskab m.v. bør være på amsplan bredt uddannede sagkyndige der kan give den enkelte landmand en samlet vurdering af bedriften og de individuelle omstændigheder, som kender de brede forhold og som kan vurdere ovenfra uden at skele til særlige interesseområder. Vor konsulentexpertise bør udvides så virkelige alsidige råd og beregninger kan nå den enkelte landmand. Et nyt »time« for udviklingen bør se dagens lys.

Vi vil gerne fra vort årsmøde 1980 sige som før, at vi som Slægtsgaardsfolk står fast sammen med andre i den fælles landbofront for at gavne i et samfundsforpligtet perspektiv. Vi kender mange af tidens falske og uværdige udspil, det sære magtspil for at bringe egoismen til sejr på andres bekostning, de kraftige udladninger befordret af menneskelig svaghed for at tækkes de der kalder sig græsrodder, vi vil ikke være med i alt dette. Vi står sammen for at skabe en levedod der kan give frihed til fornuftig handlemåde og for at befordre livsholdninger der indeholder agtelse og god vilje vendt til det sunde og redelige. Det er en end tid i mange retninger og katastroferne er hverdagsbegivenheder, men fra mulden og jorden er altid kommet de spirer og den grøde der retter ind til bedste. Vi må tro på urkræfterne i naturen og på menneskets lyst og iver efter at være i nær kontakt med disse og med alt det der

er vokset ud af guddommelig og menneskelig storhed. Vi ved at det går i bølger, og at det derfor også bliver bedre endnu - og vort job i slægtsgårdsarbejdet er fra dette ståsted at være tro mod arven og udholdende i den hverdag der bedre end noget andet viser hvad den enkelte er værd. Landmandsliv skal være en higen til det bedre, ellers bliver det tomt. Jeg ønsker alt godt for alle slægtsgårdsfolkene higen efter det bedre - vi er for noget, ikke imod alt hvad består. Vi er ikke tidens slappe børn, og skulle meget gerne være den gode fortsættelses tapre fortrop.

J. P. P.

Beretning fra arkivudvalget ved formanden Vagn Mathiasen

Arkivet fortsætter under fra Margrethe Ransys ledelse på en stilfærdig og nobel måde. Der er i det forløbne år foretaget 31 folketællingsundersøgelser, og der ligger 60 og venter, men vi må bede medlemmerne om at have tålmodighed. Vi kan kun glæde os over den store interesse der er for slægtsundersøgelser. Der har i årets løb været 35 besøg på arkivet. Vi har stadig forhandlinger med Fredericia kommune om en flytning af arkivet til samme bygning som slægts- og familiearkivet og lokalarkivet for Fredericia har til huse.

For at hovedbestyrelsen fra Slægtsgaardsforeningen kunne se lokalerne i Fredericia, holdt man møde i Fredericia i februar. Vi var blevet lovet en forhandling med repræsentanter for Fredericia kommune, men da mødet fandt sted i den uge, hvor man holdt vinterferie lykkedes det ikke. Der ligger endnu ingen aftale med Fredericia kommune.

I februar blev jeg ringet op fra Kreditforeningen Danmark om at vi måtte indstille os på at fraflytte det nuværende arkivlokale. Efter at have forklaret, hvad der var i arkivet og efter at dette var forelagt direktør Haunstrup-Clemmensen fik vi en frist til 1. april 1981.

På »Slægtsgaardens« vegne aflagde redaktør Hans Hviid beretning

Bladet er inden i en god gænge og mange nye bidragsydere havde været med til at sætte præg på bladet. Red. fremhævede et bidrag af den unge Peter Kurild om herregården Hagenskov. En artikel man i bladudvalget var spændt på modtagelsen af. Det var blevet den store succes med omtale og billeder af den unge forfatter i flere aviser og ugeblade, hvilket man tog som et bevis på, at bladet bliver læst langt uden for medlemmernes rækker. Red. Hviid efterlyste mere stof til rubrikken »Fra Arbejdesmarken«. Meddelelser her, om hvad der foregik ude i kredsen kunne virke inspirerende for andre.

Serien »De gamle billeder« er blevet succes og vil indtil videre fortsætte (hvis medlemmerne vil være flinke til at sende billeder ind).

Det blev også nævnt, at et fornyet samarbejde med arkivet ville blive indledt, efterhånden som fru Ransy kom gennem »bunkerne«. Som tidligere i fru Alstrøms tid, vil der kunne findes mange spændende beretninger i de gamle papirer. Bladet trykkes nu i 2800 eksemplarer og målet er at komme op på de 3000. Økonomien er pæn, selv om den tager en god bid af foreningens budget, men synspunktet er, at bladet ikke alene er til - forhåbentlig - glæde for medlemmerne, men også tegner foreningen udad til. Red. sluttede med en tak til et loyal og forstående bladudvalg, som gav meget frie hænder til red. m.h.t. at disponere bladets indhold.

Vejledning for slægtsgårdsejere

På landsbestyrelsens møde i Fredericia i februar førtes en drøftelse af det vigtige forhold, at slægtsgårdsejere bør kunne få en kyndig rådgivning og direkte hjælp vedrørende ejendoms handling og generationsskiftet. Baggrunden herfor var, at mange medlemmer af Slægtsgaardsforeningen har henvendt sig til undertegnede og til flere bestyrelsesmedlemmer herom. Det vedtoges at rette henvendelse til erfarne konsulenter, der daglig er beskæftiget med problemerne både ang. handel, skatteberegning og økonomisk planlægning og som tillige påtager sig at ordne de juridiske anliggender. Og aftale er nu truffet med tre ejendoms konsulenter med en mangeårig erfaring. Slægtsgårdsejere vil her kunne få den mest pålidelige rådgivning, og man vil trygt kunne forelægge alle private sager til bedømmelse og behandling.

Slægtsgaardsforeningen henviser til:

Ejendomskonsulent Asger Maimann, Ølsemaglevej 64, Lille Skensved - 4623. Tlf. (03) 66 93 24 - øst for Storebælt.

Konsulent Helge Rasmussen, Dosseringen 32, Kerteminde - 5300. Tlf. (09) 32 13 34. - Fyn.

Ejendomskonsulent Lars Bønding, Randersvej 40, Viborg - 8800. Tlf. (06) 62 15 55. - Vest for Storebælt.

Slægtsgaardsforeningen takker de tre konsulenter for den bistand, der herved stilles til rådighed og anbefaler medlemmerne at tage de kontakter, der medfører den største sikkerhed for rimelige afgørelser.

Jens P. Petersen.

Midt- og Sydsjælland samt Møens Sveriges-tur den 25. juni 1980.

Afgang tidligt. Færge udgående Dragør/Linhamm. Besøg Dalby kirke, derefter ad smukke veje over Hallandsåsen til Båstad. Besøg i Nordvigen. Haver af alle slags - barok - japansk - romantisk. - Herefter til Bjære Herreds landsby, et museum som er helt enestående i sin art. Museet er i øvrigt påbegyndt af Alfred Nobel i 1890.

Efter nogle timer og kaffe, køres hjemad. Returfærgen Helsingborg/Helsingør. Hjemkomst ca. kl. 22.00.

Inkl.: er færger - frokost - kaffe - aftensmad - entreer og vejskat i Sverige kr. 195,00.

Tilmeldelse til formanden eller vognmand Holdt Jørgensen, tlf. (03) 76 25 66.

Finansieringsforhold

Fra Andelsbankens erhvervsorientering har vi klippet:

Gældssaneringslån til landmænd

Den 28. marts 1980 blev loven om statsgaranti for lån og rentetilskud vedtaget i Folketinget. Ifølge loven kan der efter ansøgning indgivet inden 31/12 1980 ydes statsgaranti indenfor en beløbsramme på 700 mio. kr.

Loven i korte træk

Ansøgeren skal enten have erhvervet en landbrugsejendom i perioden 1/1-74 - 31/12-79 eller som ejer eller forpagter af ejendommen have foretaget væsentlige investeringer i driftsbygninger på ejendommen i denne periode med henblik på animalsk produktion, uanset at ejendommen er erhvervet eller forpagtningen indgået før 1/1-74. Det vil blive krævet, at investeringerne i driftsbygninger i perioden minimum skal have udgjort kr. 250.000. Lånsøger skal have jordbrug som væsentligste erhverv.

Lånsøgeren skal dels være i sådanne økonomiske vanskeligheder, at der må antages at være behov for et statsgaranteret lån i gældssaneringsøjemed, dels må disse økonomiske vanskeligheder dog ikke være alvorligere, end at det kan antages, at ansøgeren efter gældssanereringen vil kunne videreføre sin bedrift og opfylde sine økonomiske forpligtelser.

Der vil i denne forbindelse blive lagt vægt på, at ansøger ikke er i besiddelse af aktiver udenfor bedriften, som vil kunne realiseres eller belånes.

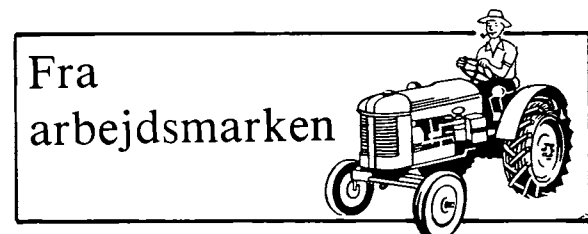
Lånene skal optages i pengeinstitutterne og være afdragsfrie i 3 år, hvorefter afvikling foretages over 10 år efter annuitetslånsprincippet. Statsgarantien kan ydes for lån indtil kr. 500.000 og dækker 80 % AF DET GARANTEREDE LÅNEBELØB. Lånenes hovedstol skal på etableringstidspunktet sikres ved pant indenfor ejendommens handelsværdi.

Rentetilskuddet udgør 5 % p.a. af lånets hovedstol og ydes i de første 3 år af lånenes løbetid svarende til den afdragsfrie periode.

Låneprovenuet forudsættes ifølge loven anvendt til sanering af lånsøgers gæld. Af mulige formål skal nævnes bl.a. konvertering af likviditets- og rentemæssigt belastende leverandør- og bankgæld, refinansiering af afdragsbetalinger samt terminsrester.

I forbindelse med eventuel akkord indgået som led i en gældssanering efter loven, er det fastsat, at merværdiafgift af fordringer, som vareleverandører har eftergivet ansøgeren, kan fradrages i den pågældende leverandørs afgiftstilsvær.

Til brug for ansøgning er udarbejdet vejledning og ansøgningskemaer. Ansøgningskemaerne består af 2 dele, 1 del som normalt vil skulle udfyldes af sædvanlig konsulent sammen med landmanden og 1 del, som skal udfyldes af pengeinstituttet. Desuden vil der være behov for en aktuell DLR-vurdering.

Nordsjællandskredsen: Udflugt den 10/8. - Der mødes kl. 14 hos Tove og Vagn Mathiasen til en kop kaffe. Derefter udflugt i egnen. Der sluttes med spisning på Borsholm forsamlingshus. Nærmere oplysninger vil tilgå medlemmerne.

Fynboer i gamle dage

I det berømte værk »Danske Atlas«, fra 1767 for tæller forfatteren, den lærte teolog, biskop Erik Pontoppidan, i sin fynsbeskrivelse følgende om fynboerne: »Det frugtbare land forskaffer anledning til god mad og drikke, hvori de giver lålænderne lidet eller intet efter. Foruden mellemmad giver de daglig tre fulde måltider, hver to retter; men deri ikke så megen salt sild som andre øboer, hvorfor deres blod er mindre usundt. Boghvedegrød og ærter gør en god del af deres daglige føde. Marts måneds øl vil de have om høsten, most, mjød og melske er dem ingen usædvanlig drik. På brændevin har fleste vel smag, men sjælden nogen exses går til yderlighed deri.

I de fleste huse finder man højt opredte senge, fuldstoppede med gåsefjer, samt godt linned.

I klædedragt har bondestanden nu om stunder overalt næsten antaget samme facon som i købstaden er brugelig, dog findes blandt de fynske bønder nogle, som aldrig bærer kjortler med folder og knapper, men alen kofter eller lange, vide og åbentstående trøjer, gemenlig hvid eller sort farve, derunder bærer de 2 a 3 røde, blå eller grønne undertrøjer besyede med små sølv-, tin- eller benknapper. Kvindfolkets ældste dragt ses endnu kendeligst på landets udkanter eller længst fra Odense, såsom Hindsholm og i Horne sogn, hvor konerne bærer et slags »krigede« huer og har deres skørter såvel som altergangskåber lagt i mange folder og kruser, som til den ende er passende.

De fynske kvinder roses for huslighed og særdeles flid i at spinde, væve og tildels farve deres egne og mandfolkernes klæder, samt at forfærdige adskillige slags hjemmegjort, sribede stoffer og andet tøj.

Det geografiske værk »Danske Atlas« var det endelige resultat af en interesse, der var opstået indenfor regeringen nogle år i forvejen.

1743 udgik der fra »Danske Canselli« en skivelse til alle amtmænd, hvori det blev pålagt dem at besvare en række spørgsmål angående befolkningens levikår i det pågældende amt »dels under egen direktion, dels og ved andre om landet erfarne mænd i de dem allernådigst anfortroede amter«.

Amtsmanden over Nyborg og Tranekær amter, Theodor Lente Adeler på Lykkesholm, indsendte

næste år sin beretning om forholdene her på egnen, som han bedømte befolkningen. Et afsnit hedder »Indvånerens egenskaber«. Det hedder heri bl.a.: »Man finder landmanden så omhyggelig for agerdyrkingen, at han sjælden eller aldrig går med sin håndtering over disse grænser, hvorfor man må dømme ham som herudi opfødt, så og født og slagen dertil. Bønderne er i almindelighed arbejdsomme, sparsommelige og bekymrede for deres timelige næring og elsker som sagt agerdyrkingen over alt, hvilket af deres optugtelse tildels kommer, som forandrer hos dem - som hos andre - undertiden den naturlige inclination (hengivenhed). De er ellers i almindelighed ærbødige mod deres overmænd, tjenstvillige og tro. Deres arbejde gør de med lyst, så længe arbejdet gøres dem muligt; men gøres det dem besværligt, giver de tabt og bliver uvillige. Man vinder dem bedre ved godhed og mildhed end strengthed; thi derved bliver de hårdnakkede. De inclinerer mere for gamle skikke end nye forandringer, så at det synes, at de er uden for deres forum - som er agerdyrkingen - noget dummere! De bliver gerne i deres fædreland, ja, og i sognet, hvor de er fødte, er ikke interesseret for fremmede steder at rejse til. De gør gerne tjeneste for traktement besynderligt (især) drikkes varer«.

Under omtalen af landbruget her på Nyborg-egnen fortæller amtmanden, at »kornet, som vokser her udi amtet er rug, byg, havre, ærter, vikker, boghvede, hør og hamp, men hvede er noget sjælden, såsom jorden ej dertil findes tjenlig. Af ovennævnte korn er havren den største del dernæst rugen og endelig byggen. I almindelighed kan man sige, at en bonde udi Nyborg såer ligeså

meget havre som en bonde udi Sjælland eller fra hin side Odense af lige hartkorn med ham, såer byg«.

Men bønderne her er efter hans mening vane-mennesker, de kunne godt avle mere byg end havre; »men de er kommet i den vane, at de ikke vil så mere byg end deres formænd før dem«.

De avlede kun halvt så meget rug, »skønt der var meget mere kraft i rugmelet, og der går 3 tdr. havre til 1 td. mel«. Det er dog åbenbart efter amtmandens mening håbløst at tale om forandringer i driften, thi »vanen hos bønderne tåler ingen imodsigelse«.

Med hensyn til problemet havre i stedet for byg eller rug var baggrunden nu sikkert ikke alene ulyst og gammel vane, men også det faktum, at jorden mange steder her på egnen er meget let muldet og sandet, og havre var mere nøjsom end byg og rug.

De Ellested og Gislev fæstebønder havde i Th. Adeler et godt herskab, som på sin vis følte og forstod bøndernes trange kår i hine tider, hvor kvægpest og ondt vejrligt afløste hinanden gennem flere år, men den sociale afstand mellem adelsmanden og hans undergivne er tydelig. Disse lever i deres efter hans opfattelse indsnævrede verden, hvor »åndslivligheden« ikke var fremherskende, men det forhindrede ikke, at han havde medfølelse og omsorg for, at der overfor dem blev øvet ret og skel.

Dette gælder vist iøvrigt alle ejere af de gamle adelsgårde her på egnen. De forstod, at det var fordel for begge parter, at deres fæstebønder havde rimelige arbejdsvilkår.

Johs. Garnæs Petersen.

Landboernes høstferie

8. - 14. september.

September er årets bedste feriemåned i Norge med lune solrige dage og et smukt høstlandskab. Ophold på Nordseter højfjeldshotel ved Lillehammer. Fine udflugter bl. a. til norske slægtsgårde. - Pris 1990,00 alt inclusive.

Busafgang fra Næstved, Ringsted, Roskilde og København.

Besøg Oslo og fjeldet, Lien og fjordene sammen med Hans Hviid og Jens P. Petersen. - Ring (03) 64 00 24.

KÆRNE REJSER,
4100 Ringsted.

De gamle billeder

Pause under tærskningen

Billedet viser en tærskedag på Lindegaarden i Førsløv ved Haslev efteråret 1908. Dampmaskinen er sat i stå i kaffepausen. Forrest til højre ses Sofie og Chr. Nielsen omgivet af deres fem børn samt den mandlige og kvindelige hushjælp. Til venstre ses naboerne fra husrækken ved landevejen, som hjalp med.

Billedet er indsendt af organist Valdemar Nielsen, Nitivej 8, København F. - Han er yngste søn.

Indkvartering

Billedet viser en indkvartering under første verdenskrig. Indsenderen er Ingeborg Nielsen, hvis forældre (gift 17/12 1915) samt tjenestepigen ses på billedet. Ingeborg Niensens moder lever endnu 90 år gammel. Hun fortæller at en af soldaterne er fra Barløsegård, en anden fra Pederstruggård. Kan nogen kende dem?

Ingeborg er gift med vort medlem i Fynsstyrelsen Ingemann Nielsen, Stegsted.

Flere gamle billeder

Danske udvandrere i Washington. Der blev arbejdet hårdt, enten det var i marken eller på skovarbejde.

Billedet er indsendt af Gunnar Kloppenborg Skrumtsager, Bejstrupgaard.

Velkommen til nye medlemmer . . .

Gårdejere Lene og Henning Jensen,
»Hulvejgård«,
Søndersognsvej 169,
Keldbylille, 4780 Stege.

Gårdejer Peter Andersen,
Engkjærsholm, Ømosevej 6,
8643 Ans.

Gårdejere Ellen og Hans Høeg,
Spentrup Vestergaard,
Hastrupvej,
8981 Spentrup.

Gårdejere Eva og Hans Bollerup,
Bundsækvej 29, Hanning,
6900 Skjern.

Gårdejer Kurt Krighaar,
»Vejsgaard«,
Gl. Landevej 2, Gedesby,
4874 Gedser.

Gårdejere Johannes og Hans Hansen,
Engkildegaard,
Havrebjerg,
4200 Slagelse.

Gårdejer Rasmus H. Høyby,
Horne Landevej 107,
5641 Horne.

Gårdejer Aage Larsen,
Kragebjerggaard,
Lundby Torp 16,
4750 Lundby.

Proprietær Elias Pedersen,
Ulfsund, Nees,
7660 Bækmarksbro.

Gårdejer Peter Skytte Larsen,
Tiendemarken 16, Gudum,
9260 Storevorde.

Gårdejer Knud Nisgaard,
»Gl. Hanning«,
Gl. Hanningvej 3,
6900 Skjern.

Reservepostbud Aksel Christensen
og fru Mary Christensen,
Silkeborgvej 231,
Lund, 8700 Horsens

Gårdejer Jørgen Peter Strange Hansen,
St. Dammegård,
Splitgårdsvej 35,
3782 Klemensker.

Gårdejer Arne Madsen,
»Puerstensgård«,
St. Lindgade 28,
St. Lind, 4780 Stege.

Gårdejer Jes Friis,
Hjerting,
6630 Rødding.

Fæstebønder gennem 200 år

Slægten Bjørn begyndte som hovbønder for 300 år siden og driver stadig den samme fæstegård under Hverringe Gods

Flaget gik til tops både på gods og fæstegård den 17. april. Denne dag var det 200 år siden, at slægten Bjørn begyndte at drive ejendommen Bjørnegården under godset Hverringe. Først som hovbønder, siden som fæstebønder og senest som forpagtere.

Dagen fastslås med uhyre nøjagtighed i slægtsbogen »Slægten fra Bjørnegården på Hindsholm«. Stamfaderen Jens Hansen fæstede den 17. april 1780 gården i Viby Skov, som hørte under godset Hverringe i Viby Sogn. Lige siden denne dag har gården været beboet af samme slægt, hvor en søn er fulgt efter sin far.

Det er vist et overordentligt usædvanligt fænomen, at én familie har tjent samme gods som fæstebønder gennem to århundreder.

Bonden på Bjørnegården har nu - så vidt man kan se i kildekrifterne - aldrig været en kuet mand. Nok skulle stamfaderen yde hoveri, som den eneste af de seks generationer, men bestemmelserne for ham var lempelige.

Har præget egnens liv

Den forrige bonde på Bjørnegården, Tormod Bjørn, som stadig bor på gården, der drives af Jens Bjørn, sad som ligemand i det gamle sogneråd sammen med herren på godset.

Bjørnegårds-bønderne har i det hele taget præget egnens liv både på det åndelige og på det fagpolitiske område. En Bjørn var med til starte valgmenighed og bygge kirke, og en anden Bjørn var initiativtager til egnens fælles frugtsalgorganisation.

Bjørnegården opfattes som værende slægten Bjørns, men den er kun til låns. Ejendomsretten er stadig godsets.

- Men det giver overhovedet ikke problemer i det daglige, siger Jens Bjørn. Dette, at vi er fæstebønder eller forpagtere, er faktisk ikke noget, vi har spekuleret på. Vi driver jorden og gården, som var det vores egen. Vi svarer forpagterafgift, som i øvrigt forfalder i naturalier og ikke i klingende mønt. Men om vi skal betale forpagtningsafgift til godset eller prioritetsgæld til kreditforeningen kan for mig gå ud på det samme. Ejendommen tilhører ikke i nogle tilfælde manden, der driver jorden. Og i begge tilfælde har han nogenlunde samme dispositionsret.

Denne opfattelse tilslutter Tormod Bjørn sig helt. Heller ikke han har haft anfægtelser over, at Bjørnegården tilhører Hverringe. Han har endog haft selvejer-ejendom, nemlig Egetofte i Rågelund, som nu drives af en datter og svigersøn. Men Tormod Bjørn har aldrig været i tvivl om, at hans rette bopæl er fæstegården, som også var hans forfædres.

Jens Bjørn har Tårup Søndergård, som han også beboer, men en dag vil han flytte til Bjørnegården, når han er den ældste bonde i den slægt, som gennem 200 år har drevet den 300 år gamle fæstegård.

Det er dette tilknytningsforhold der gør at flaget gik til tops den 17. april, og venner og bekendte inviteredes til receptionen på Bjørnegården, som nok ejes af godset, men passes, beboes og elskes af slægten, som har fået navn fra gården.

Slægten på Bjørnegården

1. generation

Jens Hansen Hytteballe var den første af den nuværende Bjørn-slægt, der kom på Bjørnegården. Det skete, da han den 17. april 1780, knap 32 år, skrev fæstebrev med Berthe Catharina Levetzau Juell, der var enke efter geheimeconferenceråd Peder Juell.

Jens Hansen nævnes allerede fire år senere - i forbindelse med sin søns dåb - som Jens Bjørn, efter Bjørnegården.

Jens Bjørn var hovbonde, men hoveriet var ifølge kontrakten af begrænset omfang. Han kommer i sin tid på Bjørnegården til at opleve både den store landbrugskommission i 1786 og stavnsbåndets ophævelse to år senere.

Han kommer også til at erfare om danske tragedier som stormen på København i 1807 inden sin død i 1808.

2. generation

Jens Jensen Bjørn efterfølger sin far otte år efter dennes død. Fra 1808 til 1816 driver han ejendommen for sin mor. I denne periode går Danmark statsbankerot, nemlig i 1813, og det kommer til at svie til Jens Bjørn. Statsbankerotten medfører inflation, således at han må betale 1000 rigsdalere i indfæste mod de 60 som faderen, 36 år tidligere, betalte. Tilliden til pengene er også begrænset, så Jens Bjørn må skrive under på, at han vil betale sine afgifter i sølv. Økonomien var dog ikke ringere, end at to sønner senere kunne få hver sin gård i Jylland.

Jens Bjørn kommer i sin elevtid bl.a. til at opleve landbrugskrise i 1882 og en levnedsmiddelkriseekspllosion i 1830.

3. generation

Niels Jensen Bjørn overtager i 1857 Bjørnegården, efter at den i syv år var blevet drevet af en ældre bror. Lars, som imidlertid måtte give op på grund af sygdom.

Niels Bjørn interesserede sig foruden for den fædrede gård også for det kirkelige liv på egnen. Han tog stilling i kirkespørgsmål ved først at løse sognebånd til provst Victor Bloch i Kerteminde. Da provsten rejste i 1868 var Niels Bjørn med i den kreds, der oprettede Kerteminde Valgmenighed, og året senere var han blandt de fire hindsholmere, der begyndte at bygge en annexkirke i Dalby.

Niels Bjørn kommer til at opleve, at Danmark taber krigen i 1864 og mister de tre hertugdøm-

mer, og den politiske situation var ikke meget bedre end i dag, idet statsgælden det år var 191 mill. kr.

4. generation

Lars Bjørn er den første som får kongelig tilladelse til at bære navnet Bjørn som familienavn. Hans døbenavn var Lars Nielsen, altså Niels'søn. Da han i 1896 overtager driften af Bjørnegården, har han bag sig en bred faglig og åndelig uddannelse. Lars Bjørn gik i friskole, kom i valgmenigheden og var på højskole i Ryslinge. Han fik desuden uddannelse i landbrug med landbrugs-skoleophold, mejeribrug og havebrug. Kvægavl fik han et særligt indblik i som fodermester i et år. Han deltog ivrigt i sognets liv, var medlem af sognerådet, formand for kornnævnet under 1. verdenskrig, formand for Hersnap Foderstofforening og medlem af valgmenighedens menighedsråd. Han kom til at opleve både verdenskrig og parlamentarismens indførelse i Danmark i 1901, Albertiskandalen og påskekrisen i 1920.

5. generation

Tormod Bjørn overtager driften af Bjørnegården i 1933, men driver den for sin mor indtil 1950, hvor han selv overtager forpagtningen. Han er som sin far godt uddannet, inden han overtager ejendommen. Han går på friskole, efterskole, højskole og landbrugsskole og får sin faglige uddannelse både hjemme og ude.

Tormod Bjørn er i sin tid på Bjørnegården medlem af ledelsen af endnu flere organisationer end sin far. I seks år er han i bestyrelsen for Venstres Ungdom, som han i to år er formand for. I seks år er han i bestyrelsen for Dalby Ungdomsforening og i samme periode er han formand for gymnastikforeningen.

Fra starten af Dalby Frugtsalgsforening i 1935 og til 1961 er Tormod Bjørn formand. Gennem 21 år er han medlem af Viby sogneråd, heraf tre perioder som formand, og fra 1966 til 70 er han medlem af Kerteminde storkommunes byråd. Gennem 34 år er Tormod Bjørn desuden medlem af valgmenighedens menighedsråd, i 19 år som formand.

Tormod Bjørn bor fortsat på Bjørnegården, som imidlertid drives af 6. generation.

6. generation

Jens Bjørn overtog driften af Bjørnegården i 1972, da hans far fyldte 70 år, og i 1976 satte han selv navn under forpagtningskontrakten.

Hans uddannelse blev også både folkelig og faglig. Dalby Friskole lagde, som i de to foregående generationer, grunden. Derefter blev det til

ungdomsskole, gymnastikhøjskole og højskoleophold. Faglig teoretisk uddannelse blev hentet på Dalum Landbrugsskole og Søhus Frugtavlshøjskole.

En del af den landbrugsmæssige viden er hentet i udlandet. Jens Bjørn har arbejdet ved sit fag i Californien, Island og England, og han har været på studiebesøg i Rusland, Mexico, Ceylon og USA. Også han deltager i sognets liv. Han er formand for gymnastikforeningen, medlem af fritidsnævnet og i sin tid medstifter af Kerteminde Kunstforening.

7. generation

Niels Bjørn kan blive 7. generation på Bjørnegår-

den. Om det vil ske er uafklaret. Niels er kun 16 måneder, og hans interesse i landbrug baseres hovedsagligt på at følges med sin far og så forresten rode rundt i regnskabspapirerne, hvis der skulle byde sig en lejlighed.

Jens Bjørn lægger ikke skjul på, at sønnen selv skal have lov at bestemme, men alligevel bliver både far og farfar stolte, hvis Niels skulle vise interesse for den 200 år gamle slægtstradition.

Hvad historien vil kunne byde en Niels Bjørn på Bjørnegården, kan man endog ikke gisne om. Måske nye opgangstider for landbruget, måske depression? Ingen ved det. Man ved end ikke, om der bliver en 7. generation af Bjørn'er på Bjørnegården.

Erik Grove.

Til højre Thormod Bjørn ledsaget af sønnen Jens Bjørn med yngste skud på stammen - 16 mdr. gamle Niels Bjørn.

Jens og Anna Jensens fond...

udlåner penge til unge landmænds etablering, også ved generationsskifte. Årlige ydelse uden kurstab for tiden 12 procent, hvoraf 9 procent er rente. Henvendelse til:

Proprietær Bent Bjergskov, Rosenlund, Rynkeby, telefon (09) 39 13 17.

Henvendelse til fonden skal være indsendt senest 1/6 eller 1/12 hvert år.

Dansk Fagpresseforening fylder 75 år. Det er vi 271 med til at fejre...

**DANSK
FAGPRESSE
FORENING**

Borgergade 32
1300 København K
Tlf. 01 - 11 38 13

Ligesom 270 andre fagblade er også dette fagblad medlem af Dansk Fagpresseforening. Disse fagblades samlede oplag er på mere end 5 millioner eksemplarer pr. nummer. På et år bliver det til 70 millioner fagblade.

Hveranden erhvervsaktiv læser regelmæssigt et eller flere fagblade.

Bedre end noget andet massemedie sikrer fagpressen, at den enkelte kan holde sig ajour med udviklingen på sine interesseområder.

De afgrænsede læsergrupper gør samtidig fagpressen velegnet til målrettet annoncering.

I 75 år har Dansk Fagpresseforening varetaget medlemsbladernes interesser gennem erfaringsudvikling på møder og kurser og ved at tale fagpressens sag overfor myndigheder, annoncører og interesseorganisationer.

Til fremme af en bedre fagpresse og til gavn for fagbladernes læsere.

Skaf foreningen nye medlemmer

Undertegnede foreslår, at følgende får tilsendt materiale om Dansk Slægtsgårdsforening og opfordres til at indmelde sig i foreningen:

_____	_____
Titel	Titel
_____	_____
Navn	Navn
_____	_____
Postadresse	Postadresse
_____	_____
den	19
_____	Underskrift

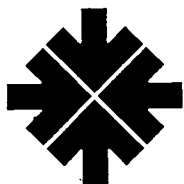
Ønsker man ikke at klippe i bladet, kan forslag indsendes til sekretariatet på alm. postkort.

Landbrugslån til ethvert formål.

Har De brug for lån til tilbygning, sammenlægning, grundforbedring, køb af nye maskiner, udvidelse af besætning, ejerskifte eller andet, kan De roligt henvende Dem til Forenede Kreditforeninger. Vi yder

lån overalt på øerne på op til 50% af ejendommens værdi med løbetider på 10, 20 og 30 år. Lad en af vore landbrugs-kyndige folk kigge på Deres ejendom, så får De den rigtige belåning - hurtigt, smidigt og effektivt.

FORENEDE KREDITFORENINGER

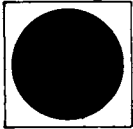
Otto Monsteds Plads 11 · Postbox 333 1503 København V · Tlf. (01) 15 34 34
Magelos 2 · Postbox 343 5100 Odense · Tlf. (09) 11 77 77

**Jyllands
Kreditforening
er
specialister i
Jylland...**

JYLLANDS KREDITFORENING

6100 HADERSLEV: Åstrupvej 13. Tlf. (04) 52 70 00
6950 RINGKØBING: Herningvej 3. Tlf. (07) 32 01 11
8800 VIBORG: Sct. Mathiasgade 1-3. Tlf. (06) 62 33 33
9100 AALBORG: Boulevarden 43. Tlf. (08) 12 38 77
8260 ÅRHUS-VIBY J: Borgvold 16. Tlf. (06) 14 88 00

**SPAREKASSEN
SYDJYLLAND**

Fotokopiering
foretages.

Slægtsgaardsarkivet.

Vi skaffer penge til gårde.

København: Jarmers Plads 2
1590 København V, Tlf. (91) 12 53 00

Århus: Åboulevarden 69,
8100 Århus C, Tlf. (06) 12 53 00

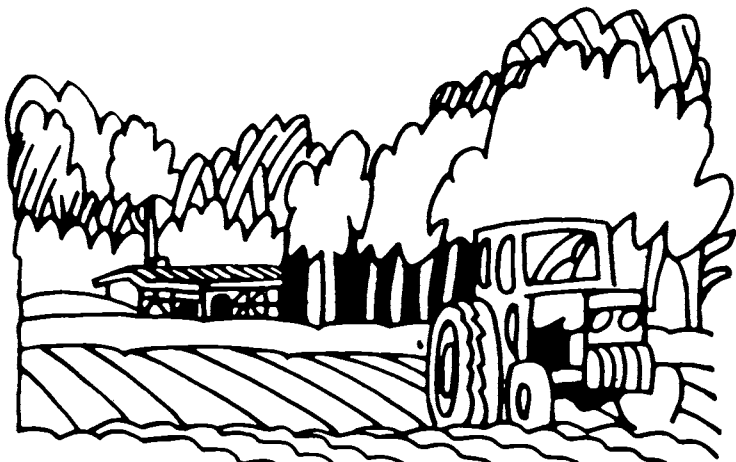
Herning: Viborgvej 1,
7400 Herning, Tlf. (07) 12 53 00

Afd.kontor i Ålborg: Algade 38,
9100 Ålborg, Tlf. (08) 12 53 00

Afd.kontor i Odense: Jernbanegade 16,
5000 Odense, Tlf. (09) 12 53 00

Kreditforeningen Danmark

**Et A-rentebevis fra Andelsbanken
giver stigende rente år for år
-uden at Deres penge er bundet.**

ANDELSBANKEN

*Lær af fortiden - Lev i nutiden
Virk for fremtiden*

August/September 1980

Nr. 227 - 38. årgang

Markedsdag - Udsnit af maleri af H. J. Hammer.

**Medlemsblad for
Dansk Slægtsgaardsforening**
oprettet 5. juli 1941

Redaktion:

Hans Hviid, Fåredammen 11, 5300 Kerteminde
telefon (09) 32 14 61

Kasserer, sekretær og annonceekspedition:

Fru Inger Hansen, Bjerggaardsvænget 9, 2840 Holte,
telefon (02) 80 25 37. Postgiro nr. 8 08 31 42

Slægtsgaardsarkivet:

Adresse: H. C. Andersens Boulevard 4
(2. sal t.v.), 1553 København V, telefon (01) 11 67 20
Arkivar Margrethe Ransy, telefon (01) 37 73 22,
arkivaren træffes på arkivet tirsdag og onsdag kl. 14-16
eller efter aftale.

Foreningens revision:

Statsautoriseret revisor Kr. Foged, Frederiksgade 1,
1265 København K, telefon (01) 11 77 88.

LANDSSTYRELSEN:

LANDSFORMAND: Gårdejer Jens P. Petersen, (R), Farendløse, 4100 Ringsted, tlf. (03) 64 00 24.

Næstformand: Gårdejer Holger Buch Juul, Jægergaarden, Mølkensvej 6, Jerlev, 7100 Vejle, tlf. (05) 86 50 21.

Gårdejer Peder Møller Frifelt, Frifeltgaard, 6870 Ølgod, tlf. (05) 24 30 87.

Ovennævnte tre udgør bestyrelsens forretningsudvalg.

Gårdejer Jørgen Skoven, »Skoven«, Asdal, 9950 Hirtshals, tlf. (08) 97 11 66.

Proprietær Bent Bjergskov, Rosenlund, 5350 Rynkeby, tlf. (09) 39 13 17.

Formand for bladsudvalget.

Gårdejer Børge K. Fjordside, Skalsrup, 7570 Vemb, tlf. (07) 88 40 94.

Gårdejer Jens Bligaard, Oddense, 7861 Balling, tlf. (07) 5810 11.

Gårdejer Poul Ipsen, Paradisgaarden, Ibsker, 3740 Svaneke, tlf. (03) 99 65 35.

Gårdejer N. Sehested, Holmstol, 8883 Gjern, tlf. (06) 87 50 19.

Gårdejer Chr. Thyboe, Kirkemosegaard, 8991 Spentrup, tlf. (06) 47 70 87.

Gårdejer Vagn Mathiasen, Munkhøjgaard, Borsholmvej 11, 3100 Hornbæk, tlf. (03) 24 00 05.

Formand for arkivudvalget.

Gårdejer Frede Falk Rasmussen, Vestervang - Marrebæk, 4873 Væggerløse, tlf. (03) 87 73 57.

Gårdejer Thomas Dahlmann, Vandlingvej 122, Vandling, 6100 Haderslev, tlf. (04) 52 36 97.

Gårdejer Carl Martin Christensen, Badstrupvej 39, Badstrup, 5484 Uggerlev, tlf. (09) 85 11 74.

Gårdejer Lars Andersen, Arnøje, 4660 Store Heddinge, tlf. (03) 70 10 64.

Landsstyrelsen

havde møde tirsdag 12. august og afviklede en stor dagsorden.

Formanden, gdr. Jens Peter Petersen, Farendløse, indledte med at omtale en kritik, han havde modtaget m.h.t. valg af konsulenter. Det blev understreget at de tre nævnte ikke er ansat af foreningen, men kun har stillet sig til rådighed ved en henvendelse fra foreningen. Landets øvrige konsulenter står naturligvis også til tjeneste, og der hersker iøvrigt konsulenterne imellem et udmærket samarbejde.

Alle valg — formand, næstformand og diverse udvalg — var genvalg.

Foreningen har pr. 1. aug. 2255 medlemmer. (Dette er de postregistrerede medlemmer, men den kvindelige ægtefælle betragtes naturligvis også som medlem).

Arkiv-spørgsmålet er ikke løst endnu — udvalg søger med lys og lygte efter egnede lokaler, så en tiltrængt flytning kan finde sted. Foreningen har ladet fremstille et smukt lille emblem, som vil ligge færdigt om ca. 2 måneder — det vil da kunne rekvireres gennem sekretariatet eller hos amtsformændene og det er foreningens håb at alle medlemmer vil erhverve det lille emblem til det kommende jubilæumsår.

Jubilæumsåret 1981 vil iøvrigt blive fejret under særlig festlige former. Således er årsmødet henlagt til Christiansborg. Et stort festprogram er under udarbejdelse, herom vil medlemmerne blive nærmere orienteret.

Sekretæren sætter en del kontingentindbetalinger og håber snart at høre nærmere fra de pågældende.

Det vedtoges at bladets redaktør skulle udarbejde en ny — stærkt tiltrængt — folder, der skal fortælle om foreningens formål og virke.

En drøftelse vedrørende aktuelle landbrugs-spørgsmål udmundede i en udtalelse fra landsstyrelsen, som medlemmerne vil kunne læse i sin helhed andet sted i bladet.

Under mødet havde landbrugsrådets direktør Kjeld Ejler ordet og redegjorde for mange aktuelle ting vedr. landbrugssituationen. Direktøren blev påhørt med stor opmærksomhed og en værdifuld drøftelse fulgte indlægget op.

Mødet hævet.

Red.

Bladet er medlem af DANSK Fagpresseforening.

DØDSFALD

Et kendt og skattet navn blandt Dansk Slægtsgaardsforenings medlemmer er ikke mere. Den 15. juli døde agronom og konsulent Hans H. Balle 76 år gammel efter et hjertetilfælde, som han ikke stod igennem.

Ved Balles død bringer tankerne mange minder i hu, ikke mindst for undertegnede, som har kendt Balle i al den tid han virkede i Slægtsgaardsforeningen, og vel i nogen grad inspirerede til det foreningsarbejde, som blev så væsentlig del af hans livsgerning og samtidig en hjertesag for ham.

Også mange af Slægtsgaardsforeningens medlemmer ved jeg vil mindes Balle for den pertentlige og reelle rådgivning han ydede ved generationsskifter ligesom almindelig rådgivning i økonomisk henseende, en rådgivning der samtidig førte til en personlig kontakt, der varede mange år efter.

I Dansk Slægtsgaardsforening vil vi mindes Balles stærkt engagerede medleven gennem de mange år lige fra 1949. Balles store kulturhistoriske interesse førte ham hurtigt ind i foreningens arkivudvalg, hvor han ikke mindst i en lang periode som udvalgets formand ydede en betydelig og anerkendelsesværdig indsats.

Ligeledes var Balles 12-årige virke som ejendomskonsulent for foreningens medlemmer en betydelig og banebrydende indsats, der i høj grad var med til at højne foreningens anseelse.

At Balle også en rum tid var medvirkende ved Slægtsgaardsbladets udgivelse skal ligeledes nævnes. I lang tid fungerede han som foreningens kasserer og sekretær — opgaver han varede med en aldrig svigtende interesse for hvad der bådede vor forening bedst. Ved hans tilbagetræden fra alle disse poster ønskede hovedbestyrelsen at give foreningens tak et officielt præg ved at udnævne ham til bestyrelsens æresmedlem, en udnævnelse Hans Balle satte stor pris på og fuldt ud fortjente.

Sine sidste år benyttede Balle til at pleje de private interesser, som han gennem mange år havde glædet sig til at kunne vie hele sin tid. Det gjaldt først og fremmest hans skov, blandt venner kaldet »Balle Skov«, samt til studier af sin egen og sit sogns historie, og jeg ved han med dette arbejde oplevede mange lykkelige stunder.

På foreningens vegne vil jeg gerne udtrykke et:

ÆRE VÆRE HANS BALLE MINDE !

Bent Bjergskov.

AF EN GAMMEL DAGBOG

(Der gøres opmærksom på at forfatterens egen ortografi er bibeholdt).

Slægtsgården« bringer nedenstående 1. del af Munkhøjgårdmanden Otto Peder Mathiasens erindringer:

Otto Peder Mathiasen fødtes på Munkhøjgård 7./1. 1847. Døde samme sted 23./4. 1935, 88 år gammel.

Fortegnelse over, hvad jeg har hørt fortælle og hvad jeg har oplevet i den tid jeg har levet på Borsholm siden 1847.

Byen bestod efter udstykningen af 7 gårde foruden Borsholmgård og en del daværende huse, som nu ikke findes, da en del er nedbrudt og flere ere brændte, da her i byen i min tid har været brand 7 gange, først Killebakke huset lå i Lars Larsens have, derefter Borsholmgård så Nørregård derefter 2 huse hvor Caroline nu bor, så anden gang Nørregård derefter Borsholm Skole tilsammen med et hus der lå over for Kjøbmanden hvilke en Dreng satte ild på så senere Chr. Petersens sted som skete ved Lynnedslag. Skolen lå der hvor Borsholmgårds Arbejderboliger nu findes.

Til hver gård var ved Udstykningen tillagt hver omtrent 100 Tdr. land og en Huslod på 6 Tdr. land blev udlagt. I Ømosen fik hver gaard en Tørvelod omtrent på 2 Tdr. land, Borsholmgård havde derimod 254 Tdr. land og en Tørvelod på 6 Tdr. land ligeledes på Ømose, men fik sine Huslodder på Overdrevet tæt ved Hørselod skov, Huslodden til Højgaard var den tidligere Skolelod hvor nuværende Skole ligger. Men alle Huslodderne skulle efter den gældende Lov afstaa til Husmænd, men da ingen ville have lodderne fra Borsholmgård blev de ved Gaarden. Omtrent alle Overdrevene til Gaardene ere nu bortsolgte som nu udgør alle til Byen hørende Parselister, senere er Havrevangen og Brøndmarken solgt fra Borsholmgård og tillagt Havegaard hvilket er sket for 60 aar siden, omtrent 1860.

Af begivenheder fortalte min Bedstemoder at Aaret 1826 var Sommeren saa tør at der ikke fandtes Vand i Byen, de måtte drive alle kreaturerne til Gurresø for at vande hver Dag, Vejen dertil gik midt over Borsholmgårds Mark, derfra over Overdrevet til Rødeled ude ved Hørseløds Marker og midt igjennem Skoven. Det bemærkes at dengang var Overdrevet bevokset med Lyng over det hele, dengang var der ingen murede Brønde, de der fandtes var sat af Kampesten.

Før Udskiftningen gik om Sommeren alle Kreaturer fra hele Byen løse i flok og de lod dem gå langt ud over Byens Grænser, endog helt på den anden side af Teglstрупhegn, og de blev malket på et bestemt sted som kaldes for Malkeledet, et navn det har endnu.

I mine Oldeforældres tid var mange Hjorte, som gik om Sommeren og ødelagde den smule sæd som var på Marken, hvorfor Bønderne måtte holde en fælles Hjorteryder.

Der var en Skomager, som havde paataget sig det hverv, og han havde bygget sig en Hytte på Munkehøj, hvor han drev sin provision ved siden, samtidig havde han to store Hunde der, som han sendte efter Hjortene, naar de kom i Sæden, for de var ikke saadan at jage for Mennesker, som ofte blev angrebet af dem, navnlig i Brommetiden lod Hanhjortene sig ikke bortjage, det kunne være slemt nok for Hundene, men det var kun i Sommermånederne, at han var på vagt.

Siden vi nu er ved Hjortene vil jeg fortælle en lille Tildragelse som passerede samme Skomager Lars Petersen »hjordtshyren«, han boede hvor Kistroppens Hus ligger, og der havde han i

Haven nogen Grønkaal, som en Hjort havde faaet smag paa. Den gik imellem to Blommetræer ind i Haven, han satte da en Snare imellem Blommetræerne, og ud på Natten kom Hjorten i den opsatte Snare. Han dræbte den, slæbte den ind og fik saltet den. En Sypige som var Husbestyrer for ham hjalp med dertil.

Det var nu ikke uden stor Straf at dræbe en Hjort, enten Livsstraf eller Togthuset på Livstid, men da nu Kødet skulde spises blev det værre.

En Søndag var der kogt et Stykke og stod på Bordet med en Dug over. Da kom pludselig Skovfogden ind af Døren, de kunne nu ikke få Kødet bort (Skovfogden fik lavet sit Arbejde hos Skomageren) men da han havde staaet lidt sagde han: Jeg kan Fandememig godt lugte hvad du har der« og gik hen og tog Dugen af Kødet. Skomageren blev morderlig bange, han tænkte »nu er det forbi med mig« men han sagde til Skovfogden: »Sæt dig hen til Bordet og faa lidt Mad Med«, Skovfogden tog til takke med Inbydelsen og de drak en mængde Snapser til, saa Stemningen blev god og dermed var den »Hjortesag til ende.

Lidt om Borsholm Skole og dens Lærere.

Borsholm Skole var en af de gamle som Kongen havde ladet opføre. Der var kun tre af dem her i Tikjøb Sogn: Borsholm, Tikjøb og Snekkersten, men som nu alle ere ombygget og flyttet.

Den første Lærer som her kendes var Top, en Militærunderofiser, derefter kom Møller, han havde min Bedstemoder lært hos men dengang lærte de kun at læse ikke regne eller skrive. Derefter kom Jakobsen, og da blev der undervist forskellige Fag, han har jeg selv gaaet i Skole hos, men der var mange flere børn at undervise end nu, vi var med mindste Klasse 76 Børn på engang i Skolen, men Undervisningen foretages på en anden Maade, Læreren gik mest med en Rebtamp op om Nakken og Prygl faldt glatværk over det hele.

10 a 12 af de dygtigste børn maatte lære de øvrige, og de kaldes for bihjælpere. Paa Vægene hang store Tabeller, og der stod en bihjælper med 5 a 6 Børn for at læse med dem. Hjælperen havde en lang Pegestok, til at vise paa Tabellen med, og somme tider faldt Stokken over Armene på de smaa. Det blev ikke taget saa nøje. Dengang lærte børn at lyde mens de var smaa.

Efter Jakobsen kom Jørgensen. Da blev Undervisningen ledet på en anden maade, men da var der bleven bygget flere Skoler og Børneantallet betydelig mindre. Jørgensen var her i mange Aar.

Efter Jørgensen kom Hansen en Jyde tidligere Højskolelærer og havde været Lærer i forskellige andre Landsbyskoler. En meget dygtig Lærer som Børnene saa højt op til, men efter nogle faa Aars forløb fik han Gigtfeber og døde fra Hustru og 5 børn, hvorfor de maatte forlade Skolen.

Efter Hansen kom Skjoldager og var her i nogle Aar, i hvilke Skolen brændte og blev flyttet derhen hvor den nu findes. Men der var mange ubehageligheder med denne Lærer og han maatte herefter forlade Skolen.

Herefter kom den nuværende Lærer Petersen, som havde været Friskolelærer i Hellebæk, og som er en meget dygtig Lærer.

Af Huse har været en mængde som er forsvunden tid efter anden, der har været 3 nede i Havrevangen hvor der boede 4

Familier med mange Børn, ligeledes har ligget et ved Gadekæret, et større har ligget hvor nu Kjøbmandens Hauge findes, et har ligget lige over for Kjøbmandens paa den anden side af Veien, og adskillige har ligget lige over for Kjøbmandens paa den anden side af Veien, og adskillige op af Strædet, et ligget imellem Havegaard og Høigaard.(Stuehuset til Nørregaard).

Dagbogens forfatter
Otto Peder Mathiasen,
 Munkhøjgaard,
 som trompeter i Kongens klæder.

Nu vil jeg fortælle lidt om hvad jeg ved om de forskellige Gaarde enkeltvis, og hvad der er passeret på dem i før og nutid og hvilke Mennesker, der har levet før og nu og hvad særlige bemærkninger der har været ved deres Marker.

Svinggaarden, som nu ejes af Frederik Jensen, og som nu ligger vest for byen er bygget af den tidligere Eier Peter Jensen. Gaarden laa før der hvor nuværende Gartnerbolig findes, det gamle Hus som findes i Haugen er Stuehuset af den gamle Gaard. Den forige Slægt som boede der var en Mand som hed P. Christensen, men da han blev fordrunken blev han umyndig, og Gaarden solgt ved Tvangsauktion, hvor Peter Jensen købte den for 13000 Rd. Det var i Halvtredserne. Den nuværende Fr. Jensen havde 2 Børn to Sønner Peter og Johan, Peter er død som voksen.

Den forrige ejer Peter Jensen havde 4 Døtre Petronelle, Trine, Marie og Sine. Den forhen eier P. Christensen var gift med Enken Magrete hvoraf 3 Børn Jens, Petronelle og Peter.

Magrete havde været gift før hvis Mand Jens Munk Hvoraf var 4 Børn Søren, Lars, Ane Christine og Birte, Lars faldt i Krigen 1848.

Hvem der har haft Gaarden forud ved jeg ikke men det har været før Udskiftningen og da var det jo fælles Ejendom.

Paa denne Gaard fandtes en Høj som nu er borte, den lå temmelig tæt ved Klosterishegn og kaldes Ørnekulen, hvor der fandtes nogle gamle Begravelser men der blev ei taget hensyn til hvad der fandtes. P. Jensen tog den bort. Bakken var bevokset med en del store Egetræer.

(Et andet notat på løst blad)

Svinggaard. Ejeren kaldet Jens Munk. Sønner Søren, Lars, Jens, Ane Kirstine, Birthe. Ejeren døde, Enken gift med Peter Cristensen fra Holbæk. Børn Peter og Petronelle. Senere blev gaarden solgt ved Tvangsauktion til Peter Jensen.

Saa kommer vi til den saakaldte Skippergaard, der hvor nu Havegaards Arbejder-boliger ligger, som var Hovedbygningen til bemeldte Gaard.

Den første Eier som man kender var Jens Skipper, han havde 3 Døtre Bolsofie, Inger og Gundel. Bolsofie blev gift med Jørgen Olsen og de overtog Gaarden, men de var nok nogen vilde Pigebørn, de havde en Lænehund, men den havde aldrig ro, sådan sagde da Folk.

Jørgen Olsen gik det ikke godt med, han kunde ikke godt lade andres være, han tog Lam hos os — og hos Peter Christensen, slagtede og spiste og om Natten tog han sine Karle — og kørte ud at stjæle, hvor de gjorde Indbrud og stjal Fødevarer og Vin, men saa blev det opdaget, og hele Selskabet kom i forbedringshuset. Da blev Gaarden solgt, Jørgen Olsens kom på Aftægt hos Gaardens Kjøber som var Anders Petersen, som vi senere kommer til.

Jørgen Olsen havde to Børn Trine og Hans Christian, som senere blev gift og fik det godt.

(Et andet notat på løst blad)

Skippergaard kaldet Hans Jensen Skipper, senere overtog Sønnen Niels Gaarden. Datteren Dorte Marie gift med Niels (Gromløse) fik fra Gaarden 18 Td. Land ved Skoven (nu Skovly) Niels havde 3 Døtre Bodil, Sofie, Kristiane — B. S. gift med Jørgen Olsen fra Villingrød, senere blev Gaarden solgt ved Tvangsauktion og lagt ind under Havegaard.

Enggaard ligger endnu på det gamle Sted. Dens tidlige Eier var Mathias Gabrielsen, hans kone hed Ane Katrine og var født på Holmegaard ved Hornbæk. De havde mange Børn, 8 ialt Jens, Gabriel, Niels, Jørgen. Døtrene kan jeg ikke huske alle navnene paa, Inger Johanne Gundel Katrine, men Mathias Gabrielsen døde Tidlig og Enken giftede sig senere med Niels Hansen. Han var fra Villingrød. Der blev ingen Børn men han

havde Gaarden i mange Aar og efter ham fik Jørgen hans Stedsøn Gaarden. Jørgens Kone var fra Hørhavegaard i Hørneby og hed --, der var mange børn Andreas, Hans, Georg, Jens, Karoline, Ida, en datter til. Jens Jørgensen har senere faaet Gaarden, er gift med en Datter af P. Larsen ved Helsingør. De har kun en Datter Gudrun.

Ved den Gaard har der i tidligere Tid sket: En Skovrider — den forud omtalte Mand sendte sin Karl ud at grave et Hul nede ved Engene og da han kom der ned bad han Karlen lægge sig i Hullet for at se om det var langt nok til den gamle Hest og da skød han Karlen og fyldte det til, Karlen hed Ole Nep og det kaldes det for endnu.

Af andre Begivenheder på Enggaarden fortælles der, at der tidligere skal have været en Filial af Esrom Kloster som kan være mulig, da der laa en gammel Bygning norden for Gaarden, som var en Mærkelighed og Bjælkehovederne vare udskaaede Figurer, som havde kostet stort Arbejde, og der fandtes ogsaa en Døbefont med tilhørende Fad. Stenfonten har jeg set som Hundebø, den var udhugget af fin Kampesten.

Havegaard er der sket mange Forandringer med. Den blev først lagt sammen med Skippergaarden. Siden kjøbtes Havrevangen og Brøndmosen fra Borsholmgaard til, som den nu for tiden bestaar af (1920) og som nu eies af Eierne af Borsholmgaard Becker.

Havsgaard eiedes tidligere af Peter Larsen og hans Kone Magrete, der var to Børn Anders Petersen og en Datter Magrete, men Peter Larsen døde tidlig. Hans Kone blev gift med Jens Petersen men ingen Børn, og A. Petersen fik derfor Gaarden efter sin Stedfader, hvorfor de forannævnte Gaarde blev sammenlagte. Anders Petersens Kone var fra Torshøj og hed Maren, de havde mange Børn, 9 ialt: Søren, Peter, Jens, August, Emil, Karl, Petronelle, Marie, Juliane. A. Petersen havde Gaardene i flere Aar men solgte saa Gaarden til Vilgaards som var der i nogle Aar og han solgte igjen til Direktør Becker.

Vilgaard tjente mange Penge ved den Handel: Over 200.000 Kr.

(. . . . Gik senere falit ved korn og foderstofhandel).

Becker har den nu for tiden tilsammen med Borsholmgaard.

Forud for den Tid Anders Petersen fik Jens Petersens Gaard havde han bygget det nuværende Stuehus til Havegaard og drev Hjulmægerværksted.

Gamle Havegaard laa mere til Vest for den nuværende Gaard, men der er foretaget så mange Forandringer på den i de sidste 60 Aar som jeg ikke kan fortælle her. A. Petersen blev meget gammel og ligeledes hans Kone.

Midt imellem Havegaard og Højgaard laa et Hus som Søren Andersen solgte til Krog for 1300 Kr. og hvorfra jeg byttede mig det halve til af Jorden saa vi fik den nuværende nedkørsel til Haugen, da Huset gik lige til Ladelængen.

De forige Eiere af Huset var Peter Søren-Justesen og Niels Strömberg.

En søn af Justesen faldt i Krigen 1849. Han hed Jens Justesen og var Skomager. Det hus var egentlig Hovedbygningen af Nørregaard og kaldes dengang Slagtergården men ved Udskiftningen blev Nørregaard flyttet derud hvor den nu ligger.

Nørregaard eiedes først af en Mand som hed Lars Olsen og konen hed Bente, Sønnen Hans Larsen fik den derefter, hans kone hed Peternille, der var 4 Børn, Lars, Peter, Stine og Marie. H. Larsen solgte Gaarden til Jægermester Hjessen på Rosedal for 64.000 Kr., dengang 32.000 Rgd, hele Familien flyttede til Kjøbenhavn. Marie brændte op med Petrolium derinde.

Gaarden brændte da en Røgter som kaldes Børstelars stak Ild på den, den blev bygget op og solgt til Hans Haar, og blev en fin Gaard, men en Nat kom en af Karlene fuld hjem, gik op på Loftet og stak Ild paa og da brændte alle Bygninger undtagen

Stuelængen. Blev bygget op igen som den nu er.

Haar havde 3 Døtre Karen - Ulrikke og Henny, men en dag døde Haar pludselig og fru en solgte Gaarden til Sadelmager Næhr Tikjøb for 60.000 Kr.

Næhr havde den i nogle Aar men solgte den til Nilausen og tabte nogle Tusende. Nilausen solgte den efter nogle Aars forløb til Barfod. Han havde den nogle Aar, solgte den igen til Petshe Kødt. Han var der i 3 Aar, solgte den til den nuværende Eier af Sauntegaard, Hal for 200.000 Kr. hvilket nok bliver den største Pris i mange Aar.

For Tiden er Hovedbygningen udlejet til Frk. Barfod for 3000 aarlig til Pensjonat men Gaarden drives under Sauntegaard, halvdelen af Jorden er indlukket med Folde til løsgaende Kreaturer, men paa Engene er der brugt mange Penge til Dræning, men Gaarden er ikke de penge værd som der er givet for den sidst. (Barfod blev senere forpagter af Hellebækgård og Borsholmgård).

MUNKHØJGAARD

Matk N 8 Højgaard eller Munkhøjgaard som den kaldes, da der på Vangen har ligget en Høj som kaldes Munkehøj og havde været benyttet til Begravelse for lang Tid siden. For da jeg udgravede den, fandtes 21 Urner med brændt Ben og i hver Urne fandtes forskellige Gjenstande af Bronze og gule Ravperler, Neptang, Knive, smaa Save. Disse Ting rejste jeg til Oldnordisk Museum med, hvor de opbevares. Den første Eier som jeg kan oplyse om var Niels Larsen, og hans Søn hed Jens Nielsen, denne Mand kalles almindelig Jens Bonde, han havde 6 Døtre som alle vare gifte, Inger gift med Lars Risby, Kirsten med Skomager L. Larsen, Boel med Anders Olsen, Enger med Christian Jensen Hørneby, Anne med Peter Olsen Horsørød, min Bedstemoder Marie, som fik Gaarden. Hun var født 1784, hendes Moder hed Maren og var fra Hørneby fra den Gaard nu Ole Nielsen har og som er i samme Familie. Hun har været en meget rask Kone. Det var før Udskiftningen af Gaardene.

Bedstemoder blev saa gift med Bedstefader Ole Mathiasen. Han var fra Skibstrup. De havde 6 Børn, Min Fader Mathias Olsen, Jens Olsen, Niels Olsen, Chr. Olsen, Ane og Bodil Kirstine. De tre Brødre vare ugifte, de døde alle af Lungebetændelse, de to ved 30 aars alderen, Jens blev ældre. Ane blev gift med Jens Olsen af Bidstrup og havde 5 Børn. Bodil blev gift med Jens Nielsen af Tipperup, ingen Børn.

Bedstefader døde da min Fader var 14 Aar og siden holdt Bedstemoder den med Børnene indtil min Fader Mathiasen Olsen overtog Gaarden, da han var 34 Aar, blev da gift med min Moder, en Datter af Gaardeier Peter Larsen af Saunte, den Gaard som nu eies af Peter Andersen (lå der hvor Jope-plast nu ligger). Moder hed Katrine, vi var 6 Børn, jeg Otto, Niels, Jens, Peter, han døde da han var 14 Aar, Marie, gift med Otto Larsen Havreholm, Karoline, død 27 Aar gl. af en Mavesyge, og Christian, Nu Mejerist i Helsingør, hans kone Marie er fra Fryen.

Bedstefader havde været Soldat i 13 Aar, Napoleons Krigen, hvorfra de 11 Aar i Holsten og Tyskland. I de 11 Aar saa han ikke sit Hjem og han fortalte mange smaa træk derfra, men som nu glemmes, især nu efter den sidste farlige Krig. Det var kun smaating i forhold hertil.

Efter min Faders Død styrede jeg Gaarden indtil jeg var 28 Aar og overtog Gaarden i forening med min daværende Hustru Kirstine Olsen.

(Datter af Niels Olsen, Hintschovgård, Villingerød, som tillige var forpagter af Dronningemølle (vandmølle), hvor han drev mølleri, bageri og købmandshandel. Han havde tidligere en gård i Kirke-Flinterup og her blev datteren Karen Kirstine født 1853, hun blev konfirmeret i Esbønderup kirke, da faderen nu havde overtaget fødegården).

Min Hustru døde af Brystsyge mulig Tuberkler efter 2 Aars

Sygdom 1919 tæt ved Jul. Vore børn er Miliam, Peter, Oluf, Magda, Ingeborg, Agner og Otto, nuværende Eier af Gaarden. Hans Hustru, Marie Henriksen af Tolstrup. Efter dem er fortiden 3 Børn, Sven Aage, Vagn og Grete. Askegaard, tilhørende nu Frkn. Andreasen.

Den første Eier som jeg har hørt tale om har heddet Hans Christian, og en Søster til ham var gift med en Høker i Kjøbenhavn, men da Hans Christian døde kom Høkeren Klaus Nielsen hertil og fik Askegaard, han var en meget dygtig Mand. Hans Hustru Inger var født på Gaarden. Af Børn havde de 5, Hans, Hanne, Stine, Niels, en Datter som jeg ikke kender

Navnet paa.

Datteren Hanne fik Gaarden efter Klaus Nielsen, hun var gift med Andreas Johannesen, Søn af Gaardeier Johannes Jensen Bonde af Hornbæk. De havde 6 Børn, Edvart, Bende, Karoline, Nelle, Johannes, Marie. Karoline døde 18 Aar gammel. Johannesens Kone døde, da Børnene var smaa.

Efter Johannesen fik Sønnen Johannes Gaarden, men nogle Aar efter fik han Tuberkler og døde, hvorfor hans Fader maatte overtage Gaarden igjen, men afstod den senere til de to ugifte Døtre Bende og Nelle, som driver den ved en Bestyrer.

(Fortsættes i næste nr.).

Historien om en sabel

Det hænder, at begivenheder i længst forsvunden tid pludselig kan blive nærværende. Sådan hændte det i 1978, at en gave til museet fik en historie, og at datoen 6. juli 1849 blev andet og mere end en mærkedag i Danmarkshistorien.

Det var i treårskrigen andet år. Efter vinterens våbenstilstand blussede kampene i Sønderjylland op igen i april. Prøjerne trængte de danske styrker tilbage og splittede dem i tre dele. Een del holdt stand på Als, hovedstyrken forskansede sig i Fredericia under belejring af en overlegen fjendtlig styrke, og en mindre styrke under general Rye trak sig i løbet af maj og juni op gennem Østjylland, fulgt af den tyske general Prittwitz, og endte med at forskanse sig på halvøen Helgenæs. Men tyskerne glemte, at Dansken var herre til søs. General Bülow holdt krigsråd i Vejlbj præstegård på Fyn, hvor det blev besluttet at trække styrker ad søvejen til Fredericia, fra Als under de Meza og fra Helgenæs under Rye. Da forbindelsen mellem Fredericia og Fyn var intakt, lykkedes det uden belejringshærens vidende at træffe forberedelserne til det store udfald fra Fredericia.

Den 6. juli kl. 1 om natten stormede de fire brigader under de Meza, Schleppegrell, Moltke og Rye, ialt 19.000 danske soldater, de fjendtlige forskansninger, og da klokken var 6 om morgenen var fjenden på flugt overalt. Fjendens tab var på 3.000 mand, heraf 2.000 fanger, foruden store mængder våben og belejringsskyts.

Denne sejr nævnes som treårskrigen største sejr. Men sejren var købt med dyre ofre. Først og fremmest begræd man tabet af Olav Rye. Hans lig blev fundet efter slaget. Han var faldet, da han til fods ledede stormen på Tredeskansen. Og så mange faldt omkring ham, at det siden hed om en falden kammerat, at »han gik til Ryes brigade«.

På hans mindesten står: »Drog han tilbage, var

det med hæder. Stormed' han fremad, var det til sejr«.

De danske tab var på 500 dræbte og 1300-1400 sårede, og det er til minde om dette slag, man nogle år senere rejste H. V. Bissens statue i Fredericia af »Den tapre Landsoldat«, der svinger en bøgegren over sit hoved.

Det der fik udfaldet fra Fredericia til at blive nærværende var læsningen af et brev, dateret 4. dec. 1918, fra en mand i Ulsted sogn til en bekendt i Amerika. Han skriver bl.a.:

»Du husker fra din barndom min fader. Han er først afgået ved døden nu den 31. okt. Han blev 93 år gammel. Han var veteran fra 1848-50 og var med i alle de store slag i treårskrigen. Han var en rask gammel mand omtrent til det sidste. Jeg husker, at han gik fra Hou til Aalborg, da han var blevet indbudt til Fredericiafesten i anledning af 50 års dagen for slaget der. 50 års festen holdtes altså den 6. juli 1899, og da var han allerede 74 år gammel. Da han kom tilbage fra den fest, var han herinde og fortalte om al den hæder og ære, der var blevet veteranerne til del, og jeg husker han søgte at give udtryk for de følelser, der fyldte ham, da han med de andre veteraner gik en tur ud over slagmarken, hvor han 50 år i forvejen havde taget sin del i den blodige dyst. Da de kom til stedet, hvor general Rye faldt, da græd han og alle de gamle kammerater deres modige tårer. Han havde jo oplevet noget stort, fået en rig og dyb national vækkelse, der tændte en ild i ham, som aldrig kunne slukkes. Nu er han gået til »Ryes brigade« igen.

Denne veteran var Niels Kristian Bertelsen, f. 1825, d. 31/10 1918. Han boede i Hou og havde ejet Fjeldgaard i Melholt, og brevsriveren var hans søn, lærer N. K. N. Fjeldgaard, der var lærer ved Rimmen skole i Ulsted fra 1889 til 1929.

N. Kr. Bertelsens sabel fra treårskrigen er skænket til Hals museum af hans børnebørn, ligesom et billede af ham med Dannebrogsmændenes hæders-tegn i reversen også til sin tid vil tilgå museet.

P. Høgh, Ulstedlund, Hals.

FRA LANDSSTYRELSENS MØDE

Dansk Slægtsgaardsforenings Landsstyrelse udtaler fra sit møde i København den 12. august sin bekymring for at en fortsat politisk tilbageholdenhed overfor løsningen af centrale landbrugsproblemer vil afstedkomme en omfattende erhvervs-krise med mærkbare virkninger på hele samfundsområdet. Den ændrede produktionsstruktur, de stærkt forøgede omkostninger og stigende afgifter til stat og kommune medfører et hverdagsliv og en indtjening der betyder et brud med årtiers udvikling i familiebruget.

Landsbestyrelsen henstiller indtrængende til samtlige politiske partier om at foranstalte lovgivningsændringer i 1980, således at der med virkning fra 1. januar 1981 sker en lettelse for generationsskiftet derved at kapitalvindingskatten ophæves, og således at ejendomme kan omsættes til den ansatte værdi uden at skattemyndighederne kan gribe ind, således at gaveafgift skal erlægges. Landsbestyrelsen finder endvidere at den amtslige og primærkommunale ejendomsbeskatning må aftrappes og fuldstændig ophæves over en kortere årrække. Dyrket jord må friholdes for tyngende og uretfærdige skatter. Formuebeskatningen i henhold til 17. vurdering tages op til revision.

Landsbestyrelsen opfordrer regering og folketing til en forstærket udadvendt virksomhed for at sikre en afsætning og prisudvikling der for den dygtige og initiativrige erhvervsudøver medfører en indtjening der giver rentabilitet og lyst til investering og til indadtil at vise respekt for privat foretagsomhed ved nødvendige støtteforanstaltninger under en krisens tryk og ved altid at understøtte sunde initiativer, fremfor hæmmende indgreb via lovgivning.

Slægtsgaardsforeningen forventer fra nu af et nyttigt samarbejde realiseret imellem politikere og organisationskræfter for at hindre krisens videre udvikling og for at gavne en produktionsfaktor som i både små og store enheder har værdier til rådighed af materiel og menneskelig art.

Men sagen haster.

Hjælpen ved generationsskiftet

I sidste nummer af »Slægtsgaarden« blev det bekendtgjort at Slægtsgaardsforeningen kunne henvise til tre ejendomskonsulenter som stiller deres arbejdskraft og indsigt til rådighed for medlemmerne ved ejerskifte.

Medlemmer i alle egne vil således kunne få støtte — men det bør dog også nævnes, at der lokalt alle steder er konsulenter, der virker i tilslutning til det faglige foreningsarbejde i Landbo- og Husmandsforeninger og som er i besiddelse af stor sagkundskab. Disse kan man kontakte og også de vil være behjælpelige.

Det er en stor tilfredsstillelse at så mange med overblik er til rådighed for landbofamilien.

Jens P. Petersen.

På opfordring

bringer vi Slægtsgaardsforeningens formålparagraf.

§ 1.

Foreningens formål.

Foreningens formål er at værne og bevare de danske slægtsgårde, således at de forbliver i slægtens eje, og derigennem også at give de medlemmer af slægten, som ikke forbliver på fødegården, et fast holdepunkt, et sted, hvor de kan bevare forbindelsen med den rod, hvoraf de er opvokset.

Landsstyrelsen består af følgende:

MEDLEM:

Gårdejer Jens P. Petersen,
Farendløsevej 35,
4100 Ringsted.

Gårdejer Holger Buch Juul,
»Jærgaarden«, Høllundvej 6,
Jerlev, 7100 Vejle.

Gårdejer Peder Møller Frifelt,
»Frifelt«,
Frifeltvej 6, 6870 Ølgod.

Gårdejer Thomas Dahlmann,
»Gammeleje«,
Vandlingsvej 122, 6100 Haderslev.

Gårdejer Jørgen Skoven,
»Skoven«,
Asdal, 9850 Hirtshals.

Proprietær Bent Bjergskov,
»Rosenlund«,
Tøndeskovrækken 60, 5350 Rynkeby.

Gårdejer Børge K. Fjordside,
Skalstrupvej 63, Skalstrup,
7570 Vemb.

Gårdejer Jens Bligaard,
»Bligaard«, Andrupvej 7,
Oddense, 7861 Balling.

Gårdejer Poul Ipsen,
»Paradisgaarden«,
Paradisbakkevejen 5,
Ibsker, 3740 Svaneke.

Gårdejer Niels Sehested,
Herrestedvejen 2,
Holmstø, 8883 Gjern.

Gårdejer Christen Thyboe,
»Kirkemosegård«,
Hastrupvej 3, 8981 Spentrup.

Gårdejer Frede Falk Rasmussen,
»Vestervang«, Marrebæk Tværvej 5,
Marrebæk, 4873 Væggerløse.

Gårdejer Vagn Mathiasen,
»Munkhøigaard«, Borsholmvej 11,
Borsholm, 3100 Hornbæk.

Gårdejer Carl Martin Christensen,
»Kaaregaard«,
Badstrupvej 39, 5484 Uggerslev,
telf. (09) 85 11 74.

Gårdejer Lars Andersen,
»Grønnegaard«, Hellestedvej 6,
Arnøje, 4660 Store-Heddinge,
telf. (03) 70 10 64.

SUPPLEANT:

Gårdejer Niels Chr. Pedersen,
Hillerødvej 122, Kregme,
3300 Frederiksværk.

Gårdejer Svend Daugaard Buhl,
»Daugaardsminde«,
Stubdrup Kirkevej 200, 7100 Vejle.

Gårdejer Fred Boesen,
Sviegade 42,
Darum, 6740 Bramming.

Gårdejer Hans Kloppenborg Skau,
»Skovgaard«, Skovgårdsvej 15,
Hammelev, 6500 Vojens.

Gårdejer Herluf Præstegård,
»Præstegård«,
Kirkevej 8, 9881 Bindslev.

VAKANT:

Gårdejer Johannes Bjerre,
Havnakken 2, Naur,
7500 Holstebro

Gårdejer, konsulent L. Bønding,
Randersvej 40, Overlund,
8800 Viborg

Gårdejer Aage Tolstrup,
»Strangegård«, Skarpeskadevej 6,
Klemmensker, 3700 Rønne.

Gårdejer Knud Kristiansen,
»Vejlgaard«, Bredgade 14,
8340 Mallings

Gårdejer Niels Høeg Høring,
Rødagergaard, Bode,
8950 Ørsted

Civilingeniør Knud Markersen,
Stationsvej 11, 4970 Rødby.

Gårdejer Hans Torben Andersen,
»Mangholm«, Hillerødvej 20,
Alsønderup, 3400 Hillerød.

VAKANT:

Gårdejer Hans Hansen,
»Ellekildegaard«, Næstelsø,
4700 Næstved.

Flere gamle billeder

En landlig idyl

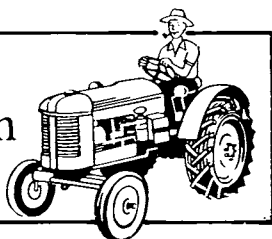
kalder Else Nielse, Jægergaarden ved Vallø, billedet af deres 10 kære naboer i Stokmagerhus. Maren, der levede længst, blev 96 år. Deres søn og datter på henholdsvis 87 og 89 år bebor nu huset.

Der høstes med le

Sommeren 1927 havde været så regnfuld, at kornet var slået til jorden, så hverken slåmaskine eller selvbinder kunne klare bygmarken. Billedet er indsendt af Ella Christiansen, »Birkumgaard«, Fraugde.

Fra arbejdsmarken

Slægtsgårdsforeningens lokalafd. for Syd- og Østsjælland og Møn holdt onsdag d. 25. juni sin årlige udflugt med 105 deltagere. Turen gik i år til Skåne, og som en af vore nye svenske venner sagde: »Når vi forstår hinanden så godt, er det nok fordi, det bare er 300 år siden vi også var danske«.

Turens første og nok mest interessante stop var Dalby kirke, Nordens ældste ibrugværende stenkirke. Vort kulturhistoriske udgangspunkt var år 1060, da Sven Estridsen besluttede at skille Skåne ud fra Roskilde stift og oprettede en bispestol i Dalby, og man mener, kirken blev grundlagt dette år.

Videre trak vi linien op gennem tiden ved besøg i Norrvikens Tradgård, hvor vi vandrede i duft og skønhed gennem forskellige epokers haveanlæg: romersk, japansk, fransk rokoko, over munkenes lægeplante- og krydderhave til den moderne parcelhushave.

Den svenske almuekultur mødte vi i Boarp Hembygdsmuseum ved Båstad. Vi kunne fornemme det enkle bondeliv, som blev levet i disse gamle gårde helt ind i 1900-tallet, og som nænsomt blev bevaret og støttet af så kendte navne som fam. Nobel og Birgit Nilsson, som stammer der fra egnen.

For nogle af os fremkaldte hembygds museet gode minder. I 1956 var Dansk Slægtsgårdsforening inviteret til at holde sit årsmøde netop dette sted. Til minde om dette venskabsbesøg rejste man en sten og plantede et lille egetræ, der nu er blevet et smukt ungt træ på 24 år.

Jeg havde egentlig tænkt at sige til vor ellers udmærkede styrelse, at vi burde have haft et besøg hos en svensk lantbrukare og høre om hans vilkår, for ligesom at tilgodese foreningens sigte. Men da jeg stod foran stenen og træet og tænkte på de gode venskaber, som endnu består fra vort allerførste slægtsgårdsmøde, ja så var jeg ikke den, der gav mig til at kritisere et velment og vellykket arrangement, men syntes bare, at vi havde haft endnu en dejlig dag i vores gode forening.

Formand Knud Rasmussen, Holme-Ølstrup, takkede for den gode tilslutning, mens vi spiste og hyggede os et par timer på Ritz, som bestemt også er blevet mere folkelig med årene. E.N.

En søns hilsen til sine forældre på deres 60-års bryllupsdag

En tak skal I have før dagen er gået,
fra mig og fra gården derhjemme,
en tak for det korn, der er høstet og sået,
og tak for de titusinde ting I har nået,
i de treds år vi aldrig vil glemme.

En kæde er stærk som det svageste led,
det ord **må** vi mennesker sande,
det femte var stærkt, ja mere end det.
Nu beder jeg til, jeg som sjette led,
veed en ubrydelig kæde at danne.

Det hjem, som I byggede og elskede I to,
det hjem, som vi mindes med glæde,
hvor altid var nøjsomhed — tryghed og ro,
blev mit — jeg er stolt — og jeg vil I skal tro
at den fortsætter slægternes kæde.

Sønnen er 6'te generation på slægtsgården
HAUGEGAARD i St. Havelse ved Ølsted.

Hverdagens helte

November måned appellerer til eftertænkksomheden. Det er den stille måned uden de store hændelser, og det tågede vejr med lave temperaturer viser hen til de indendørs aktiviteter. Det er ligesom sindet beredes bl.a. til læsning, og når den må afbrydes sker det, at begivenheder og personer passerer revy og bliver mere nærværende og næsten lyslevende. Da er det, at tilskyndelser dukker op, fordi det oplevede taler om eksempler til efterfølgelse, og de små ting kan blive værdifulde som ægte perler på snor. Og vi, der nu er midtvejs eller et stykke forbi midten, har jo store ting at finde i det små. I mødet med jævne og dejlige mennesker, som under krisens tyngde ikke kunne hævde sig til den indflydelse, de var berettiget til, ja, dér fandtes de holdepunkter, som senere erkendtes, fordi disse enkelte havde givet mere fra sig, end de selv var klar over.

De var gode gesandter for et menneskesyn og en arbejdsglæde, som ikke altid kom til udfoldelse, men som fæstnede sig hos andre og gav et varigt mod og vilje til at være skabende. De gik deres stille gang igennem livet og efterlod oplevelser, som i erindringen blev til dåd. Disse hverdagens slidere repræsenterede en good-will, der tit opfattedes som svaghed, men var mere det kærlige og reelle end det, de mange der søger storheden nogensinde kan præstere. De stille slidere kendte med sikkerhed til menneskenaturens uafslidelige skiften, og den henholdsvis bøjede sig og søgte kontakten, hvor den var værd at søge, alt under indtryk af nødvendighedens lov, som er gældende for de, der mest af alt må tilpasse sig. Retfærdigheden måtte der ledes efter, ofte forgæves, og forståelsen var ikke at møde hver dag. Men livet gik sin gang, man giftede sig og fødte børn, tog arbejdet, hvor det var at få — også det kommunale — og ellers skridtede man vejen til fagforeningens mand eller til Hjælpekassens formand. Det var trøstesløse tider med flæsk og kålrabi på bordet og

anden almuemad — alt imens man ventede. Ventede på hvad, ja, man vidste det vel knapt, men bedre måtte det jo blive.

Kan nogen se, hvor vi er? Jo, vi er jo i tyvernes og tredivernes grå verden med trængsel under kampen for at få udkommet både i arbejderhjem og hvor man var vant til det bedre — og ledsagende fulgte trangene efter at finde en lysstribe, der varslede nye tider med nyt tøj og måske en bedre stol og et ordentligt leje.

Sådan oplevede jeg det i stuen hjemme mange af ugens dage, når far og mor bød på kaffe og udbetalte de små kronebeløb, som Hjælpekassen kunne afse. Der sad de så, de mange fra den hele kommune og fortalte om lykkelige familietildragelser og mistede forhåbninger, om timerne med omsyning og lapperier i det uendelige, om stensplinterne der sprang og sårede under arbejdet bag forhænget ude ved vejen, hvor datidens materialer blev til, om det politiske møde med klassesnak og proprietæroverlegenhed, så det hele endte i en udsigtsløs palaver, og mange mange andre ting førtes frem.

En næve gik i bordet af arrigskab, og en næsten uhørlig hvisken viste, at en af de andre var optaget af at takke og sige venlige ord om alle andre — det altsammen forståeligt. Det kunne ikke være anderledes.

Mennesket reagerer forskelligt under påvirkninger, der trænger ind til marv og ben. I de tider rejste man koncentrationslejrene andre steder, og en anden form for nedværdigelse blev dyrket — og alle steder de samme reaktioner. Strid eller en stille venden ryggen til det gale og afsindige — altid det samme. For mennesker er jo så forskellige. — Så hentede mor kaffekopperne og sandkagen, og de sivede lige så stille afsted til ny nedværdigende adfærd eller til tilbudt arbejde for ca. 15 kr. pr. uge. Og om aftenen hentede man de gamle aviser for at læse det, der var gamle nyheder i dem, og fra 1933 lyttede man til den lokalt fremstillede krystalmodtager og dermed til Aksel Dahlerup og kambersangeren — og i ét af disse jævne hjem hos hjertelige mennesker fulgte jeg det første skuespil, som sendtes ud i æteren, vi sad seks om bordet, og alle mærkede et spark over benet, hvis der fremkom en forstyrrelse. Sikke tider, der var dog vist alligevel en bedre tid forude.

Og var det tirsdag, blev formiddagens kaffedrikning for mor fulgt op af forberedelser ved komfuret, for der skulle laves mad, en kødsuppe eller en frugtsuppe og paneret flæsk eller frikadeller — eller dansk bøv i hvert fald én gang i kvartalet. Det blev der holdt nøje regnskab med. For en god ven

NB.

Kære læser: Redaktionen mangler billeder.

— Kig i skufferne og giv et bidrag til den fornøjelige serie:

gamle billeder

af familien var undervejs, nemlig fiskemanden, som hentede sine varer på nabostationen og med vogn og islænder kom langt omkring. Han kom altid præcis kl. 12,00, igennem 25 år var han en kær gæst i 1 1/4 time, og var det sommer, havde vi altid 1/2 time i haven med snak om landet og lederne og om de truende skyer i verdenshorisonten. Jeg lærte meget af denne mand med fisker- og herregårdsblod i årerne og med en træfsikker replik af både forstående og meningsdannende karakter. Da han døde af personlige sorger, følte vi stor medfølelse, og den dag i dag føler vi vemod og også glæde ved at have kendt en sand folkets mand.

Og så blev jeg sendt på togt til de ensomme og af skæbnen hårdt ramte. Spændende var det at møde »ministeren« og at aflevere tieren og høre hans klare opfattelse af at være en betydelig mand mand. Han havde mange kontakter og stod Zahle nær, mente han da. an var en stout mand, men ramt af en giftpil under »Valkyriens« besøg på Sct. Thomas og endte som særling. Men glad ved børn, og han bød os Kongen af Danmarks bolcher — og det at stå i stuen hos den meget gamle og svækkede skovarbejder, der lå i sin alkoveseng passet af den åndssløve datter næppe sansende noget, men næsten stonnende under en trykkende varme — det var at opleve fattigdommen, så man sagde til sig selv »det skal være løgn om nogle år«. Og petroleumslampen kastede et slør over stuen, som aldrig glemmes, og jeg gik bort i en skam over at vide om en sådan tilværelse. Da han døde ældgammel højste jeg flaget på halv nærmest i desperation over at have kendt til det ydmygende. Men også for at hylde en standens hædersmand.

Og på en sådan tur kom jeg forbi købmanden og på den dertil brugte grøftekant oplevede jeg øllets velsignede virkning på en af vore kendte digtere, indtil det øjeblik, da overforbruget gjorde sin virkning. 6 bajere ad gangen gjaldt bestillingen. Sådan var Nis Petersen også. Men han rejste nye tanker til bedømmelse, og vi var på tur i fjerne riger og besøgte Sandalmagernes gade. Og eftermiddagen kunne være givende. Som nu hos Birthe, som inviterede på chokolade for 3-4 medsøstre og nogle børn også. Så brødes meningerne, men sådan, at ingen gik i vrede. Der oplevede jeg en demokratisk forsamling, som den bør trives. Respekten for hinanden overgik misundelse og venlighed. Der var højt til loftet og vidt til væggene, der findes ikke mange stuer med den atmosfære. Birthe levede af sine høns og havde brutto 1.000 kr. om året. Hun var en af sognets personligheder. Men aftener kan jo ikke mindst have sine glæ-

der, når livsoplevelsen hentes i alle miljøer og bliver fortalt med sans for det righoldige. Det var »fasanen« en mester i. Far kendte ham fra ungdomsårene, og han kom hos os og blev i mange uger. Ellers var han en af landevejens farende svende. Og når foråret kom, fik han altid uro i sindet, så måtte han opleve. Han blev en gang taget på en krybskyttejagt, derfor tilnavnet. Han kendte grever og baroner, borgmestre og spåkoner og en hærske af fritlevende sjæle. Jeg blev dus med landsdelene, og hans dialektkyndighed gjorde, at alle »folkemål« gav genlyd i stjerne. Og han havde været udenlands og fortalte grumme historier om trolde og uvæsener i Smålands skove — og han vidste om forrige tiders dyreliv og om sære skærgårds oplevelser ved svenske kyster. Især på Hallands Væderø havde han set de gamle skikkelser lyslevende. Det var fantasifuldt og gav farlige drømme, men hvor var det interessant.

Ude og hjemme var trediverne en lærerig tid og strejftog over riger og lande og landsdele og erindrede de små stuers enkle udsmykning og de mange folks jævne og oprigtige og mange gange fattige færd — ja, med det hele i betragtning vokser en bevidsthed frem om, at alt er omskifteligt og intet er sikkert. Men tillige en tro på, at det nytter, når der virkes fremadrettet. Og vi kom til bedre dage. Men mindet lever, og fra det kan vi vide, at alt bør gøres, for at tiden ikke kommer tilbage. Menneskebørnene har det fortjent bedre. Fattigdommen er en rædsel. Stedse større social lighed er en ret. Og de mange gode kræfter i hus og hytte skal altid tjenes, for de er hverdagens helte. Eller rettere de egentlige opbyggere. De forfinede og dovne kan lære meget af dem.

Manden i gården.

Velkommen til nye medlemmer

Gårdejer Johs. Andersen,
Bakkely, Rejstrupvej 71,
5800 Nyborg.

Pensionist Niels Østergaard,
Vistivej 9 Sønderholm,
9240 Nibe.

Gårdejer Jørgen Sørensen,
Anneksgaarden,
Drigstrup Bygade 5,
5300 Kerteminde.

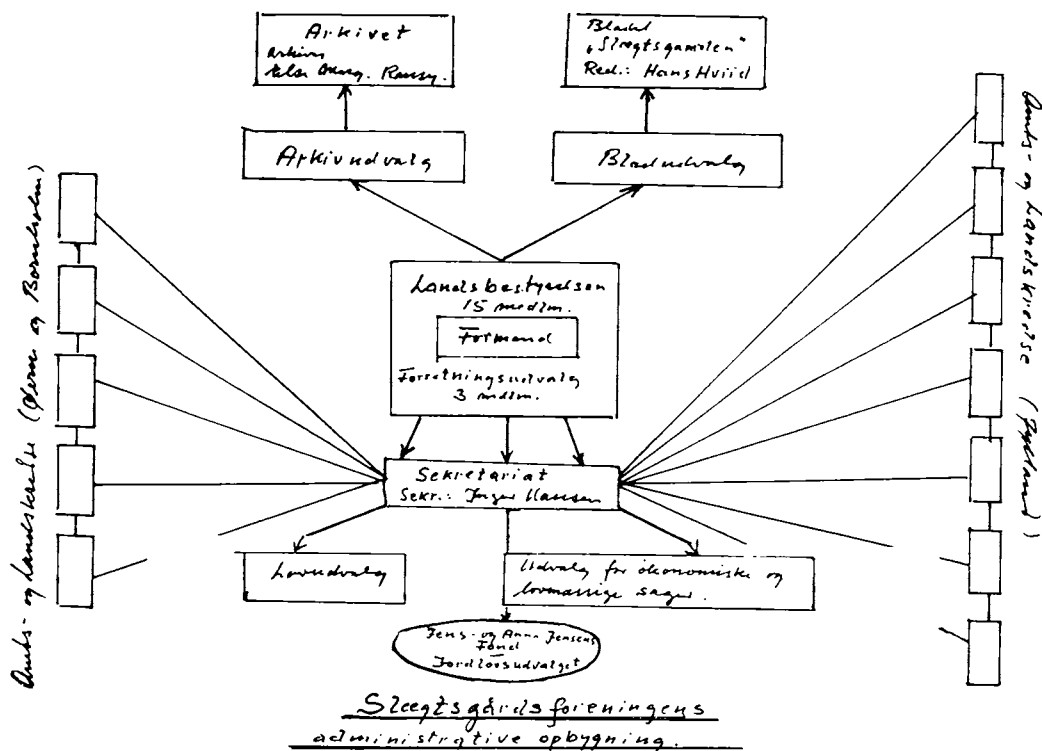
Gårdejere fru og hr.
Helene og Johannes von Qualen,
Granbjerggård,
Nr. Hostrupvej 39,
Nr. Hostrup, 6230 Rødekro.

Gårdejer fru og hr.
Asta og Holger Rasmussen,
»Højagergård«, Landevejen 8,
4684 Holme-Olstrup.

Gårdejer Has Asmussen,
Nørre Hostrup Bygade 11,
6230 Rødekro.

Gårdejer fr. Karen Margrethe og
hr. pastor Poul Christophersen,
»Elmegaard«, Hovedvejen 101,
Kauslunde, 5500 Middelfart.

Dansk Slægtsgaardsforenings opbygning

H. H.
1950

Skaf foreningen nye medlemmer

Undertegnede foreslår, at følgende får tilsendt materiale om Dansk Slægtsgaardsforening og opfordres til at indmelde sig i foreningen:

Titel

Titel

Navn

Navn

Postadresse

Postadresse

den

19

Underskrift

Ønsker man ikke at klippe i bladet, kan forslag indsendes til sekretariatet på alm. postkort.

Landbrugslån til ethvert formål.

Har De brug for lån til tilbygning, sammenlægning, grundforbedring, køb af nye maskiner, udvidelse af besætning, ejerskifte eller andet, kan De roligt henvende Dem til Forenede Kreditforeninger. Vi yder

lån overalt på øerne på op til 50% af ejendommens værdi med løbetider på 10, 20 og 30 år. Lad en af vore landbrugs-kyndige folk kigge på Deres ejendom, så får De den rigtige belåning - hurtigt, smidigt og effektivt.

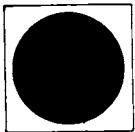
FORENEDE KREDITFORENINGER

Otto Mørsteds Plads 11 · Postbox 333 1503 København V · Tlf. (01) 15 34 34
Magelos 2 · Postbox 343 5100 Odense · Tlf. (09) 11 77 77

**Jyllands
Kreditforening
er
specialister i
Jylland...**

6100 HADERSLEV: Åstrupvej 13. Tlf. (04) 52 70 00
6950 RINGKØBING: Herningvej 3. Tlf. (07) 32 01 11
8800 VIBORG: Sct. Mathiasgade 1-3. Tlf. (06) 62 33 33
9100 AALBORG: Boulevarden 43. Tlf. (08) 12 38 77
8260 ÅRHUS-VIBY J: Borgvold 16. Tlf. (06) 14 88 00

**SPAREKASSEN
SYDJYLLAND**

Fotokopiering
foretages.

Slægtsgaardsarkivet.

Vi skaffer penge til gårde.

København: Jarmers Plads 2
1590 København V, Tlf. (91) 12 53 00

Århus: Boulevarden 69,
8100 Århus C, Tlf. (06) 12 53 00

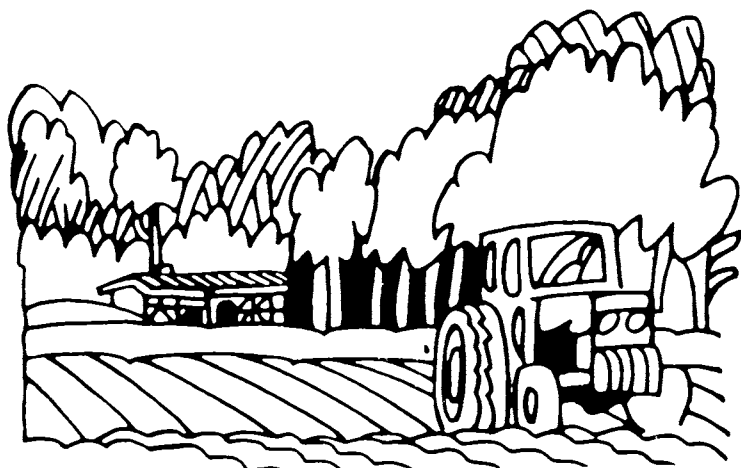
Herning: Viborgvej 1,
7400 Herning, Tlf. (07) 12 53 00

Afd.kontor i Ålborg: Algade 38,
9100 Ålborg, Tlf. (08) 12 53 00

Afd.kontor i Odense: Jernbanegade 16,
5000 Odense, Tlf. (09) 12 53 00

Kreditforeningen Danmark

**Et A-rentebevis fra Andelsbanken
giver stigende rente år for år
-uden at Deres penge er bundet.**

 ANDELSBANKEN

*Lær af fortiden - Lev i nutiden
Virk for fremtiden*

Oktober/november 1980

Nr. 228 - 38. årgang

Høstpiger - efter maleri af C. C. Forup

**Medlemsblad for
Dansk Slægtsgaardsforening**
oprettet 5. juli 1941

Redaktion:

Hans Hviid, Fåredammen 11, 5300 Kerteminde
telefon (09) 32 14 61

Kasserer, sekretær og annonceekspedition:

Fru Inger Hansen, Bjerggaardsvænget 9, 2840 Holte,
telefon (02) 80 25 37. Postgiro nr. 8 08 31 42

Slægtsgaardsarkivet:

Adresse: H. C. Andersens Boulevard 4
(2. sal t.v.), 1553 København V, telefon (01) 11 67 20
Arkivar Margrethe Ransy, telefon (01) 37 73 22,
arkivaren træffes på arkivet tirsdag og onsdag kl. 14-16
eller efter aftale.

Foreningens revision:

Statsautoriseret revisor Kr. Foged, Frederiksgade 1,
1265 København K, telefon (01) 11 77 88.

LANDSSTYRELSEN:

LANDSFORMAND: Gårdejer Jens P. Petersen, (R), Thyrasvej 7,
4100 Ringsted, tlf. (03) 61 00 23.

Næstformand: Gårdejer Holger Buch Juul, Jægergaarden,
Mølkensvej 6, Jerlev, 7100 Vejle, tlf. (05) 86 50 21.

Gårdejer Peder Møller Frifelt, Frifeltgaard, 6870 Ølgod,
tlf. (05) 24 30 87.

Ovennævnte tre udgør bestyrelsens forretningsudvalg.

Gårdejer Jørgen Skoven, »Skoven«, Asdal, 9950 Hirtshals,
tlf. (08) 97 11 66.

Proprietær Bent Bjergskov, Rosenlund, 5350 Rynkeby,
tlf. (09) 39 13 17.

Formand for bladudvalget.

Gårdejer Børge K. Fjordside, Skalsstrup, 7570 Vemb,
tlf. (07) 88 40 94.

Gårdejer Jens Bligaard, Oddense, 7861 Balling,
tlf. (07) 5810 11.

Gårdejer Poul Ipsen, Paradisgaarden, Ibsker, 3740 Svaneke,
tlf. (03) 99 65 35.

Gårdejer N. Sehested, Holmstol, 8883 Gjern,
tlf. (06) 87 50 19.

Gårdejer Chr. Thyboe, Kirkemosegaard, 8991 Spentrup,
tlf. (06) 47 70 87.

Gårdejer Vagn Mathiasen, Munkhøjgaard, Borsholmvej 11,
3100 Hornbæk, tlf. (03) 24 00 05.

Formand for arkivudvalget.

Gårdejer Frede Falk Rasmussen, Vestervang - Marrebæk,
4873 Væggerløse, tlf. (03) 87 73 57.

Gårdejer Thomas Dahlmann, Vandlingvej 122, Vandling,
6100 Haderslev, tlf. (04) 52 36 97.

Gårdejer Carl Martin Christensen, Badstrupvej 39, Badstrup,
5484 Uggerslev, tlf. (09) 85 11 74.

Gårdejer Lars Andersen, Arnøje,
4660 Store Heddinge, tlf. (03) 70 10 64.

Den sommer... det år...

Så skriver vi oktober og sommeren og året - næsten da - er gået over i historien. Det blev ikke en rigtig god og trivelig sommer og året ej heller. Vi fik rigelig med nedbør, langt over normalen og har våde dage også i høstens tid i erindring. For første gang oplevede vi at måtte vente til september før der blev taget hul på kornmarken - en mærkelig landmandsoplevelse. Det blev lavtrykkenes periode og ikke nogen sammenhængende uger med stærk grovækst sås. De mange dage med længevarende højtryk og stabilt tørvejr virkelig gjorde ikke i dette år den gamle drøm om en eventyrhøst på de danske agre. Vi havde ellers god brug for store udbytter og en bedre økonomi.

Og året blev et vemodets år. Det er lange blikkes tid vi er midt i. Der spejdes efter lysninger, efter forståelse for produktionens værdi for den enkelte og for samfundet, efter meningsfulde afgørelser der i det brede sigte respekterer et dagværk der udføres alvorligt og på interessens grund og med slægtens forpligtethed som følgesvend. De første år af 80'erne bliver resignationens år, mere end udviklingens og udbygningens tid. Der tænkes og virkes, uden at en nytids bedste trang kan finde fodfæste. Og det bedste mål er at de mange kommer igennem ved forstandig udholdenhed. I landbohjemmet er vi nu ved den korsvej hvor valget af kørevejen kan føre mod afgrunden - og valget er svært. For produceres skal der jo og nulvækst for investeringen giver stagnation. Men den forsigtige kørsel er jo i alt fald en bydende nødvendighed. Men på et punkt må forsigtigheden vrages - når det gælder at pege på fejlgreb og negative holdninger, her må landmanden være bevidst. Og der bliver desværre nok brug for at tale højt til politikere i stat og kommune som ikke lever med den forståelse og alsidighed, som de ret beset er valgt til at varetage. Ingen i landbofamilien gør noget forkert ved at »drage lansen« mod de der ikke forstår sig på rimelighed.

Men håbet må leve - det har været drivkraften altid og har ført til lykke og trivsel og skaberglæde. Vi kan her tænke på den store landbrugsomstilling o 1880'erne, på besættelsens hårde tryk og på kampen for europæisk fællesskab. Uden mål, ingen god fremtid med resultater for hjem og samfund. Lad håbets lys funkke - trods en sløret udsigt.» Atter det dages dog påny . . .«

Jens P. Petersen.

Fra en gammel dagbog

Vi bringer nedenstående 2. og sidste del af gdr. Otto Peder Mathiasen's erindringer.

En beskrivelse over Borsholm By forinden udskiftningen.

Før Udskiftningen bestod Borsholm By af Borsholmgaard samt af 7 hele Gaarde og 2 Halvgaarde, men da Udskiftningen fandt sted fik hver Gaard sit Navn og de to halve Gaarde blev lagt sammen til en hel, og Havrevangsgaarden blev lagt ind under Borsholmgaard, men senere er bleven solgt derfra og lagt sammen med Havøgaard, ligesom den saakaldte Skippergaard ogsaa er lagt til Havegaard, og den dengang kaldet Slagtergaard er flyttet ud af Byen og nu er Nørregaard.

Ved udskiftningen fik hver Gaard sit Navn og har sit Matrikuel Nummer som følger

Borsholmgaard	fik No 2	Eieren var vist General Voigt
Svingaarden	fik No. 3	Jens Jørgensen
Vestergaard		
(Skippergård)	fik No. 4	Niels Jensen
Engaarden	fik No. 5	Mathiasen Gabrielsen
Havegaard	fik No. 6	Lars Jørgensen
Askegaard	fik No. 7	Hans Christiansen
Høigaard	fik No. 8	Jens Nielsen
Nørregaard	fik No. 9	Lars Olsen
Skolen	fik No. 1	

Til hver Gaard kom til at høre en Hovedlod paa omtrent 40 Td. Land, et Overdrev paa 24 Td. Land, en Englod paa omtrent 40 Td. Land og en Huslod paa 6 Td. Land samt en Tørvelod på 2 Td. Land. Tørvelodderne blev omtrent alle ude i Øerne og Huslodderne blev alle bortgivet til Husmænd undtagen den Huslod som hørte til Matk. N8. laa ved Borsholm og blev til Skolelod, hvor nu Borsholm nye Skole ligger. Den gamle laa inden i Byen og brændte 1903 hvorfor den blev flyttet derhen hvor den nu findes.

Byen har gennemgaaet mange Forandringer i de sidste 60 Aar. Den har været hjem søgt af mange Ildebrande, Borsholmgaard, Nørregaard 2 Gange, Skolen og 5 Huse er gaaet op i Luer siden 1850.

Byen er også formindsket betydelig. Der er 18 Huse nedbrudt og tilintetgjort og der er omtrent 70 Personer mindre end 1850. Krigen fra 1848 til 50 tog sin Part. Der faldt 5 Mand her fra Byen af følgende Navne:

Lars Jensen fra Svingaarden, Søn.
Niels Mathiasen fra Engaarden, Søn.
Jens Christian Justesen, Skomager, Søn fra en Husmand.
En Tjenestekarl paa Askegaard.
Hans Hansen Fynbo, Søn af Hans Fynbo, Parselist i Borsholm.

I 1864 havde vi kun 3 saarede Mand i Byen.

Lars Larsen, Granat igjennem det ene Ben.
Anders Larsen, Overskudt den Højre Arm.
En søn af Chr. Killebakke, overskudt den Venstre Arm.

Alle Invalider.

Hvad bønderne hed i Borsholm 1611	I 1651	I 1801
Peder Laussøn	Niels Pedersen	Lars Munk
Jeg Laudssøn	Jeg Lauritsen	Jens Skipper
Krestoffer Povelssøn	Hans Sørensen	Mathias Gabriel
Peter Hellegssøn	Niels Ollafsen	Peter Larsen
Peder Aagesøn	Jørgen Vilhelmsen	Jens Nielsen
Niels Svendssøn	Rasmus Andersen	Bendt Andersen
Jeg Pederssøn	Paul Jørgensen	Hans Christiansen
Laurits Severson	Søren Andersen	Lars Olsen
Peder Jønssøn	Peder Rasmussen	

De lavere Marker som kaldes Engene var ved Udskiftningen aldeles overvokset med Skov, væsentlig med store Egetræer, men Staten forbeholdt sig alle Træerne og tid efter anden tog Staten Træerne som alle var stemplede med Statens Mærke men de lod alle de store Støde blive staaende, hvilke Bønderne selv Maatte fjerne og det var ikke nogen let Sag.

Omkring 1820 rasede en frygtelig Orkan, som fællede en stor Bøgeskov af gamle Træer, lige fra Pleilts Gaarde til Gurre Sø og alt faldt. Det varede 6 Aar inden Træerne blev fjernede og i den Tid var det let at komme til Brænde, for naar Bønderne tog en Flaske Brændevin med ind til Skoven, saa fik de to Læs Brænde gratis hjem.

1826 var en frygtelig tør Sommer, der var ingen Vand hverken i Kjær eller Damme. Brøndene var ogsaa aldeles tomme og Byens folk maatte hente al deres Vand i Gurre Sø og alle Kreaturerne maatte ligeledes drives til Søen for at Vandes og det var umuligt at skaffe Føde til Kreaturerne, hvorfor de lod dem æde ved Søen hver Dag de Vandede og de var meget faatallige i den Tid.

Op til Borsholmgaards Mark ligger en Skov som kaldes Rusbyvange. Før Udskiftningens Tid laa her to Gaarde, hver paa 100 tdr. Land, som var opdyrket, hvoraf man endnu kan se de pløjede Agre i Skoven, men da Udskiftningen kom tog Staten Gaardene og plantede dem til Skov som findes der endnu. Ruinerne af Gaardene har været synlige indtil for faa Aar siden inde i Skoven, da blev Stenbroen brudt op, slaaet til Skærver for at lægge paa Skovens Veie, og nu er der intet synligt af Gaardene mere.

Midt i Borsholm By boede en Husmand som hed Niels Peter Strømmer, en Broder til ham kaldes Skræder Viner stjal og kom i Forbedringshuset, men i den Tid passede de ikke saa godt på dem og han brak ud deraf og rømte til Sverrig, hvor han lod sig hverve til Svensk Soldat. Blev saa sendt til Prøisen med Hjelpepropperne. Løb saa fra Svenskerne og lod sig Hverve hos Prøiserne og blev saa Tysk Soldat, kom med i Slaget ved Lybeck, men under Slaget gemte han sig i en stor Mose, og blev liggende der til dagen efter, hvorefter han saa begav sig af Holsten til. Paa Veien mødte han Danskernes andet Jægerkorps, hvor min Bedstefader Ole Mathiasen var med, og han kendte straks Per Skræder, og anholdt ham. Skræderen blev noget forbavset at træffe nogen han kjente, men ogsaa meget glad for han var yderst forsulten, hvorfor han saa fik det halve af Ole Mathiasens Brød, og saa fortsatte han sin vandring imod Nord.

De omtalte Personer kom begge heldig hjem, og siden taltés adskilligt om Deres Møde i Tyskland. Skræder Viner roste sig altid af at han havde tjent 4 Konger i et par Sko.

Naar man spurgte Skræderen hvordan han befandt sig i Mosen, sagde han: Der sov jeg hele Tiden for jeg var saa træt, men da jeg vaagned, tog jeg efter min Hue, men den var der ikke, men til gengæld havde Viben lavet en Rede i mit Haar og lagt to Æg.

(På et andet løst blad står historien om skamageren der ogsaa var Hjortehyrer fortalt med lidt andre ord end beskrevet på side 1 og 2, her startes med:)

Skomager, Lars Petersen, Boende i Borsholm op imod Skoven.

Bodil Kirstine, hans første Kone.

Kirsten Jensdatter, hans anden Kone.

deres Børn

Ole Larsen, senere drevet et lille Gartneri i Borsholm.

Peter Larsen, senere gift med Jordmoderen i Borsholm.

Christian Larsen, senere Gaardejer i Horserød.
Lars Larsen, Skomager i mange Aar i Borsholm.
Niels Larsen, Parselist paa Borsholm Mark.
Ane Marie, gift med Søren Olsen, Villingørød.

Så fortælles om hjorteslagtingen og at skomageren var hjortehyrer for hele byen om sommeren så længe sæden stod på marken og han fik sin Løn derfor af Bylauget.

(På et blad skrives om Borsholm skoles lærere og deres koners og børns navne og så står følgende ved lærer Møller:)

Lærer Møller havde en Datter Lene som fik et uægte Barn, og hun blev derfor tilsagt at møde i Hornbæk Kirke en Kirkedag, for at staa til skamme inden for Kirkedøren under Gudtjenesten, og dem som vilde spytte paa hende havde lov dertil.

(Følgende er en beskrivelse fra et andet blad).

Af Særlinge havde vi en som kaldes for Hageruppen. Han gik omkring og spillede paa Violin, den lille Finger maatte han binde med en Traad, da den ellers tog Feiel. Engang var han paa sin sædvanlige Rute, da kom han gennem en Skov. Der saa han et paar Maarunger springe omkring, men da de blev ham var. løb de ind i et hult Træ. Saa tænkte han: Det var rart at faa fat i dem.

Han var snarraadig, trak Bukserne af, bandt forneden af dem og holdt dem saa for hullet, hvor de var løbet ind og bankede paa Træet med sin Træsko.

Da for den Maar ud i Bukserne, og han samlede da Bukserne forsigtig sammen og begav sig paa Veien hjem. Da han saa kom til sit Hus, stod Konen udenfor, og hun kunne ikke forstaa hvorfor han kom med Bukserne i Haanden, og hun udbød: Er du forvoren Far. Han svarede: Nu skal du bare se en Spojan jeg har i Bukserne. De gik da ind i Stuen og lukkede Vinduer og Dør, saa aabnede han for Spojanen men med et sæt var den oppe paa Hylden under Loftet, og den vilde ikke gaa ned igjen, da tog Mutter Blæsepiben og vilde jage den, men da sprang den hen paa Dragkisten og rev nogle

Kopper ned, saa sagde hun: du maa hjælpe mig at faa den ud. Saa tog han et Kosteskift, og saa gik det løs. Men naar de slog efter Maaren ramte de det der stod paa Dragkisten eller ogsaa paa Hylden.

Da begyndte Mutter at græde for alt blev slaet itu, men Fatter sagde: Det skal du ikke bryde dig om, for skindet skal betale det.

Men langt om længe gik Maaren ud af en Rude. Da sagde Hageruppen: Gudskelov vi blev af med den Spion. Men Sorgen var stor hos Mutter, for alt det som var slaet i stykker.

Haageruppens Dage endte i Kjøbenhavn, da han var kommet ind at bære Lig under Koloraen.

(På et blad er 34 personers børneantal. Det må være en fortegnelse over hvem der hørte til Borsholm skoledistrikt).

J. Gromløse	4 Børn	A. Johannesen	6 Børn
S. Larsen	6 Børn	L. Borse	3 Børn
L. Kistrop	5 Børn	Kristiane	2 Børn
L G?	2 Børn	Skræderen	6 Børn
Chr. Nielsen	8 Børn	P. Mathiasen	7 Børn
Sven Jensen	5 Børn	A. Johannesen	6 Børn
J. Olsen	2 Børn	Hammer	2 Børn
P. Jensen	4 Børn	L. Larsen	5 Børn
J. Skomager	4 Børn	Killebakken	5 Børn
Lr. Havemand	3 Børn	Niels Peter	3 Børn
Heideman	3 Børn	P. Henriksen	4 Børn
P. Christensen	3 Børn	Lille Johan	3 Børn
J. Mathiasen	6 Børn	H. Larsen	4 Børn
S. Bager	2 Børn	Rasmussen	4 Børn
Bauer	6 Børn	Niels Larsen Sko,	8 Børn
A. Petersen	9 Børn	Fr. Olsen	5 Børn
M. Olsen	6 Børn	Ander Vindal	3 Børn

151 Børn

Og hermed slutter Otto Peder Mathiasen sin morsomme dagbog.

Nyt i noter!

Bondebladet i Norge, hvorfra vi har hentet ideen om de gamle billeder, har ladet fremstille en bog på norsk landbrugsforlaget med ca. 1100 gamle billeder »fra gård og grend«. - Var det en ide til efterfølgelse?

Fra vort nye medlem, gdr. Hans Kr. Starbæk, Gandrup har vi modtaget et brev, som har glædet os. Kr. Starbæk efterlyser oplysninger om de større arkiver.

I samarbejde med Slægtgaardsarkivets fru Ransy skal vi i næste nr. bringe en fortegnelse over diverse arkiver, der kan være behov for at komme i forbindelse med.

Iøvrigt giver fru Ransy gerne alle oplysninger, der måtte være behov for.

Danske Landbrugs Realkreditfond har udsendt en halvårlig beretning med flere værdifulde oplysninger. At landbruget er inde i en krise, turde stå klart for alle, og det er da heller ikke alt for lyse tanker, der gives udtryk for - men man må håbe på lysning forude.

Så ligger det ny emblem færdigt.

Emblemet er meget smukt udført i grønt og hvid emalje. Motivet er det samme som det gamle - forlængst udsolgte - men er betydeligt mindre og fikserer.

Emblemet kan erhverves hos sekretæren eller hos kredsformændene i løbet af kort tid. Prisen bliver 20 kr. - Var det ikke en velegnet julegave?

Endnu engang har vi haft den glæde at få brev fra vort gamle æresmedlem Signe M. Jensen i USA. Brevet var ledsaget af en check på 100 dollars, som udtryk for hendes hengivenhed for foreningen.

Signe Jensen er i dag 92 og bor på et alderdomshjem, hvor hun befinder sig i bedste velgående.

Hvis nogle af vore medlemmer kunne tænke sig at glæde hende med en hilsen (f.eks. nu i anledning af julen) er hendes adresse:

Fru Signe M. Jensen, Sunrise Manor, Tyler - Minnesota, USA.

Billedet viser Signe Jensen på hendes 71 års fødselsdag fint pyntet med Mantilla. Dagen fejredes sammen med Samuel Frifelt og hans Nanna i Granada, Spanien.

Signe Jensen

Husflid i gamle dage...

Fotografier fra hele landet efterlyses til bog om husflidsbevægelsen

En af de store folkelige bevægelser, som opstod i forrige århundrede, var husflidsbevægelsen. Hundre tusinder af unge gik i husflidsskole om vinteren — i særdeleshed på landet. De lærte at save, høvle, lave træarbejder, flette kurve, binde bøger ind og meget andet. Når foråret kom, blev der arrangeret en offentlig udstilling, hvor eleverne viste deres arbejder. Ofte viste egnens piger ved samme lejlighed deres håndarbejder, og som regel sluttede arrangementet med en fest.

På Møns Museum har man i de senere år arbejdet en del med husflidens historie, og museumsinspektør Carsten Hess er i gang med forberedelserne til en bog, som skal udkomme i serien »Arv og Ej« fra Dansk kulturhistorisk Museumsforening. Som led i disse bestræbelser efterlyses gamle husflidsbilleder (fra før 1950) fra hele landet. Det gælder fotografier, som viser arbejdet i husflidslokalerne og i kvindernes syskoler, ligesom billeder fra husflidsudstillinger, hvor man ser eleverne med resultatet af deres arbejde, har stor interesse.

Kan man hjælpe med billeder, sker henvendelse til: Carsten Hess, Møns Museum, 4780 Stege. Billederne ønskes kun til låns. De vil blive affotograferet, og de originale fotografier returneres til afsenderen. Husk endelig at ledsage fotografierne med så udførlige oplysninger som muligt om tid, sted, personnavne m.m.

Dagligliv ved og på danske herregårde i gamle dage Kan De hjælpe nationalmuseet?

Hidtil har Nationalmuseet handlet ilde med danske herregårde derved, at man næsten udelukkende har beskæftiget sig med deres bygningsmæssige kvaliteter og glemt de mennesker af mange forskellige sociale lag, som arbejdede og færdedes i og omkring de flotte hovedbygninger og de tilhørende avlsbygninger, skove, marker, enge, søer m.m.

Nationalmuseet har forsømt i tide at få taget billeder af dagliglivet på de store gårde. Så meget har man interesseret sig for herregårdsbygningerne, at man nærmest får fornemmelsen af, at folk bevidst er jaget bort, når der skulle fotograferes.

Alligevel må der rundt i landet findes mange billeder fra herregårdslivet i gamle dage, og sådanne vil Nationalmuseets afdeling i Brede gerne låne til affotografering.

Her er museumsinspektør Ole Højrup (manden, der for nogle år siden skrev værket om Landbokvinden i gamle dage) i fuld gang med at skrive et stort værk om dagliglivet på og ved herregårdene i tiden fra 1880 til ca. 1920 på basis af indsamlede beretninger.

Det er imidlertid overordentlig småt med billedmaterialet. Som eksempel på mangler kan nævnes, at man ikke råder over et billede af en række høstfolk på vej til eller fra arbejde, man har heller intet billede af arbejdet omkring et dampdrevet tærskværk eller et billede af en herregårdssmed i arbejde. Ligeledes savnes fotografier af tjenestefolk i arbejde og fra arbejdet på et godskontor. Sådant kunne man blive ved, men mon ikke vore læsere kan hjælpe museet og Ole Højrup?

Det store værk, som nu skrives, bliver på otte bind. De to første bind handler om husmændene, karlene, malkekonene, røgterne, fodermestrene, landvæsenseleverne og forvalterne. Derefter skrives et bind om håndværkerne på godserne, et fjerde bind handler om skov- og jagtfolkene, femte bind om forpagtere og godsforvaltere. I sjette bind fortælles om tjenere, køkkenkarle, kuske, kokke- og tjenestepiger m. fl. De to sidste bind skal omhandle godsejerne og deres familier, årstidernes store fester, herregårdenes naboer og endelig godsbesiddernes rolle i politiske, sociale og landbrugsfaglige forhold.

Mon ikke der er læsere af »Slægsgaarden«, som enten selv har familie, der har været beskæftiget ved herregårdene, eller kender nogen, der har været det. Kan man hjælpe med billeder eller oplysninger, vil museumsinspektør Ole Højrup, Nationalmuseet, Brede, 2800 Lyngby, være glad for at høre fra dem. Der skal nok ligge egnede ting i mange familie-gemmer. **R.N.**

Dansk landbrug i dag

Af Vagn Mathiasen

Skal dansk landbrug kvæles med renter og skatter? Da Danmark i 1972 vedtog at gå med i EF, troede dansk landbrug, at man nu ville være sikret et stort marked med garanterede mindstepriser.

Når man ser på de vilkår, man i det øvrige EF tilbyder bønderne, ville dansk landbrug, med den effektivitet danske landmænd arbejder med, være særdeles godt stillet.

Hollandske landmænd, som er vore dygtigste konkurrenter, bydes som statsforpagtere følgende vilkår: I Flevoland, som er på størrelse med Lolland, og som er den senest inddæmmede del af Zuidersøen, hvor man er flyttet ud i 1965, er landmændene forpagtere af statsejet jord og tildeles efter ansøgning gårde på 60 ha med nye bygninger til 100 malkekøer for en årlig afgift på 110.000 kr. inklusive ejendomsskat. Ikke underligt, at der var 3.000 ansøgere til de første 40 gårde, der var ledige i 1965.

Nu er det ikke fordi jeg er ubetinget tilhænger af det hollandske system, men jeg har på studietur haft lejlighed til at besøge hollandske gårde og mejerier, og her nøje fået kendskab til hollandsk landbrug.

En ung dansk landmand, der vil starte som selvstændig ved køb af en gård på 60 ha, går i gang på betingelser, som vist i opstillingen.

Ved at omsætte høsten i husdyrproduktion kan økonomien forbedres væsentligt, når renten er rimelig, men der er ingen produktion, der kan bære en rente på 20-24 pct., derfor oplever vi nu, at landmændene sælger køerne, og at staldene står tomme.

Hollandske bønder kan finansiere husdyrhold og maskinkøb til 11-13 pct. rente.

Dansk landbrug producerer fødevarer svarende til 15 millioner menneskers forbrug. 2/3 af denne produktion eksporteres. Heraf går 93 pct. til EF.

Denne eksport hjembringer 22,4 milliarder kroner i udenlandsk valuta, mens landbruget importerer for 4,9 milliarder.

Det, dansk landbrug ønsker, er ligestillelse med vore konkurrenter indenfor EF. Det vil sige en rimelig rente ved finansiering, fritagelse for skat fra produktionsjord, en rimelig formueskat og fjernelse af kapitalvindingsskatten ved generationsskifte.

20 ha à 65.000 kr.	3.900.000 kr.
20 pct. udbetaling	780.000 kr.
Kreditforeningslån (10 pct.)	1.950.000 kr.
Dansk landbrugs realkreditfond (10 pct.)	780.000 kr.
Private pantebreve	<u>390.000 kr.</u>
I alt	3.900.000 kr.
Arlig renteudgift	390.000 kr.
Ejendomsskat (Helsingør) 700 kr./ha	<u>42.000 kr.</u>
I alt årlig udgift	432.000 kr.
Udgift til kunstgødning m.m.	60.000 kr.
Arlig høstindtægt 60 ha à 5.000 kr.	300.000 kr.
Arligt underskud	<u><u>192.000 kr.</u></u>

Branden på Vallø Slot 1893

I 1893 udbrød en kraftig brand på Vallø Slot, der havde en faretruende karakter.

Brandmandskabet blev dog herre over ilden og

da de første bekymringer havde lagt sig kunne en af den tids aviser bringe nedenstående humoristiske digt gennem sin huspoet.

Vallø Slot, omkranst af Skove,
 skulde lige til at sove.
 Alle Naaderne, de høje,
 halvvejs laa i deres Køje.
 Godt de havde spist og drukket,
 paa de otte Retter stukket.
 Flot de aade,
 thi hver Naade
 hun har ekstra Levemaade.

Men saa var der Frøken Scholten,
 Lysesaksen, skidt hun holdt den.
 Hun ku' ikke se hvordanne,
 men der skvat en Lysetande -
 og den fænged' i Gardinet.
 Naaden missed', Naaden hvined'.
 Hendes Naade
 overmaade
 rædselslaaet Tæppet flaa'de.

For den Portner alting sortner,
 Bomben han mod Ilden tordner.
 Alle Naaderne vil ikke
 la' Klenodierne ligge.
 Men den Portner raaber: La'dem
 ligge! Ilden snart vil ta' dem.
 Hvis den naa'de
 Deres Naade,
 saa Gud naade Deres Naade!

Hver en Naade og Novice
 reddet blev i bar Chemise.
 Sprøjterne, som kom fra Landet,
 vilde inte lade Vandet. -
 Hver en Jomfru stod om pumped'.
 Uret ned i Ilden dumped'.
 Men da Ilden
 Taarnet naa'de,
 blev hver Naades Øjne vaade.

Tænk Dem, midt i Jammernatten
 rædselsfuldt saa hyled' Katten.
 Em Komtesse, som ha'd' ha't'en,
 skreg og raabte: Frels dog Skatten!
 Der var gaaet Ild i Halen,
 men trods Skrigen og trods Talen
 maatte Katten
 dø, den arme, -
 Gud sig over den forbarme!

Trindt omkring saa triste Miner.
 Vallø Slot laa i Ruiner.
 Der man savned', kan man si'e,
 Meyer og saa hans Marie
 ved den røde Hanes Galen.
 Hør til Slutning nu Moralen:
 Selv en Naade
 overmaade
 let i Vaade kan geraade!

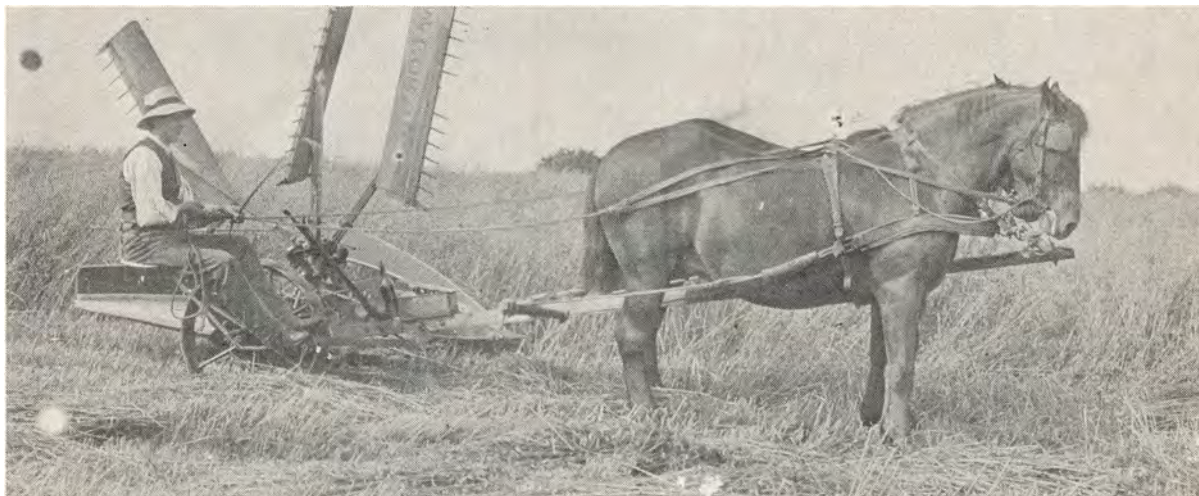
På sin egen groteske måde giver visen et ikke helt ueffent billede af den store brand, som udløb ved halv ellevetiden om aftenen i den 72-årige næsten blinde frøken Scholtens påklædningsværelse, idet en afklippet lysetande faldt ned i omhænget om toiletbordet, som straks fængede og fandt vej til det papirklædte skrå bræddeloft, hvor ilden fandt rigelig næring. Akskriveren har i sit eksemplar sat et spørgsmåltegn ved den bombe, som portneren tordnede imod ilden, men det drejer sig sikkert

om en eller anden fortidig form for brandslukningsapparat.

Hvad Meyer og hans Marie i sidste vers angår da drejer dette sig om Københavns daværende brandchef og selveste Prinsesse Marie, der havde vist en enestående interesse for det københavnske brandvæsen ved en gang til hele Københavns forbløffelse at deltage personligt i en af brandkorpsets udrykninger.

De gamle billeder

Så skal høsten i hus

De to gamle fra Stokhuset

Om dette billede skriver indsenderen: »Ved en fejltagelse kom dette billede ikke med i sidste nummer sammen med det 50 år gamle fotografi fra »Stok-agerhus«. Rart at komme et sted, hvor tingene ikke har ændret sig meget siden barndommens nabovisitter. Om det så er den hjemmelavede hjulbør, er det den samme. Alfred Hansen har ligesom sin far virket som tømmer, bl.a. ved Vallø Stift. Endnu kort før sin 90 års fødselsdag kan vi finde ham på sit velforsynede værksted, men hans to år yngre søster, Cathrine, her sørger for husholdningen i det ca. 300 år gamle tidligere skovfogedsted.

Indsendt af Else Nielsen, Jægergaarden, Vallø.

Fra Langelandsposten har vi klippet:

Han var ikke tabt bag en vogn . . .

Karetmager Henry Just Jensen, Lindelse, har altid været historisk interesseret. Han har læst en masse gamle historiske beskrivelser, og i den forbindelse kom han over to gamle breve, som har relation til hans gamle erhverv som karetmager.

- Det var ikke blot i udlandet vognbygningen blev udviklet og gjorde hurtige fremskridt. Også vi danskere kunne være med i vognen. Derfor behøvede de danske konger heller ikke at henvende sig til udenlandske vognbyggere for at få lavet en god karet. De danske hjulmænd som de blev kaldt dengang, kunne fultud være med. I et brev henvendte kong Christian den tredje sig til en dansk hjulmand med anmodning om at få lavet en vogn. Kongens henvendelse lød således, men hjulmanden var bestemt heller ikke tabt bag en vogn.

»Vi Kristian den Tredie lader dig Peder Hjulmand vide, at efter Vi er kommen i Erfaring, at Du kan gjøre Os Vogne, som Os ere behagelige, saa byde og befale Vi hermed, at du forføjer Dig herhid til Os og tager behørigt Mandskab med Dig, paa det naar Du hid kommer, Os ikke skal ske nogen Ophold. Dermed ske Vor Villie.

Kristian R.«

Den tilskrevne Peder Hjulmand, der boede i en Landsby på Kolding-Eggen og havde fire Sønner beskæftiget i Faget, var ikke uvillig til at føje Kongen i dennes Ønske; men han var tilsyneladende meget optaget af andet arbejde og stillede derfor som en absolut betingelse, at de behørig Materialer til Brug ved Arbejdet maatte være til Stede, naar han indfandt sig for at lave Kongens Vogn, saa han ikke skulle spille Tid med at vente efter disse.

Dette lod Peder Hjulmand høfligt men bestemt Kongen vide i en saalydende Skrivelse, der i ortografisk Henseende nøje svarer til Kongens eget Brev:

»Vi Peder Hjulmand, selv femte, alder Dig Kong Kristian den Tredie vide, at eftersom vi ere komme i Erfaring om, at vi kan gjøre Dig Vogne, som Dig ere behagelige, saa byde og befale vi Dig hermed, at Du forføjer behørig Materialer paa det, naar vi kommer, vi ikke skal finde noget Ophold. Hermed ske vor Villie.

Peder Hjulmand«.

Fra »flottenheimer« til ansvarsfuld familiefader

Med henvisning til billedet af håndværkerne fra Vallø bringer vi et fornøjeligt udsnit af omtalte farbrors regnskabsbog.

Prøv at sammenligne priserne med dem vi har i dag - og se ligheden, hvorledes den frie unge mand har fået forpligtelser efter at være blevet gift og familiefader.

4. juni 1904.

Ugeløn på Vallø 20,00 kr.
Købt et fotografi (stort) 1,25 kr.
1 ny kasket 1,35 kr.
1 bajer 0,11 kr.
4 cigarer a 6 øre 0,24 kr.
Kravetøj vasket og strøget 0,65 kr.
Tabt i kortenspil 1,65 kr.

1907

Købt et tørklæde til Margrethe 2,25 kr.
Amtsstueskat 3,80 kr.
1 par træsko til min kone 1,95 kr.
1 stk. kød 0,75 kr.
Brød 0,44 kr.
Brandforsikring 2,90 kr.
Betalt jordemoder 10,00 kr.
1 narresut 0,25 kr.
Tøj til Tulle 9,00 kr.
Mælk 0,20 kr.
1 ds. skæversalve 0,20 kr.

Det nye emblem har beholdt det gamle emblems smukke symbol: Sædemanden.

Vi har modtaget:

Hvorfor vil de styrende ikke se realiteterne i øjnene for landbruget?

Med den længere skolegang, som jo er almindelig nu, bliver ungdommen jo bedre rustet, end den forrige generation.

Men det ser ud til, at det medfører for den vågne ungdom følgende.

Når de omkring konfirmationsalderen begynder at tænke over tilværelsen, vil ungdom fra landbohjem se forskellen mellem deres forældres vilkår i dagligdagen, at de må yde meget mere, end en stor del fra andre erhverv, for at de kan holde en nogenlunde levestandard, enten moderen er udearbejdende eller medhjælper i bedriften, i begge tilfælde en meget lang arbejdsdag.

Den skolesøgende fra landbohjem må også erkende, at deres hjælp i travle perioder - såtid, høst m.m. er stærkt påkrævet, og skal forældrene have en fridag, må det være i en weekend, hvor børnene kan passe bedriften.

Endvidere opdager de jo dersom ældre søskende skal starte en tilværelse inden for landbruget, skal der udfoldes store bestræbelser af økonomisk og praktisk art, for at det kan gennemføres, og at det medfører en stram økonomi.

Unge følger jo også godt med, og kan læse at landboere gennemgående har stor formue, men denne er for manges vedkommende ret illusorisk, idet den pålignede ejendomsskyld er ret høj, og det skal der jo betales formueskat af, men den dag ejendommen sælges kommer staten jo og kræver kapitalvindingsskat, og de tager som regel en stor del af salgssummen.

Derfor forstår man nok, at en del af landbougdommen viger tilbage for føromtalt levevis, og foretrækker at søge ind til det offentlige, som jo giver en vis sikkerhed!

Men resultatet bliver jo ofte, at mange forældre i landbohjem, der i et langt liv har arbejdet

meget, forbedret og udbygget en bedrift, må ned sætte tempoet og drive landbruget extensivt, og så til sidst må erkende, at det ikke blev deres børn der skulle videreføre det, men det måtte overtages af fremmede enten til sammenlægning, eller måske til anvendelse inden for det offentlige store jordforbrug.

Og den extensive drift, som er i tiltagende fremmer jo ikke henstillingen om, at vi skal producere os ud af det økonomiske uføre vi er havnet i.

Og nedgangen i kød og mælkeproduktionen begynder nok snart at melde sig, og følgerne deraf kan jo blive nok så vanskelige.

Landbrugsarealet her i landet er jo af ret varierende art, og en stor del er bedst egnet til kvægbrug, men lønningerne er nu så høje, at selv store brug ikke kan få dækning for omkostningerne ved kvægbrug!

Kvægholdet er derfor i vid udstrækning placeret i familiebrugene, hvor man holder fast derved, men det giver i mange tilfælde en meget beskeden timeløn, som inden for andre erhverv ville kaldes latterlig lille, og snart føre til standsning!

En ældre landmand oplyser da han startede kunne han slagte et slagterisvin, betale en håndværker i ca. 60 timer, i dag kan et lignende svin kun betale for ca. 6-8 timer, det giver et billede af afkastningsforholdene, som nu er kørt i den modsatte grøft!

Derfor er det uforståeligt, at de styrende ikke vil se nøgternt på tingene, og give bedre muligheder for den bedste udnyttelse af Danmarks eneste råstof - jorden, og gøre det inden det bliver endnu senere, end det allerede er!

J. B.

Håndværkerne fra Vallø

Den unge hvidklædte mand foran portalen er en farbroder til Else Nielsen, Jægergaarden, som har indsendt billedet.

Læs andet sted i bladet digtet om branden på Vallø Slot 1893.

Høstgilde på Gunderup ved Vallø i 1890'erne

Når kornet var vel i hus og i stakke, blev der efter ældgammel skik fejret et høstgilde for alle, der havde deltaget i høstarbejdet, og for deres familier.

Oven over den med grønt udsmykkede indgang til vognporten, hvor festen skulle holdes, var anbragt et transparent, lavet af hvid karton, hvori der var udkåret et stort »Velkommen« med trykbogstaver. Bag bogstaverne var der klistret klart rødt papir. Vognporten var i forvejen blevet ryddet og smykket: En trælysekroner pyntet med aspargesgrønt og omgivet af guirlander af røde melbær og snebær, blev hængt op midt i loftet, og skråt hen over var der fra hjørne til hjørne hængt granguirlander, ligesom væggene var pyntet med grønt og blomster, f.eks. georginer i alle efterårets farver. Langs væggene var der stillet lange borde med bænke omkring, og ved 16-tiden indfandt gæsterne sig. Når alle var samlede, begyndte middagen, som bestod af oksekødssuppe med grøntsager og store melboller på, kogt oksekød med kartofler og peberrodssauce - og kaffe. Så snart spisningen var til ende - og det tog, syntes den yngre generation, ubegribelig lang tid - blev vognporten ryddet, og dansen begyndte til 2 musikanters violinspil. De ældre spillede kort.

Øvre i hovedbygningen var der indrettet et værelse til mødrene og de mindre børn, hvor disse sidste i aftenens og nattens løb fik dem en dejlig søvn. Det var et morsomt syn at se de allermindste, liggende i en stor og bred seng, hvor der var indrettet to »hovedgærder« - den rummede

med lethed 6 små gæster ad gangen, som faldt i søvn i det sekund, de blev lagt ned.

Ved 8-tiden blev der budt på lægsmad rundt - de, der ønskede det, fik hjemmebrygget øl til. Et par timer senere blev et stort bord stillet ind i vognporten med en mægtig punchebolle og en mængde glas, og så begyndte det store midtpunkt i festen. Først takkede fader alle, der havde hjulpet med høsten - og næsten alle var gamle kendinge, der i mange år trolig havde bidraget til det store arbejde. Når talen var endt, istemmede alle gæsterne: »Og dette skal være forpagter Tillisch til ære« o.s.v., og som de kunne synge! Derefter blev samme sang sunget for moder, for hvert af deres børn - det punkt på dagsordenen var meget spændende - for forvalteren, husjomfruen, mejeribestyrelsen, lærerinden og for damerne. Når alle de reglementerede skåle inkl. »Vore forældres børn til ære« o.s.v. var udbragt, gik man over til at synge forskellige sange og nød, hvad man kunne overkomme af punch og æbleskiver med puddersukker, de blev budt rundt på store bakker. Efter dette intermezzo fortsattes dansen til den lyse morgen.

Æren for at den pyntede vognport virkede så festligt, som den gjorde, tilfaldt vore forældres gode ven, tømremester Moes, Sædder, der var en enestående festarrangør og ganske uundværlig, fra høstgildet begyndte, til det sluttede.

København og Vallø, marts 1969.

Henry Tillisch - Elisabeth Tillisch.

Fra Langelandsposten har vi klippet:

Mølleren druknede da stormfloden kom

I dag er noret tamt, men engang blev 100 familier i Magleby husvilde.

Af alle de langlandske sogne er Hou sogn helt ned nord og Magleby sogn helt mod syd de to landsogne, som gennem tiden har haft den stærkeste tilknytning til havet.

Begge ligger de på tre sider omgivet af vand - ja for Maglebys vedkommende var man næsten overalt omgivet af vand, idet Magleby Nor før inddæmningen skar sig dybt ind i sognet - havet var allestedsnærværende.

Ude ved stranden på den forblæste vestside slog en hårdfør fisker- og husmandsbefolkning sig ned. Foruden ved fiskeriet tjente de til dagen og vejen ved at drive handel med deres større både. Inde i landet var agerbruget dominerende og her fandtes fra tidlig middelalder de gamle bondebyer Søndebro, Magleby og Nordenbro.

Fiskerne på Bagenkop og bønderne omkring noret, udnyttede på forskellig måde norets ressourcer. Der blev drevet jagt, fiskeri - især efter ål og skåret rør til tækning af husene og småøerne i noret Skibholmen Lange Bakker, Klidsbjerg, Bogø og Borgbjerg blev benyttet som græsgang for kreaturerne. Den korteste vej til kirke eller skole i Magleby var for mange en båd over noret. Især bagenkopperne gjorde flittigt brug af deres både. De var alle søvante og når kirkeklokkerne om søndagen ringede til gudstjeneste kom de i

deres både stæmmende over noret og lagde til ved foden af kirkebakken i Magleby.

Ufarligt var det imidlertid ikke at sejle over noret og Magleby kirkebog kan for året 1979 berette om en ulykke, hvor et par både kæntrede og bruden og flere bryllupsgæster på vej til kirke druknede i nærheden af Bogø. På andre måder var noret også en mindre behagelig nabo. Ved stormflod gik vandet langt op på de tilstødende marker og skadede jorden og afgrøderne - ja folk var ikke sikre i deres huse - vandet gik ind i de lavestliggende og ødelagde indboet.

Efter landboreformerne, da vilkårene for landbruget blev forberedt, var der rundt omkring i landets bestræbelser i gang for at dyrkningsarealet ved at tørlægge søer og moser. I 1828 kom der en ny skolelærer til Magleby, Christian Harboe.

Han var seminarieuddannet og præget af den ny tids tanker om fremskridt og fremsatte som den første tanken om at inddæmme noret. Det var en ordentlig mundfuld - 1500 tdr. land som derved ville blive indvundet. Men som det oftest går med nye ideer mødte planen modstand og selv de som kunne se perspektiverne i en inddæmning stillede sig tvivlende af økonomiske og praktiske grunde.

Men Harboe fortsatte med at arbejde for

inddæmningen og tiden for ham. I 1852 dannedes »Aktieselskabet til Magleby Nors Inddæmning og Udtørring« og i foråret 1853 begyndte dæmningsarbejdet. Samtidig med dæmningen opførtes en vejrmølle som kunne pumpe vandet ud af noret. Langsomt svandt vanndet i noret og kanalerne måtte gradvis uddybes. Der blev opført en mindre pumpemølle inde i noret og i 1862 kom en dampmaskine til. Da aktieselskabet ikke kunne enes om at foretage den nødvendige investering af dampmaskinen blev det inddæmmede areal i 1857 solgt ved auktion, køberen var grevskabet.

Inddæmningen af noret var nået vidt, da en stormflod i november 1872 gennembrød dæmningen og vandet som en mægtig bølge trængte ind i noret og langt op i markerne. Flere beboere ved noret måtte redde sig op på loftet af deres hus og vandmølleren satte livet til. 100 familier i Magleby sogn blev pludselig husvilde og skaderne var store. Men der blev snart taget fat på bygningen af en ny dæmning, større og stærkere end den gamle. I dag pløjes, sås og høstes der på noret. Det kan være svært at forestille sig området som hav - men netop omkring denne tid, når vandet samler sig på de lavtliggende områder, kan man få et indtryk af det oprindelige nor.

Er det mon præstegården eller lægeboligen - det større hus til venstre. Personernes dragter tyder på »standspersoner«. Kan nogle af vore læsere hjælpe.

Indsender: Slægtsgaardsarkivet.

En del af udflytterjubilæet i Lysabildskov på Als var en »gentagelse« af udflytningen. Her ved 400 mennesker deltog - her to malkepiger med spande i åg.

O gammel vej

No er æ hjem igen o gammel Vej,
 hvor miest og tit æ no i Tanke færres,
 di finder ind og frem saa mánne Stej,
 hvor no min Gang áv ny og fremmed spærres.
 Og det er godt, di ny fik Ret og Lov
 á kæmp ledt vie o den gammel Bov,
 for er e haadt, saa kán en snart fornemm,
 det er et lykle Lyv di hæ dæhjemm.
 Men æ hæ somti drømt e Lykk var væend
 og áld di fremmed flygte med e Frej,
 da hær æ soej mæ sjel, næ det skuld hæend:
 saa er æ hjemm igen o gammel Vej!

Martin N. Hansen
 fra digtsamlingen: *Hjemm.*

12 gårde på Als fejrede 200 året for deres udflytning

I den sydøstlige del af Als ligger den landsby, som hedder Lysabildskov. I århundreder var det skov, lav bevoksning, sø, udmark for fælles græsning, men da 1700-tallets udflytningstanker tog konkret form også på den venlige Østersø-ø, flyttede 12 gårde fra det lune, velkendte fællesskab i landsbyen Lysabild ud til det ukendte. Større beslutning er nok aldrig taget af de 12 gårde.

Naturligvis var det da også, at en så stor beslutning måtte fejres og fejres med værdighed - jo da ganske særligt, når det betænkes, at de 12 gårde består den dag i dag!

Beboerne nedsatte et udvalg. Formand blev en slægtning af første udflytterbonde, Hans Hansen, nuværende ejer af »Skovgården«, grd. Peter Jørgensen, Lysabildskov, Skovby, grd. Hans Jørgen

Hansen, »Møllegården«, Lysabildskov, husmoder Kirsten Jørgensen, »Søgård«, Lysabildskov.

Forberedelserne tog mere end 2 år

Forberedelserne for udvalget tog mere end to år, og mange var inddraget på forskellig måde. Jubilæet kom til at bestå af 3 hovedbestanddele, en jubilæumsbog »Lysabildskov«, et optog fra Lysabild til Lysabildskov med en »gentagelse« af udflytning og rejsning af en mindesten og endelig en fest om aftenen med ca. 275 deltagere, familie og venner til de 12 gårdes slægter var samlet til en af de største fester i mands og kvindes minde.

Bogen »Lysabildskov« blev udgivet af udvalget, som havde bedt sognets skoleinspektør Viggo Vandkær Thomsen, Lysabild Degnegård, om at overtage det redigerede arbejde. Bogen, som er næsten udsolgt, blev solgt med en smule overskud til fordel for hele jubilæet.

Samme jubilæum er her nævnt, sammen med oplysning om udvalgets formand og medlemmer. Måtte andre gribe en lignende ide, fortæller de Lysabildskov'er gerne om erfaringerne fra jubilæet i 1979.

Ved hovedbestyrelsesmødet den 12. august 1980 konstituerede hovedbestyrelsen sig således:

Formand	Jens P. Petersen
Næstformand	Holger Buch Juul
Forretningsudvalg	Jens P. Petersen Holger Buch Juul Peder Møller Frifelt
Arkivudvalg	Vagn Mathiesen (formand) Jens P. Petersen Holger Buch Juul Peder Møller Frifelt
Bladudvalg	Bent Bjergskov Holger Buch Juul Peder Møller Frifeldt Jens P. Petersen (kommitteret)
Lovudvalg	Jens P. Petersen Holger Buch Juul Peder Møller Frifelt t
Udvalg for økonomiske og lovmæssige sager	Jens P. Petersen Holger Buch Juul Peder Møller Frifelt Jens Bligaard Bent Bjergskov

Skaf foreningen nye medlemmer

Undertegnede foreslår, at følgende får tilsendt materiale om Dansk Slægtsgårdsforening og opfordres til at indmelde sig i foreningen:

Titel

Titel

Navn

Navn

Postadresse

Postadresse

den

19

Underskrift

Ønsker man ikke at klippe i bladet, kan forslag indsendes til sekretariatet på alm. postkort.

Landbrugslån til ethvert formål.

Har De brug for lån til tilbygning, sammenlægning, grundforbedring, køb af nye maskiner, udvidelse af besætning, ejerskifte eller andet, kan De roligt henvende Dem til Forenede Kreditforeninger. Vi yder

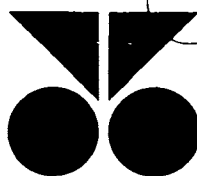
lån overalt på øerne på op til 50% af ejendommens værdi med løbetider på 10, 20 og 30 år. Lad en af vore landbrugs-kyndige folk kigge på Deres ejendom, så får De den rigtige belåning - hurtigt, smidigt og effektivt.

FORENEDE KREDITFORENINGER

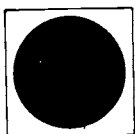
Otto Monsteds Plads 11 · Postbox 333 1503 København V · Tlf. (01) 15 34 34
Mageløs 2 · Postbox 343 5100 Odense · Tlf. (09) 11 77 77

**Jyllands
Kreditforening
er
specialister i
Jylland...**

JYLLANDS KREDITFORENING

6100 HADERSLEV: Åstrupvej 13. Tlf. (04) 52 70 00
6950 RINGKØBING: Herningvej 3. Tlf. (07) 32 01 11
8800 VIBORG: Sct. Mathiasgade 1-3. Tlf. (06) 62 33 33
9100 AALBORG: Boulevarden 43. Tlf. (08) 12 38 77
8260 ÅRHUS-VIBY J: Borgvold 16. Tlf. (06) 14 88 00

**SPAREKASSEN
SYDJYLLAND**

Fotokopiering

foretages.

Slægtsgaardsarkivet.

Vi skaffer penge til gårde.

København: Jarmers Plads 2
1590 København V, Tlf. (91) 12 53 00

Århus: Åboulevarden 69,
8100 Århus C, Tlf. (06) 12 53 00

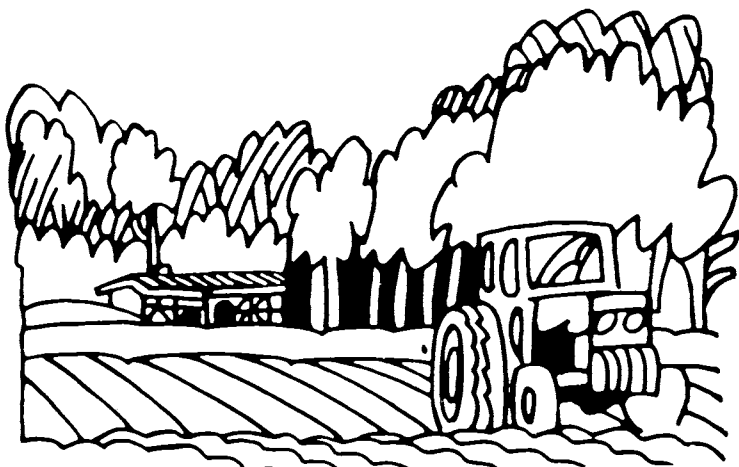
Herning: Viborgvej 1,
7400 Herning, Tlf. (07) 12 53 00

Afd.kontor i Ålborg: Algade 38,
9100 Ålborg, Tlf. (08) 12 53 00

Afd.kontor i Odense: Jernbanegade 16,
5000 Odense, Tlf. (09) 12 53 00

Kreditforeningen Danmark

**Et A-rentebevis fra Andelsbanken
giver stigende rente år for år
-uden at Deres penge er bundet.**

 ANDELSBANKEN

Lær af fortiden - Lev i nutiden
Virk for fremtiden

December 80 - Nytår 81

Nr. 229 - 38. årgang

Christi Fødsel.

Et Psaltarium
fra det 12te
Aarhundredes
slutning -
skrevet og malet
i Nordengland.
Først i nordisk
Eje-sehere i de
grev Thott'ske
Samlinger,
1786 indlemmes
det i det kgl.
Bibliotek,
hvor det opbe-
vares som et
af Bibliotekets
kosteligste
klenodier
blandt de
middelalder-
lige Haand-
skrifter.

H.

**Medlemsblad for
Dansk Slægtsgaardsforening**
oprettet 5. juli 1941

Redaktion:

Hans Hviid, Fåredammen 11, 5300 Kerteminde
telefon (09) 32 14 61

Kasserer, sekretær og annonceekspedition:

Fru Inger Hansen, Bjerggaardsvænget 9, 2840 Holte,
telefon (02) 80 25 37. Postgiro nr. 8 08 31 42

Slægtsgaardsarkivet:

Adresse: H. C. Andersens Boulevard 4
(2. sal t.v.), 1553 København V, telefon (01) 11 67 20
Arkivar Margrethe Ransy, telefon (01) 37 73 22,
arkivaren træffes på arkivet tirsdag og onsdag kl. 14-16
eller efter aftale.

Foreningens revision:

Statsautoriseret revisor Kr. Foged, Frederiksgade 1,
1265 København K, telefon (01) 11 77 88.

LANDSSTYRELSEN:

LANDSFORMAND: Gårdejer Jens P. Petersen, (R), Thyrasvej 7,
4100 Ringsted, tlf. (03) 61 00 23.

Næstformand: Gårdejer Holger Buch Juul, Jægergaarden,
Mølkensvej 6, Jerlev, 7100 Vejle, tlf. (05) 86 50 21.

Gårdejer Peder Møller Frifelt, Frifeltgaard, 6870 Ølgod,
tlf. (05) 24 30 87.

Ovennævnte tre udgør bestyrelsens forretningsudvalg.
Gårdejer Jørgen Skoven, »Skoven«, Asdal, 9950 Hirtshals,
tlf. (08) 97 11 66.

Proprietær Bent Bjergskov, Rosenlund, 5350 Rynkeby,
tlf. (09) 39 13 17.

Formand for bladudvalget.

Gårdejer Børge K. Fjordside, Skalstrup, 7570 Vemb,
tlf. (07) 88 40 94.

Gårdejer Jens Bligaard, Oddense, 7861 Balling,
tlf. (07) 5810 11.

Gårdejer Poul Ipsen, Paradisgaarden, Ibsker, 3740 Svaneke,
tlf. (03) 99 65 35.

Gårdejer N. Sehested, Holmstol, 8883 Gjern,
tlf. (06) 87 50 19.

Gårdejer Chr. Thyboe, Kirkemosegaard, 8991 Spentrup,
tlf. (06) 47 70 87.

Gårdejer Vagn Mathiasen, Munkhøjgaard, Borsholmvej 11,
3100 Hornbæk, tlf. (03) 24 00 05.

Formand for arkivudvalget.

Gårdejer Frede Falk Rasmussen, Vestervang - Marrebæk,
4873 Væggerløse, tlf. (03) 87 73 57.

Gårdejer Thomas Dahlmann, Vandlingvej 122, Vandling,
6100 Haderslev, tlf. (04) 52 36 97.

Gårdejer Carl Martin Christensen, Badstrupvej 39, Badstrup,
5484 Uggerslev, tlf. (09) 85 11 74.

Gårdejer Lars Andersen, Arnøje,
4660 Store Heddinge, tlf. (03) 70 10 64.

Ved jul og nytår

Bag os har vi et usædvanligt år og foran os et nyt — og forhåbentlig bedre. Men vi ved intet på disse årets sidste dage. Men trods alt er julen i år også blevet til en af de bedste tider i hjemmet, med hygge, forståelse og gode fortsætter, på baggrund af en beretning og en tro som er vedkommende, fordi mennesket må være sig bevidst en mening med alt som er skabt. Vi lever og tror — vi kan ikke andet.

Og nytåret sætter sit præg, fordi optimismen er i dække under alt hvad består. Det må blive bedre. Og deraf opstår jo også alt det der sætter i gang og gør godt.

Måtte meget blive bedre i hjem og samfund, måtte det blive vår med trivsel og god vilje.

En hjertelig nytårshilsen til alle, der er og kommer i Slægtsgaarden. **Jens P. Petersen.**

Med alle gode ønsker — og de kan nok tåle at være mange — sendes medlemmer, medarbejdere samt alle, der har støttet bladet og dermed foreningen de hjerteligste nytårshilsener med tak for året, der svandt.

Hans Hviid,
redaktør.

Ny slægt

Jeres børn er ikke jeres børn
de er sønner og døtre af livets
higen mod sig selv
de kommer gennem jer, men ikke fra jer
selv om de er hos jer,
tilhører de jer ikke.
I kan give dem jeres kærlighed,
men ikke jeres tanker,
for de har deres egne tanker.
I kan huse deres kroppe,
men ikke deres sjæle,
for deres sjæle bor i morgendagens hus
som I ikke kan besøge,
end ikke i jeres drømme.
I kan bestræbe jer på at komme
til at ligne dem,
men prøv ikke at få dem til at ligne jer,
for livet går ikke baglæns
og står ikke stille ved dagen igår.

(Kahil Gibron).

Nytænkning nødvendig - og handling

Med baggrund i slægtsgårdsarbejdet, og med den herudfra umiddelbart forståelige agtpågivenhed overfor landbofamiliens ve og vel, fremsættes her nogle betragtninger, der ikke går udover, hvad der i sammenhæng med Slægtsgaardens foreningens hele virke er tilladeligt, men som går videre end det vi vanligt beskæftiger os med i »Slægtsgaardens« spalter.

Anledningen er naturligvis samfundskrisen med dens produktionsbesvær og de mange krak, som lægger øde i mere end en betydning. Bl.a. sætter det altsammen sig dybe spor i familielivet og i næste generations valgsituation, når erhvervet skal bestemmes.

Disse måneders beretninger er beklemmende og nøgterne vurderinger giver ikke mange håb. De statistiske oversigter taler sit eget sprog uden lyse overgange for den nationale og globale indsats. Som nu det nys udkomne skrift fra jordbrugsøkonomisk institut. Det fortæller om et produktionsniveau uden stigning, om rentebyrdens overvældende tryk, om manglende investeringer og om mange sidevirkninger udover samfundet, endende i nye krak og større ledighed.

Denne krise, som ikke skyldes manglende dygtighed eller for stor optimisme, men alene en styring imod et højere niveau for inflation og forbrugsmuligheder, som der ikke kan skabes dækning for ved en endnu stærkere og mere lønnende produktion. Forbrugs- og produktionsniveauet er bragt i ulave og en klassepræget krævepolitik har stedse bidraget til en pengeindtjening, der igen tit har nødvendiggjort en forstærket skattepolitik som imidlertid ikke har kunnet skabe balance i betalingsforholdet overfor udlandet. I den forbindelse skal det bemærkes, at oliepriserne langt fra er den eneste skadevolder, tværtimod må det siges, at vi ikke med kendskab til disse nye virkninger har villet en passende politisk bevægelse i modgående retning ved en økonomisk nedtrapning af omkostningerne. Det er den også udenlandsk bestemte inflation, der nu virker med ødelæggende kraft.

Hvad skal der gøres?

Det er ikke hensigten med disse linier at vise hen til en bestemt økonomisk og politisk linietrækning, fordi faktorernes indbyrdes virkninger er vidtrækkende og må bedømmes absolut uvildigt eller i hvert fald uden at gamle misundelsesholdninger og social misnøje finder fodfæste. Meget kunne næv-

nes, ligefra låntagning og renter til prisforhold, skattepolitik, erhvervsstøtte, afskrivninger (som der snart ikke er plads til, og som må kunne få fuld virkning i kommende tider, med en forhåbentlig bedre indtægtsudvikling) m.m. — Dog skal een aktuel sag rejses: nødvendigheden af en passende devaluering ledsaget af en samtidig beslutning om at holde omkostningerne uændret. Det ville give en saltvandsindsprøjtning af gavnlige art.

— Det som der her skal siges er det først fornødne: at finde en national platform, hvorfra nyttige initiativer og sund lovgivning kan blive virkeliggjort. Men hvordan da?

Ja, det ligger da lige for: Der må skabes et eller flere forum for en aldsidig vurdering med et bredt sigte. Vi er jo nemlig alle i samme båd. Det er et spørgsmål om at få samlet de politiske samarbejdsvillige partier, tilsat organisationskræfterne plus den økonomiske sagkundskab i en så snæver kreds, som muligt, uden at skulle blot modtage og diskutere beretninger og skændes traditionelt — men med den opgave at være konstruktiv, så det hele kan udmøntes i lovgivning og tværfaglige aftaler, der viser gensidige hensyn. — Nogle vil sige, at vi skal langt længere i levedofsforringelse og i politisk og erhvervsmæssig krise, før tiden er moden hertil, men det kan ikke være rigtigt. Det ville være at spille bold med hele vort folkestyre. Og for mig måtte det gerne ende med en bred samlingsregering omfattende halv besætning på posterne af henholdsvis politikere og ikke-politikere.

Dette siges før forårets store opgør (hvis man skal tro forberedelserne) og før afstanden imellem ellers nøgterne folk i politik og organisationer er blevet for stor.

Statsministeren bør nok gå foran, og hvis det ikke sker hurtigt, så må de folkelige kræfter der landet over har mange platforme, hvorfra en indflydelse rækker langt, rejses.

Vi må fundamentere demokratiet bestandig, men bygningen står ikke sikkert, hvis der ikke, når farerne lurer, kan konstateres et samarbejde, der viser at fornuften har fortalere og er Alfa og Omega.

De folkevalgte i bredeste forstand bør nu finde vejen frem — sammen.

Jens P. Petersen,
landsformand.

Menneskets adel påny erkendt

Slægtsgaardsbladets kirkelige julehilsen skyldes i år provst Vagn Kvist, Varde, som vi bringer en hjertelig tak for interesse for Slægtsgaardsforeningen.

»Men det skete i de dage -«, ja, endnu kender de fleste danske vel de ord igen, de ejer en stor magt over mange af os, de sætter noget i os i gang, de sætter måske et og andet på plads for os.

Det er jo bl.a. fordi juleevangeliet kalder mange stærke minder frem. Julen står jo for ikke så få som noget, der i en sum samler barndommens dejligste og varmeste minder. Den var jo en slags åbenbaring af en virkelighed, der vel var der til hverdag, ja, som var det bærende i hverdagen, men som man jo hverken kunne eller skulle give så direkte udtryk for i det daglige. Men her var så lejligheden, hvor den kom frem - i julens festlige dage, hvor hjemmets traditioner skabte en ramme, der holdt sammen på festens indhold, sådan at det lever i os endnu. Og det er jo netop festdagens opgave - eller dog en af dem - at forklare hverdagen.

Man kan sige det sådan, at en festdag ret beset er en hverdag løftet af hængsel og holdt op i lyset, så vi kan se hvad den egentlig rummer. Sådan er f.eks. de julegaver, som nu engang hører med, langt mere end det, de var og er i sig selv. De er tegn, symboler på, at det at leve i de givne sammenhænge beror på at tage imod og give videre. På disse vilkår er livet betroet os - som et kosteligt lån.

Tage imod og give videre! Denne gensidighed mennesker imellem må respekteres. Det er klart for enhver, at hvis den ene part i et menneskeligt forhold kun vil skrabe til sig og ikke give fra sig, ja, så vil forholdet gå til. Men - det turde være lige så afgørende, at begge parter kan tage imod. Den, der kun vil give, men aldrig vil tage imod kan let blive en byrde for andre, for her bliver gavmildhed uundgåeligt til »velgørenhed« og anmassende nedladenhed.

Nu er julen ikke blot en sum af stærke minder, men en nutidig tale til os fra allerhøjeste sted, en forkyndelse af det glædelige budskab om, at Gud gav os sin søn. Han kom til verden som et spædbarn, afmægtig og afhængig som sådan et er det. Og livet igennem vedblev han at være afhængig. Når

han »realiserede sig selv« - ja, så var det i lydighed mod Faderens vilje. Han udtrykte det engang sådan: »Min mad er at gøre hans vilje, som sendte mig - !« Hver dag var så at sige givet ham for af hans Fader og blev levet som et mellemværende mellem giver og modtager. Og - sådan gav han meningsfulde dage videre til sin næste: her er en ny dag, en dag med tilgivet liv - det er hvad han rækker os at leve! Sådan deler han ud af den himmelske føde. Det ligger der i at leve dagen »i Jesu navn«. Det navn er det lys, der siger os hvad hverdagen for alvor rummer og betyder!

Jeg har ladet mig fortælle, at man, hvis man kommer tilstrækkelig langt ned i en skakt f.eks., kan - selv ved højlys dag kan man det - se de stjerner, som ellers kun natten lader en få at se.

Lad det stå som et billede på hvorfra og hvordan Vorherre Jesus ser på os. Fra afhængighedens dyb så han de stjerner, som ingen andre kunne se, så han »støvet himmelglans«. Hvor andre blot så »syndere«, mislykkede individer, som ordentlige folk gjorde bedst i at holde sig på afstand af, måske ved hjælp af en almisse, dér så han Guds børn, sine egne brødre og søstre. Og hvor kloge hoveder blot så skæbnens uberegnelige eller måske altfor beregnelige spil, dér så han Guds vilje på vej til sejr. Ja, hvor ellers kun kors og død var at se, dér var dog Guds sejrstime inde.

Sådan og kun sådan blev »menneskets adel påny erkendt«! Sådan og kun sådan bliver den det.

Vagn Kvist.

Institut for Landsby-udvikling

Foreningen for »Landsbyerne i Danmark« har gennem formanden, lærer Carsten Abild, udarbejdet en ansøgning til Nordisk Råd om støtte til projektet.

Carsten Abild tænker sig instituttet placeret i Odense på universitetet og udtaler:

— Hvis vi skal sikre landsbyerne i Norden, er det nødvendigt at få sat en forskning i gang, som politikerne realistisk kan satse på i planlægningen.

— Vi finder, det vil være særdeles hensigtsmæssigt at placere en sådan forskning på Fyn, hvor vi jo har landsbyproblemerne meget tæt på, tilføjer han.

Det ny emblem

Der har allerede nu vist sig stor interesse for det ny emblem, som er meget smukt. Emblemet kan erhverves hos sekretæren, samt hos bladets redaktør og hos kredsformændene.

Prisen er som tidligere nævnt 20 kr. og foreningen håber, at alle medlemmer vil erhverve det, så det kan bæres i jubilæumsåret.

Som noget nyt har Slægtsgaardsbladet ladet fremstille en serie manchetknapper med emblemet. — Var det ikke en god ide som nytårsgave til far og søn. Prisen er kr. 75,00 for et sæt, og de kan erhverves ved henvendelse til slægtsgaardens redaktør.

*De hellige tre konger
(Vægmaleri fra Dalarne - »Dalmålning«)*

De hellige tre Konger

Klare Klokker kimer mod Sky -
det ringer til Jul i Bethlehems By.

De hellig tre Konger spørger sig frem:
»Saa sig os dog Vejen til Bethlehem!

Fra Trone og Viv vi drog for at finde
det skønneste Barn og den reneste Kvindel!«

De Konger spørger på Slot og i Vraa -
da hørte de Bethlehems Klokker gaa.

Da hørte de Bethlehems Sølvklokker ringe,
som Iskrystaller tilsammen klinge.

Men der de nåede Bethlehems Bro,
da standsed de Konger så hjærtetro.

Thi mellem de lyse Birketræer
knæled en Kvinde, så ung og skær.

Knæled så hvid i den hvide Sne
som Forårets første Blomster at se.

Knæled og pusled sit spæde Nor -
da brød der en Blomst af den frosne Jord.

Knæled og mindet sit Barn for dets Mund -
da sang der en Fugl i den nøgne Lund.

Løfted sit Barn til sit Moderhjærte -
da sukded forløst al Livets Smerte.

Johannes Jørgensen.

Mette Joensdatter og hendes slægt på Fuglsang i Farum

gdr. Poul Vang Larsen, »Egholm« Helsingør har Slægtsgårdsbladet modtaget nogle interessante artikler og slægtoplysninger af hvilke vi bringer et stykke nedenstående.

Mette Joensdatter og hendes slægt på Fuglsang i Farum.

Den gudfrygtige bondekone

Mette Joensdatter gav sine børn en god opdragelse og sørgede for, at de lærte at læse og skrive. Det er vist ikke for meget sagt, at hendes børn skabte nogle af de mest oplyste bondehjem på egnen.

Mette Joensdatter var født 1713 på Furesøgård i Stavnsboldt. Hun blev gift med enkemanden Hans Poulsen på Fuglsang i Farum. Han var en af de mange flygtninge, der kom fra Skåne efter svenskekrigen. Hans Poulsen havde fæstet gården nr. 3 i Farum i 1717 efter en anden skåning, som måtte opgive »formedels armod«.

Da Mette Joensdatter blev enke i 1747, blev hun gift med Peder Hansen fra Værløse. Han fik skøde på gården i 1766, da kongen gav skøde til alle sine bønder på krongodset i Københavns amt.

Da Mette Joensdatter døde i 1773, havde de kun den yngste søn Hans på 22 år hjemme. Han nedskriver følgende om sin moders død:

»I år 1773 den 22. Februar som var Fastelavnsmandag klokken 3 om morgenen blev min kære Moder af gud hent af denne jammerdal og hendes siæl ført af englene ind udi Himlens Sal. Da hun formedelst langvarig sygdom vormed hun blev beladen, som paa en lang tid meget langsomt tiltog, men som hun fornævnt af sygdommen mere og mere tiltog da måtte hun paa 2 Juledag blive liggende ved sengen og stedse bestandig indtil d. 22 Februari kl. 3 om morgenen forløst formedelst en sød og salig død, hvilken hun med smerte alvorligen længtes efter, thi det var hendes bestandige suk og ønske, Fader jeg befaler min Aand i dine Hænder.

Og som hun stedse forbeholdt mig at have gud for øjne og til tolde mig saaledes.

*Mit Barn frygt den sande gud,
misbrug ei hans navn og bud,
helliggør din hviledag,
ær forældre uden nag,
drøb ei nogen, driv ei hoer,
stjæl ei, væ ei falsk i oed,
sky begærlighed paa jord.*

Hertil give gud fader mig Aand og naade, lykke og velsignelse ved jesum christum din kiære søn vor Herre formedelst den hellige Aands kraft.

Ammen.

Hans Pedersen.»

Hans Pedersens beretning fides ikke, men en af hans drenge fandt den og skrev den af i et stillehæfte. Dette hæfte er senere fundet.

Foruden Hans Pedersen havde Mette Joensdatter to døtre, der var blevet gift med to brødre, født på gård nr. 1 i Farum. (Svigersønnernes farmor havde været gift med Mette

Joensdatters morbror Niels Klemens).

Datteren Maren Pedersdatter var gift med Lars Nielsen, der havde overtaget Brudegård i Stavnsboldt, som moderen havde fået i sit andet ægteskab.

Lars Nielsen blev en meget agtet sognefoged, og han er fremdeles en kendt person, fordi han førte dagbog. Bogen viser Lars Nielsen som en besindig og yderst retskaffen mand.

Da man begyndte at udskifte landsbyernes jorder, fik sognefogeden arbejde i kongens tjeneste med at taksere jord først i Københavns amt, senere blev han fastansat som taksator i Frederiksborg og Kronborg amter. Det blev godt betalt, og Lars Nielsen blev en velstående bonde, men han glemte aldrig at takke gud, hver gang noget gik godt. »O gud, din Miskundhed er meget stoer.«

Lars Nielsen havde også god fortjeneste af sin kirsebæravl. Han noterede op, alt hvad han solgte på torvet i København. I 1792 blev det af kirsebær:» 60 lpd. 3pd. Summa 135rd. 2mk. 7 sk. Den stoere og goede givere, saa vel i dette som i alt, Erre og Tak, - Tak af mig uverdige, Jeg ej Andet har at give. Giør det maae af Hjertet skee, saa bliver jeg altid i live Aandelig livf. Amen! Søndagen den 29 Julig gjorde jeg Bryllup med min datter Kersten. Gud give lykke og velsignelse med dette foretagende.«

Sognefogeden var nok lidt betænkelig, for brudgommen var 29 år ældre end hans datter, men de blev da velsignet med 8 børn på gård nr. 1 i Holte.

Sognefogedens dagbog er sidst udgivet i 1978 af Landbohistorisk Selskab.

Sognefoged Lars Nielsen i Stavnsboldt har fået en meget grundig omtale af arkivar Hans Ellekilde i Slægtsgårdsforeningens medlemsblad nr. 17 i 1945.

Lars Nielsen og Maren Pedersdatter fik 8 børn, der alle fik gårde. Brudegård var i slægten fra 1718 til 1896.

Den ældste af Mette Joensdatters døtre, Ane Hansdatter af første ægteskab, var blevet gift med Rasmus Nielsen, der fæstede gården Paltholm i Farum. Sålænge gården eksisterede, forblev den i slægten. Nu er der bygget skoler og kirker på arealet.

De fik 4 børn på Paltholm. tre af dem gårde. Den yngste, Poul, blev adopteret af digteren Edvard Storm, og fik da mellemnavnet Edvard.

Poul Edvard Rasmussen blev såret i slaget på Reden i 1801. Samme år tog han juridisk embedseksamen, og året efter blev han auditor ved søetaten. I 1809 blev han tvunget til at tage sin afsked, fordi han var for human. P.E. Rasmussen huskes vel især, fordi han satte melodi til Danmarks dejligst vang og vænge, som da blev en meget benyttet fædrelandssang.

Hans gravsten er endnu bevaret ved Farum kirke. Året efter Mette Joensdatters død blev Fuglsang overtaget af sønnen Hans Pedersen, og han blev gift med Karen Pedersdatter fra Hvilebækgård i Stavnsboldt. Hun var en niece af hans to svogre.

Hans Pedersen havde også lært at regne. Da byens jorder

blev udskiftet i 1775, opdagede Hans Pedersen, at han havde fået mindre areal end naboerne. Han indsendte en klage, og sagen blev straks undersøgt. Landinspektøren kunne derefter meddele, at Hans Pedersen havde fået 5 tdr. land for lidt efter kortet, og 7 tdr. land for lidt ved opmåling i marken.

Hans Pedersen døde i 1804. De havde 7 børn, som alle fik gårde. Sønnen Rasmus Hansen overtog gården, men giftede sig ikke, så længe moderen levede. Da hun døde i 1820, var kun Rasmus og den yngste datter Ane tilbage på gården. De blev gift ved et dobbeltbryllup d. 11 Maj året efter med to søskende fra gården Bogø i Kvandrup. Ane Hansdatter kom til Bogø. Da hun blev enke i 1835, giftede hun sig med sin søstersøn Hans Johansen fra Gedevesegård i Farum. Han var altså oldebarn af Mette Joensdatter. Der var sammenhold i slægten. Hans Johansen på Bogø blev i 1842 den første bonde i amtsrådet. I 1843 var han medstifter af Frederiksborg Amts Landboforening. Han blev formand for kommissionen til husmandshoveriafløsningen, og i 1647 var han med i den grundlovgivende stænderforsamling.

Fuglsang blev i 1844 overtaget af svigersønnen Peter Marthiasen, væverens søn. Hans forældre var begge børn af

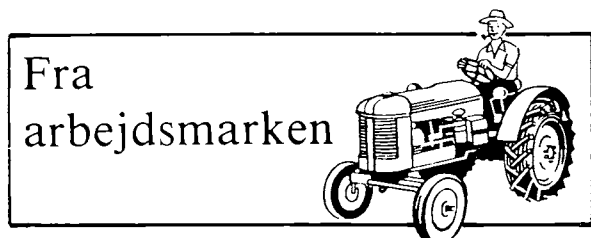
søskende til sognefoged Lars Nielsen. Peter Mathiasen blev sognefoged, og han blev den rigeste bonde i byen. Han tilkøbte en del jordlodder, blandt dem en skovlod ved Hestetang, som han købte i 1853 af godsejer Tutein på Edelgave. Loden havde hørt til Farumgård, og det siges, at kammerherre Fensmark havde mistet den ved kortspil. Sognefoged Peter Mathiasen var med til at oprette en privatskole, der begyndte i et hus, som sognefogeden ejede. Han blev utilfreds med læreren. De kom op at skændes, og sognefogeden blev så ilter, at han tog sine døtre ud af skolen og sendte dem til »Frk. Zahles Skole« i København.

Fuglsang gik i arv til sønnen Rasmus Mathiasen, der også blev sognefoged. Han solgte ud af gårdens jord, og solgte det sidste i 1898.

En af sognefoged Peter Mathiasens døtre blev gift i 1969 med Niels Larsen på nabogården, slægtsgården Solvang. Også han stammede fra Mette Joensdatter, idet han var oldebarn af sognefoged Lars Nielsen.

Solvang gik i arv til deres søn Karl Larsen. Han fik mange offentlige hverv. Karl Larsen blev i 1942 medlem af Slægtsgårdsforeningens bestyrelse.

Povl Vang Larsen.

Møde i Nordsjællandskredsen

Tirsdag 2. december holdt Nordsjællandskredsen møde i Gørløse forsamlingshus med 30 deltagere. Aftenen startede med at Slægtsgaardsarkivets leder Else Margrethe Ravensby holdt et meget interessant foredrag om rovmorderen Ole Pedersen Kollerøds livshistorie, som han nedskrev inden han blev halshugget 1838. Det var en helt enestående oplevelse at stifte bekendtskab med fru Ransbys store kendskab til Ole Kollerød og hans liv.

Efter et veldækket kaffebord holdt kredsen generalforsamling.

Vagn Mathiasen, Munkhøjgård og Niels C. Pedersen, Højagergård kredsen genvalgtes.

Jacob Pedersen, Hestholm Skuldelev, ønskede ikke genvalg, i stedet valgtes Herluf Brogård Jensen Vejleby.

Ejnar Petersen, Kikhavn ønskede ikke genvalg og i stedet valgtes fru Signe Jensen, Dammegård Freerslev.

V.M.

Fynskredsen

har planlagt møde for sine medlemmer mandag den 23. februar kl. 19. Mødet omfatter et besøg på »Landbogaarden«, Ørbækvej 7, Odense, samt foredrag af konsulent Helge Rasmussen, Kerteminde.

Teateraften

Lokalafd. for Syd- og Østsjælland samt Møn indledte vintersæsonen med en velbesøgt aftenur til Det kongelige Teater, hvor »Indenfor murene« i Birgitte Prices iscenesættelse blev opført.

Mange kom med en stærk erindring om Clara Pontoppidan og Poul Reumert i hovedrollerne. Men Astrid Villeneuve var, bl.a. i kraft af sin alder, en nok så sandsynlig mor, og aftenen var så afgjort John Prices. Hvad den vel også skulle være. Hver skuespiller har jo sin personlige opfattelse af en rolle, og man skal ikke sammenligne. Dog savnede jeg fra den gamle forestilling Jørgen Reenbergss selvudsletteende, resignerede og dog så uforglemmelige Meyer.

»Et farligt stykke«, javist — jødernes helt specielle humor, uden hvilken de simpelthen ikke havde kunnet overleve, giver en fornøjelig overflade. Men bag det er hele stykket jo et dybt alvorligt problem, lige så aktuelt i dag som i 1912, da Henry Nathansen skrev det som en appel til, at der kunne blive en bedre verden, hvor mennesker ikke blev bedømt som jøder eller kristne, men som mennesker. Men i 1944 tog Henry Nathansen sig af dage i Sverige under trykket af sit folks skæbne i 2. verdenskrig. Og nu hører vi om nye bølger af antisemitisme, f.eks. er en jødisk videnskabsmand, Bresjewski i dag arresteret i Moskva.

Selv om vor teateraften afsluttedes hyggeligt og muntret over natmaden, fulgte skyggerne fra »Indenfor murene« med udenfor. Og det var vel også meningen.

Formand Knud Rasmussen minder om generalforsamlingen mandag d. 26. januar på Mogenstrup Kro.

E.N.

Fra arbejdsmarken

Dansk Slægtsgaardsforening
Randers Kreds

Dansk Slægtsgaardsforenings Randers Kreds har holdt møde på Assentoft Kro mandag den 1. december kl. 13,30, hvor museumsinspektør Svend Nielsen, Gl. Estrup, talte om: »Herremænd og Bønder før vore dage!«.

Nærmere referat i næste nr.

Bestyrelsen.

Til møde i oldefars tøj

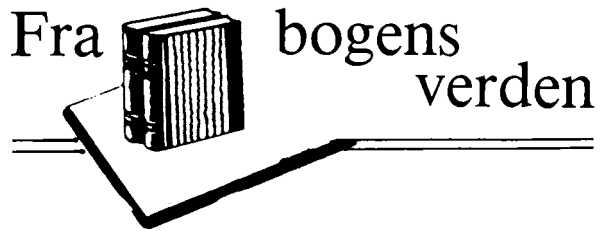
Lokalhistorisk Arkiv fra Ringsted har afholdt en møderække, hvoraf to af møderne beskæftigede sig med slægtsgaardene. 10. novbr. fortalte landsformd. Jens P. Petersen udførligt om Slægtsgaardsarkivet og dets aktiviteter samt om holdninger i landbohjemmene før og nu. Gårdejerne Hans Due Andersen, Jystrup, Johs. Lyngsgaard, Ørslevvester, Lars Nygaard Jensen, Tolstrup og Karl Jensen, Fredegård, fortalte om skikke og ejerforhold på de gamle gårde. Hans Due Andersen var ikklædt sin oldefars 150 år gamle dragt. 24. november talte gdr. Johs. Nielsen, Ejlekærsgaard, Farendløse, om sin fader Niels Nielsen, Farendløse, der var en landskendt kvægopdrætter og organisationsmand. Foredraget var ledsaget af gl. breve, dokumenter og billeder, som vakte stor interesse hos tilhørerne.

Der begyndes i god tid.

Nyt i noter

Fynskredsen har valgt sine suppleanter for henholdsvis prop. Bent Byropkov og gdr. Carl Martin Christensen. Valgtes: Gdr. Hans Peter Madsen, »Mariesminde«, Langeskov, og gdr. Aage Andersen, »Kvistgaard«, Urup pr. Langeskov.

Nedsættelsen af Den store landbokommission i 1786 til forberedelse af lovgivning om bondens frigørelse og andre reformer i landbosamfundet vakte stor opmærksomhed i datidens Danmark.

Forhandlingerne blev fulgt med interesse fra mange sider - med optimisme fra det reformvenlige borgerskab med store forventninger fra bøndernes side og med nervøsitet fra mange godsejeres. Sideløbende med forhandlingerne blev bondestandens forhold diskuteret indgående i piecer og tidsskriftsartikler, og tre af de mest markante indlæg er nu samlet og genudgivet i en faksimileudgave af Rosenkilde og Bagers Forlag.

Generalprokurør O. L. Bangs *Afhandling om Bondestanden* fra 1786 præsenterede reformkravene, og hans bog vakte en strøm af modindlæg fra godsejere og andre, der fandt, at billedet af bondens situation var tegnet alt for mørkt.

Den jyske godsejer F. L. C. Beenfeldts *Samtale mellem tre danske Jordegodseiere* fra 1787 er et af de tungstvejende bidrag fra hvad man vil kalde konservativt hold, men nyere undersøgelser i periodens historie kan ikke afvise, at reformtilhængere i politisk iver tegnede billedet for mørkt. Fæstelovgivningen fra 1787, stavnsbåndsløsningen 1788 og de øvrige indgreb vakte imidlertid godsejerens stigende modvilje og i 1790 kom det til en modaktion, idet 103 jyske herremænd overfor kronprins Frederik protesterede mod landboreformerne. Deres klage blev sammen med en hård kritik af klagens indhold udgivet i efteråret 1790 af Christian Colbiørnsen, landbokommissionens sekretær og Bangs efterfølger som generalprokurør, d.v.s. regeringens lovekspert.

Colbiørnsens *Betragtninger i Anledning af endeel jyske jorddrotters Klage* blev højdepunktet i den offentlige drøftelse for og imod landboreformerne. Strålende skrevet og bidende i sit angreb udfordrede skriftet modstanderne og mere end 50 indlæg fulgte i de kommende måneder, indtil de jyske godsejeres protestaktion blev tilbagevist med bøder til klagens hovedmænd, kammerherrerne Lütichau til Åkær og den ovennævnte Beenfeldt til Serridslevgård.

De tre piecer er udgivet af lektor i landbohistorie ved Københavns universitet, Historisk institut, mag. art. Claus Bjørn, der i de senere år har beskæftiget sig med emnet bønderne og landboreformerne og offentliggjort flere artikler om dette emne. De tre skrifteres plads i 1780'ernes politiske sammenhæng belyses i en kort indledning til udgivelsen.

Bang, Beenfeldt og Colbiørnsen:

Bondefrigørelsen i Danmark

Genudgivet med en indledning af Claus Bjørn, 336 sider, indb., kr. 165,-

Rosenkilde og Bagers Forlag.

Vi holder et løfte

idet Slægtsgaardsforeningens arkivar meddeler:

Hermed en liste over de institutioner, hvor jeg mener, at interesserede medlemmer kan få oplysninger om sogne- og personalhistorie. Jeg har desværre ingen fortegnelse over de mange lokalhistoriske arkiver i Danmark, men en sådan kan sikkert fås på Landsarkivet på Jagtvej i København.

Slægtsgårdsarkivet, H. C. Andersens Boulevard 4II, 1553 Kbh. V. Tlf. 01 11 67 20 (gård-, personal-, sognehistorie).

Rigsarkivet, Rigsdagsgården 9, 1218 Kbh. K. Tlf. 01 12 38 78 (Folketællingslister 1787-1911 for Danmark. 1803-1863 for Sønderjylland). Kirkebøger for Danmark. Lægdsruller for Danmark. Personalhistoriske bøger (f.eks. om gejstligheden, lægestanden, lærerstanden o.a.). Oplysninger kan fås om privatarkiver dersteds.

Landsarkivet for Sjælland, Lolland-Falster og Bornholm, Jagtvej 10, 2200 Kbh. N. Tlf. 01 39 35 20. (Oplysning om arkivalierne fås på arki-

vet. Her findes f.eks. skifteprotokoller).

Københavns Stadsarkiv, Rådhuset, Rådhuspladsen, 1550 Kbh. V. Tlf. 15 38 00 (Begravelsesprotokoller for Kbh., borgerbreve for Kbh. o.a.).

Dansk Folkemindesamling, Birketinget 6, 2300 Kbh. S. Tlf. 01 58 58 00. (Arkiv og bibliotek for folkeminder. Der kan undertiden heri findes oplysninger om personer og større gårde, spec. herregårde, mest dog sagstof).

Landsarkiverne for Fyn i Odense, for Sønderjylland i Åbenrå, for Nordjylland i Viborg.

P.S.: Dette er, hvad jeg lige nu kan oplyse.

Det er nok bedst, der kun gives adresser og telefonnumre for de store arkiver, da der kan være glemt vigtige ting.

Else Rausy.

P.S. 2: Ang. udfærdigelse af rigtige stamtavler, se Telefon-Fagbogen under Genealoger.

Velkommen til nye medlemmer

Gårdejere fru og hr.
Ingrid og Poul Andersen
»Avlholmgaard«
Karlebo
2980 Kokkedal

Hr. gårdejer
Villy Andersen
»Bøgely«
Arnøje
4660 Store Heddinge

Hr. gårdejer
Hans Holm
Olufkærvej 45
Lunding
6100 Haderslev

Hr. gårdejer
Kaj Fr. Jensen
Vejrmøllegaard
Bodelyngsvej 1
3720 Åkirkeby

Hr. dr. techn.
Poul Becher
»Springbakgaard«
Barmer, Springbakgårdsvej 12
9240 Nibe

Hr. gårdejer, kørelærer
John Stockbæk Kristiansen
Sdr. Højrupvej 14
5750 Ringe

Hr. gårdejer
Aage Smidt
»Søbækled«
Københovedvej 4
6600 Vejen

Gårdejere fru og hr.
Mie og Hans Nissen
Gyvelvej 11
Lavensby
6430 Nordborg

Hr. fhv. gårdejer
Erik Chr. Nielsen
Ennerbøllevej 2
5953 Tranekær

Gårdejere fru og hr.
Thyra og Peter Enderlein
Snogbækvej 5
6400 Sønderborg

Gårdejere fru og hr.
Else Marie og Marinus Lundgaard
Gl. Darumvej 23
6740 Bramminge

Gårdejere fru og hr.
Karen og Kresten Rytter
Sønderlund
Ø. Sortemosevej 9
5892 Gudbjerg

Fru
Margrethe Sylvest Larsen
»Brøndhøjgaard«
Lystrupvej 31
3330 Gørløse

Auktion på gården. - Billedet der er fra ca. 1910 stammer fra proprietær Katstrup, Risinge og er indsendt af repræsentant Mogens Katstrup, Sorø.

Hedamgaard-folkene på vej til fest på Frøbjerg Bavnehøj i 1931. Billedet er indsendt af fru Johanne Ludvigsen, Hedamgaard, Frøbjerg.

De gamle billeder

At interessen for de gamle billeder er stor viser følgende. Vi efterlyste i forrige nummer oplysning om billedet fra Greve. Fru Agnes Lindegaard,

Nykøbing Falster meddeler at det fine hus til venstre er byens degnebolig med lærer Askgaard og han familie. At huset er så fint skyldes, at det blev opført 1842 som en gave fra justitsråd M. W. Gjøge. Fru Lindegaards fader var også lærer i Greve og efterfulgte lærer Østergård.*Red.*

Vi har klippet fra Næstved Tidende:

Humor og jura kan godt forenes

*Gårdejer i Allerslev kan præstere
Danmarks første skøde skrevet på vers*

Niels Dammegaard - gårdmand i Allerslev, ejer af matr. nr. 53 c, Allerslev by er i besiddelse af Danmarks eneste skøde - skrevet på vers - a la »Smeden og bageren« af Wessel.

Skødet er »endeligt« og det har sin egen helt specielle historie. Niels Dammegaard erhvervede i 1960 gården af gdr. Jørgen Jensen, men omkring en »bid« af denne gård, nemlig kalvefolden, var der lidt tvivl om tilhørsforholdet.

Det var noget med en skelpæl, men i den forgangne sommer ønskede Dammegaard at få alt på det rene, og bad sin juridiske konsulent, lrs. A. Wang Jensen, Præstø at klare denne bagatel. Det gjorde A. Wang Jensen med et udkast til skøde - såkaldt betinget skøde.

- Hvorfor skal det altid være så snørklet og kancellistpræget, spurgte Niels Dammegaard, der er en mand af et ganske specielt lune.

- Det er skam heller ikke nødvendigt, svarede juristen Wang Jensen. Man skal blot sørge for at alt kommer med - der må ingen »huller« være. Kan du klare det, må du sågar skrive det på vers.

- Jeg lod mig det ikke sige to gange, jeg syntes at det var en slags udfordring, så jeg gik i gang med det betingede skøde som »kladde«. Der kom en tekst ud deraf, en skødetekst - og den 22. september 1980 indførtes skødet som endeligt i dagbogen i Næstved retskreds med påtegningen »lyst«.

Niels Dammegaards skøde har følgende tekst:

*Befuldmægtiget A. Wang Jensen
i boet efter Jørgen Jensen
kan følgende på boets vegne
juridisk bekræfte og undertegne:
Jen endeligt skøder til Niels Dammegård
- endeligt ja - en bid af din gård
en lille matrikel som størrelse har
nul komme een fire fire seks hektar
og gentager blot igen og påny,
at 53 c i Allerslev by,
som vi betegner »Kalvefolden«,
ejer du stadig helt og holden.*

1.
*Med underskriften borger vi for,
at ingen fredskov på stedet står,
og desforuden husker du
som ejer af folden før og nu,
at den med de mangler, som er og var,
henligger helt på dit eget ansvar -
altså ligger på love og tro
på modtagers regning og risiko,
- lidt spidsfindigt betyder det vel,
du ikke vil klage over dig selv -*

2.
*En god detalje i denne sag:
Ikke en øre i vederlag
af Dammegård, for vi husker vel,
han købte som forevist ved skel,
parcellen plus 3 a i nitten tres,
nu er de lagt sammen og han er tilfreds.*

3.
*Vederlag? Ja vist er der da noget,
men omkostninger betales af boet.*

*Dine kalve har græsset der tyve år -
hold da helt op, hvor tiden går -
en spade viser, hvor skellet skiller,
men ren juridisk er det en »Thriller«,
din nabo har ingen indvendinger haft
mod spaden, som nu står med frønnet skaft.*

*Twistigheder om skel og gærde
var ikke, er ikke, skal aldrig være.
Thi kendes for ret: Lovformeligt -
53 c er endelig dit.*

Skødet er indført i dagbogen for Næstved retskreds den 22. september påtegnet af dommerfuldmægtig H. Rothe, hvis påtegning - til overflod også forekommer versificeret:

*Det gøres kendeligt
Skødet er endeligt
og det er bevist -
fuldmagt er forevist.
Så muntert det klinge
og lyses til tinge.
En værdierklæring mangler.
Mens De efter denne angler
lyses skødet her med frist,
idet det haver nok en brist.
Grunden skal jo udstykkes
og det sku gerne lykkes.
Inden fristen springer,
det nytter intet at De ringer.*

*De komme må med dokumentet,
når ret De haver vel indhentet
på vore besvælinger
de mange erklæringer.
Fristen sættes rigoristisk -
men skønnes realistisk -
til 1. oktober nittenhundredeottien.*

Vi beder vær nu ej for sen.

*Hvad sker hvis nu for sent De kommer,
når passeret helt vi har skærsommer.*

*Derom skal ikke gættes -
dokumentet det slettes.*

*Tag det ikke alt for hårdt -
De husked parcelkort.*

Signeret
H. Rothe,
dfm.

Den 28. oktober 1980 får det enestående skøde sin sidste påtegning, nemlig af A. Wang Jensen og gårdejer Niels Dammegaard - selvfølgelig også på rim:

*Værdien er ærlig talt ganske ringe,
vi sætter den efter bedste skøn
til fire tusinde kroners penge,*

*skønt Folden er både saftig og grøn
desuden må jeg pointere,
at Folden forlængst er blevet betalt,
da Dammegaard købte gården m.m.
kun med det formelle gik det galt.*

- Jeg kan godt li' at hverdagen måles op i anden værdi end det rent økonomiske, vi trænger nok ofte til en anden værdimåler - sideordnet hermed og vi nordboere har så forbandet svært ved at blotte os - at give udtryk for det, som vi også har som oplevelser i hverdagen. Det konstaterer Dammegaard på en tur Kalvefolden rundt.

- Dammegaard - du som kan kaldes »digter og bonde« har du efter de bedste Wessel-traditioner - en morale på dette »skødestykke«?

En morale - jo mon ikke:

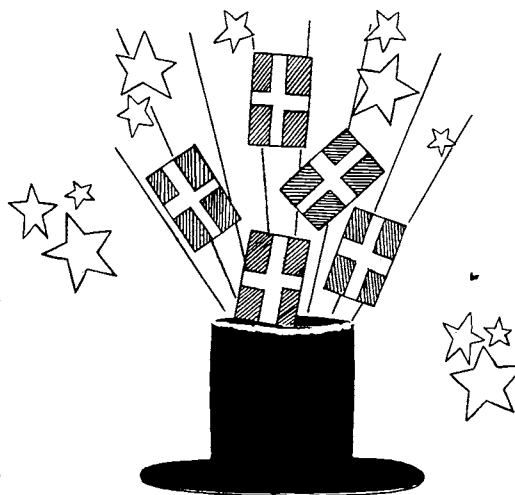
*Dette viser, at man ikke straffer,
fejltrin i de ganske små paragraffer,
desuden at humoren slet ikke frister
så trange kår hos vore jurister.*

Fra det gamle arkiv i Herfølge

Indhøstningen her i Egnen er - ogsaa for Herregaardenes Vedkommene - næsten overalt endt, og Spaadommene om, at det vilde blive en overordentlig sildig Høst, ere saaledes gjorte fuldstændig til Skamme. Det efter flere Ugers vedvarende Nedslag paafølgende fortrinlige Høstvejr indskrænkede Spiringen i Hobene til det efter Omstændighederne mindst mulige Her i Egnen kan kun en ganske ubetydelig Del af Sæden siges at være ødelagt paa Marken, større Tab er der lidt ved, at Kornet af mange blev hjemkørt inden det endnu var tjenligt, og Foderet har i hvert Fald lidt betydelig i Kvalitet. Paa en Herregaard, hvor man mejede, bandt og umiddelbart derefter hjemkørte en Del sexradet Byg, har man maattet udkjøre Sæden igjen, da den truede med at »brænde sammen«. Et gode har den fugtige, lidet solrige Sommer bragt: Sæden har aldeles ingen Tilbøjelighed vist til at knække, og for Axpillere vil der næppe blive stort at bestille. Græsmarkerne give - hvad der i mange Aar har været ukjent - en meget tilfredsstillende Eftergræsning, ja paa flere Steder en ikke saa ganske lille Efterslet.

Østsjællands Folkeblad for 15. sep., nr288 - 1876-77.

**GODT
NYTÅR**

Skovsgaard er rig på gamle minder

Det sydlangelandske gods, der nu er borttestamenteret, har efter sagnet også sin »hvide dame« der går igen.

*Tårne bygges og synker i grus,
slægter fødes og ældes.*

*Skærm, Gud Herre, vor slægt, vort hus,
lad begge med ære ældes.*

Disse ord, der står som indskrift over indgangsportalen på Skovsgaard, får nu deres historiske toneklang ved nu afdøde godsejer Ellen Fugledes smukke testamentariske gave: Godset skænket til Danmarks Naturfond.

I hovedbygningen, der efter den testamentariske bestemmelse ikke må anvendes til brug for institutioner, skoler, restaurant, hotel eller pension, gemmer der sig i de højloftede stuer mange minder om svundne dage. I forhallen ses blandt andet udskårne bjælkehoveder fra den oprindelige hovedbygning, der blev revet ned i 1887 og erstattet af den nuværende renæssancebygning. I spisestuen ses en kamin der stammer helt tilbage fra 1644 og bærer den daværende ejer Stig Pors og Dorte Abildgaards våben og navnetræk. I spisestuen ses også en pragtfuld prismelysekrone, der tidligere har hængt i det gamle hofteater.

Ellen Pors

Et af de fineste klenodier på Skovsgaard knytter sig til den historiske skikkelse Ellen Pors, hvem Ellen Fuglede forøvrigt var opkaldt efter. En sølvske, som havde tilhørt hende. Hun var søster til Skovgaards daværende ejer, nævnte Stig Pors.

- Ellem Pors er faktisk gårdens hvide dame, fortalte frk. Fuglede engang til Langelands Avis. Selv om jeg aldrig har set hende, taler man om, at hun skulle gå igen på grund af et sagn. Dette fortæller at hun skulle være gået ud til Påø med noget mad til nogle syge. På vejen derud blev hun røvet af

nogle trolde, der boede i en høj i skoven. På Skovsgaard blev man forfærdet over hendes forsvinden og fik nogle præster til at mane hende ud af højen. Da hun kom ud, bar hun en kniv og en gaffel i hænderne og var iført en klædning, hun havde vævet under sit fangenskab i højen.

Denne høj hedder nu Ellensbjerg. Den nævnte ske er fundet i voldgraven, engang denne blev oprenset. Den bærer initialerne E.P., årstallet 1622 og Pors'ernes våben. Ved samme lejlighed blev der i voldgraven fundet en malmlysestage med initialerne R.P. og K.N. Den har tilhørt Stig Pors søn, Rudbek Pors, og dennes hustru, Kirsten Nordby. Man fandt engang desuden et stort antal kanonkugler, men de er siden blevet borte.

Et andet sagn fortæller, at Stig Pors går igen nede ved det hvide led i skoven.

I parken er en enkelt længe af den gamle munkestens-hovedbygning genopført. Her findes også et idyllisk lille bindingsværkshus, røgeriet, der nævnes allerede i 1791.

Endelig findes i haven et familiegravkapel. Det er bygget ind i en bakkeskrænt i 1876 af den daværende ejer af Skovgaard, Jacob Møller og i dette er de senere afdøde medlemmer af slægten blevet stedet til hvile. Nu også den sidste af slægten.

Ellen Fugledes mor, kammerjunkerinde Thyra Fuglede, der døde i 1951, stillede befruelsdagen i 1945 Skovsgaard til rådighed for en tid for et stort antal af de reddede fra flydedokken der strandede ved Påø, franskmænd vist alle. Og da en del af disse 20 år efter kom på besøg, åbnede frk. Fuglede dørene for dem og mange andre, som her fik lejlighed til at se Skovsgaards minderige hal og stuer.

pn

Endnu et af de gamle billeder

Sortering og salg af fisk på havnen i Frederikshavn 1910. I forgrunden til højre et par Bønderkoner på indkøb.

Billedet er indsendt af P. Høgh, Ulsterlund, Hals.

Jens og Anna Jensens fond...

udlåner penge til unge landmænds etablering, også ved generationsskifte. Årlige ydelse uden kurstab for tiden 12 procent, hvoraf 9 procent er rente. Henvendelse til:

Proprietær Bent Bjergskov, Rosenlund, Rynkeby, telefon (09) 39 13 17.

Henvendelse til fonden skal være indsendt senest 1/6 eller 1/12 hvert år.

Skaf foreningen nye medlemmer

Undertegnede foreslår, at følgende får tilsendt materiale om Dansk Slægtsgårdsforening og opfordres til at indmelde sig i foreningen:

Titel

Titel

Navn

Navn

Postadresse

Postadresse

den

19

Underskrift

Ønsker man ikke at klippe i bladet, kan forslag indsendes til sekretariatet på alm. postkort.

Landbrugs lån til ethvert formål.

Har De brug for lån til tilbygning, sammenlægning, grundforbedring, køb af nye maskiner, udvidelse af besætning, ejerskifte eller andet, kan De roligt henvende Dem til Forenede Kreditforeninger. Vi yder

lån overalt på øerne på op til 50% af ejendommens værdi med løbetider på 10, 20 og 30 år. Lad en af vore landbrugs-kyndige folk kigge på Deres ejendom, så får De den rigtige belåning - hurtigt, smidigt og effektivt.

FORENEDE KREDITFORENINGER

Otto Mønstedts Plads 11 · Postbox 333 Møgeløs 2 · Postbox 343
1503 København V · Tlf. (01) 15 34 34 5100 Odense · Tlf. (09) 11 77 77

**Jyllands
Kreditforening
er
specialister i
Jylland...**

**JYLLANDS
KREDITFORENING**

6100 HADERSLEV: Åstrupevej 13. Tlf. (04) 52 70 00
6950 RINGKØBING: Herningvej 3. Tlf. (07) 32 01 11
8800 VIBORG: Sct. Mathiasgade 1-3. Tlf. (06) 62 33 33
9100 AALBORG: Boulevarden 43. Tlf. (08) 12 38 77
8260 ÅRHUS-VIBY J: Borgvold 16. Tlf. (06) 14 88 00

**SPAREKASSEN
SYDJYLLAND**

Fotokopiering
foretages.

Slægtsgaardst. .t.

Vi skaffer penge til gårde.

København: Jarmers Plads 2
1590 København V, Tlf. (91) 12 53 00

Århus: Åboulevarden 69,
8100 Århus C, Tlf. (06) 12 53 00

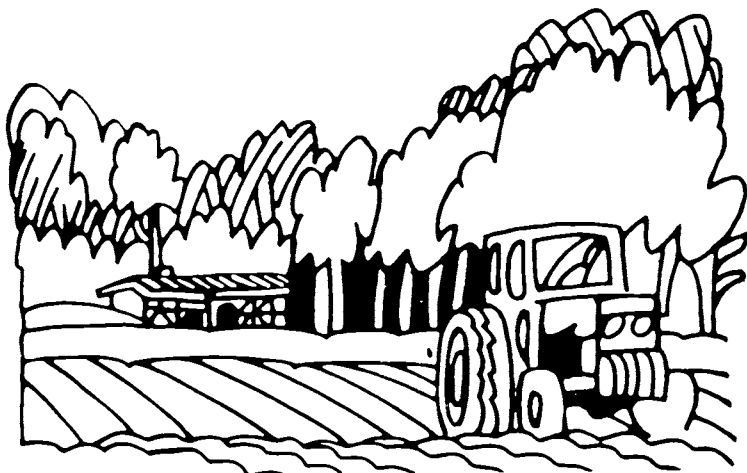
Herning: Viborgvej 1,
7400 Herning, Tlf. (07) 12 53 00

Afd.kontor i Ålborg: Algade 38,
9100 Ålborg, Tlf. (08) 12 53 00

Afd.kontor i Odense: Lernbanegade 16,
5000 Odense, Tlf. (09) 12 53 00

Kreditforeningen Danmark

**Et A-rentebevis fra Andelsbanken
giver stigende rente år for år
- uden at Deres penge er bundet.**

ANDELSBANKEN